

BIBLIOTHECA
VNI. JAGIELL.
CRACOVENSIS

910273

Mag. St. Dr.

I

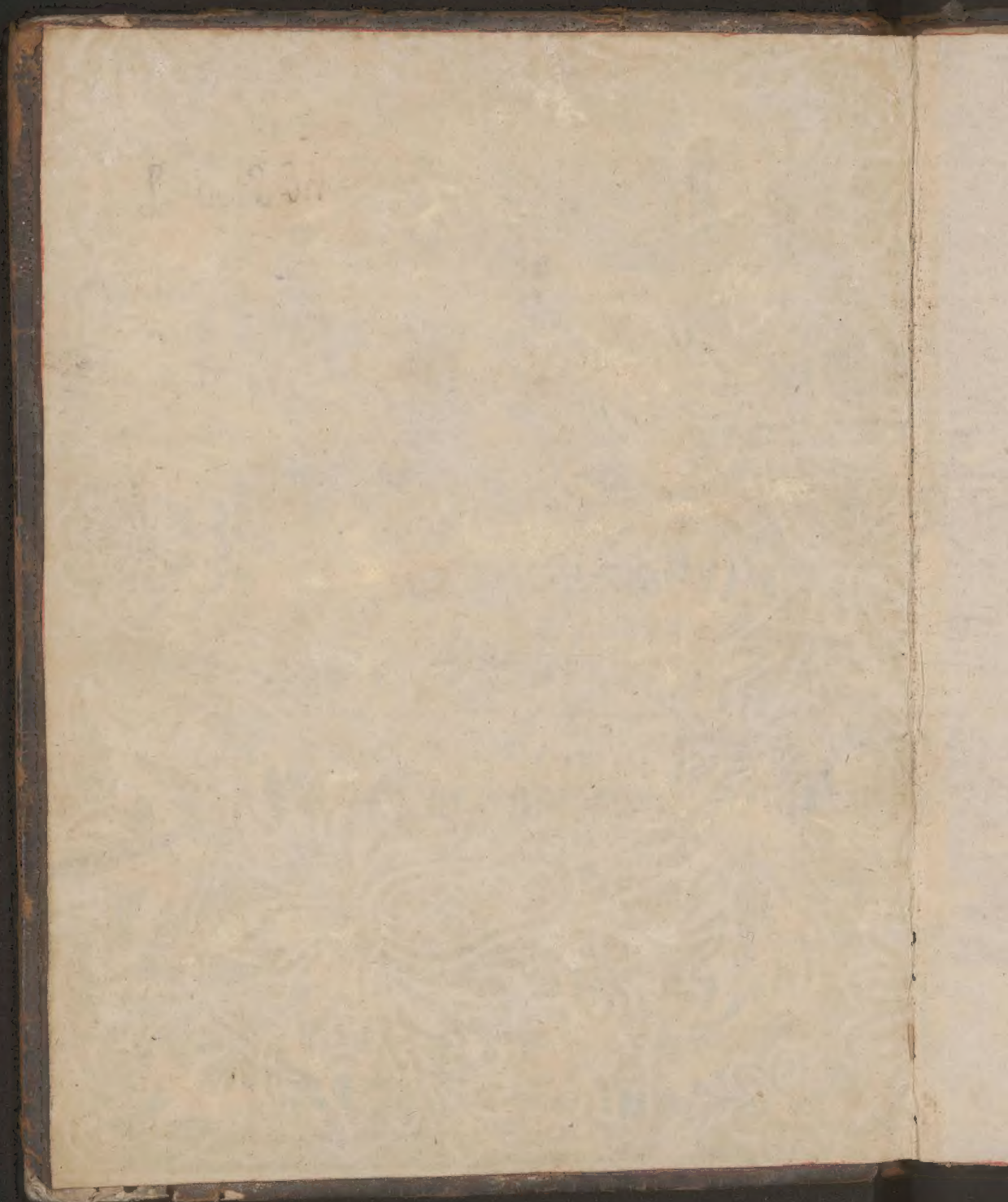

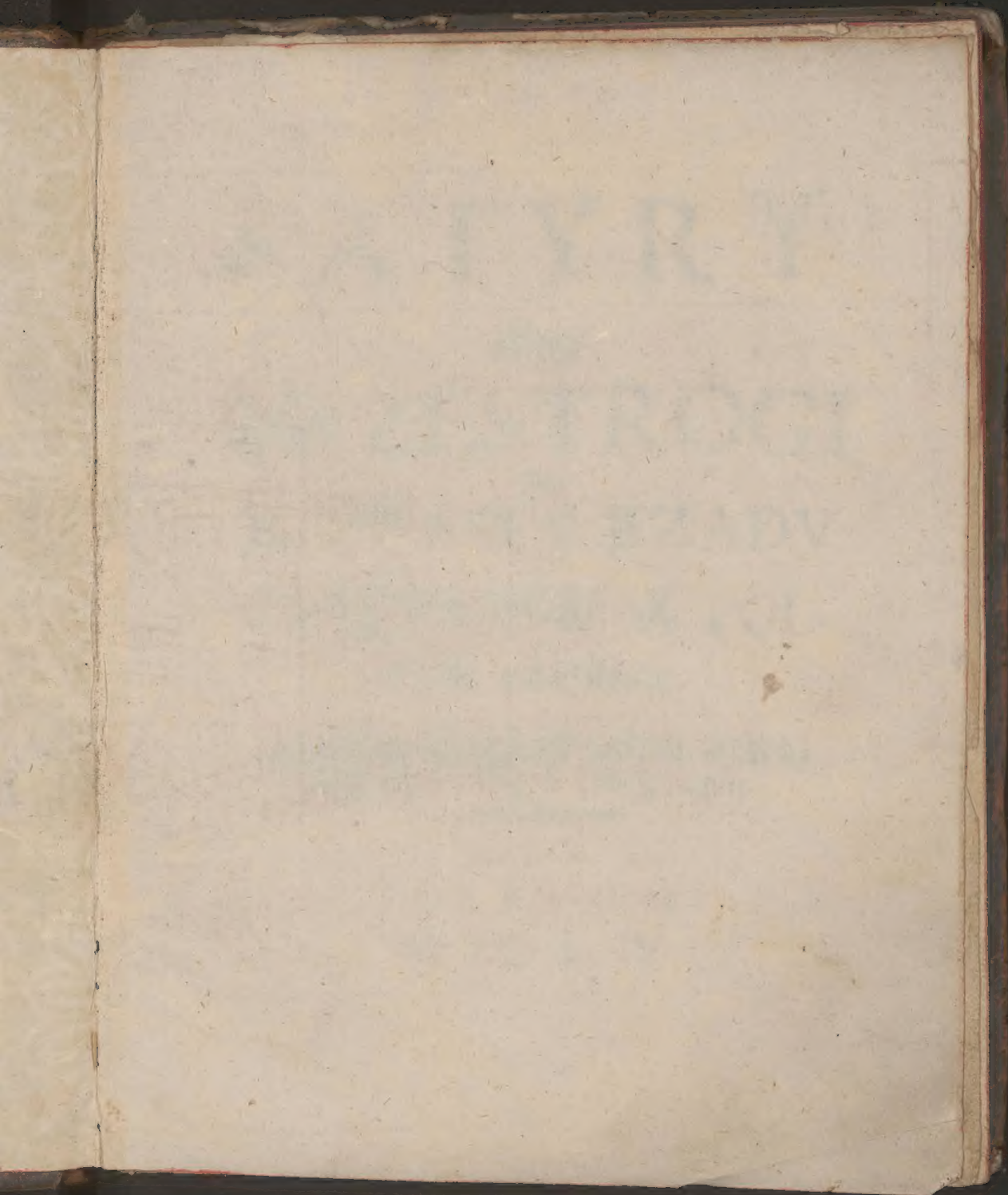
910273 I
Mag. St. Dr.

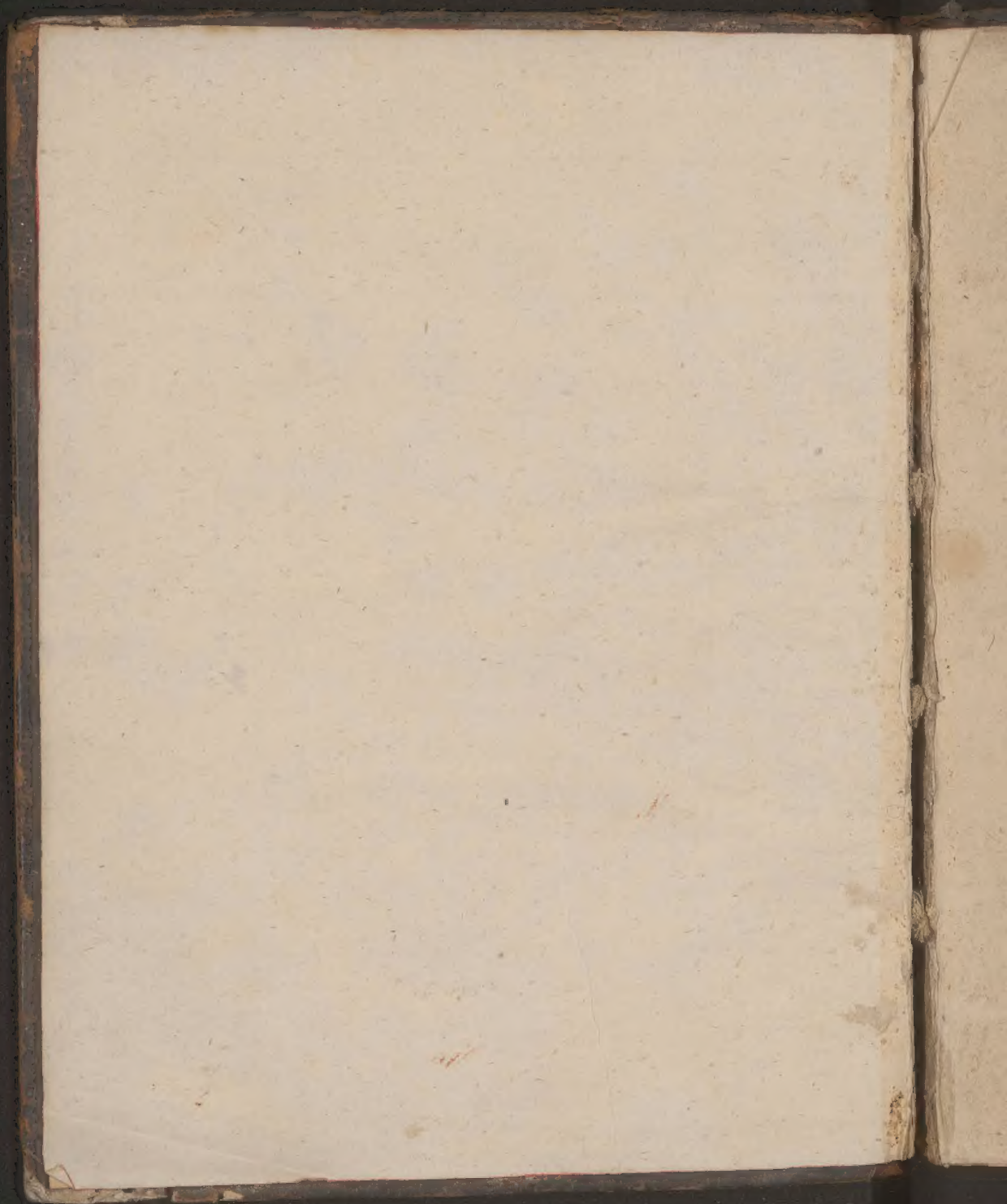

Opaliński Krzysztof

SATYRY
álbo
PRZESTROGI
DO
NAPRAWY RZĄDV
r
OBYCZAJOW W POL-
szcze należące.

Na Dwie Łiągrożdzielone / a teraz
od Errat pierwszych ztorygowane
y wydrukowane.

ROKV PANSKIEGO
M DC L IV.

Garzie

УЯУТАС

odis

PRZESTROGI

NAPRAWY RZADY

OBYCZAJOW W POL.

szczęśliwie

UNIVERSITY OF TORONTO
JAN 10 1960
LIBRARY

910273

Рокъ Павскаго

M DC L V

Przedmowa

Maksitem coby pisać pod te czasy w Polsce
 Historya czy Kymy / czy co do zabawy /
 Czy Sielanki / czy frąski / czyli Sowizdrzałow /
 Albertusow / czy baiki / czy też Orácie.
 Czyli mowy pogrzebne / czy gratulacie.
 Czy plesy / albo pienia godne niewiem czegoś.
 Czyli Wierše Weselne / czy Panegiriki.
 Aleć te zostawiwszy deliberacia
 Co z tego pisać maia / ktorzy sie tym bawia.
 Mnie przyznam fantazyja służyć w tym niechciała /
 Kaczeży zle obyczaje do siebie ciągnety /
 I prawie przymuśały / abym ie wziął przed sie.
 Ledwieć tedy zamyślił y ledwieć co poczał /
 Ażci indignatio zaraz fecit versum.
 Bo ktożby sie dla BOga strzymał w tym żelaznym
 Wieku / gdy dawno złote minety / a ledwo
 Gliniany nam dziś został / y to nie Ilzecki ?
 Jakie zbrodnie / występki / fałsze temi czasy
 Pánuią / y nieśczyrość ? Jakie oszukańia /
 Wšeteczeństwa y niewstydy / chciwość / y cołowiec
 W obyczajach może bydy zlego y brzydkiego ?
 Wieć w rządzie pospolitym a raczeży nierządzie /
 Jaka y confuzya / jakie zaniedbanie !
 Trudno sie było wstrzymać. Ale w czas przesięzgam /
 Że Chrześcianiń piśe / piśe prawowierny
 Katolik / z synow ieden Kościoła Świtego.
 Pomnie ná Vocatią Chrześcianińską / kora
 Jesli słowem / daleko mniey piorem y drukiem
 (Bo te dluzey trwać zwykły) zakazuje śczytać

Zła obyczaje
 przyczyn do
 piśania Saizy.

Wystręphi no-
 ra, nie ofoby.

Cudzey sławy. A przeto miánować nikogo
Nie myśle/ ani to mám w intencij mojej
Notować osob/ raczey obyczaje/ ktore
Powſechnie zepsowane/ tym życze náprawy/
Koždy sie tkniey y osadz. Kiedy w stol vderzy
Kráwiec/ nożyc szukać/ ozwa sie nożyce/
Choć ich nieruży/ czyn znát że nożyc szuka.
Poczuje sie rozumtem każdy w swych nárowách/
Gdy tu co podobnego przeczyta w mey Kiedze.
Ja protestor miánować niechce chyba dobrze.
A gdy kogo miánuje/ już to z nim vmarto.

W grobie też ruſać zmártých nie myśle/ chybaby
Jaronie wſyſteſt ſwiát wiedział/ co sie o kim wspomni.
Nápomnieć albo przeſtrzeć to moja powinnoſć.
Poprawi ſie kto/ dobrze/ niepoprawi/ przećie
Nie we mnie będzie winá/ ále w nimże ſámym/

O iáko ſiła zſiſzcze/ choćbym znalazł tylko
Jednego y drugiego/ ktoregoby tknelá
Tá moja práca w ſerce/ yſe z tego dobrym
Vczyniá człowiekiem/ lub Synem Koronnym?
Wiéſza jeſt rzecz v BOGA/ niſeli ſwiát wſyſteſt
Duſhá ludzká/ z ktorey ſie cieſha Aniolowie/
Gdy do BOganáwroci/ gdy z tego poniechá/
Przeto ſie każdy ſpytay ſám ſiebie/ jeſteſ
Tákoway/ iákiego cie tá Kiega opiſe/
Lubo tey intencij niema/ ciebie tykáć.

A ſobie ja vpewniam nieprzepuſzcze/ ani
Táſt ſlepym byđſ ſie bacze/ ábym niemiál wóđzieć
Co we mnie nagannego. Grzyſnym ſie byđſ ſadze/
A bacze to do ſiebie/ z tad y ſiebie znayde
W mey Kiedze/ gdyž tá ſuſſnie lcon animorum
Moſze byđſ miánowana/ albo wiec zwiértciádlo/
W ktorym ſie każdy przeżyry y plame obaczy.
Kymowi dalem poſoy/ choćby mi mu pono
Był nieſgorzý podolał. Doſć tá y bez rymu
Bo y Niemiec ſám mowi. Prawda/ choć ja nie rym.

Nikogo nie-
miánuje.

Sam sie ka-
żdy osadz.

Dożył z
rad.

T ſobie ta nie
przepuſſio.

66

Zbiory
mu

Ná nieg
potom

Przyez
cwicz
mła

T deli

Miedz
wami r

XIEGI PIERWSZEY

SATYRA I.

Ná źle Cwiczenie y rospasana edukacją młodzi.

Zbiory dare-
muo.

CO po tych prośbie zbiorach/ co po pełnych złotem
Skrzyniach żelaznych/ które w sklepach gęsto stoja/

Wórkow z zawieszanemi czuprynami strzegac/

Riedy potomek rościć/ który ma zażywać

Tego wszystkiego: co nam tak chciwie zgromadza się

Po co te Wioski sprzegasz/ a samśladow ciemiesz/

Ba czasem nie jednemu wszystko powydzierasz/

Riedy ten tego nigdy nie godzien co w krócie

Ná niegodnych
potomkow.

Ná po tobie dziedziczyć. [Woday nie dziedziczył

Ná wielką hańbę Domu y nieślawę swoją!]

Spytacie mnie Polacy zład to: chceciez wiedzieć?

Przezyna zło
cwiczenie z
młodu.

Nie umiecie Cwiczenia dawać dzieciom z młodu.

Owszem przykładem swoim barzi ich psujecie.

Jako ma być napotym dobry/ kto z dziecinstwa

Do wstkiego przywyknieszłego/ y nalogow

Nieciotliwych nabędzie? Pomnicie co mowi

Stary Poeta/ że wiec korupá/ która sie

Swieża bedac/ napije smrodliwej tłustości/

Już nigdy niewyuchnie ani pachnac będzie.

Toż sie tu właśnie dzieje. Náprzód gdy od Namet

I delikackio.

Dziecie odsadza w drugim y to ledwie Roku/

Je wyje jak cieć/ tamzago zostawia

Do kilku lat/ aż zgnie między Graucymerem.

Caluja/ pieśez/ muszeza/ czasem y przytula

Nieostrożnie gdzie indziej/ że sie chłopiec zbestwi/

Ba czasem y nauczy/ y siagać już poćnie

Gdzie nie trzeba. Tym czasem papinkami karmia.

Wchoway Boże insey potrawy dziećciu

Tylko co sie ná siko zwykło terminowac/

Jako to Golabiatko/ Kurczatko/ Cielatko.

Wolowego niedac mu Miesá ani Grochu/

Trucizna niemoze być dziećciu gotowśa.

Miedzy bialo-
wami rostie.

A tak miedzy onemi roście białogłowy

Sardanapale młode tracac zdrowie wszystkie/

Na koniec y czesność y ochotę do cnoty/
 Bozmątniejszo w wieżeniu dziwczym niż dorosćcie/
 Gdy mu y na piadź wymieć z Jazby niedopuszcza/
 Chyba zatkawszy gambler y noset y wstę.
 A na coś go tak długo tuczyś w tym Barminku?
 Co wżdy z niego na potym chceś mieć/ co dla Boga?
 Dopierożci zaledwie po roznych przymowkach
 Y krewnych y Przyjaciol/ pośle go do Szkoły
 Przykazawszy surowie y Pedagogowi
 A tym krotzy są przy nim/ aby długo sypiał/
 Aby rozga na ciółku jego niepostęła.
 Roście Jas jak ciółatko/ będzie Woleł z niego.
 Piśa wśyścy że sie Jas wezy arcydobrze/
 Stacze z Szkoły do Szkoły/ bo ci co go wezga/
 Chea sie Rodzicom cale w tym atomodować.
 Już przebiegl Rethorykę y Dialektykę
 Już y wśytkie nauki. Szumny Rethor z niego/
 Trzech słow niewnie słusnie wyrzec y napisać.
 Toż z nim do Philozofi/ a potym do do mu
 Bo winie in Barbara coś argumentować/
 Nie w Szkole ale w Mieście. Kedy w cudzych domach
 Gdy niebedzie Celarent. albo też Da raptim.
 To nastąpi Ferio. Argument y Meż
 Potężny/ Który jego wśytkie inśe zbije.
 Odprawiośy tak tedy swoy Curs y nauki/
 Powraca inż do domu człowiękiem wezonym/
 Bo tak o nim y Oćiec y Młaká rozumie.
 Wśyścy jednák inaczej. Coż wżdy po nim w domu
 Kedy sie nie nauczy chyba wśeteczestwa/
 A wśelkich niepoczciwych obyczajow oraz.
 Pan Oćiec sam stanie mu za Mistrzā dobrego/
 Pan Młaká reż y Siostry takiegō gatunku.
 Piśe Oćiec wdzieli y wnoc/ niewyda go Synet/
 Grā Kofet/ y tych peronie tenże dopomoże/
 Zwadze on/ wprawi sie reż nie długo w toż y Syn.
 Rad podwiczki pilnuje/ y w tym go wyrazi
 Ad amussim. y w inśyich zbytkach y nierządziel/
 A Ktore tyłko moześ ogarnąć rozumem
 Niecnorach: Gycowski Dom stanie mu za Szkoła.
 Nie loży na nauki Syna/ y cięsko mu
 Doj ena co obrocieć/ a jas tego dárma

W szkołach po
 H. E. 10.

Od nauk pro-
 dkooderwa.

W domu nie
 sie dobrego nie
 nauczy.

Wyprawa
 eważna
 cych kra-

i kofet
 mny

Polska
 ebrzyd

Przesfor-
 sie w Ch-
 Liemc

Przesumpt-
 iadzie

Tłum

SATYRA I.

3

Wyprawa nie-
ważna do ob-
cych krajow.

z kiesz. dare-
mny.

Polaka ma
zbrzydnie.

Przeformuje
się w cudzo-
ziemca.

Włose

Prasumptji na
bedzie.

Nauczyć się/ cokolwiek y jego/ y wszytek
Oraz Dom zestromoci. Wiec mowisz co potym
Synowi po Łacinie umieć: a on głupi
Po Polsku y Łacinie/ z ciebie przykład wziawszy.
Tak mu tedy ten miły dom y pomieścianie
Przy Catusiu wynidzie. Aż się też namysli
Wysłać go gdzie daleko w Cudzoziemskie Kráje/
Po co prosić: aby tam z Malpa się ożenił/
Albo wiec Inspektora marnie okaliczył/
Albo zabił. Wszak wiecie niedawne przykłady.
Wraca się Pan Syn ze Włoch tandem do Oyczyzny/
Sontę z sobą prowadząc/ a Synowa Oycu.
Pociecha! dla Którey go trzeba było pieć set
Młil od Polski posyłać. Tiewspominam stráty
A nakładu y kosztu/ y prace y złota/
Które się tam rozeflo/ raz na pijatyki/
Drugi raz na Zamczysy y zła Compánia.
Lecz tego nie żalować/ bo się grać na lutni/
Spiewać/ śkać galaridy: ba y po Francusku
Nauczył dyskurować: wiec y a la mode
Chodzić/ stroić/ y wszytko czynić po Francusku/
Coż z tego: to rozumiesz że siła tym wygrał:
Mym zdaniem wszytko stracił/ kiedy bonam mentem:
Już mu y Polska śmierdzi/ y wszytko w niej gani.
O Francji powiada/ o Damach/ Baletach.
Tęci niewmie tylko lgąć/ a wdawać rzeczy/
W zwierciadle wystawicznie ni tam Malpą jak
Musze się/ goli broda y dwa razy o dzień/
Toś napotym y w Polskim stroju czynić będzie?
Monstruje/ perfumuje/ pudruje y traci
Włosy/ z Których żelazo ledwie kiedy znidzie/
Nowa/ Stroj/ po Francusku y Gest y zabawa.
Siła przejął zwyczajow/ umie y Kaplun
Drewnianego rozebrać/ a zjeść prawdziwego.
A po toż to całe osm lat w Rzymie/ w Paryżu
Potrzeba było mieszkac: y na to się ten koszt
Siedmiudziesiąt Tysięcy obrocił y nąd to:
A toś masz korzystać z tych to cudzych miłych Krájow/
Ze Syn twoy miasto nauk przyniosł ci te figle/
A prasumpcyi nabył/ Która ma o sobie

Ze grze

Ze grzechny ze wozony/ ze wſzysty blaźnowie
Tylko ſam nie/ a ono opał to rozumieć.
Jako jeden Senator o ſobie powiadał/
Gdy też był ze Francji y ze Włoch powrócił/
Ze mu ſie w Polſce każdy zdał bydź laďasati
Tylko on grunt. Za czasem tał ſie mu zaś zdało
Ze wſzysty mądrzy/ tylko on ſam jeden blaźen.

Lecz ja do ciebie Oycze znou ſie powracam
I pytam/ co wſdy będzieſ czynił z tym to Synem
Który ſie świeżo wrócił: poſleſ go do Dworu/
Czy do Woyſka: Niez tego. Niech ſie domiem bawí.
Tuc ſie biła nduczy/ pić a koſtyrować/
Warcabami kołatać/ Part grać do Dmoru.

Dotym domato-
rem.

Albo utratni-
kiem zoſtanie.

Tuż wracać/ pacholtow przyjmować/ po Miastach
Zulać/ krzoſać/ wadzić ſie/ ſamſiadow najeżdzać/
Rodzicow nieſzanować/ rady ich nie ſłuchać.
Rownych ſobie znieważać/ aż też wtna racze/
I one piękna gambke ſproſnie naktarbuja.
Ty dopiero zabiegając temu chceſ; darcemnie.
Czemu? bo już nie rychło/ gdy ſie rozbieżaly
Kola/ y gdy już trudno zatrzymać ich z gory.

Tego koniec
marne ożenie-
nie.

Spytá mie kto/ nierządu tego co za koniec?
Kroćuſinko odpowiem/ márne ożenie
W domu/ jeſli ſie w Niemczach gdzie nieopartolił
Przeciw woli Rodzicow. Zatem to naſtąpi/
Ze wſyſteł dałſy żywot brzydło poprowadzi
I w domu Łata ſtrawi z powoſedną nieſławą/
Bo z młodu do roſkoſy y nierządu przywył.

Z inakſzy ti by
ły Szkoły.

Niez tey Szkoły/ ani też takiego cwičenja
Było dwanaſcie młodzi cnych onych Polakow:
Ktorzy w Adrynopolu na wſeteczny nierząd
Od Amurata będąc Cará Turckiego
Wybrani ze wſech więziow/ zabić wymyſlili
Ceſarza; a gdy jeden Bułgarzyn ich wydal/
Wiedząc o mełach ktore cierpieć/ albo ſproſnym
Zadziom Tyrana mieli brzydkiego podlegać/
Samſi z ſoba tał dugo broniami czynili/
Poład oſtátni nie legł y Duchá nie oddał.

To powiedziawſzy ſpyta mie kto/ co wſdy radza
O wychowaniu dzieci. Porwieſ tylko ſłuchay.

Zmlo
Nie
Poſi
Pory
Każ
Zwla
Dera
Tied
Ab
Tied
Tia
Poſla
Tied
Bota
Kiero
Nie
Sluſ
Gdy
Tie
Albo
Gdzie
Czlon
Inac
Tizel
Z ciek

P
Ale
Z Sz
Jako
Szka
Jako
Szla
Aras

Księgi Pierwszej.

Z młodych lat y dzieciennych niechował ich miłoś.
 Niech przywykła Synaczeń nie wczasom / Coreczką
 Posłuszeństwu / bojaźni Bożej / y Rodzicom.
 Potym na Inspektora nie żałuy / a w Karze
 Róż mieć chłopie / sam także w niczym nie pobrażay /
 Zwłaszcza gdy wpor znaydziesz w jego przyrodzemu.
 Wraty / y złych rzeczy nieucz / y owsem bron /
 Niech się też Synek z toba niepospolituje /
 Aby cie y napotym śanował / y Matkę.
 Niech zna oko surowe Wycowanie y Matki /
 Na nauki nie żałuy. Potym gdy go zechceś
 Posłać do obcych Krájom / w przód v siebie wważ
 Kiedy / w których leciech / a gdzie / y z kim posłać /
 Bo takiego potrzeba przybrać / ktoby umiał
 Kierować nim / y jego porwacza młodością.
 Nie żałuy na człowieka godnego / coby miał
 Słuszną swoje powagę y respekt v niego.
 Gdy się zaś z tych tam Krájom do domu powróci /
 Nie baw przy sobie / ale posli go do Dworu
 Albo do Wojska / albo też na służbę kedy /
 Gdzieby brał swe ćwiczenie. Tak z niego mieć będziesz
 Człowieka pocziwego / y znaczna pocieche.
 Imaczey smiele rzek / lepiej nie mieć dzieci
 Niżeli mieć takowe / które Dom twoy / siebie /
 Z ciebie zharbić mają / a zharbić nawięki.

S A T Y R A II.

Kto jest prawdziwie wolnym Szlachcicem.

Powiaśdaj wolnym Szlachcie. Czemu? bom się rodził
 W Polsce / z Ojca y z Matki Szlachty starożytney.
 Jesteś wolnym / przyznawam / jesteś y Szlachcicem /
 Ale tytułem tylko. Tę w sobie wolności
 Z Szlachectwem nie masz / bo to z Cnoty idzie.
 Jako cie wolnym nazwać / a tyś siłą zbrodni
 Szkaradnym niewolnikiem? W tak ciężkich okowach
 Jako cie za prawego poczytać Szlachcica?
 Szlachcicem dobry / mówisz. Jako? a za Szlachcie
 Brząc / rozbijac powinien? A za to Szlachectwa /

Porada. jakto
 dać ćwiczenie
 dziecku.

Lepiej dziecku
 nie mieć, niż
 złe mieć.

Nie wrodzenie
 czyni szlachci-
 nym,
 ale Cnota.

Zawieść

Zdwięść w słowie / w Contrakcie / osukać bliźniego /
Zelgać y odrwać przedzy niż pióro opalił.

Ale moi Przodkowie są w Constitucjach /

Nie honory y di
gnitarstwa, ale

Od Wielkó mianowani / z Lechem tu osiadłszy /
Na Herbie habdank noszą. Siła w moim domu
Biskupich Pastorałów / Stółków Senatorskich
Lasek / ba y pieczęci. Wierze / o te snadno /
Przećiesz nunięty Nieślachcie / bo w tobie y krople
Nieznanawam Szlacheckiej Krwi ani postępów.

Postępkę.

Żabijasz / cudze domy najeżdżasz / wydzierasz
Samśladom ubogites lichy substancji /
Cudze żony porywasz / y z onemi mieścisz.
Samśiedzie gumna / mścąc się / nocnym y zbródzieckim

Kto nie żyje
po Szlachecku
ten nie Szla-
chcie.

Sposobem / ogniem znosisz. A za to Szlachecka:
Karty / Koszki / Podwika / to twoja zabawa.
Kufel z reki po wszystkie czasy nie wymidzie;
Nanićcie / tylko abyś jadł / pił / a marnował.
Mam cie mieć za Szlachcica: nieprzewiedzię tego.
Mam cie mieć za wolnego: Pewnie mieć nie bede.

Obieścio I.

Ale proszę powoli. A za ten niewolny
Który może na świecie tak żyć jako chce:
Ja mogę żyć jako chce / ba y czynić co chce /
Nie jestem tedy wolnym / y wolniejszy niż Krol:

Namie odpo-
wiedz.

Nie dobrze infernyjś chudaku / inaczey
Starczy Medrcowie każą / y z nimi sam rozum.
Wszystko inśe przynuje / lecz to coś powiedział
Mogę tak żyć jako chce: cale reprobuję.

Nie wolność,
czyń co
chcesz.

Co: / kiedyś jest Szlachcicem / czy niegodzi mi się
Żyć y czynić jako chce: wyjawisz / cokolwiek.
Prawo karze y broni / którego się boję.

Nie podymuj
się Szlachu
Legawego
pola.

Postoyże trochę miły: a naucez się trochę
Coć powiem. Nie tytuły Szlacheckie / ani też
Wrozdanie / prawdziwa przynosi nam wolność.
A nie mają tey władzy / pozwolić aby kto
Czynił co chciał. Rano inaczey powiada /
A broni czynić / cobyś / podiawisz się / podryw /
Lepiej niechac / niż zbłądzić. Tak powśedne prawo
Tak y natura każe. Nie tykaj się lekarstw /
Jeżeliś nie Medyktem. Zamiechaj Regali /
Jeżeli y na dudach zabierać nie wiesz.

Niepus

Niepus
Inja t
Allen
Nie m
Handl
m
A nie z
Nie g
Sams
Niepr
Kedy t
W don
Jeśli s
Spran
Kozes
Sprob
Strze
Jeśli d
Stron
Jeśli r
Jeśli z
Żyłon
Arzec
Wiaśn
Życ po
Jestes
Przyzn
Z me
Inacz
Inszeg
List d
Pietn
Zaczyn
W nie
Pozci
Trudn
Noty
A gdy
Ty
Woln

Księgi Pierwszej.

7

Niepuszczay się na Morze/ jeśli roli przywył/
 Inśa kmić/ inśa żeglarz/ nie wespół to chodzi.
 Ale ja przecie wolnym y starym Szlachcicem/
 Nie mierze ani kwarę/ ani łokciem/ ani
 Handlem nam zakazanym/ ide jako Szlachcic.
 Mierz y łokciem/ porwones dyablu/ y kwarę/
 A nie zabijay rownych/ nie najeżdżay domow/
 Nie godź na cudzy upad: tey strzelby nie na twych
 Samśiadow y przyjaciol szczyway: ale na
 Nieprzyjaciol Oyczyzny. Nieżyj po Kujawsku/
 Kiedy trzeba testament gotowy zostawić
 W domu/ albo przy żenie/ gdy na wście jedziesz.
 Jeśli sie według cnoty/ według przystoimści
 Sprawować będziesz/ jeśli między dobrym y złym
 Rozesznaś/ y co dobrze brzmi/ a co nie dobrze
 Sprobowałśy osadziś. Jeśli vznaś czego
 Strzedz się trzeba/ a czego chwytac oba reka.
 Jeśli chciwie nie pragnieś cudzego. Jeżeli
 Skromnie żyjeś/ przyjaciol Kochaj y ratuj.
 Jeśli wieś gdy ochronić/ gdy worki rozwiązać.
 Jeśli złotem pogardzaś/ nieślusnych się chroniś
 Żyłkow/ ani ich łapaś chciwie y bez wstydu.
 A rzec możeś bezpiecznie/ moje to są dobra
 Własne/ y moja wolność/ y moje Szlachectwo/
 Żyć pocziwie na świecie y żyć wedle Boga.
 Jesteś v mnie Szlachcicem prawdziwym y mądrym/
 Przyznawam że respondes twemu Wrodzeniu
 A z niego bierześ oraz y z Cnoty Szlachectwo.
 Inaczej nie pozwalam. Mianowicie/ kiedy
 Inżego cie na czele widza/ inżym w sercu.
 Listka wloś tylko mieni/ a nie obyczaje.
 Pięknyś widze na pozor/ kiedyby tak we wnetrz.
 Szczył comci pozwolił/ znornu rewoluje.
 W niepocziwym człowieku/ jedna się nigdy
 Pocziwości Dneca nieznaydzie/ nie będzie.
 Trudno zle z dobrym mieścić. Jedney niepotrafiś
 Cnoty/ jako Balcerek/ gdy śpiewać nieumieś.
 A gdy głos maś chrząpliwy/ day poży koncertom.
 Ty przecie w swym wporze stojac mowiś/ wolnym/
 Wolnym ja nader Szlachcic. Jako to bydz może

Obieście

II.

Respons nania

Kto tak żył;
 prawdziwie
 jest wolnym
 Szlachcicem,

Inaczej nie?

*Prawym ten
niewolnikiem.
kto na Pánów
w sobie y nád
sobo.*

*lako. I. Chti-
wost zbiorné*

*II. Delicje y
wczasy.*

*Ktore szepca y
rozradzają.*

A ty taś ślida Pánów masz w sobie/ nád soba.
A podlegasz mizernie/ márnym/ lichym rzeczom/
Wślektich zbrodni/ wystepow bedac Niewolnikiem,
Czy to tylko niewola/ gdy kłjem/ náhajtka
Kogo przysiężca/ áby co czynił/ kiedy niechce?
Záwolał Pan na chłopca. Chłopcze á nie idziesz/
Nie bieżyś ná mych nogách/ nie widzisz korbaczá/
A chłopiec leci jak wiatr/ záraz czyniac co Pan
Każe/ albo záwola. Ty/ ty czy nie iestes
Márnieyszyn niewolnikiem/ kiedy ci Pánowie
Co w tobie są/ rostkają/ á ty czynic musisz?
Gorzy niż ow/ ktorego boiazi y náhajtka
Pán, ká w lot przymusiłá/ do prectkiey vsługi.
Tá przykład/ spisz/ áz ná cie wola/ kapa chciwość/
A budzi. Wstanco przedzey. Niechce mi sie. Wstanie
Záraz gnoitku/ ospalcze/ jedz/ handlu y/ przedaway/
Kupuy/ balbituy/ objeś Swiat/ objeś y Morzá/
A ziemie. Niedośpiay. Przypadź wolow z Ruśi
Z drugiem do Bursztetu; albo do Wroclawia/
Albo ku Hamburkowi. Odwróć me jednego
Niemca/ ba y samego Wlocha y Zispaná.
Ale Pan Bóg obaczy/ kárze/ y zemści sie.
Błaznienie bedziesz/ prawy/ miał nigdy ná świecie
Błamanego selaga/ jeśli z Bogiem trzymasz.
Kto sie ná Pána Boga spuści/ wśytko traci.
Po onym nápomnieniu albo náłajaniu
Zerwnetrzynym/ chudał w droge wybiera sie Ruśá
Do Ozowiec/ albo do Jarosławia/ albo
Gdzie do Niemiec. Aż z drugiey strony Kostof szepce
A domowy wczasiezet. Dokadze zaś/ do kąd
Głupi człowiecze myśliś? w ták zła droge/ w táká
Krzykwe y záwieruche/ w ták czas nieposobny?
Coc potym dla mizernych pieniedzy/ dla zysku
Biednego/ zdrowie tracić/ y ten nie wczas cierpieć?
Niewiektá dostatek. Bedzie z nas. Fortuna
Przyniesieć w Dom/ kiedy sie namniey nie spodzieweś.
Czy nie wolisz wesolych dni w domu swym záżyć?
Czy nie wolisz posiedzieć sobie z przyjaciélem?
Táf po świecie niewiem gdzie látać/ pruć/ bułac
Mizernego nábycia? Do stan miły zostan/

A kas

A kas
Tym k
Tu sto
A torz
Jeżeli
Musisz
A poda
A choć
Po spr
Ani k
Bo y p
A prze
Snadn
Si
Do swe
Jus te
Myśle
Bo ká
Dla ni
Gdy m
Zem w
Dobrz
Wyrza
Wyba
Aś Pa
Jeśli t
Plaká
Wypd
A jeśli
A ni
Nie zd
Pat
A dob
Gdy t
Obey
A za w
Circ
Gdy d
Nápo
Drug

A kasi w łomlinie niecić. Wypijajmy z sobą/
Tym kłopot zostawimysy/ ktorzy go sukają.
Tu stois. Niewiesz co rzec. Dwu Pánorow masz rązem
Aktorzy roztaznia/ y rądza y groza
Jeżeli niewczynis. Przecie jednego z nich
Musis randem wsluchac/ musis kart podlozyc/
A podac w dobrowolne jarzmo y niewola.
A choc sie tez wylamiesz raz drugi/ nie jusz co
Po sprawie. Trudno masz rzec wygralem. Nie Amen
Ani koniec niewoli. Jezose w niey zostawas.
Bo y pies gdy sie wrwie/ z lancuchem wcieta/
A przecie pruka wieli lancucha y syje
Snadniey go zani poimac. Tos y ciebie podka.

Slykalem raz gdy jeden Młodzieniec tak mowil
Do swego slugi. Bracie a wiesz co powiem?
Jusz tez mysle zaniechac owey Pami/ y nie
Mysle o niey cale mi z serca wymietrzala.
Bo kat mi potym co raz y w dlugi zachodzić
Dla niey/ y swoje tracic/ y rostyd swym zadawac/
Gdy mie co zywo palcem sobie pokazuje/
Zem w tej Malpie zatochal y spetney y glupi.
Dobrze/ Sluga odpowie/ dobrze y cnotliwie
Wyrzadzis jey to Wasce. Dziekuy Bogu ze cie
Wybawil ze zley toni. Ledwie to wyrzeklsy/
As Pan znomu do slugi. Co rozumiesz Bracie
Jesli tez opuszczona plakac bedzie/ czy nie?
Plakac? odpowie sluga: ba owsem Wasceci
Wypchnie z domu y w zgardzi/ jesli nie co gorzey.
A jesli mie zawola/ albo wiec potuszy/
A niemamze isc do niey/ y bydz tak okrutnym?
Niezdobede sie na to/ chochym zyl y sto lat.

Patrzciez jaká odmiána predka dobrej woli/
A dobrej intencji/ za lada potusa.
Gdy tedy wolnym z tamtad wynidziesi/ ani sie
Obeyrzyš na jey waby/ miec cie za madrego
A za wolnego bede/ Inaczey peronnie nie.

Circus, tak Poetowie bąja/ slug Vlissa
Gdy do niey przyplyneli/ peronym tam liquorem
Napoiła; za ktorym jeden sie w Niedzwiedzia/
Drugi we Lwa obrocil/ trzeci w Swinie/ czwarty

III Miłość y
plonna roskosz

Predka odmi-
na dobrej in-
tencji.

Przyklad z fa-
buly Circus.

W Malo

SATYRA II.

W Malpe/ w Oslá/ w Zájacá/ y niewiem w co tyłko.
 Czym dá, a znáć/ że roskoś odmieni człowieka
 W bydlece obyczáie/ rozum mu odiawşy.
 Jesli ty tedy w zgardziş tym słodkim nápojem
 Cukrowáney roskoşy: mam cie zá wolnego.

Tz drugiey Sy-
 ren morskich,

Syreny/ ciş tez bája Poetowie/ swoimi
 Pieşczonym głosem wabia do siebie/ tych co tám
 Blişko żeglusa/ potym ná skály przymiodşy
 Ná odmiény morskie y nurty głębokie/
 Onychże pograżaia y topia ná wieki.
 Przed tymi mądry Uliş/ sobie y swym takżé
 Towárzyşom zálepil všy woşkiem/ predko
 Mijájac słodko brzmiáce Spiewaczki y zdrady.
 Ty takżé jesli Cnota y stálym wmyslem
 Zálepuiş sobie všy/ przeciwo námorowom
 Obludney y zdraдлиwey roskoşy/ vszedles/
 A maş w nimie pochwałę mądrego y cnego.

IV. Ambiciá,
 y łapanie hono-
 row.

Ná koniec pytam/ czy ten w wolności Szlacheckiey
 Żyć czynić/ kórego ambicia ślepá
 Zá nos wodzi jáko chce/ kępcá: mu do vchá/
 A zgolá roşkázuiac/ áby śypał złotem/
 Aby Dworskich wymował/ /er fas et par nefas,
 Honorow/ Starostw/ bogactw/ ciekáwie szukaáiac/
 Ono zgolá komu siwe zádze roşkázuiá
 A prywatne áffekty/ niegodzien wolnego/
 Niegodzien y Szlachcica tytułu. Lubo kto
 Inşey jest opinyi/ ja przy swojey stoje.

SATYRA III.

Ná ciężarn y oppressia chłopşka
 w Polsce.

Woy nas zá
 chłopş kárze, y
 ich angarie.

Rozumiem że Bóg Polşki zá nico nie karze
 Wiecey/ ják zá poddánych şroga oppressia/
 A gorzey niş niewola. Jáko by chłop nie był
 Bliżnim nie tyłko twoim/ áley człowiekiem/
 Serce sie oraz leká/ kora drzy wspomniawşy
 Ná te niewola kóra cięższa niş Poganşká.
 A dla Bóga Polacy czyście ofszaleli/
 Wşyştko dobro/ dostatek/ żywność/ wşyştkie zbiory

z których do-

Żwá,

Księgi Piernosej.

Zwąsfych macie poddanych. Ich rece was karmia/
 Przecie sie tak okrutnie z nimi obchodzicie/
 Wielbiad / tak powiadaią / nad siły nie nośi/
 A kiedy go naucza że przeladowanym
 Bydź sie pocznie / zdraż tamże sie poloży/
 A wstać nie chce. Opał tu: bonad przyrodzone
 A Boskie prawa / chlopek wytrzymać to musi
 Co mu Pan na ramię na włoży / by miał zdyścić.
 Laia y Káznodzieje / laia Spowiednicy/
 Piekle groza nie na tym / sami to Biskupi
 Przez swoich Oekonomow czynia y Pralator.
 A boday y nie wiecey. Ma Szlachcic w bogi
 Zaslony / kiedy widzi że przednieysy grzesze.
 Naprzod jakie ciężary w samych robociznach /
 Gdzie bywało dwadzieścia kmiect albo wiecey/
 Tam ich osm albo dziesięć / a przecie to zrobić
 Kaza dziesięci / co ich dwadzieścia robiło.
 Gdzie przed tym wychodziło ludzi po jednemu
 Z domu / potym y po dwu / po trzech / y po czterech.
 Gdzie dwa dni / albo y trzy robili w tygodniu/
 Teraz nie maś czasem wolnego żadnego.
 Gdzie wolny synk piw bywał / zwłascza w Kiezych dobrach
 Teraz y to odję to / y pic kaza piwo
 A toymby same trzeba dyabły truć w piekle.
 Rzeczysz / ale mam dziatki / mam y różne spezy.
 Wsytko to z y duch wezmie / y zbiory / y ciebie/
 A dzieci: Bo taki zbior nie zwyki bywać trwały.
 Ciemspominam zaś zdyśstwa / Ktore z chlopow czynisz.
 Powiedza słudzy / czeladzi: Chlop tu jest bogaty.
 Ma bydla / owiec / inszych del ytkow nie mało/
 Zmudzie sie to na kuchnia: zrodzil mu sie jeczmiem/
 Pszenica y ta dobra na piwo dla gości.
 Zgromadził też nieborak grosi jeden y drugi/
 A cen siena wydatki zmudzie: syja bory
 Chudzi nie. O przyczynke nie trudno. Winia
 Sten. drugimi grzywien chlop / ledwie że y Dusze
 Nie wydra z niego. Czemu: że jest nabogatszy.
 O drugim zaś powiedza ma roli dostatek
 A dobrej / zmudzie sie ta na folwart / wziac mu ja/
 Za y wsytkich pozrucac z rol / a folwart tamże

II
 Statek w szysiek
 mamy.

Ciężary nie
 znoszone w ro-
 botiznach.

W szynkach
 piw

Nie trwały
 zbior taki,
 z dzirski.

Gdy pobiera pie-
 niądze chlop.

Złoty

Do śmierci! Zle
nie to, zapłاتی.

Czarownicę pła-
lenie.

Niewinnie.

Dusze y żywo-
ta chłopskiego
mądrzakach.

Zalóżyc. Stanie się to w jedynymże Tygodniu.
Placzą chudzi / Ociec / Matka / dzieci / wszyscy.
Do Nieba tylko krwawe skargi posyłając.
Tętno żądając zemsty / Która nie leniwa /
Jeśli nie natym / tedy onym na stopie
Świećcie / tedy oddadzą słońcie z tym za złe.
A my przecie niedbamy / bo baczyć nie chcemy
Co się z nami po śmierci dzieć będzie. Ani też
Piekiła widzimy / ani o nim pamięćamy
Ale spyta kto. Jużes wszystko wypowiedział?
Stu gęb y stu języków / y to jeszcze mało /
Potrzebamy na słupie chłopskich opresji
Wyrażenie. Jeszcze mam kilka ich powiedzieć.
Kiedy Wiosna nastąpi / a deszcz wstał w Maju /
Czarownice przyczyna. Zdechł Wół jeden drugi /
Albo tam co z przychowków / Czarownice winą.
Każa tedy niewinna Babcę wiać y męczyć /
Aż ich zpietnaście wyda. Ciagnie Rat y pali
Aż powie y powoła wszystkie co ich we Wsi.
A Babcę żywo ze Pana z Panią niepowoła /
Którychby rączy spalić za to / że niewinnia
Męczy y trącić każą swoich bez przyczyny.
A tak nie będzie we Wsi trzydzieści człowieka /
A piętnaście pogłowie spala. Co dla Boga
Za przyczyną? Pan chory / y nie ma wskorania /
Schnie / y dzieci mu często umierają w domu.
Jakoby y suchoty y śmierć przyrodzone
Nie były? y zesłane od Boga samego?
Nie wspomnie jacy w takim sadzie zasiadają /
Chłopsko głupie / Ławnicy / albo y ci którzy
Przyczynkę jaką mają na niewinnych chłopków.
Ale ażaz nowina y nie z tej przyczyny
Męczyć ludzie? Przecież da chłopą obieć /
Czym nawet Pan niewie. Ale coż wódz zrobił?
Wkradzie co? czy zabił? Jestże świadek jaki?
Żadna o głowę ludzką zwłoka nie jest długa.
Wódz poczekaj y uczyni wprzód inquisitia.
Na co inquisitia? Chłop to y poddany.
To poddany nie człowiek? Wy nic / daj mi połów
Wiem co czynię. Znajdzie się drugi co piatnuie /

Co bije

Bija, katusza.

Pit złe piwsko
przymuszają.

Ty chłopku
wszystkim
daj.

Z tad bunt
chłopskie y da-
wniejsze.

To bije

Co bije do wmurow/ co w tarasie zgnoi.
Co rozgami siec kaze/ jako dzieci w Szkole
Siedzimych y pocztimych Starcow bez przyczyny.
Bedzie czasem z tad Prætext, że nie pija w Karczmie
Choc złe/ choc kwasne piwsko/ choc sie wsem złym godzi.
Powiem/ bo też samilczec trudno/ gdym raz jachał
Przez pewne Wsi/ kazalem piwa wynieść z Karczmy.
Wynieściono: spytam sie/ także w was piwo
Zawse bywa: powiedza y storazy gorse/
A przecie je pic musiem/ bo Pan Karczmarzowi
Oddaje pewna liczbę beczek do tygodnia/
Za ktore Karczmarz musi oddać mu pieniadze
Lub wypijem lubo nie. Karczmarz zaś dochodzi
Na nas straty/ dobrze to wprzod obrachowawszy
Wiele Rozmiarow przydzie na kazdego chłopą.
Jesli w Karczmie nie bedzie/ zaniosa do domu
One piwa Rozmiary. Pij choc złe a niechceś/
Wyliej choc swiniom/ przecie zaplać Karczmarzowi.
Toż y z Owsem/ y z Kłosa/ y z Sola/ z Szledziami
Czynia/ ktoremi chłopcy co raz zarczucąja.
O stroga oppressia nigdzie nie widziana!
Chlopka takim przyciśnac ciężarem/ ktory to
Kiedzu/ Rzeczypospolitey/ Panu/ Żołnierzowi/
Urzednikom/ Pijarzom/ Klechom/ Slugom Pánistim/
Zádukom y Kozakom/ dzieciom swym y zenie
Dawać musi wstawnie z wboiego splachcia/
Dra go w Własie/ y w Karczmie/ we Dworze/ w Kościele.
Ledwie że nie ze stary/ a przecie pociagał.
Włodarze sami ó moy Bóże co wiec czynia/
Y jako z chudzinami czesto wymyslaja.
Czeniu: bo tak Pan kazal/ Pána trzeba sluchac.
Alec to oppressie onych dawnych wiekow
Po wypedzeniu Rzy drapieżney y s synem
Kazimirzem sprawily/ ze sie wsiysko bylo
Poddanistwo zbuntowalo na swe wlasne Pány.
Z tad ze musieli pirzchac y kryć sie po lasach
A po rożnych pustyniach/ tak Kieja Biskupi/
Jako y Kascellani/ y Wojewodowie/
Gdy ich chłopcy sukali dochodzic krzywd swoich.
Też ciężary Pawlukow/ Muchow/ Tálewanikow

Buna

*Y terazniey-
sze.*

Buntownikow/ y teraz krwawey nabardziely
Woiny/ y srogiey haniby Wyczyzne/ bá mało
Nie ostatniey już zguby/ gdy Bóg to flagellum
Przez chłopy zesłał na nas/ karzac oczywście
Wprzód kłeska y więzieniem Hetmanow/ á potym
Brzydka y desperacka wcieczka/ na koniec
Sromotnym y zelizwym pokojem Wyczyzne.
Per quæ b. w. i. e. m. q. u. i. s. p. e. c. c. a. t. p. e. r. e. a. d. e. m. t. á. t. z. e.
p. u. n. i. t. u. r. Doznalisiny/ ách doznali tego!
Zamyślam jakom zaczął/ że Bóg Polste karze
Naywiecey za poddanych: ba y karac będzie/
Jeżeli sie Polaku nie obaczysz kiedy.

SATYRA IV.

Prátych / co sie w zeszłym wieku żenia.

*Stary nie sobie
sie żeni.*

Y Tobie sie też bzdryku chce żony? Ożalał
Chudzińa stary/ licząc Siedmdziesiąt lat wieku/
Młodzinsienieccká żone poimuje/ nie jobio.

*Vlierpi co kol-
wiek.*

*Powieść o Ku-
pidynie y smier-
ci.*

Aleń chory/ trzeba mi coby opatrzyła
Stárego y opraka. To vperwiani bedzie
Że cie dobrze opierze/ gdy jey wlezie mucha
W nos. Przyrzekam że poznasz co to mloda żonka/
Stáreniu/ jak Włoch mowi/ Karoca do Nieba.
Powiadać że raz smiereć spala z Kupidynem
Na jednym mieyscu/ wytchnac sobie chce po pracach.
Smiereć łuk swoy y z strzałami rannę porzucił/
Kupido także łuczek y strzałki polozył.
W tym obay oeknarzszy sie Saydaki trafunkiem
Jakos pozamiemiali/ że smiereć wziął łuczek
Y strzałki Kupidyna/ á Kupidó smierci.
Jda w świat strzelać ludzie. Kupidó obaczy
Młodego/ wynmierzywszy vgodzi go w serce/
Aż tu mlody wnierrá miasto oblapiánia/
Bo strza'a smierci chudał postrzelony zestál.
Smiereć też zoczyrošy kedyś stárego/ wynmierzy
Vgodzi go w serce/ áż stary śaleje/
Do zalotow sie bierze/ mlodziuchne oblapiá.
Smiereć siedziwnie. Niedziw bo był vgodzony
Strzałka Kupidynowa y nią zapalony.

Zonka bez mło
dszego nie wy-
trwa.

Coż z tad jednat za korzystać? Taka jako w Litwie
Ktos napisał/ że sobie Żoneczki chowaia
Potęszytelow/ Których leburones vocant.
Tak y starego młoda Malzonka v pewniam
Bez nich sie nie obeidzie. Wolalaby jedno
Oko tylko mieć w głowie/ y rękę y nogę
Rucho/ niż sie jedynym Nóżem Kontentować.

Wymawia sta-
remu.

Coż na to odpowiadasz? Wziałem dobry posąg
A przy tym młode lata/ za co mi to stoi?
Wychmieć v pewniam tego/ gdy co raz wymowki
Potykać cie wiec beda. Żes vstał chudzina/
Że śmierdzisz trupem zgnitym/ y żec z nosa czecze.
Że oczy oparzył wstał wiecźnie płacząc.
Że zebor w gembie nie masz/ zes grzyb na pol zgnity.
Żes w miłości oziębły. Wiec y tym podobne/
Których tak długo będzie/ że też zbrzydnieś cale/
Zaczyni w poliweczke miasto Cukru/ albo
Czego słodkiego/ wysypia trąbke Arseniku.

Nakoniec otru-
je:

Zbior jego w ni-
wecz.

A tak przypłacisz żonki/ przypłacisz posagu.
Bowiem y to coś zebrał/ żoneczka pobierze
Po trzej śmierci/ y tym sie za kogoś wyrai.
Młoda rada gdys i dary/ dayże żenie poży
A pieć tak w itame Wdowim/ albo y Młodzieni
Żoneczyc lata zgrybiałe y w wianeczku vmrzeć.

Obabach co za
młodych idą.

Powiedziałem o Dziadach: o Babach co powiem?
Dwa razy w tym są gorsze. O jak owo smieszna
Gdy sie Babus wymusze/ gdy brwi vfarbuie/
Lecz Żebanowych Zambków vfarbować trudno
A owych zmarłkow vjać/ Ktore pooraty
Szperna trwarz. Przecie jednat suknia naddawaia
Co natura wela. Stroi sie Babusia
Postawe też formuie/ y chod y poyrzenie.
A sie tam ktos odważy z Młokosow/ przeczuwszy
Opieniajkach v babki. Zmysła za kochanie
A za to bracie poczyną/ a do młodszych nosi.
Wzdycha/ chwali rozładek/ obyczaje/ mądrość/
Zestatek y animus: Baba temu wierz
I rozumie że grzeczna/ że piękna y wdzięczna/
Już sie y sama śląda o niego/ y prosi.
Który wnet je pieniądze nie babe poimuje.

Darmo sie mu-
szcza.

Bo młodzi nie
bąby, lecz pie-
niądze poimu-
ją.

Za tym zle na-
stąpi mieszka-
nie.

Dobrze tak na-
bąbe.

Bo kłóży starodubą życzył mieć żonę.
Slub się tedy odprawi/ y obiad weselny.
Po którym w tancie idąc/ zaigrać piosnke kaze.
Ma śnadsz Bába pieniądze/ ma pieniądze w lesie/
Kijemże tedy bąbe/ a za je przyniesie.
Wszystko się to wywozy. Wnet bąbe z pieniędzy
Obiora/ jako owe kawe z cudzych piorek.
Obrawszy/ kaze jej do dyabła z domu.
Mieszka gdzie indziej babka/ cudze pocierając
Raty/ a swemu łaje Malżonkowi y kłnie.
Brewnych wzywa na pomoc/ o ratunek prosi.
A kaci kazał śleć! Mógłśś żążyć swego/
A w dostatku oplywać/ nie szutając Meżą.
Dobrze to na cie bąbo/ że y tyjem bierziesz
A nie maś cobys w gebe wiozylą. Day Bóże
Żeby się wszystkie/ twoim przykładem karały.

SATYRA V.

Prá Szpitale w Polszcze/ y rzadkie/
y nieporządne.

Vbodzy od gło-
du umierają.

Z rad rozboj-
swą, lotro-
swą.

Kradzieże.

O Serca zakłámia! zawarte liści
A miłosierdziu serca. Vbodzy zdychają
Od niedzy/ niedostatku/ a przecie wolicie
Tłazbytki/ niż Szpitale koszty swe obracać.
Opatrz wszdy kaci jak/ kedyby włomny
Miał swoje opatrzenie/ żywność y ochrone.
Vbodzy w gnojach leża/ leża po vlicach/
Patrzyćcie na to wszyscy y głosy słyszyćcie
Wiebą przenikające; a przecie jako on
Lewitą minął kiedys człek zranionego/
Tak y wy też mićcie/ tych co w gnojach leża.
Stradci wszelkie lotrostrwa/ z rad biegunow siła/
Strad się vbodzy wlocza od Wsi do Miasteczek.
Bo gdzież ma chudać opasć/ quid vis nedza kaze
Et facere et pati. Musi nie rad zbijać.
Kiedy niema z radby wzial. A gdy co ukradzie/
To wołaś/ to obieś kaześ za te wine/
Coż maczynić? Musiś kraść. Spytaćcie samego/
Cobys czynił w tym razie/ gdybys nie miał co jeść.

W obcy
iach in

My za
wlogim
nam

Nie pyta
mużnik
Polszcze

Nie tyl
dadza
pobiera
gim

Rzadu tr
Swy wol
kara

W obcych krajach
inaczej.

My żalujemy
v bogim, a Bog
nam,

Nie pytał
mężników, w
Polszcze.

Nie tylko nie
dadzą, ale y
pobiorą vbo-
gim.

Rządu trzeba.
Swywoľnych
karać.

Czy nie Pradłbys? ba wziąłbys pono y z Ołtarza.
O jako dobrze w Niemcech albo we Francyi:
We Włoszech/ w Niderlandzkie/ gdzie Szpitale tak!
Tak są opatrzone/ że lepiej nie mogą.
Jeśli wszyscy włomny/ ma jeść y pić zgebe.
Jeśli ma ręce zdrowe/ znajda mu robotę.
Jeśli nogi/ y te więc mają swą zabawę.
A dostatek wszelaki takim opatrzoney.
Wnas co jest Szpitalow/ wszystkie są v bogie/
A też Bog nam vmyka/ gdy mu żalujemy.
Czy niewiemy co samże powiedział o sobie/
Cokolwiek takim dacie/ mnie dacie samemu.
Zaknałem ja w v bogim/ nakarmiliście mnie
Pragnąłem/ daliście pić/ byłem nagi/ nędzny/
Odzialisście mnie Panie czy rzeczek Polakom
To/ co inszym Narodom? Błaż wraćnikow
W Polszcze/ mało naliczyć bacznych Jalmużników.
Nie pytał teraz Świętych Biskupow Marcinow/
Ktorzy się własnymi płaszczem z v bogim dzielili.
Nie pytał y Paulinow/ ktorzy dla wstępu
Wieżniow/ samychże siebie w niewola dawali.
Nie pytał Jalmużników Biskupow/ ktorych to
Elemosynarios zwano/ nie maś takich.
Wiec cokolwiek Szpitalow fundowanych v nas/
Niemał wszystkich intraty w niewiecz poginęły.
Bo czegoż długo w Polszcze? Jedni niewydają
Czynszow/ tak że fundusze girą. Sami często
Proboszczowie rozbiorą/ co v bogim dano.
Chciwość opánowała zakamiatę sercá.
Nie tylko by miał co dać/ wymie v bogiemu.
Ale y rzadu trzeba/ ten nápotrzebniejszy
W każdej rzeczy; Lecz y tu. V bogich nie mało
Swywoľli/ nie z potrzeby. Że się robić nie chce
Chłopu/ aż on włomny/ aż on chramie/ żebrze.
Czasem nogę obwinie/ y rękę zakrzywi/
Zmyślając zaleczenie. Gnuśność to spráwnie.
Bywa frantow nie mało/ bywa y przebiegłow.
Jako o jednym pisał/ gdy go raz Krolowa
Anielieta Elizabetta nudała y rzekła/
Pauper ubique jacet; jak z bicia powiedział.

In thalamis Regina tuis hac nocte iacerem
Si foret hoc verum, pauper ubique jacet.

T zmyślonych
operanych.
Co rzete o białey płci / o jąt sła z nich znaydziesz
Operanych po rożnych y Wsiach y Miasieczkach.
Mialpie sie robie nie chce / y z tad ma dyabla
W sobie / y roć dyabel / gdy sie robie nie chce.
Konopne poroczmy dzironie na to dobre /
Albo też debowa wiec nduczy tarobie.
A dyabla wypędzi / by też natwardsego /
Kijem takowych gnuśnych / bij miasło jalmużny.
T pielgrzymow
falszywych.
Także owych biegunow / co to w Compostelli
Nie bywali / ani też w niewoli Tureckiey /
Choc Patenty przy sobie mają y podać.
Jaki fałs w owych ludziach? Wzedom to właśnie
Należy macać prawdy w tym / y fałsze karac /
Biegunow y woloczegow cale postramić /
A to czyniac aby w swych Szpitalach siedzieli.
Co będzie kiedy y my one fundujemy
Raczej niż nowe co raz Zakony / Których już
Dostć v nas dla Boga / w pozorze vbogich
Wzeczy samey dostacnich. Niech Plebani beda
Zakonnego żywota / stano nam za Mnichow.
Budamy tedy
ynadawamy
Szpitale.
Szpitale wy / Szpitale Polacy funduycie
Dla vbogich pielgrzymow / Wiezniow y Żołnierzow
Na wojnach skaliczonych / na koniec dla wszystkich
Domnych y wpadłych. A tak Bonfratelli
Nie beda mieć przed wami na Ziemi y w Niebie.

SATYRA VI.

Na Pogrzeby y zbytki w nich.

B Achwała Bogu żeś wzdry wyszedł z tey choroby
Moy drogi Mikolaju / pozbarwiłeś jału /
Anas dobrych Przyjaciol / y zone Kłopotu
Ktorac Bog dal pomyslna. Inszym o jąt roznie?
Lzyżal zmy-
siony
Placze druga nad chorym Mieżem / lzy zmyślone
Puszczając / a w myśli ma / Boday zdechl w mych oczach.
Boday wieczora ten pies zgnily nie doczekał.
Gdy go tedy bez dusze widzi / o jąt w sercu
Wykrzykła; Jako sobie już gachow rachuje.

Temu

Temu żona umarła/ ten jeszcze Młodzieniec/
 Ten głodki/ ten bogaty/ ten choży/ ten młody.
 Bo tam o obyczajach w myśli nie postoi.
 Dosyć że kształtny/ piękny/ ładny y wesoly.
 A tobie też niemłodo/ młodego potrzebą?
 Rząd mac kłku Synow y Coreczek kłka.
 Nie to/ trzeba sie wdąć/ y miłość zmyślona
 Złazę za trzy Ru Niezowi zmarlemu pokazać dla ludzi.
 Ludziach. Tymci by gachow zwabie/ aby nawiedzali
 Ciało/ wiec niemiem zmarle/ czy też raczej żywe/
 Tym gachow Których Jey Młosc na losku czeka w zapiomoney
 zwabiają. Nie cale jednaki/ Jzbie/ aby przez Konopna
 Krótke/ mogła sie dobrze przypatrzeć każdemu.
 Co żywo tedy jedzie nawiedzać to ciało/
 Jedzą/ pcha/ y goscie/ y Kieja/ y Mniszy/
 Duszyeske polewając/ Ktora sie tam wtedyś
 Smąży dla onych zbytkow. Nie wspominać dzieci
 Bo tych y bogi splachec z Cyem dokonywał.
 Panie szepce y Tym czasem Panie one/ co wiec przybywają
 raia. W nawiedziny/ porwali szepcać/ rāja gachow/
 Ktoremby otarla lzy one zmyślone/
 Bo już cale maż z serca rozywetrzał y z myśli/
 Choc rzekomo twili po nim/ choc zemdlona leży.
 A niemiędzy cie Maszkaro iść ta nieszczerością
 Z Bogiem/ z ludzmi/ z Krewnemi? Leży bez potrzeby
 Boday wiecey nie wstała. Boday greb zaległa
 Nieja swego. Ale sie spyta/ pono kto z was/
 Pytanie. Jaki ja z Masz traktował/ czy był dobry na nie/
 Czy zapisał co w Kiegach/ czy ja opiekunka
 Odpowiedz. Dzieciom swoim zostawił? Wszytko podał w rece/
 A dzieci y dostatki. Zgola ja uczynił
 Panta w dobrach swych wszytkich/ y boga pojawszy.
 A nie a nie posagu nie wziawszy z jey domu
 Toż tobie dobra Honka. Żenize sie tu drugi/
 Gdy sie taka wdzięcznością od nich nam oddaje.
 Zbytki pogrze- Aleć jeszcze nie koniec/ chodźmy do pogrzebu
 bowe. Ktore im zwietskym zbytkiem/ tym wu ksey miłości
 Ru Niezom chca mieć znakiem/ lecz kto zdrowym okiem
 Wto weyrzy/ nie Niezowi lecz animuszewi
 Swemu kwoli to czynia/ aby sie pokazać.

Gdy

Temu

Gdy tedy czas pogrzebu naznaczony przydzie/
 Trądźcie się y obcych/ y Krewnych/ y Mniichow/
 Dla których by się spekać/ trzeba żeby było.
 Ale pieniądze nie mają gotowych Maszkaro.
 Ale dzieci z wboży. Tę to/ byle było.
 Ale Meżowey duszy/ nie tym nie ratuję/
 Choćby w piekle gorzała. Tę to/ byle było.
 Dostę ze wszyscy rzeka sumnie częstowała/
 Szumny pogrzeb sprawiła. Znać porzuciła żonę.
 Wbódy precz. W takiej jednak utracie/ wboży na stronie.
 Ani się tam pytają o nich/ ani dadzą
 Jesć latnacemu/ albo napić pragnącemu.
 Chyba owym co już już dolewać nie mogą.
 Aleć słuchamy trochę o prowadzić ciała
 Do grobu. Gdy się tedy rusza konie z trumna/
 Pocznie ryczeć/ nie płakać złośna białagłowa/
 Lament jakiś fałszywy zmyślając y słowa.
 Omdłość oraz nie trudno/ zwłaszcza gdy kto widzi/
 Bo jako z Meża swego/ tak y z innych przydzi.
 Cebula w chustce pędzi gwałtem wyciemione
 Rzy z oczu/ w ten czas gdy im kaza/ wypuszczone.
 Za ciałem idac ryczy/ wola/ o moi drogi
 Mezu! Lecz w sercu drugi. Kiedy y fałszy stogi/
 Szepce do Pamienswoich. Panny prze ma dusze
 Zakrapia się. Mniecie wodkę gotową/ bo mdleć peronie muszę/
 A Panny tudzież z wodką; Ktorey gdy nachyli/
 Nie dziw że oraz rozum/ oraz chod pomyli.
 Aleć ja to rytmuie/ nie rytmem zacząwszy/
 Nie trudno widze o rytm gdy go prawda pędzi.
 Idac dali/ nie wspomnie jakie piatyki/
 Jakie zbytki w tych wczotach/ ktore przewyższają
 Dostatki y intrate: tak ze wszyscy żyją
 Preckiego znówu w tymże tam domu pogrzebu.
 Bo komuż nie śniakuje bankiet/ y lię rozlię?
 Kiedy zaś po pogrzebie/ nie pytay za Dusze.
 Ściany się odnawiają/ żalobczka spada/
 Pami się wymiukuje. Rzecz moge z Poeta.
 Po śacie znam żalobe/ znam y po podwice
 Kasiu/ to nie żaloba wybielone lice.
 Gaszkowie nadglądają/ Muszyczka poczyną

Dziektion
 si y vtr

W dług
 gie zająd

Lepiej
 duze ma
 wysp

Madry
 chce co p
 gadni

powo

Powoli sie ozywac. A testament lezy
 Odlogiem gdzieś w szkatule. Ani w spomnieć o nim.
 Dziećka też do Jezuitow niech tym czasem chodzą/
 Ktore wiec niedostatek lupi niebożetą.
 Bo intratą na konie/ pacholki/ Rarety
 Wystarczy: lecz na dzieci nie wiedzieć skład ja bracie.
 Tak chudzińcy rosta bez nauki/ cwiczenia.
 W dostatkach ich gachowie/ albo też Pan Oyczym
 Brodzi po vszy z Matką/ Ociec w grobie gniye.
 Długow jak włosow na łbie/ Ktorych nie zle pogrzeb
 Przyczynil odprawiony y z wraza Boska:
 A z zawiedzeniem dzieci/ y duszy zmarłego.
 Owo zgola marniejszey strąty y brzydliwszey
 Nie maś/ nad tento zbytek pogrzebowy/ Ktory
 Szalenstwem nie miłością/ bezpiecznie zwąć mojem.
 Zdarzyłby Bog w nim koniec/ ale coż gdy jedna
 Nád druga sie przesadza? Długow będzie jak bru/
 A przecie by sie spukać tak tam było/ trzeba
 Żeby też y tu było. Gala Gala Malpo/
 Nie wolisz na iakmużny/ wiec y na v bogie
 Obroć/ niż na zbytek? co po Katáfkach?
 Co po trunnach cenowych/ ba srebrnych/ y jakich.
 Reliquie nie ma: a z Rzymu przywiezione.
 A przeto moid żono/ w glos to opowiadam/
 Kwitnie cie z pogrzebu/ czynią Dusze moje/
 A one z ognia ratuy. Wole że mie wrzuciś
 A bez trunny do grobu/ á zachowaś winna
 Miłość po śmierci tu mnie/ y testament w cale.

Dzieliom trą-
 ki y vtrati.

W długi fro-
 gie zajądzic.

Lepiejby to Łá
 dusze mązowa
 wysypać.

S A T Y R A VII.

Albo Paradoxum Stoicum.

Sapienti prater opinionem nihil evenire.

Mądry tego
 chce co przy-
 padnie.

M adremu niespodzianie nic nigdy niepadnie/
 A owsem wszystko według myśli jego płynie/
 Cośkolwiek kiedy przed tym postanowił. Czemu?
 Bo tak postanowił/ że czego sie spodziewa
 Może bydz/ może nie bydz. Z tad gdy co poczyną
 Gdy zamysli/ z taka to zwykł czynić przestroga/
 Że czego zyczy/ przypaść/ albo chybic może/

D

A 30

powoś

Futura wra-
za.

Fortuny sobie
jednostajney
nie knuje.

Ná bogá lieca-
le puszca.

Nie nazyt pra-
gnie, aby ná-
zbyt nie żało-
wał.

.III.

Inaczej głupi.

A że to co kolwiek mu przeciwnego mogło
Przypaść; dobrze wważył wprzód/ niżli przypaść
Dla tego nad mniemanie y nadzieje swoje
Nie zgola nie ponosi/ bo to co bydz miało
Wprzód sobie obiecowal/ wprzód dobrze wważył.
Nad wola też nie cierpi nic/ bowiem gdy zaczął
Pragnąć czego/ wiedząc że mógł y niedostąpić
Tego chce co sie stanie/ mając przed oczyma/
Że siła takich rzeczy/ które mu przeszkodzić
Moga/ y droge jego żądaniu przygrodzić.
Przeto sie nievpija szczęściem y nadzieja
Nie za wiedzioną jaką/ ani sobie knuje
Prawa w oboim szczęściu zawsze jednakięgo.
Bo coż jest w naszey władzy aby sie stać miało
Tak jako sami chcemy/ y jako życzymy?
Mamy Pána nad sobą/ ten nasze zamysły
Jako chce rozporządza/ jako chce kieruje.
Żkad mądry rzecz nie pewna za pewna niekładać!
Ni tak dumnym ni śmiałym/ żeby miał obiecać
Nieomyślnie w sprawach swych sobie powodzenie.
Bo mu sie niemoże stać lepiej/ jak sie stało.
Nad to/ co w Ciebie stanie/ nie mepostanowił/
A co tam uchwalono/ niemoże bydz lepiej.
Y tak mowi do siebie/ że to czego życze
Bydz może/ jeżeli co z боку nie przeszkodzi.
Lecz/ że przeszkodzić może/ dla tego nie nazyt
Chcieć życze/ abym zaś nazyt nie żałował/
Gdyby nie minąć miało/ co wiec często bywa.
Głupi kaze bezpiecznie/ jako na trzy tuzy
Ná szczęście/ mając skutek wszelkich swych zamysłów
Ża niepochybny. Już ten sobie obiecuje/
Y przed czasem nieborak głupie tryumfuje.
Jak by go podkac miało/ to co vbrdał w głowie.
Gdy go to zasie minie/ zem sie niespodziewał
Powiada/ y boleje oraz/ że minelo.
Mądry nie tak. Wważa że wyroki z nasza
Wola nie zawsze zgodne/ y że są niepewne.
Y tak do siebie mowi. Jutro jade w droge
Jeżeli mi na wyjezdnyim coż toż nie przeszkodzi.
Kupie majątność/ jeżeli mi ja Bóg obiecał.
Bede o to Starostwo konkurrował z drugim.

Bacz
przykła
przed o

Ty ni
cuy sobi
czney f

Tak y ż
pogodzi
ysa.

A jes

A jeśli niewprosze: rzeka y tegom sie
Także spodziewał/ że mie vbieżec miał inszy.
Zgola nad moje mi myśl/ nie nigdy niepadnie/
Bom sobie wprzod vmyślił/ że mi śila może
Przypaść nad intencja mojej z woli Bożej.

Baczny zaś
przykłady ma
przed oczyma.

Baczny człowiek tego sie spodziewa co inszy/
Zwykli wiec ludzie cierpieć/ y dla tego zniesie
Snadno oboje szczęście sercem jednakowym/
Ktore nie tak wiec zraniła przygoda/ kiedy
Nadzieje wieszczy vmyśl z jakeś niewfrością
Pomiarkuie y zrowna. Ale kiedy chciwość
Opie sie wiec głupia nadzieja/ a nasze
Myśli nadete wszystko dobrze sobie tusza.
O moi Boże jako tam ciężko sercu znosić/
Co szczęście nieprzyjazne gwałtem znosić kaze.
Lecz ty wierz ze fundament twojej stateczności/

Ty nie obie-
cuy sobie state-
czney fortuny.

A twojego prawego jest vspokojenia/
Nie sobie o fortuny statku obiecować/
Ale ztażyć przestroga/ że może dotrzymać
Słowa/ może też zmienić niestateczne szczęście.
Tak niespodzianym jego razem niepodleżesz.
Nie wymujec ja człek z władzy wśzech przypadkow
Gdy te daje przestrogi/ ale go wymuje
Zmocy bledow y płonnych wśzelakich nadziey.
Wiem że mu tak nieida rzeczy jako sam chce/
Ale jako vpatrzył y przeirzał w rozumie/
Dla tego meżnie znosi/ cokolwiek przypadnie.
Bowiem mu to przypada zawsze co wprzod przeirzał/
Dla tego moja rada/ tak czyni jako żeglarz/
Choć pogodne są Wieba/ choć posłuszne wiatry
Pędzą okret szczęśliwie/ Zephir dmucha wżagle;
Przecie cale niewfa tej pogodzie/ ale
W czas obmyśliwa wszystko/ y ma pogorowiu
Co mu sluzyc na ten czas może/ gdy nawałność
Przypadnie/ okret jego z nienacka odkrywszy.
Tak y ty/ luboć wszystko nad zwyczaj wiec sluzi/
Lepiej niżelis sobie y życzył y pragnął/
Przecie sie wcześniej gotui/ weselo zniesć to co
Fortuna y przeciwna y często niesłowna
Możec przynieść/ kiedy sie namniey niespodziewiesz.

Tak y żeglarz
pogodzie nie-
wfa.

Niedawdy wid
ryty / sze-
kin.

Niedawdy jey nigdy wiary / choć sie ná cie śmiejes/
Swywoľna to jest Páni / uczyni co zechce.
Nierwoś sie pomysľnym / *successum*, mieypilno
Okó ná tylne kóla odmiennego szczęścia /
A tak sobie rozumiey / że cokolwiek moze
Złego zrobić / wyrzadzi: gdy sie ná ni spuścisz.
Z tad bedziesz miał pożytek / że cie nie zasmuci
To co sie inszym bedzie niespodzianie zdało.
Nie świat nigdy nowego nie rodzi. Śmiech z płaczem
Przeplatano wiec chodza w tym ná świecie kóle.
A tak co inszy lekka niefortune czynia
Czerpliwym jey znoszeniem / to ty popprzedzając
Dwaga zły przypadek / lżejśym go uczynisz.

Lekcey 'znie-
dziesz pręti-
wności.

SATYRA VIII.

Ná żaloty y Dążeństwa nierowne y nieważne

V drugich tyl-
ko dostatki w
władze.

Virtus post
nummos.

Zenia młodych
ze szkoł.

Patent

R Adził sie mnie niedawno jeden / czy miał żenie
Syna / czy nie: dając mi tego te przyczyny.
Náprzód / że mu sie trafia dobre ożenie /
To jest / bogact / lubóć coś tam powiadaja
O Pannie nieforemnie / lecz to jeszcze mnieysza.
Druga / że sie napiera chłopie ze szkoł / żony /
A że trudno utrzymać młodego w tych leciech.
Trzecia / że tey to Panny Rodzicy bogaci /
Wmieja aż nązbyt chodzić kóło tego.
Czwarta / Obadwa starzy / nie długo poczekac
Że y Ociec y Matka Synowi wstapia.
Ná koniec / wielkie szczęście Syna mego podła
Powiada / bo zań idzie z domu Wojewodow /
A on nieperwny Szlachcie. Slucham tych Wywodow /
Co z tego daley wnieśie: aliś mnie on prosi
O porade. Spytam sie: Wiele lat Synowi?
Odpowie mi / dwanaście. A tey Pannie wiele?
Dziewięć alboli dziesięć / coś okóło tego.
Arze To chcesz Syna w tym wieku już żenie?
A coż ci prośe potym? Odpowie / Póciechy
Przyśle mie wabia / abym doczekał sie Wnuka.
A nie bacznym człowiece / y samey przeciwny

Natur

Choć c
Pannie

Choć t
wna Co
y Wrod

Bierz p
z Ma

Naturze/ coż ci potym? A Wnuka nie będzie
 A pociechy niepytaj w wieku niedoірzłym
 A Meza y Małzonki. Wiec cie to wwoǳi
 że posag obiecuja jałis tam rześisty.

Tiefrasuy stapi sie to jako Karazyja.

Moze teraz Posagi nazwać Samizowemi/
 Rozciagna je jako chca. Potym sie to skurczy.

Teraz gembła napila/ Ktora kiedy ściśniesz
 Zostaniec tylko gembła/ a woda przez spary

Przeplynie: toż sie stanie z tymi tysiacami.

Wiec o posagu pytasz/ nie o obyczajach/

A tam Pannienka wie co to jest masculinus,

Choć enoty w
 Pannie o kost.

Choć jako żywo nigdy w Szkole niebywała,

Umie te reguleczke lepiey niżli pacierz

Que Maribus albo wiec Foemihinum dices.

Listeczke też przeczyta sekretnym zawarty
 Signetem/ y zrozumie wśielakie mrugnienie.

Choć nie ro-
 wna Condycia
 y Wrodzenia.

Do tego powiadaś mi/ y ściszysz sie jawnie/

że Syn twoy z Wojewodow familij Pannie

Poinnuie/ a sam slyść nie prawy Karmazyn.

Prawda że go tu mają za Szlachćicą/ ale

Jedzenie jedwab mowia w Rytaiće wiec bywa

Jako y w Aramicie/ a przecie / ten droższy

Niż Rytaić/ tak y tu nierowny śacunek.

Małzonka że Aramit/ lekce sobie wazyć

A śanować te będzie Rytaić/ lub Kromraś/

To jest Syna twoiego/ jako z grubey welny

Tie z jedwabiu pachotka/ ani z złotych nici.

Synek twoi pnie sie widze na nierowne rzeczy/

Rondicij ledwieby jego narachował

Kilka dziesiąt Tysiecy/ a Pannie z dwiemakroć

Chce porać? Czy ofalać? Widze philanthia

Laborat: nazbyt śila o sobie trzymając

Tiech sie w przod porachuje z soba y wiościami/

Żeby mu zaś tak sobie nie przyszło postać/

Jako onemu kiedyś Mazurowi/ Ktory

Bierz przykład
 z Mazura.

Przyśedł śmieie do Szynka. Pyta go: jest Wino?

Jest Panie/ odpowie Szynk: Macie Malinazya?

Mam. A macie Alafant? Mam y Petersimon.

Poidzie daliey y pyta. Macież Miod na przeday?

Jest.

Natur

Tę z y łiebie
podka.

Potrąci szych
na żalotach.

Wyłagno go
jak sirung.

z długo powło-
ko.

z spólnie obo-
dej strony strza-

Jest. Lipcu czy dostanie? Jest y kłpiec y mnię.
A piwo jakie dobre? Jest y to Wareckie.
A tasbir? Jest y ten. Daćes mi Tasbiru
Za Selag/ bo też wiecey nie znaide w klesieni.
Tak y twoy Syn boje sie od Wojewodzanki
By nie odpadł/ a potym chybił y Szlachcioni.
Miaśto Kobierca pono na rogoży przyidzie
Brac ślub/ a posag miaśto tysiecow/ grzywnami.
Orowne sie ty zawśze starał ożenienie
Zeby cie niepodkalo tatkowe odrwienie
Jakiego sie podobno mało co spodziwaś.
Inaczej/ w czas przestrzegam/ wtraćis pierdolo
Searajac sie tam y sam/ latajac myślami
Po Niebie/ po Powietrzu/ a zadek w popiele.
Ta one napomnienia moje niedbał stary/
Slyśe że Syna wiedzie w ten tam Dom/ czy darmo
Czy nie/ trudno to zgadnac/ niech czyni co sie zda.
Ja tylko powiem jakie z tad absurda rosta/
Gdy kto przedko Synaczki zeni: Naprzod młodził
Wybiera sie w zaloty/ potrąci chudzina/
Bo go dlugo na rzeczy trzymaja/ co temi
Czas y jest pospolita. Pán Mátka sie droży.
A mowi niechay mi sie Młodzienicy kłaniaja/
Godna jest Corta moja/ aby sie kłaniáno/
A dlugo czolem bito/ niż ja kto otrzymá.
Tym czasem po Kościolach/ po Ryńkach/ Wlicach
Pod Szasdy y Publici Corte prezentuje/
A przewodzi/ jak owo wiec na targowiskach
Kostrzucharze konie swe wśytkim pokazuja.
Ażci sie też kto trafi/ po długim czekaniu/
Długim także stąranu/ bo to wprzod iść musi
Ze tandem zamysłow swych effectum odniebie/
A że mu Pánne w świety stan dać obiecują
Za Rok albo pultora/ tym czasem Młodzieniec
Bárwy daje a przy tym co raz Marcepany
Co raz krewnych częstuje. Szumno w koźdym kacie.
Konie pod nożytkami/ wśyscy y woźnicy
A żayducy srebrowi. Posag y dyabla
Wyprawa także w dwu. Wesele nastapi/
A po weselu ledwie nie zapłakac trzeba/

Wsy

T niez
ty

Porad
synow
wil

Wydarł
drzet te
inse

Kieże z

Zaden z
nie spo

Dworski
y nabył

T niezgoda za tym. Wszystko precz/ Wioski leca. Niezgoda w Malżeństwie/
Potomkã ani pyta. Potracã oboje
Wioski/ Ktore im Ociec nieważny puścił.
Bo jako Pan tak Páni do wraćty sklonni.
Porada, jako synow sianowit. Rządzić sie nie umieja. Przeto sie ty rachuy
Radze z swa Condycia/ a tak Syna stanow/
Zeby gorno ne latał myslami/ ani sie
O nierowna fortune starając potracił.
Niech niebedzie lkarem, by mu z wosku piórã
Nie vgorzały/ a on nieutonął w długach.
Młodo go nazbyt nie żeni ani nazbyt zmloda.
Obyczaje w Synowey/ nie posąg vpatruy/
Jeśli Szlachcic/ Szlachcianke niech poimuje/ jeśli
Chłop/ chłopowne/ a jeśli wielkicy familij
Ostatkz sie niech stara. A tak padnie dobrze.
Vpewnam mieć oboje pocieche bedziecie.

SATYRA IX.

Ze dobre nabycie samo trwa y perennat.

Wydarles, wydrzet też kto inszy. **M**ale parta, do czarta poida. Stárodamny
Makaron y przyslowie niesie: Ze nabycie
W Korzyść sie nie obroci nigdy: bo tak Bog chce/
Abyś nie długo żaył/ czegoś marnie nabył.
Tak sprawiedliwość kaze. Wydarles/ niech drugi
Tobie wydrze/ albo wiec śmierć wszystko odeymie
A drugiemu zaś odda. Komu byś nieżyczył.
Dla tego Kieże zbiory do biesia wiec idą/
Kieże zbiory. Bo z Kościola zbierają: y cných fundatorow
Zawodza/ Ktorzy czynię yroźne dochody
Na ozdobę Kościelną/ y na chwale Bo: a/
Nie na Kiezych Synowcow/ Siostrzenicow/ y Wnułkow/
Naznaczyli. Wydarles Kościolowi/ wydrzec
Zaden z nich nie spory. Dyabel oraz y to/ y duze/ y wszystko.
Zedrzesz z chłopkow vbogich/ osiutąs bliźniego/
Wygras/ podeydziesz w handlu/ zawiedziesz/ zginię to.
Ztaje nie maczey/ jako śnieg od Słońca.
Przeladujesz podarkiem/ y dobrego odrwiś
Dworshi chleb y nabycie. V dworcu Przysiaciela/ wnet to wszystko zniknie.
Zdobr Krolewskich nązbieras/ Ktores złotem skupił/

A to

Pro poydzie do biesia: bowiem nie dla tego
 Dobrą Rzeczpospolitę daia / aby były
 Na targu / raczy żeby cności fly w nadgrode.
 Nie trwały taki Szplachec / który na Narmurze
 Sigłami a herchelem na Krolu wydrwiwaś.
 Niechci będzie exemplo Rancierzow potomstwo /
 Albo wiec y Hetmanow trotko dziedziczące.
 Czemu? bo ich nabycie / mało kiedy dobre.
 Ach / cześ. iś tam niecnota przy złości wygrawa /
 Czesćciey swego dokaże / cześciey triumphuje /
 Niż poczciwość vbogá / niż odarta cnota.
 Skądże wzdzy zbierac kaześ / spyta sie mnie który.
 Odpowiadam. Nailepiey z słusznego nabycia.
 Z roli y zprace rąk swych zbioru Oycowśkiego
 Poczciwego / nie z ludzkich lez y oppresji /
 Nie z fałszow / zdrađ y siglow / nie z dworskiej wysługi.
 Nie pozadając twego nigdy nie bliźniego /
 Ani wołu / ni osła / żadney rzeczy jego.
 Pogorowiu nie dybiac na jego nieśczęście /
 Ani mu pożyczając dla tego żeby tym
 Snadniey wyrzuc go kiedy z vbogiego szplachcia.
 Sa tacy co na zaśław dodadza pieniedzy /
 Lecz nie z tą intencyą żeby porátować
 Przyjaciela / raczy mu wydrzeć y ostatek /
 Kształtnym jednák sposobem. A tak prawy będzie
 Wyderet / od wydrarcia słusnie mianowany.
 Sa co zlichwy powstałi / biorac od tysiacá
 Złoty ch sto y przedziesiąt / do których przypuśc.
 Piernasćcie złotych trzeba y piernasćcie groszy.
 A to dyabel weźmie y ciebie y z dziećmi.
 Nie zażyja vperwiam tego potomkowie.
 Sa co y z kart wrośli / y z gry / y z kósteł /
 Lecz y tych zły duch ogra y wszystko zagarnie.
 Rozumieś że wygrawaś gdy wygrasz / chudzino
 Przegrales już y dusę / Łańke Boża / y ten
 Nizerny zbior Kartow dyabel pobierze.
 Zbieray z swoich zagonow / ale zbieray z Bogiem
 Praw będąc y poddanym / y zbliżnich każdemu.
 Taki zbior / błogosławi Bog / prozen chciwości /
 Taki nie vtkopoce / ani lba vłomie

Pradko nisz-
 czeje.

Zrosł zbior y
 słuszny y pe-
 wny.

Nie z Figlow y
 fałszow.

Ani z krzywdy
 y podczłcia.

Ani z lichwy.

Ani z gry.

Sprawiedliwy
 zbior Bog bło-
 gosławi.

Zdżir-
 rzej na
 su

Nawer-
 rzadzi
 nie

Bo plac-
 ki do N-
 la

Xieśa
 rzywa

Straż-
 H

Owsem

Owsem wszystko smátrownie idzie jak po łaś.
 Zbiera drugi á niewie komu sie dostanie
 Ten zbior jego mizerny. Bog mu zabrał dzieć.
 Czemu? żeby dostatków krowawie wyciśnionych
 Niezazżyły. Dobrze tak. Lecz on przecie zbiera
 Dla nieperwnych dziedziców/ dla krownych/ dla wszystkich.
 Kto pierwszy/ ten tam będzie lepszy/ kto napredzey
 Żelaznych/ krzyni dopadnie y worków spleśniałych.
 Bogacz nie doje/ ani dospi; aby zebrał/
 W nocy y wędnie o tym myśli y pracuje.
 Aż śmierć za gardło/ á tam ani testamentu
 Ani ostatniey woli y dysposycyi
 Niepyta y/ bo Bog nieda dobrze rozporządzić
 Gdy czego zle nabędzie. Wsiaday kiedyś kaza/
 Zostaw y substancja y pieniądze/ y to
 Słoto coś go nábierał/ niech pojdzie w rozsypkę
 Niech idzie w Szárpaninę. Nie dzio/ bo nie jeden
 Głos poszedł z yst poddanych. Day tego niezazyl.
 Boday zdechl niż zazyie/ boday sie dostało
 Komu lepszemu potym zdziercy/ potym stepcu.
 Wszyscy oraz złorzecza tátiemu zbiorowi.
 A o Xiezy co rzekę? dobrze powiadają
 Że kóždy Xiadz od zimna z tego zchodzi światła.
 Bo gdy koná/ wystudza Izbe ci czuwające
 Co czuwają na jego śmierć/ na jego dudki/
 A dusze y śelagá. A ty niewtyjesi/
 Ani z bogaciejesi/ coś nie jedne już zontę
 Z światá zprzeczal/ niektóre Arsenikiem/ drugie
 Śmilości podawioşy na łóşku. Cyt znam cie
 A wiem jako cie zowia. Ośadz sie/ jeśli tak
 Niezazzyjesi takiego zbioru/ choć to mowia/
 Że komu żony często mra/ przydzie do chleba
 Nie przydziesz wperwniam cie/ wezmie to dyabel/
 A ciebie oraz wezmie y twoje dostarki.
 Pişze kromier o jednym człowieku dostatnim
 A moynym oraz/ ále przy tym stogim zdziercy:
 Ktoremu gdy przy śmierci Xiadz żalować kaza/
 Rzecie. Day mi z tym pókey. Jużem ja dyablu
 Dusze y ciało oddał. Już Bog skazał dekret.
 W tym słyşec było bicie/ kólat z gestych rózow

Zdziercow ka-
 rze y napotom-
 stwie.

Nawet y rozpo-
 rzadził temu
 nieda.

Bo płacz ludz-
 ki do Nieba wo-
 ła.

Xieża od zi-
 mna y miera.

Straszny przy-
 kad.

Takisz o Mio.
czysławie.

And ciele biności / degi / guzy / rany /
W którym on kátowaniu miejsczestna wyjjonal
Dusze / y do piekelney Kátuszy ja oddał.
Mieczysławowa Kieźcia Kujawskiego myszy
Zagryzły / dla tego / że goście bankietował
Dostatkami / w bogim wodom y sierotom
Wydatrymi. Tak Bog chciał swa ziemste pokazać.
Władysław Danaborski / Kasztellan Takielski
Człuchow Zamek napadłszy / gdy z niego wywabił
Data sile Żołnierza / wszystkich pozabijał /
Dobra pobrał / y grunty w kolo pozakował.
Z Takielskiego powiatu pieniężne podatki
Z dobr Arcybiskupich / także y Kościelnych
Gnieźninskiich erałcye pozdzierał y pobrał.
Tego / choć z Wojewody Inowrocławskiego
Splodzonego / Krol kazał poimąć Starostę
Wielgopolskiemu: ten był / Piotr on Szamotulski /
Który poimanemu żyje wciąż kazał
W Kaliszu. Tak Bog płaci zdzierstwą y rozboje.

Wilczku za-
miechaj endzo-
go.

Trasilo mi sie to róz / gdy mi sie wracał z pola
Zepsy / zem wilka potkał w kczerym polu / który
Uioł barana czy Owce. Poszczuje go charty /
Drugie trzećci szwac także / porwa wilka / a ten
Opuscił wnet Barana / y tamże dał garło /
Toż tobie wilku Baran. Náuć sie co cudze
Porwałeś przeciw prawu Domino invito.
Skorzyścieś nie słuszenie / zagryzłeś / zabileś /
A toż ci też z Baranem oraz garło wzięto.
Nowegoś niezażył / y swegoś pozbawion.
A ja tym konkluduje / że ten sam zbior trwały /
Który bez wkrzywdenia y z bojaźnią Bostka
Jest nabyty z Żagionow Oycowstich miewinnych /
Bez lichwy y bez krzywdy / bez placzu ludzkiego.

SATYRA X.

Prązlytly wczestowaniu y bankietach.

Zi według
condicij.

Gdy summo Zancierz żyje / każdy musi niemiec
Zażle / ale e contra, gdy Sekretarz który
Chce z nim porównać / bydza jawnie wryficy z niego /
Bo nie

Sila
trawi
n

Daleko
do onga
Krol. in
Barano

Nof
ipfu

Karz si
kladu
nie wyl

Miara
mon

Księgi Piernssey.

22

Sila brzuch
trawi y potra-
wi.

Daleko z tad
do onad. Inszy
Krol. inszy Pan
Baranowski.

Nosce te
ipsum.

Karz sie przy-
kladem Ihara.
nie wylatuj.

Miara hotel
mowi.

Bo niemasz smieszniyszego nic/ jako vbogi
Wymosly delitacik/ na jezylki padnie
Wperwiam/ y palcem go pokazowac beda.
Drugi przed tym na srebrze jadaly na zlocie/
A dla geby y brzucha poszlo to do zidow/
Juzy krzyzyt gdzies z hye dyszy/ y Agnuszek
Szczerozloty z jadt sie juz dawno. Konie/ wozy/
Sprzet/ Skarbnica y wszystko w brzuchu pochowano.
Przeicie bydz musi/ chocby y dusze zastawic.
Spytam cie mily Bracie. Co jest: ze to vmiesz
Dobrze w rozumie swoim rozsadzic kto moznij
Kto bogaty/ wieś y to/ ze Krakow daleko
Wietzy nizeli Brzeście/ niz insze miasteczka/
A tego niewazyś/ zes ty od moznego
Pana tak jest daleki/ jak Niebo od ziemie.
Nie wieś chudzino co jest skrzynia okowana
Z pieniedzi/ a co mieszek albo fusladeczka/
Daleko z tad do onad. Wczesnie wpoiminam
Kozdego z was Nlotosi. Wiedzie co te slowa
W sobie maja do prawdy / Nosce tenet ipsum.
Trzeba je w glowe w poic yniec na pamieci.
Lub sie o zona staras/ lub o stolet jaku/
Nosce te ipsum niechci bedzie pyzed oczyma.
Nie kozdy z Grekow emial sie pokusic o slawne
Oreze Achilleja. Ktore y tak ledwie
Uliszes on przebieglec otrzymal/ choc naten
Czas za namedrzego byl miedzy Greki miany.
Toz y w malych y w wielkich rzeczach zachowywac
Potrzeba/ y niepiac sie gdzie wlesc niepodobna.
Staralo to Ikara/ takze y owego
Woznice co byl konie vprosil y zwozem
W Slonca. Spadl chudzina sam y Swiat zapalili
Wedlug sil y dostatku wszystko czyni. Niezaliy/
Trzymaj miare w wydatkach. Miara kotek mowi.
A kiedy mas loscia kupic/ wwarz pierwey
Czy cie na sledzia stanie/ bo pewnie twoy mieszek
Jesi otrowi nie zbolat. Wielka siecia nielow
Gdzie wiencierzem wlowic mozesz mala rybke.
Potrosze jedz/ zebyś zas y Wioski nie poltnal
Z calych majetnosci. Wiele gembu/ wiele

Sera in fun-
do parsimo
nia.

Skutki mar-
nych zbytkow
vrat.

Starzy naszy-
chronnie żyli.

Inaczej my
Wnukowie.
ich.

Brzuch Pański potrzebuje/ Który gdy potrawi
Cokolwiek tam Rodzicy zbioru zostawili/
Do czegoż się wćieczesz? przydzie y kofszule
Ostania z siebie sprzedać. Pomnie ja Szlachććć/
Który po Wojewodzu goście wiec częstował/
A miał to za przysłowie. *Cossa delicata.*
Aż się też on animus skurczył delikććć/
Gdy na koniec nie było co y wgembe włożyć.
Słuchay jakie są stopnie tych miłych tratiniezkow.
Náprzód się zápożycza/ a potom częstują
Zá cudze portugaly y zápożyczane
Pieniążki. Toż nastapia zastawy y wioseł
Srebra. Aż na koniec Banieye leca
Jak dym. Pan młody ni waś krećć się chudziná/
Lecz nie łatwie wykrećć. A przeto z Oyczyny
Wćiecz lub do Niemiec/ lubo do Francyi.
O wstyśd mnieysza/ już się ten dawno wytarł z Czolá.
A zaż tak zá cnych Przodków y starych Polaków
Bywało: gdy nieznáno ná stolách bogatych
Co to pasztet/ co ciásto albo galaredy/
O Biantach nie pytał ani ni łarcepanách
Chybaby ná weselu. Misy wiec stáwiano
Jedne z miesem wołowym/ drugie z járzynami/
A czwarta z grochem/ w którym słoniná plywała
Jak wieloryb po morzu. Pulmiskow nie było
A pogorowiu srebrnych. Tiedawne to czasy
Gdy dla gry samey tylko pierwszy talerz srebrny
Ná stole był widziany. Sam Krol jádł ná srebrze
Wszyscy inszy ná Cynie; Wważ nászych starych/
O wyniosłość niedbali ani o papinki.
Najadł się z gliny potraw/ z kád brał moc y siłę.
Praca mu nic ná koniu y niewczas niewadził.
Nie przebiral w przysmakách/ zjadł co było w pirzu
Choć w nieobitey Izbie: nie ná Glenderstijn
Obrusie/ nie ná srebrze. A wy papinkarze/
Coście wóysstke swoje myśl w brzuchu wtopili/
Których y sam Bog brzuchem/ ná co się przydaćć
Oyczynier/ lubo wojná nastapi/ lub niewczas/
Odbieżyćcie obozu/ y sławy y Cnoty/
Boście już odbieżeli dobrego Cwiczenia/

Nies

Wczasowi-
czkowie.

Niewczasom nie przywykli/ w brzydkich wtopieni.

Delicyach po vszy. Bat powas Oycyznie.

Lepiej żebyście byli światą niewidzieli;

Dla tego też nie znacie Boga łaskawego.

Ladaco was vstraszy / jak beben Zająca.

Delikati.

Delikaci! Żołnierzem nie będzie do śmierci/

To jest/ dobrym żołnierzem. Dosyćciem powiedział/

Przeto nie bawiac/ manum de tabula tolle,

XIEGI W TOREY.

SATYRA I.

Najepsowane Stanu Białogłowskie- go obyczaje.

Dawny czas
gdź wstyd był
in pretio.

Nie zdaje go
teraz. Ani wie
dzą co to.

Z obcych Ziemi
wkradły się nie
rzady.

D Aron też to w Polsce czasy / yżá Lecha były /
Albo pono przed Lechem / gdy czystość przy wstydzie
Białey płci należałym / swoje cene miały.
Tá ten czas to podobno popłacało / kiedy
Orłowie swoje gniazda sadzili tam kiedy
Miasto leży / od nichże stolicą nazwaną.
Gdzie sie przezwisko Polskie y imię wyległo.
Albo ná ten czas / kiedy Wenda królowała /
Wenda wizerunk wstydliwym panieńskiemu czystości.
Nie ślęchac teraz otym żeby ktora w Polsce
Wtopić sie tu miała / wychodząc w szetecznych
Rytigierá żalotow y łóżá brzydkiego /
(Albo jako drudzy chcą / z niegoż tryumfując)
Tá pierwsza y ostatnia / nieśmiertelna panna !
Trudno y ostatek / jaka była ona
Dąmbrowka Kieźná Czeska / Nieczysławá żoná /
Pobożná / Bogobojná / świętá / wstrzemięzliwa /
Ktora Chryścianinem mężá uczyniwszy /
Bálwany sprosnych Boszków oraz popaliła
A potym sławnych Wnukow Polskę zostawiwszy /
Czystości / wstyd / wiary Małżeńskiemu wizerunk
Potomnym zá Testament wiekom zostawiła.
Aleć inakšy był świat ná on czas. Prostota
Ściszyrościá panowała / y cne obyczaje /
Poczciwość y skateczność / wiara / posłuszeństwo /
Aż też czasów późniejszych w kradły sie powoli
Rzbytki / y nierządy / y niewstyd / y chciwość.
Co Popielowa żonka Stryjom porobiła /
Wiemy ; co Ryxa zlego Nieczysławá żoná /
Ktora Niemców przybrawszy do swych rad tajemnych /
A Polaki sie brzydzac / jako psy zdechłemi /

Wciela

Ktore ten
y pospol

Lepiej się
żenić, niż
pościć

Trudno bo
bra y pom

Trudno się
mu wprzys
żá żonka

Wciela / Polaka z Synem Korone wykradłszy /
A zle tylko wspomnienie Lachom zostawiłszy
A niewstydlwym życiem Polskę zarażiwszy.

Potym Krystyny z Niemiec nowe obyczaje
Wniosły / y nárobily Dobieżow bezecnych /
Dla których Dunin pozbył y oczu y gardła.
Już y średniego wieku nie nowina / cudze
Łoża plugawic było brzydkim obcowaniem.

Ktore temi la-
ry polskite.

A coż terazniysiego: y wyliczyć trudno /
Gdy sam wstyd niedopuszcza wszystkiego wynurzać.
Ty przecie ienic sie chcesz / słysze / Stanisławie.
Już pacholki przyjmujesz / już y konie sprzagasz /
Kolaś y Kobierce sporządzasz / Muzykę
Zaciegasz: ba już pono oddales pierścione /
Dadatek twoich chęci y trwałych zamysłów.

Lepiej sie nie
lenit, niż zło
polsk.

Czy oszalałes pono: Uteroliś sie raczej
Wtopić / lub obteśc / niżli masz zamyslać
O żenie tymi czas / o ktora mym zdaniem
Dobra / trudniej niżeli o białego Anka.
Znajdziesz je ja w Szlacheckim domu / czyli w Pańskim:
Czy na dworze Krolewskim / czyli w Trybunalach:
Czy w Rusi / czyli w Litwie / czy w Prusiech / Názorowsku:

Trudno bo o do-
bro y pomyslna

Daremnie pono szukaś. A sam Dyogenes
Nie znalazł by tej z toba / choc wszód dnia z Láterną.
Znajdziesz ci / ale taka / ktorabyś rad wypchnał
By y w sam dzień wesela. Powiadają zartem
Lecz mało nie do prawdy / że Synowiec ktoryś
Papieski / náparł sie niec cztery żony razem.

Frecko sie y te
mu wprzyskrze-
dła żonka.

A prosił o dyspensę / Ktora że nie mogła
Bydż mu dana / znalazł ten Ociec swiety sposób /
Że mu rzekomo pozwoili / lecz z tą kondycją /
Aby z pierwszą pomieścił dwadzieścia pięć Niedzieli.
Gdy tedy wziął ślub z pierwszą / ledwie przepedziwszy
Piętnaście dni / aż prosi aby y tej pozbył /
Nie tylko by sie drugich miał nápierać wiecey.
Drugi sobie w łeb strzelił niedawno w dworu
Dla tego że mu żonka nie kmyśli przypadła.
Powiadają o trzeciem że sobie coś odpiął
Gniemając sie na żonę: więc niewiem komu tym /
Śaszkodził / czyli oney / czy sobie chudził.

Causa I.
Zły obyczaj,
zły wychowanie

Ale dawny wywodom poży/ to powiadam.
Je trudno o pomyslna y o dobra zone.
Bo jakoż ma bydz dobra na potym/ a ona
Zmłodości od Matusi wyessie obyczaje!
Ledwie dzieweczynie siedm lat: już jey wspominaja
Młodzianow rożnych/ gachow. Do taneczka z chlopcy
Milo nie co dzień/ Piatkom perwne nieprzepuszczaj/
Muzyka/ Banteciki/ taneczki/ rozmowki
Z Meszczynami/ naucza przed czasem wszytkiego.
Jedna też drugiey powie. Piosneczki spiewają/
Ktore wycwicza lepiej/ niżli Ovidius.
W dawnych swoich Książeczkach de Arte Amandi.
Miało swietych żywotow/ bedzie tam co w druczku
O zaslotach y rożnych przebiegach młodzienistich.
Jeśli też do Kościola przydzie/ wiecey oczka
Po gachach mlodych chodza/ niżli po oltarzach.
W Mieście na zjezdzie jakim pod Sady y Roki
Z okienka wystawicznie/ na tego owego/
Ten taki/ ten owaki/ to grzeczny/ nadobny/
Dziweczciu ledwie siedm lat/ a już wie co choży
Co ruchawy pacholek. Nastapi biesiada/
Albo tam gdzie wesele/ Pani Matka z Corta
Nieomieszka. Dla czegoż? Aby sie cwiczyla.
Wpewniam że wycwiczysz/ wlyszy to owo
W taneczku/ albo kiedy w noc z hukiem przyda
Swymolnicy weselni/ nocni Kulikowie.
Znaida ja na Łozeczku/ y coś namacaja/
Wydzie to w dobrej myśli. Jakie wychowanie
Tak po ciecha bedzie na potym/ gdy wzrosćcie.
Wiec rzkomo mowić nie chce przy ludziach y oczach/
A gdy czasit wpatrzy/ nikt jey nieprzegada.
Dopieroż gdy podrosćcie/ Pani Matki prosi/
Aby jey nie trzymala w domu. O Klasztorze
Nie myśli/ ani pyta/ w glos to opowiada.
Za kogoż chcesz Anusiu? pyta Ociec. Owo sie
Nabardzi mi podbal/ co ma czarny wasit.
Dobrze/ dam cie za niego/ kiedyc sie podobal.
Gdziez sie owo podzialo/ gdy samu Rodzicy
Meza Corce/ nie sobie Panną obierala?
Nie spytano jey o to. Tego meżem uniala/

Causa III.
Pobłażanie
niekara.

Ktores

Którego jey Bog przeyrzał/ a wola Rodziców.
 Teraz opak/ a między/ wiecey w domu rządzi
 Rządzi w do- Tuz Ociec/ niżli Mátka. Ona sierachuje/
 mu wiecey niż z Włodarzami/ z Pisárzem/ Solwarki objeżdžia/
 Ociecy Mathá. Gospodárstwo prowadzi/ jeżdži/ rostkazuje/
 Dom ma za prawa Szkole/ Pan Mátke za Mistrza.
 Aż ci też za Máz pojdzie/ umiejac regula
 Que Maribus, albo wiec/ mobila fit fixum,
 Dopieroż za Tcie sie nowego pewnie w nowym nie náuczy
 Meżem jesz- Stanie/ albowiem wszystko umiała to Pánna.
 cze wiecey. Zostawszy tedy żona/ dopieroś kroluje/
 A meżá za nos wodzi/ slugami/ czeladzia
 Rządzi jak chce/ tochanom sprawuje/ rozdaje.
 Odprawia cze- Tego odpraw. A czemu? że tak chce/ tak káže.
 ładź. Ale dla czego mam go odprawić/ gdy dobry
 Czeladnik y posłuszny? lecz mnie nieposłuszny.
 Sic volo, sic jubeo, dosyć że ja tak chce/
 Bit káže. Temu káž dać trzy sta plag. A dla czego prze Bog?
 Dosyć że mnie zawinił. Nie wsluchal gdym mu
 Cos była rostkazała. Niechay weźmie ciege.
 Nie tak Krolowa Judith Bolesława żona/
 Nagarlo już stazanych czesto vpraszała/
 Raz dwu slug osudzonych potajemnie schronić
 Kazała/ o czym sam Krol niewiedział; aż kiedy
 Oplonal z gniewu/ w ten czas kstalenie nastąpiła
 A z jawnego wyrwała chudaków niebezpieścia.
 Tu zaś choć w najmniejszym stanie niż Krolowstkim/ śięła
 Bija/ kátuje/ pala/ na rostkaz Jey Młosci.
 Katował, me- Dobrze że sam Mátzonek po lbu nie obierwie.
 czyt. Aleć jey nie mieć za złe/ at już brzemie nosi.
 Nápelní dom niedlugo pociecha/ potomká
 Wrodzi podobnego. Zgadles podobnego.
 Oí rzadkoż temi czasy widzieć Oycu twarzú
 Podobnego potomka! częsci Páni Mátce.
 Ty już krzciny gotujes/ zapraszas Samáiadow/
 Isby sumnie obijasz; kolebke sporządzasz
 Roszówna/ dla tego to dziecięcia/ którego
 Nie rys chudziño Oycem/ mylisz sie w tym/ ale
 Albo Janusz Woznica/ albo Zayduł Giergel.
 A czemuż swoje żone/ ten á ten Pan chwali?

Posąg teraz
chwalne czyni
żony.

Wniośła w dom Sto Tysięcy / dla tego poczyliwa /
Dla tego bogobojna y wstydliva zowie.
Posąg przyniesie cnote / y wiare y wstytko.
Byle pieniądze miała / niech sie z gachy liże
A przy Malżonku śmym / nic to niezawadzi.

Tę gładkość.

Pochlebił
wmieja.

Wejrzy jeno y
wraż czy
szezrze.

Czemuz sie y ow drugi w swoiey także kocha?
Choć coś nieforemnego o niey powiadają?
Dla tego je nadobna. W twarzynie nie w niey kocha.
Tiechże baba zostanie / precz z nią / trzeba młodszych
Do zabawy / bo Páni już zgnielizna śmierdzi.
Jeśli młoda / o jako umiełowie meża /
To całuje / oblapia / to go sercem zowie
Jedynem / to pieści dłem / to skarbem / to złotem /
A myśli o kim drugim. O kiedy byś kazał
Pootwierać pultynki / strzynki / skatuleczki /
Cobyś tam listków znalazł / y sekretnych cedul
Od gachow y młodzienców. Tiechce wiele mówić /
Dostęć ze tymi czasami nie krąja nożami
Obrosow przed takimi / jako przed tym było.
Teraz bodayby który obrus został cały.
Ale ty cyt / y ja cyt. Wiemy na sie obie
Jeśli obrus potrajesz / potraja ja twoje
Gembe / jako tu Páni / Pannie uczyniła.
Tiech ostatki Macaron Orzelskiego powie.
To wiem / żeby sie boday takowa znalazła.

Przykład bez
imitacji.

Drugi.

Jak ona Nikołaja Zembockiego żona
Która Kromer wspomina / że wlaży na wieża
Kościół Zembockiego / tam sie zataiła
Z Pannami / przed swywola ludzi rospasanych
A najeźdźców nocnych ; żywność y z napojem
Powrozem tylko / wżgore do siebie wciągać.
Tey podobna y owa Pannienka ; która gdy
Litwin jeden porwać chciał y zżyć bez wstydu /
Obiecała go czegoś nauczyć / że mu broni
Nie zaśzkodzi do śmierci / y dla próby syje
W przód oleikiem jakimś / quasi namazawszy /
Wyciągnęła / w którą on gdy chciał / wciągał razem /
A ona z żywności z żywotem pozbyła.
Inaczej troche teraz : co gdyby wypisać
A pioraby nie stało. Idę tedy dalej /

Ambicya bia-
łogłowska w bo-
worach.

Jaka w nich ambicya honorow y chciwość?
Druga aby tam bliżej Europatwy siadła/
Żeby Senatorka została drażkowa.
O jak Meza namawia/ co dać to dać/ byle
Rasztellania kupić. Te kiedy otrzyma/
Arendarzem zostanie Pan Rasztellan miły.
Ktoremu kiedy przyjdzie na residentia

Musi się pisać
Pan Małżonek

Jachac/ musi dziedziczny Pan mu defalkować/
Bo chudał niema o czym. Przecie Rasztellanem
Dla żonki zostać musi/ a ta wzięwszy statut
Rachuje daleko tam Pan siedzi od Krola/
Na dragu jako Karog/ obawia się bowiem
Aby jej na weselu ktora nieposiadła.

Kupować, stro-
ić, dawać.

Jeśli też Maż dostatni będzie y bogaty/
Kupuj suknie/ kleynoty namioty/ Karoce/
Ba choćby dzieci miały pozdychać od głodu.
Aczym ty lepsza nad mnie/ a to ten tey sprawił
Szalonego tabinu spodnik/ czemu y ja
Nie mam mieć jako y ta. Nie z grzywnas mie pojal.
A to tam Żydzi mają na przeday kleynoty
Szlachciec/ koniecznie trzeba wszystkich mi pokupić/
Biała biała pleć niewie/ co to jest wydatek/
Niewie co strata Wioset/ ba y wiedzieć niechce.

Nie pomoże to
złym.

Pewnie się nie przyłoży do Meza; bo będąc
Sdomu Wojewodzego/ poszła za Szlachcicą.
Po tych wszystkich przekwintach zjedzie czasem z chłopem
Albo z pacholciem/ albo z Woznicą/ z Haydukami.
Czasem pieśzo wtęcze. Miły Boże/ kiedy
Maż wiec kazał gdzie z sobą jachac/ to przyczynę
Tysiąc do niejachania: to głowa mie boli
Y wszystkim ocie:ala/ dreg a kamienista/
Albo dzień niepogodny/ albo mroźny/ albo
Niewiem co tylko będzie na placu/ a z gachem
Y pieśzo się wybierze/ głowa ja nie boli/
Wszystka zdrowa/ wesola/ na niewczas gotowa.

Obieście.

To się y jedna nigdzie ze wszystkich nieznajdzie
Ktoraby była całę godna łoża mego?
Choćby się wrodziła zająca/ piękna kształtna/
Bogoboina/ wymowna/ bogata y wdzięczna/
Y ktoraby czystością z Wenda porównała?

Respons nanie Tak to jest/ że sie znaleźć moze: jednaś śladney
 O Labecia czarnego/ y o Ławke biala/
 Niz o tatkowa/ rzekę śmieie/ bialogłowe.
 Ielli dobra, to A jeśli ja Bog przeirzał/ zażyjesz chudziño
 pyszna. A tego y owego/ przypłacisz przymiotow/
 Bo sie przy nich animusz wyniosły przyszyje.
 Wole prosta Szlachcionke/ niz Corte Hetmánska
 A toraby mi przy cnotách wysokich triumfy
 Dziadow swych y Pradziadow rachowola/ miásto
 Posagu y wyprawy. Quituje cie z tych tām
 Infláncich y Moskiewskich/ Tatarskich/ Tureckich
 Wojen/ ktore Przodkowie twoi wygrawali.
 Animusza ná- Wole tak żyć w pokoju/ niz mi masz wyrzucac
 zbyr. Insulyy pieczęci/ Łaski y Bulawy
 Twych Dziadow y Naddziadow/ y z Oycy y z Matki.
 Nizli mie masz podszczuwać/ wsadzac ná bārzego.
 Przywodza Tak Krystynka Krolowa swego Władysława
 możow do zle- Przywiódla do rostyrtow z Bracia/ gdy mu swoy stan
 go. Cesarsti y Przodkow swych wystawia przed oczy.
 Coż z tad potym wrosto: chudał wypędzony
 z Krolestwa/ musiał sie tłuc po Słasku y z Żoną
 A tām opasć/ gdzie jego potomstwo po dziś dzień
 Pánuje/ mając Páná drugiego nád soba.
 Co mi prosze po tey to gladkości/ Wrodzie
 A wielkim wrodzeniu zony/ Piedy mi je
 Tysiąc razow kōzdy dzień bedzie wyrzucalá:
 Wiecey w takiey piolunu/ nizli cukru znajdzieś/
 A lub ja dzisiaj chwaliś/ jutro bedziesz ganil.
 Coż o owych rzeczenie/ co sie sobie madre
 Sobie lia ma- Zdadza/ co wiec Łacina w mowie nárabiaja:
 dre zdadza. Bedzie tām czasem/ Adrem rzekł Jego Mósc. Bedzie.
 Respublica ná plaau. Parláment Francuski/
 Consistorz Rzymsti/ Porta Otománska/ zgola
 Włowiny zewszad/ beda awizy/ á gembá
 Łata jako Kolowrot/ słowa jako z pyta/
 Krol nam wolności łamie/ porwida: Ba dobrze
 Aby złamał twa wolność/ ktorey w tobie nazbyt.
 Dyskursami Dyskursuje o Wojnach. Hetmánách/ o Seymach/
 sie bawia. Radzieli z ápomniawsy/ álbo igly z nicia.
 I pieściorá- Drugie zaś znajdzieś/ co sie pieściorámi bawia/
 mi.

Mówi j Baby. Co sobie miętkie słowka w rŹsteczach formuŹa
 Aby cie poruŹyly albo pobudzyly.
 Pozwalam jak tak młodszy / ale tobie Bábó
 PieŹszorŹkami Źie barwić. Pfe brzydki Źpeciagu.
 ChoćbyŹ Źłodziey y wŹdzieczney prawila / niŹ káŹe
 Źłodki y Źniaczny WyŹga / zeby twe y ŹmarŹki
 Lata twoje ráchuŹa / y onych dowodŹa.
 Przeto ty Stánisławie Cze Źie nazad wroce
 Do tiebie) po co Źie maŹ Źenie / po co proŹe.
Dylemma. Bo jeŹli Źie w Małżonce Źlubney Kochać nie maŹ /
 CoŹci po tey wtracie ná CzeladŹ / ná Cukry
 Ná te aŹŹŹŹŹŹŹŹ / Muzyke / y Ronie.
 A jeŹliŹ gotow kark Źwoy jarmowu podloŹyć /
 Rzyć w Źtánie MałŹeniŹŹŹ / nagotuy Źie oraz
 Ná Źwietę y potóre y pacyencyę.
 Bo Źadney z nich nie ŹnauŹieŹ / ktoraby Źolgowác
 Powolnemu MeŹowi miała / albo chciała.
Im leŹszy maŹ, Choć Źama w MeŹu Kochá / oraz jegoŹ gaudet
zym mu mniej Tormentis et Źpoliis, choćby był náyleŹszy.
po Źenie. Przeto im bedŹie leŹszy / tym mu mniej po Źenie.
 Bo nácoŹ wolnoŹ przedác / á prawŹdziwie nabyć
 Páni náŹ Źoba / ktora co káŹe / to muŹiŹ
 Czynić / káŹe co kupić / kupić muŹiŹ : káŹeć
 Nie kupić / wára Pánie Małżonku / nie kupuy.
 KáŹe wypchnác ná ŹyŹe z domu Źtáruchnego
Ktora dictatu- Sluge / ktory Dziadowi twemu jeŹŹe Źluzyl.
rami w domu e- Źaráz go wypchnác trzeba. Źgola y áŹŹekty
xercet. R laŹke / y nie laŹke / y dakti / y wŹŹytko
 Źyey roŹkázania ŹámeŹy iŹć muŹŹa / á ty cyt.
 JeŹli nie maŹ potomká / muŹiŹŹ Źey beŹartom
 Albo gáchom / albo wiec y komu gorŹŹemu
 Dziedzictwo twe zoŹtáwić ; Źama y testament
 Twoy nápiŹe jakó chce / y on erequuje.
 A potym Źá maŹ poidŹie / to jeŹt Źá ŹiódmeŹo /
Tákli Źie mi- BoŹ ty był ŹoŹtym w liczbie ; jednym Źłowem / w piáctu
ŹoŹt nadgroŹzi Láć / juŹ to drze ŹiódmeŹo Małżonká / czy wiecey.
 Tytulow ná Nágrobkú bedŹie podoŹtarku.
 Źde dalej ; áczby mi Źtu jeŹytkow trzeba /
 Aby m wam wypowiedŹiał wŹŹŹŹŹŹŹ y poŹŹŹŹŹŹŹ
 R Źkargi / ktorych loŹe MałŹeniŹŹŹ jeŹt pełne.

K'ora w niey Tam sie bedzie starzyla na kurwy Mezowe
 zmyślona. Ktorych jak żywo nie masz. Sama tylko taka.
 Tam lzy bedzie wylewać zmyślone / y ktore
 Zawsze ma pogorowiu / aby wypływały
 Gdy im kaze : albowiem placz ma w swojey mocy.
 Ty wierzysz, a Ty oblapiasz / całujesz / płaczesz / erkuzujesz.
 nie masz komu. Przyśiąg na placu bedzie tysiąc / zes niewinien /
 A tego blaznie nie wieś / ze z taka ona
 Leżyś / tora kiedyby otworzyć ci miała
 Strzynki swe y pulcynki y listki pokazać /
 Czegobyś sie / o Boże / czego niedoczytał ?
 Ale coż rzecze / gdy ja zastaniesz na losku
 Z kim obcym ? Snadno zaraz w niey o wymowka.
 Gotowa wy- Takęś my sobie Mezu rzekli byli w ten czas
 mowka. Gdyś mie poimował / aby y mnie wolno było
 A tobie swoich wciech zażywać do woli.
 Daymyż już tedy sobie pokoy / ty milcz / ja milcz.
 Wolno tobie / wolno mnie. O śmiałość niecierudno
 Te biora z swoich zbrodni / te serca dodają.
 Jesli też wiecey bedziesz gadał weźmiesz w gembe.
 Cyt lepiej a day pokoy. Nie z naidziesz tu teraz
 Jadwigi Swietey / ktora za spolna vmowa
 Nie maśz takich tymi czas) Trzydziesci lat w czystości z mezem swym nie składa.
 Nie z naidziesz Kunegundy Cortki Bulgar'skiego
 Kiazęcia / ktora z swoim wstydlivym nazwanym
 Bolesławem / przez wszystkie wiek w czystości żyła ;
 Raczey z naidziesz Gryfine Zoneczke Czarnego
 Leska / ktora postrzegszy że Malzonek nie dusi /
 Zruciwszy Czepiec / swoje obloki pamienskie
 Szaty / y oraz z nimże rozwod uczynila.
 Gryfinek zaś O takowe Gryfinki nie trudno w Koronie /
 aż nazbyt. A coż w Litwie moi Boże / tam obfite zniwo.
 Skadzie te obyczaje / rzeczenie Polacy.
 Z dostatkow y ze zbytkow. Nie vmialy tego
 Polki one za Lecha / albo za Krakusa /
 Wbostwo przy- Nie vmialy za Wendy / bo samo wbostwo
 czyną skromno Raczey do robot oraz y Enot prowadzilo
 ści. Dawne one Matrony. Zginelo to wszystko.
 Gdy dostatek wypędził niedze y wbostwo.
 Na on czas igla byla zabawa / wrzesciono /

Cudzoziem-
skie y stroje y
obyczaje zko
wprowadziły
zwyczajse.

Białey plci/ teraz piosnki/ taneczki/ biesiadny.
Jako sie Cudzoziemskie stroje z obyczajami
Wprowadziły do Polski/ a wprzód na dwor Pániski/
Tak też nie trudno o te/ ktore w polszrod izby
I między Graucymerem Pánien/ dzieci rodza.
Niewidziana za Lecha pierś na pui odkryta
W żadney białey głowy/ teraz już wygladać
Że y wszystko odkryja/ y wstydzet z czola.

Pijana
Venus.

Nie wspominać pijatyk y nocnych puharów
Z winem grzanym/ ktore gdy rozpala Jęzey Miosć/
Czy długo wytrwa z Mieżem? by namniemy/ y owšem
Wyglada tylko gacha/ y bez niego mdleje.
Nie przyniesie nic Venus pijana dobrego!

Jednako tak v-
boga jak y bo-
gata.

Ale rzecześ/ postramiay/ jako moześ hamui:
Przydaj tych coby strzegli. Od tych ona zaczęnie
Przedaruje twych strojow y twych pokojowych.
Wszystkież takie? Jednakie/ bogata/ vboga/
I w jedney stworze chodza; Bo ta ktora chuda
Sprzeciwia sie dostatniemy/ choćby sie y spećać
Mieżowi/ musi dla niemy bydz. Aleś Szlachcianka
Prosta/ niesprzeciwiaj sie wielkim Senatorkom.
Pomniemy na one żabe v Łopá/ ktora
Obaczynwszy raz wolu na Łace/ a chceć sie
Konna mu stać w Wielkości y w zroście ogromnym/
Tak sie nadywać jela/ że sie aż rozpukla.

Nie uważaia
przyszłych rze-
czy.

Nie dopnieś y ty nedzo wielkich stanow/ choćbyś
Niewiem jako sie dela/ zmedziś Mieża/ dzieci.
Ży nic to/ niechay zginie wszystko/ byle było
Dla mnie dosyć y moich/ dla ktorych sie stroje.
Owo zgola żadna sie na poslednie Łola
Nieobeyrzy/ y na to co co już upłynelo.

Na straty y ko-
szty niedbaje.

Byle tylko stawało/ potąd lata słuza.
Białagłowa niewie co strata substantij;
Nie miarkuje sie według swoi Condycij;
Ani sie swoja mierzy pędzia/ ale cudza.
Przecie Mąż wie co nedza/ wie co niedostatek
Zawczasu chodzi/ aby na zawsze stawało.
Tego sie y od mirowki porządku zwykły wzyć.
Ale żona jak ślepa/ nic nie patrjuje
Co bydz ma/ tylko co jest. Jakoby to Łopa

Jakoby to za-
wsze stawał
miało.

Równała się
namiętnie-
szym.

Na sirojach
wszystek czas
trawia.

Seim y rada zd
wołana.

Na którym Vo-
sa dała o siro-
ju.

Tego zaś nie
dla meża lecz
gachow Łączy-
wają.

Cóżż jak wierzba rosla/ albo sie mnożyła
Jako swinia w prosieta. Wazyć niewmie
Co krotosile/ pompy/ co stroje kosztują.

Niewspominam pychy y owego gornego
Animusz/ gdy mowi/ że go nie pod lawa
Chowa/ ani wstapi z nim y Senatorce.
Co sinieszna/ gdy o mieysca y lawki certują
W Kosciele/ gdy sie mają za rowna koźdemu/
Alono insza wioska/ insza cale włości/
Insza kmiec jeden/ insza dwie scie albo trzy sta.
Insza Kolaśka/ insza ze zlotem Karoca.
Daleko z tad do onad. Tu animusz wielki/
Ale mala intrata/ mala substancya.

Cóżż zaś o strojach powiem/ od poranku aż
Do poludnia ta sama zabawa stroić sie/
Tie dla Meza/ przestrzegam za wczasu/ lecz dla tych
Ktorem sie chce podobac. Przeto we zwierciadle
Dni cale trawi/ ledwie że oraz nie nocy/
Tylko sie tego boi/ żeby sie co zlego
W nim jey nie pokazalo/ jako gdziesz stadz bylo.
Znuda sie tedy wszystkie Panny do pokoju
Rano dla wbięcia. Tam wozdy o dwanaſty
Ná pul zegarzu wstanie/ niż kofule weźmie/
Niz panczoſzki/ trzewiczki/ godzina wyćiecze.
Potym zaś do zwierciadla. Jedne włosy trafia/
Drugie wieze budują na głowie y baszty
Trzecie tam opinają y stroja ten Oltarz/
Jako na Boze ciało/ albo grob piatkowy.

Pyta sie jako tſtealtnie: dawają siwe Vota
Pojedynkiem y Panny y ich Ochmistrzynie
Jakoby flo o staro albo ścieta fyje.
W tym jey w nos mucha jaka wlezie o ladaco
Łaje/ fuka/ kacuje/ szczypie/ bije/ grozi
Pannom swym y sluzebnym. Páni stara nosa
Dmyka/ bo sie y tey ledwie nie dostanie.
Wiec gdy Maj tylko w domu/ okudlana chodzi.
A jako tam z tad ktory gach przyjedzie/ albo
Wierny jey Kochaneczek/ aż ci sie wystroi

Odpustow niewspominam/ na ktore vgefca/
Tie dla Boga/ lecz gachow/ ktorzy gdziesz czuwają.

Dzie
swym
y nien

Na do
czuw
wi

Tak
zd

Fraſe
ex

Wienu

Wiem co w Krakowie było kiedyś podobnego.
 Druga y rośliych Karłow chowa y młody ladem
 Pod pretekstem usługi/ domysli sie drugi.
 Wydzie to tymi czas/ lepiej mieć takiego
 Coby sie do kżdey mogli zisć oraz posługi.
 Jużjes wszystko powiedział: spyta mie ktory z was/
 Silke tego jeszcze mam. Druga ze swey woli
 Y kżelowania często poroni nie jedno.
 Ty sie frasujesz ale niewiesz y sam o co/
 Ciebie y owszem że tak/ bo gdybyć powila
 Syna lub Corte/ miałbys przypłodek w swym domu
 Nieforemny od twego podobno Żayduka.

Dzielnici
 swymi brzydza
 y nienawidza.

Co powiem o miłości ku dzieciom: nie dziw to
 że sie w obcych nie kocha/ ale w swoich własnych
 że sie nie kocha/ to dziw/ y cud nad cudami/
 A nie tylko nie kocha/ ale sie y brzydzi/
 Y skłaradzie oszuka/ albo wszystko wydrze/
 Pofalszowawszy w Kiegach oprawe Meżowa
 Albo do żywocie. O takie nie trudno
 Co wdowami po śmierci w czwartym tygodniu ida
 Za Mąż/ y to przed czasem coś ad rationem
 Zabrawszy od Młodzienią: Krew nie pomoże
 Y bliski parentelle. y powinnowactwa/
 Sraczniej przed słubem zabrać na Regestr/ aby tym
 Snadnieysza byla w Rzynie dyspensa y odpust.
 A też lepiej skosztować pierwej niż sie napić.
 Jakoż taka ma kochać dzieci swoje własne/

Ná dostatkich
 czuwała y sta-
 wicznie.

Ktora ná ich dostatkich przez wszystkie wiek czuwa.
 Radze wam y Synkowie y Coreczki/ strześcić
 Zdrowia y życia swego. Nie trudno tu będzie
 Otakowe napoje albo y potrawke
 Których wy niestrawicie. Matusia potężnie

Także y ná
 zdrowie.

Misli o was/ jakoby pod ziemię was wniósła.
 Alec ja to podobno aż názyt przetrąsam
 Y falszywie przekładam. Dajem byt falszywym.
 Ale tu ktoras z nászych przyznawa sie cale/
 że tak jest/ nie inaczej. Swiadcza czas/ násze/
 Roczy oraz násze/ ktore to widziały.

Fraszki dawne
 exempla.

Co starzy Tragikowie pisa o Miedach
 O Prognych y Megierach/ wszystko sie to isci

Gorsze są te-
raz.

Panie Małżon-
ku miej się na-
oku żonka.

Czytają one te
przykłady.

Ale nie czynią
według nich.

A wszystko praktykuje tymi teraz czas/ /
A owszem dawne one z Szalenstwa czyniły
Cokolwiek więc czyniły/ ale siła takich
Dnas/ które z waga y z poradą czynia/
Na to się vsadziwszy/ aby w niwecz dzieci
Obrocily po Oycu zmarłym pozostale.
Ale y ty Małżonku jeśliś zdrow/ miej pilne
Okło na Pania żonke/ miej się w ostrożności.
A zażyway czego Krol Mithridates zażył.
Bys zaś czego niepokłnął niezdrowego/ aczci
Kiedyby się niepowiodł taki kasek/ śladnie
O zdrade nocna y tych co cie zagałusza.

Alcejiis własna śmiercią Meza odkupiła.

Zofia na Szczecinie Kieżna/ jako piśe
Kromer/ Meza Erika chcąc wyrwać z zley toni/
Do taborow Krolewstich między wszystkie pulki
Bespiecznie poszła prosić/ aby mu Krol wine
Odpuszcil/ karząc same garłem/ lub niewola.
Witolda wsadzonego od Krola Jagiella
Żona oswobodziła/ przebrawszy go w szaty
Sluzebney swey/ y one zaś tam zostawiwszy/
Lubo y samaś chciała ten ciężar zastąpić
Zgarłem go okupić/ by to była možna.

Czytają one o tym/ ale tak nie czynią/

Bo druga y za pieśka Kochanego/ kiedy
Zachoruje/ dalaby żywot Meza swego/
Gdyby na okup przyszło. Krotko powiem a w Klar/
Nie trzeba tylko jedne wziąć na przykład baba/
Ktorey się imie od Bre zaczyna: a dosyć
O złości białogłowskiej/ dosyć y nadmienić.
To przydawszy/ że przecie znajdują się takie/
Ktore do tej Satyry mało co należą/
A które pod Niebiosą/ godzi się wywyższyć.
Dobrym Bog zapłać/ a złe niech dyabel weźmie.

SATYRA II.

Na Rynobraszkow y zmyślonnych obosien
płci Nabożniczkow.

A owych

Postaw
ta, sum
pas

Wilkom
bni nat
ka zdra

Modli
nie w

Lepiej
rze z B
złua

Nie wi
cofa

YO wych ze dyabły / miły Staniławie /
Nie lubie / co mi owo zatrziwiwszy głowę
Chodzą / jakoby z Panem Bogiem dziś gadali.

Postawka sw-
ta, sumnienia
pasa.

Nie wierze ani w sam takowey twarzycze /
W ktorey to postać święta / Hajduckie sumnienie.
Wszystko o Panu Bogu. Pacioreczki w reku
Wstawicznie y Kiaszka / y żywoty świętych.
Z ktorych ó jako mało tych przykładow biorą
Ktore świętami czynią. Znałem takowego
Co pacierzy gwałt mówił / a odrwił każdego.
Cicha wodeczka rada brzegi wiec podrywa /
Takowe są naturki tych to Sycofantów
Przykrytych skorka owcza / wewnątrz szczerych wilków.

Wilkowi podo-
bni naturecz-
ka zdradliwa.

Powiadają o wilku / że mu raz dotarła
Ba nie raz / cieśka niedza / y głód / y niewczasny /
Aż on chciał do Klastora / gdzie przyjetny / w czasie
Żył w pokorze / bo mu dodawano
Czego trzeba. Wtestnił się potym wytuczony
Od pieczenia do Lasu / y znów był wilkiem
Tak jako pierwej. Toż tu właśnie zwykło bywać.
Ci Lizyobrazkowie rzadko kiedy cnota /
Tylko pozorem idą / modlitwy trzepocą /
Ktore tak właśnie jako pójczyńa zda się
Iść do Nieba / nie idzie / y owszem wpada.
Tak y onych pacierze niedochodzą Nieba.
Mgła kiedy idzie w zgórę / plute wiec przynosi /
A ich modły takowe / nie dobrego nigdy
Nie wproszą / bo z serca obludnego idą.

Modlitwy ich
nie ważne.

Lepiej szczy-
rze z Bogiem y
z ludźmi.

Wole ciebie co idziesz z Panem Bogiem szczerze
Nie tymi żalotkami / bo wiem że jaś z Bogiem
Tak y z ludźmi przestawaś. Powiadają Włoszy /
Że ten co owo nazbyt zwykł Ceremonij
Żyć walc / albo odrwił / albo że ma wola
Odrwać. Lepsza daleko prostoszczerza Cnota.

Nie wierz Sy-
cofantom.

Alerzecz mi który / większy Kredie taki
Zwykł wiec mówić v ludzi / co się dobrym widzi.
Prawda / ale się go ty strzeż jako pokusy.
Pod tą postawą znajdziesz fałsz / obludę / zdradę.
Kryje się tam pod płaszczem szczerości niewiara.
Wierz experto Roberto, y day wiare chępli.

Nie wierz nikomu z takich / niż cię nie oszuka.
O cności siła mówią / siła pokazują /
A cnoty w sobie o kosc nie mają y wiary.

Dewotki co
zacz.

Pojde zaś do Dewotek: bowiem tak wiec zowis
Świete one dziewice y wdowy / y czasem

Płotki, nowin-
karki.

(Ale niepowiem) Ale / są też y takie /
Co się im Maj obrzydził / wola do spowiedzi
Wgeścić / y tam septać plotki wymyslane /
Nowinki ze wszystkich stron Rynku zgromadzając.

Sliski taki ży-
wot.

O szepety septy / toć mi się niepodobacie!
Maszli żyć w osobności / mieszkać w Klasztorze
Ża zamknięciem / nie tracić się po wszystkich vlicach
Az woląć jeśliś młoda. Starym to pozwalam /
A to nie bardo chwale. Predko się popsuje
Białogłowa w swobodzie / kiedy stroją niema.
Od rozmówek przydzie tam do czego grubszego
Aż też y z Compassij w bogim / na ręce
Albo noge wionnym / będzie wdzielać /
Czego by niepotrzeba. Nie mówię o wszystkich /
Są dobre y pobożne / jednak lepiej się strzec
Okazji / a iniszy żywot sobie obrac
Bespieczny od mow ludzkich / y ich podeyrzania.

S A T Y R A III.

Na Parazytow / wyjadaczow / natre-
tow y importunow.

Tak takich trą-
kaja.

Y Niemstyś cię wždy cudzych zabiegac obiadow /
A niebois się abyć nie rzeczone / jako
Krol on Naropinieniu. Rze wymyślicie się:
Wmysem Mości Krolu; idź też jeść do domu.
Albo jak Arcybiskup Grochowski. Niemaś tu
Panie dla was talerza / idźcie precz od stołu.
Czy niewolałbys w domu zjeść ten kasek chleba /
Niż iysieć od Czeladzi przymowki y smiechy.
Ot natret. Ot circuit, quarens quid devoret.

Wietrzysz po-
kuchniach.

Wietrzy telko po kuchniach gdzie się kurzy z garców.
Bożdego odprowadza / lubo nieproszony.
Co nowiny powiada / tak długo aż Pana

Zapro-

Mając
chleba

Piekne
smaki

Kijem
szn. gale
niepro-

Nie odp-
lada jak
muc

Zaprowadzi do Izby krzywo patrzącego
 A w sobie mruczącego / dyabel go prosił.
 Jeszczebym nie dziwował / gdybyś nie miał co jeść
 W domu / ale mając swój dostatek przystoyny
 A z gebe chleba swego / a tak cudze stoly
 A kędy rad pocieraś / aż y wstydz człowieka.
 Nie widzisz tych za sobą co sie śmieja z ciebie /
 Co palcem pokazują twoy niewstydz obżarty.
 Włożyli kasek w gembe / Boday zjadł dyabła.
 Boday wypił pajaca / boday sie wdawil /
 Wszyscy mówią ktorzy tam koło stolu stoja.
 Nie dziw / bo co gospodarz dla swych nagotował /
 To mu zjeś z ta hałastrą co chodzi za toba /
 Aby w innych jedli / gdy nie masz co w domu.
 Ale ty przecie mówisz. Zabić kto wymyślił
 Bydź gospodarzem w domu / lepiej zawsze gościem.
 Dla ciebie pono lepiej ale nie dla tego.
 Trzeba by cie wyrzucić oknem wyjadaczu /
 Coś sie to tylko spuścił na cudzą spiżarnię /
 Porzuciwszy domowy dozór y staranie.
 Tak że y niepomyślisz *de pane lucrando*.
 Boże / jeśli co w świecie niepotrzebniejszyego
 Jako tacy ; zgładz / zagub ! co po takich muchach ?
 Bo sie mogą bezpiecznie do muchy przyrównać /
 Kiedy owo wstolu jeść smaczna potrawę /
 Alie muchą przyleci z tego ni z owego /
 A wpadnieć albo w leśkę / gdy do gemby nieśiesz /
 Albo w potrawę same. Odpedziś raz / nie to /
 Mucha drugi raz padnie : Odpedziś drugi raz /
 Nic to / mucha przyleci / y trzeci raz wpadnie.
 W polence / a ty misz y z potrawą oraz
 Do Dyabla odrzuciś. Toż sie y tu dzieje.
 Pokażesz niesmak / nie to / nie rozumie tego
 Pan Parazyt / pokażesz niewesoła cere /
 A tego nierozumie / Choć y nieochote /
 A te przyimie : nalażesz / za to podziękuje /
 Razem iść do Dyabla / posłucha / ale zaś
 Nazajutrz cie nawiedzi / y wpadnieć w polmiskę.
 Łasi sie y pochlebia / podobien do pieśka
 Ktory wiec piśczę niż mu podadza co z stolu.

Mając swego
 chleba dost.

Piekne przy-
 smaki.

Kijem wyno-
 szą gdzie kogo
 nieproszą.

Nie odpedziś
 ladażako tych
 much.

Pochlebstwo
zjad rzecz-
no.

Objędziało
Visitatorowie
albo Lustrato-
wie.

Kasmi cudzy-
mi.

Podobni pier-
wszym, y ti
wszadybłowie
y wszystkie czy-
nowie.

Nowinkosio-
wie.

Powieść o je-
dnym Panu,
albo przykład.

Rozumiem że Polacy pochlebstwo nazwali
I pochlebcow od tego/ że po chlebie cudzym
Pochlebcy zwykli biegać/ za chleb pochlebajac.
Dobrze tam powiadają/ na jednym sie stało
Mieyscu/ że takich otnem kiedy wyrzucano.
I ty sie tego plotko spodzieway lakoma.
Bo gdzie tego nie proszą/ kiejem go wynoszą/
Dawna nieśie przypowieść! Lecz tu jeszcze przydać
Trzeba/ jako wiec roznych zwykli ci nawiedzac
Cni Visitatorowie. Żaden Questarz Mnişy
Nie zjeździ tyle swiata/ ile ci obleca.
Gdziekolwiek wiec obacza kominu murowany/
Koniecznie trzeba wstąpić/ nowiny powiadac;
I tak o cudzey strawce drogi odprawia/
Czesno nie swym konimi/ bo też to jest jedno
Axioma, że tanşy cudzy/ niż swoy owies.
Aleć wskora kto takim konimi wiec wygodzi/
Jakkby też swych trzewikow pozyczyl na odpust
Do Czesnochowy komu/ ktore predzey w drodze
Zdrapie/ niżli odda. Toż y z temu bedzie
Konimi pozyczanemi/ misko mil pietraństu
Wyda sto jedno y dwie: bo ow nieposiedzi/
Na dyşlu mu dokonac/ tak sata przeyrzały.
Do tych moze sie oraz drugi rodzaj ludzi
Przyşyc/ niewielea rozny/ luboc sie ten przymiot
I w tych pierwszych znajduje. Co obecnie owo
Do czynienia coş mają/ traktujac/ pruciajac/
Coş takiego? Wielkie nic; ile w szczyglu sadla.
Waszec dotąd/ spytaş go. Miam wielka/ odpowie/
Potrzebe do naszego Pana Podskarbiego.
Atam co? Bedzieş Waszmość wiedział po godzinie.
I tam tad dotąd? trzeba mi bydz v Pieczetarzow/
Miam siła do czynienia. Nowiny powiada
Trzy po trzy/ vsy bola/ na tego napadnie
Nabaje y napiecie co sie ynie smilo.
Wpadnie y do pokoju/ choćby cie w wychodku
Miał zastać/ w padnie on tam y wyszć sie trudno
Przed takimi. Powiem coş smieszne w tej sprawie/
Pan jeden po niewczasach przy dworze/ w ogrodzie
Siedział rozebrawszy sie prawie do koshuli/

Aż vszy
odgadani

Myszom
bni.

Lapke n
kich zařt.

Żużba
z roge

Niechyb
biadu

SATYRA III.

51

Razal drzwi pozamykać; Rzeczę/ już sie też
Tu nie boję/ by niewszedł ten natret y drugi/
Mianujac ich imieniem. Ledwie co domowi/
Aż sie jeden z tychże to/ przez wszystkie pokoje
Przez wszystkie straze przebił/ y przez sam wychodek/
Podobno dziura przelazł. A toż go widziacie
Wiecey nic? Mam od Krola bila do Wasześci.
A jakożes tu przelazł moy mily człowiecze/
Czys jako ptak przeleciał? Mam wielka potrzeba
Do Wasześci. A pocznie drwić trzy po trzy/ y to
Szczobylo szczo nie bylo. Idz już do dyabla
Nabajales mi glowe/ przydz wole na obiad
Jutro/ a dzis day mi już pokoy prze Bog profe.
Myśly ja tey natury/ że o cudzey strawie
Żyja/ cudzey spiżarni pilnuja y Spichrzow.
Schowajali też co tam na zimne/ dziureczka
Wemknę sie y tam myśka/ aż też laptie na nie
Zastawia/ a tak strawy y smacznych przyplaci
Raskow; Takich potrzeba lapet na tych milych
Wyjadaczow. Pánowie pomyslcie co o tym.

Aż vszy bola
od gadania ich

Myszom podo-
bni.

Lapke na ta-
kich zastaw.

SATYRA IV.

Na Slugi nie do Delugi; y na pos-
lugacze w Belkicy Condicii.

A Cożci po tych slugach/ co po tych pacholkach?
Chceś aby tylko jeden na drugiego patrzył?
Dslugi mnies/ im wiecey takich poslugaczow.
Wiec tymi czasy żaden inaczey niesluz
Chyba z rejestru. Gdy mu co nowego kazesz
Rzeczę/ nie na tom sie ja świecił Mości Panie.
Nie za kope ja sluzę/ mam swoje obescie.
Zgola tylko jesć a pić. Nieomieskać pewnie
Gdy zaterambia na obiad/ bieży jako ogarz
Do psidarnie/ gdy do parzy myśliwiec zetrabi.
Nieomieska godziny xperwiam/ na obiad
A na wiecez za stanie/ tam wody podawsy
A wszystkiey uslugi zbedzie: bo sie y stać wslydzi
Przed Pánem/ y narzeka gdy piwo albo chleb

Sluzba teraz
z rejestru.

Nie chybił o-
biadu.

Nie

- Tęie przebm; albo gdy stol nie cale zastawny.
 A boday cie zabito/ za cożci brzuch tuczyć/
*Tylko spał, pił,
 a ślił.* Gdy cie Pan do żadney swey nigdy meżazyje
 Wslugi/ gdy tylko spił/ jeł/ pił/ a smrodził/
 Za toć placić potrzeba: Dobrze Wiołzy mowia/
 Że Polacy za to swym slugom zwykli placić/
 Aby jedli y pili/ Izbe napuchawszy
 Odejda do swych gospod. Rozdy w swa/ ani tam
*O Pánu nie py-
 147.* Wzmianka co Pan wždy czyni/ czy niepotrzeba mu
 W czym wsluzyc: Dość że żyw/ y że siedzi w Zamku.
 Na wieczersza dość czasu przyść/ kiedy zatrabia.
 Nie działaby sie lepša/ jako po trapieniu
 Bucharzon y Szafarzon kazać sie gdzie schronić.
 Aby miasto wieczerszy/ kotá ná ognisku
 Drugi zastał y odsiedl głodny do gospody.
 Alec potrzeba Pánu slug/ asistencyi/
 Wiec y obrony zbrowia/ bo ktoż go opedzi
*Obiektio.
 Respons.* W złym rázie/ y wezwadzie/ je: eli nie sluga:
 Wiem co kiedyś jednego podkalo pod Seymik/
 Choć miał slug y piechoty/ aż názbýt/ do tego
 Zaciężnikow gromade. Wiem jako Pan z Gorki
 Ukradziony był kiedyś w Polsce przez Korzboła/
 Lubo miał gwałt pacholtow/ lecz ci niewiedzieli
 Gdzie sie Pan podział/ a Pan gdzieś gliboko w Słasku.
 Tęie dawny mamy przykład Młodzieńkiego Pána/
 Co zbántietu z Czeladzia wšyſtka wyjachawszy
 Zgubiony/ w błocie fczerym wtonał; gdzie za by
 Spięwały mu requiem, jak piem; tak piem.
 A coż za Pána vmrzec: Tęie vmieja śludzy
*Nie poydłie za
 łeb chodź był
 go zabił.* Bie sie za Pánow teraz/ wcietać vmieja/
 Ba y Pána nadstawia y wyetna ná zły raz.
 Tęie sluze já ná guzy/ prawi/ wiem jako mam
 Stawać za kope Pánu. Tęiech sie bje chełi.
 Boli gdy bja: tak mi mile własne zdrowie
 Jako Pánkie. A za coż wždy suche dni bierzest:
 Wiec y place doroczniá y barwe y wšytko:
 Troche inakšy był on dworzanin/ imieniem
*Exemplum
 dobrego slugi.* Peregrinus Wizeburg/ który gdy oprawcy
 Swietopalka / napadli Henryka Książęcia
 Pána jego/ padł ná nim y choć pośieczony

SATYRA. IV.

71

Włoty/ przecie leżał. Zboycy rozumiejąc
Ze Pan y sluga zabít/ obu zostawiwszy
Sumi powiećkali Dopieroż Pan Henryk
Wstawy zdrowo powrócił do swoich/ y potym
Potomstwo Peregryna znacznie vbogacił.

Drugie.

Lukaś Dypold ma; dzielny przez wszystkie feregi
Kopia na Jagiela Krola rzęsto natarł/
Co obaczywszy Zbigniew Oleśnicki/ skoczył
Zdorciem swym zastawiając Krolewskie/ onego
Żołnierza/ z boku jakoś Kopia zawiódłszy
Konia zrzucił/ á w tym Krol Kopia go swoja
W czolo vgodził y starł. A za te przysługę
Oleśnickiemu potym Biskupstwo Krakowskie
Conferował/ y oraz Kardynałstwo zjednał.
Do Rycerstim wżgardziwszy pasem/ obrat raczey
A stan y chleb duchowny/ jako Bromer piśe.
Nie pyta teraz takich. *Durus est hic sermo.*

Gdy Pan coka-
de. wymowka
gorawa,

Raze Pan gdzieś dojadąc/ wymawia sie zdrowiem/
Albo ze kon ochramiał/ albo co infego/
Przyczynę szuka/ aby zbył/ gdy co Pan Raze.
Do kart ma czasu dość/ doży: do piątych/
A niema go/ gdy trzeba w czym Panu vslużyć.
Mruczy gdy go niedożyje placa albo barwa.
A niesłusni wżdy Panu mruczeć na takiego
Sluge? Ktory niewnie tylko sie domawiać/
A gdy sie okazya poda Pana zdradzić:

Wizerank stu
gi zdradliwe-
go.

Jako on kiedyś Lutę/ Herbu Szabank/ Ktory
Wstrogim będąc Kochanin v Henryka Pana/
Od Konrada Kijecia złotem okupiony/
Henryka tegoż zdrada w Łazni gdzieś nad Odra
Wziął nagiego/ y oddał w ręce Konradowi.
Stey przyczynę/ ze Henryk Oycę jego kiedyś/
Pałossawa przezwiśkiem/ ściąć był Razał/ ze on
Przy sadzie zabił marnie żołnierza jednego
A jeszcze sie przechwalał. Wrzalo to w Lutę/
A tak oddał wet za wet/ bo Henryk chudziń/
Władzony potym w beczkę na to wczyniona/
Aby leżeć y siedzieć niemógł/ feść Miesiecy.
Wżerny on to taras wysiedział chudziń.
A lubo potym puszczon/ przedko potym vmarł.

Alc

Definentia
in ARZ.

Dobry czel-
dźi zwyczaj.

Plugawej.

To pospolita w
naszych.

Kotni gonio
Pana.

Aleć tym personatom dawšy pokoy / ide
Do owych co sie na ARZ zwykli terminować /
A ci wszyscy sa oraz generis furtivi.
Vi pote, Szafarz / Włodarz / Pisarz / Mielczarz / Owczarz /
Karczmarz / Szynkarz / y inszy; Bo y ci w vsłudze
Choć gospodarzkiey chodzac / sa także slugami.

O drobniejszych co powiem: że nic niewmieja /
Tylko zepsować / złamać / slucco / albo zgubić.
Mali gdzie z soba czekani / albo wiec berdyżek
Lub co takiego w reku / to zaraz wraci
Nos Statui z Marmuru. Jesli do ogroda
Wnidzie / to co zepsuje albo podziurawi /
Ochoway Boże takich y Rzymian / ktorzy to
Tak wiele mieli sumnych statuas w swych domach
Bylby tam y Apollo bez Łuku / y Jowis
Bez pioruna / y Pallas straciłaby swoje
Agidem, Neptun trident, drudzy nos y vszy.

Wtraść też nie nowina / zdradzić / dom splugawić.
Bo jako prosze gnojek ma bydz ochodoznym /
Ktory tego jako żyw nie wniat / ni wnie.
Mow ty Wilczkowi pacierz / a Wilczek do Lasu.
Koskajesz co / wlot wszyscy skocza / a żaden nie
Nie sprawi / owšem sobie rozajem przeszkadzaja
Im sie kto bardzi spieszy / tym nierychley skonczy.
Zawolaš czego / bieży / nie niewysluchawšy
Czego y po co / spytaš / ani wie coś wskazał.

Gdy chcesz mieć Comedya; poyrzy kiedy jedza /
Jakie rwentesy y jaki balas / Barpanin /
Drugi miasto pieczeni / trasi w reke swego
Towarzysza / nuż za leb. Pan wola / cišy tam /
A bedzie troche cišey / a potym zaś wrzawa /
Śmiechy / nierząd jaki bydz w piekle powiadaja.
Gdy potym w droge kedy jachac przydzie Panu
Gonia go jak złodzieja / a potym opuścza
Ża karera niewidziec nikogo / choć każdy
Na dwa konie zwykl obrot bierac / tak przy domu
Jako też y w podrozu. Daremniejszey strawy
Nie moze bydz nad taka / y nad tych to miłych
Darmochlebow: bodayże chleba niekusiłi !
Miasto bowiem vslugi / niemoze bydz wiekšey

Niewola
y sluga z
czela

Na woj
pji

Panowi
nieba

Exem
dobrego

Drug

Niewola, nie
y sluga z takiej
czeladzi.

Niewoli/ bo nie tobie służy/ lecz ty musisz
Wysługować sie swoim slugom y poddanym.

Niewspomnie jakci sie to oddaje/ y jaka
Wdzieczność. A to beda siac wszędzie nowinki
O tobie/ niesława twoja gembie wymyślając.
Ile slug/ tyle spiegow/ tyle nieprzyjaciol.
Pan niewolnikiem v swych/ moze rzec/ domowych.
Chceszli go też na wojne kinać/ ani pytać:

Na wojna nie
pyta.

Nie żążyłeś takiego do wojny/ co tylko
Spać a jeść sie nauczył. Przecie v Slachcica
Bedzie ze rosytkim sluga/ jak Delphicus culter
Ktory to taki bywal/ że przy nim y swaice/
A kalamarz/ y piorko/ y widelca znalazł:

Pánowie też
niebaczni.

V Pánow takich niemaś. A też mamli wyrzec/
Sila sie Pánow także niedatnych znajduje/
A jako my mowiemy/ że sludzy pomarli
Cnotliwi; tak też oni mowia że pomarli
Baczní Pánowie/ skampych aż y nązbyt wszędzie.

Exemplum
dobrego Pána.

Milosci Pána przeciw sludze jawnym Lesek
On biały jest dowodem/ Ktory Kiestwo Polskie
Pokinal/ y onego przyjac niechcial/ że mu
Krakowianie podali taka Condycya/
Aby Goworka onego/ Wojewode w ten czas
Sandomirskiego/ zaraz od siebie oddalił.
A że to był y sluga wierny/ Consiliarz
Przy tym dobry y mądry/ oraz doświadczony;
Powiedzial Lesek na to. Niechce tak Pánowie
Rupować Kiazeczego stolka y honoru/
Abym miał swej zapomniec cnoty/ onez oraz
W sludze mym deprimujac. Obierzcie inzego/
Albo jeśli mnie/ przyjmie bez tey condicij.

Drugie.

Władysław pierwszy Kiazę/ jako sie też Kochał
W Sieciechu sludze swoim/ wierney przy tym radzie/
Pokazal to kiedy go przeciwko Zbigniewa
A Bolesława Synow swych zapalczywości/
Bytnością swą zachował: oczym patrz w Kronice.
Wielkich to są przykłady Pánow; ty choć mniejszym
Wzorem/ jednak chciey ichże jak nalepiey wyrzniec.
Daway/ strawy nie żaluy/ nie tak jako ledys
V jednego gdy trabia/ miasto taram taram/

Przesługi.

Krupy Krupy na obiad trembacz otrembuje.
 Chceśli miec Czeladnika dobrego / nie żaluy/
 Day mu / y zapłać dobrze / niech głodu nie cierpi.
 Swoy woli niedopuszczay. Nieday mu proznować /
 Dobrego chwał y nadgrodz / a złego niechoway.
 Bo y drugich popsuje swymi postępkami.
 Tak będzie Czeladź dobra miał / y oni Páná.

S A T Y R A V.

Na Oycow / ktorzy złym przykładem
 Synow psuja.

Przykład szko-
dliwy z rodzi-
com.

w zbytkach.

W okrutności-
stwie.W niewsty-
dzie.

SJa sie / Mikołaju moy drogi / takowych
 Rzeczy v nas znayduje / ktore nieforemnie
 Pachnąć musza zley starwy smrodem napuszczzone /
 Ktorych sie własnie dzieci od swych Oycow uczą.
 Jesli Ociec Kostyrá / takiz sie syn bierze /
 Grá już Kostek / grá y kart / w jedenastym roku.
 Jezeli Marnotrawca Ociec / takiz y Syn.
 Tanczyl sie już jadac kostownie y z zbytkiem.
 Przywykl y do pasztetow / y kostownych potraw :
 Pewnie sie nie odwezy / by miał y ostatnia
 Koszule na porządna kuchnia lożyć / albo
 Na Kucharzow Francuskich / Włoskich / y Hiszpanskich.
 Chodźmyz dali / a troche weyrzimy w to pilnie.
 Proše / czego takowy Ociec syna uczy ?
 Czy lastawych postępkow / czy tyranskich / ktory
 Czeladka swa katusze / bije vstawicznie /
 Drugi Phalaris w domu / prawy on Stadnicki
 Dyabel / albo wiec ktoś / ale dam mu pokoy /
 Ze tam ktory kieliszek slucze / sto plag za to ;
 Ze zgubi co / trzeba on wszystkie rozgi strząskac.
 Gdy to Synaczek z mlodu widzi / takiegoz sie
 Tanczy okrutnictwa nad czeladka / takze
 Biję / męczy / katusze / wiekhszych lat dorozszy.
 Czy rozumiesz / ze Pániey Daradzki Coreczka
 Lepsza będzie niż Matka / ktora dziesięć razow
 Musi odetchnac / niżli wszystkich wyrachuje
 Pani Matki swojey gachow : tak ich siła w liczbie.

Jako

Obie

Resp

Przedko-
dy zepsu-
w zepsu-
czasDarme-
wát. ga-
la rozb.Wypa-
ma w
corru

Jako ma bydź pocziwa Corla taka? Ktora
Listeczkom czytać/ pisać do różnych Młodzienców/
Od Matki sie nauczy/ y one przeszła
Tymiz co y Matusia do nich posłanicami.
Predzey nas/ predzey takie przykłady popsują
Ktore z naszych bierzemy y Oycow y Starszych.

Obieścio.

Ale kładźmy/ że jeden y drugi z Synaczkom
Przymwary tatciey wydzie/ zwłasczą Ktorego Bog
Zlepsey gliny wlepił/ y lepszey natury.

Respons.

Wiecey jednak takowych/ Ktorzy sie puszczają
Oycowskim torem y tey pilnują Kolejey.
Strzeż sie ty tedy aby Synek nie brał z ciebie
Złego przykładu/ ani pochopu do grzechu.

Predko sie mło
dy zepsuje, ile
w zepsowanych
czasiech.

Bo to do niego predko przylinie/ w zepsowanych
Zwłasczą tych obyczajach/ Których świat jest pełen/
A gdy nam o Zamoystkich/ Strusów/ Chodkiewiczow
Rinnych zacnych ludzi/ w tey Oyczyźnie trudnię
Tuzli o Talewastow/ Pawlukow/ Chmielnickich:
Takich aż nązbyt wszędzie/ Kupować nie trzeba.
Przeto nie wszetecznego w tym niechay niebedzie
Domu/ gdzie Syn twoy mieszka/ strzeż sie go/ a lekce
Młodych lat jego nieważ/ owsem niechci beda
Przeszkoda do lotrostwa. Przestrzegay dziecinney
Niewinności/ chroniac sie wszelkiego zgorzienia.

Darmo hamo-
wał gdy sie ko
ła rozbieża.

Bo darmo potym zechcesz hamować/ kiedy sie
Rozbieża Koła/ albo gdy syje ponieście
Pod Miecz/ dopiero bedziesz płakał/ lamentował:
Albo wiec jeśli wydzie takiego Karania/
Zechcesz exheredować: zechcesz nawet zabić
Oycowską reka. Bracie dawniey bylo trzeba
Temu zlemu zabiegac. Teraz jako prosze
Bespiecznie mu y weyrzys w oczy/ gdyś sam czynił
A z młodu gorsze rzeczy/ y teraz na starość
Jeszcze niewymietrzały dawne twe nalogi.
Wiec gdy do ciebie kto w dom ma przyjachac/ Kazej
Wprzardac y wmiatac pokoje y sieni/

Wypadz z do-
mu wszelakie
corruptelas

Aby gość zastał wszystko porzadnie y pieknie.
A oto sie niestarasz/ aby dom bez zmaży
Ten zostawal/ w Którym jest Synek twoy niewinny.
Dobrze żeś go Oyczyźnie splodził y darował/

Alle nie

Przykład z Bo-
siana.

Budowniczy
Ociec, także
syn.

Skeptwa z Oj-
cow i z wcz.

Virtus post
nummos
takowych.

Coż potym ske-
pić.

Aleniedosyć na tym/ trzebá żeby godnym
Był jey sluga napotym w boju y w pokoju.
A wtym wśystko záwiślo/ ábyś mu dał dobre
A przystoynne cwičenje. Tym go jey wystawiś.

Bocian swe dzieci karmi węzami/ gadzina/
A to jest potym potarm zwyczajny gdy zrośta.
Ale Orzel porwie Gęś/ Zająca/ lubo też
Ptaká roślego/ y to zánośi do gniazda.

Takimże sie obłowem karmia kiedy wzrośta
One mlode Orleca/ szukając z dobyczy
A potarmu/ jatkemu z mlodości przywykły.

Był jeden Szlachcic w Polsce/ co wśystko budował/
Zbudowawszy rozwalal/ nastampil Syn po nim
Prawdziwy budowniczy/ álbowiem Oycowśkie
Budynki porozrzucal/ nowa co raz foza
Stawiając rozne klatki/ áż też przebudował
Chudziná y dostatkí/ y wiośki/ y wśystko.

Aleć to jáko ráko/ inszych sie wystemplow
Z siebie wiec wczá mlodzi/ Mistrzow im nieterzebá.
Same chciwość y skeptwo z školy swoich biora
Oycow/ do tych swym wlaśnym przykładem ich wiódą.
Oboje bowiem má swoy pozor y záslone/
Gdzie ludzie skeptwo zowia/ ochrona y rzadem.
Takich wśyscy śaniują co piemadze mája/
Cnota v nich y sława zá piemiedzmi chodza.

Tacy kowale śnadnie fortune wkuja
Co to spleśniale trzośy w domách swoich duśa.
Zaczym też y Oycowie nalepsze cwičenje
To kłada/ wprawic synow w zbieranie Mamony.

Cnotliwy á vbogi nie v nich; to jest grunt
Zto ma piemiedzy śilá/ choćby niemial cnoty.
Náprzód tedy od małych rzeczy poczynają
A skeptic synow kaza. Naucez ich predko
Czeladke w glodzie chować/ place im vmykac.
Sprawa zła/ strawa gorsza: grochem á słoninká
Odbywa brzuchy onych niżernych pacholtow.
Sam słonyni musiem albo wedzonyn sie karmi.
Raz do roku kur albo Cielecina bedzie.
Dobra Rzepa/ Kapusta/ albo y Marchewka.

Alenimiy Braciśtku cości potym wśystkim z

W grob

Im wie
kto, ty
ceyprag

Ma cła
nie

Wśys
w Polz
chciwoś

SATYRA V.

59

W grob tego nie zabierzesz; Ledwie te kościule
 Śmiertelna a garść ziemię/ albo piastu w zembach.
 Czy to nie jedno głupstwo y śalenstwo/ niedźnia
 Życ na świecie/ dla tego żebyś zmarł bogato?
 A y tāt/ im maś wiecey/ tym też wiecey pragnieś.
 Im wiecey ma
 kto, tym wie-
 cej pragnie.
 Pieniądze apetytu dodają do zbiorow
 Co raz chciwszych/ y tego misernego mienia/
 Ktorego mniey zwyłt życzyć sobie ten/ co mniey ma.
 Ty inaczej/ bo jedne dobra na cie małe.
 Wyćisnąć tedy trzeba Samśiada/ a ieśli
 Przedać niechce/ to musi: gdy nasleś na jego
 Grunt/ gdy mu pozabijaś poddanych/ zájedzieś
 Granice/ bydló zaimieś/ czeladniká slucześ.
 Musi przedać w tákowym samśiedztwie chudźina
 Chocby nierad. O jako wiele gruntow tákich
 Ktore trzymá przedayne na targ puścić musi.
 A ludźie co o tobie? Gorzy nie może bydz.
 Na złe słowo
 niedba.
 Co ludźie? jako ludźie. Wole że mie wszyscy
 Zle y náder źle będa wspominać/ byłem ja
 Miał y włości śerokie y pieniedzy dosyć.
 Coż? czy zbyłś kłopotow/ chorob/ y niewczásow/
 Przez to że Tyśiacami brzątaś/ y ráchujeś?
 Żeś jeden pośiadł tyle/ ile miało owych
 Dwanaście Wojewodow/ co po Lechu żyli?
 Ile dawano stárym Żolnierzom za rany/
 Gdy jedno z tych/ co teraz jeden trzymá/ Starostwo
 Na dwudziestu dzielono/ a dosyć im było/
 Ani sie wiec starzyli na liche nadgrody/
 Tym y siebie y dzieci y czeladkę żywiać.
 Bo co teraz ochlonie jeden zwodnik dworski/
 To y kłtku Hetmanow przed tym nasycilo.
 Wszystko złe
 w Polsce za
 chciwością.
 Stadci mili Polacy wszystko sie złe do was
 Wprowadziło: bo chciwość nad wszelkie przyczyny
 Jest jedna do wpadku Rzeczypospolitey.
 Gdy ten co chce bogatym bydz/ chce bydz y przedko/
 Dla tego per fas nefas bierze sie do złota/
 Nie mając ani Cnoty/ ani wstydu w oczách.
 Przed tym starzy Polacy tákie wiec dawali
 Dzieciom swoim monita. Dziatki/ mile dziatki/
 Szukajmy chleba plugiem/ to zbior napewnieyszy

Ten

Teraz taka La-
bina młodych.

Ten sie Bogu podoba/ ten on błogosławi.
Teraz opak. Ledwie sie Synek ze Wioch wroci
Zaraz go wczy zbierać Ociec/ zaraz go mieć
Chce w domu gospodarzem. Handel mu zaleca
A śniakuje/ niegodny Szlacheckiego stanu.
Bedzieści miał vperoniam Kupca z niego/ bedzieści
Nie zawstydzi sie zysku z naliższych towarow.
Zechce y skromi kupczyć/ y dziekciem/ y trunem.
Optimus lucri odor est ex qualibet re.

Która przecho-
dzi śródzych.

Tey sie już sentencyki pierwey niż pacierza/
Pierwey niż obiecadla/ Pan syn twoy nauczył.
Spytam sie ja takiego Wycia. Mily Bracie
Coż ci potym/ spiesz się z taką syną wprawą?
Już ci on cie nie równie przeszedł/ już y Mistrzem
Twym bydz może. Błazenes ty respektu jego.
A coż gdy golić brode pocznie/ gdy podrościesz
Dopieroż nie jednego odrwi. Dopieroż tam
Gdzieś y na dworze Pańskim y na Trybunałach
Szalbirować/ podchodzić będzie vmiał ludzko
Poda też żonce w jaju albo w poleweczce
Niestrawny bolum, Ktory tey nocy poczuje/
A jutra niedoczeki. Pofalszuje Xiegi/
Rozbije gdzie na lesie nie jednego/ spali
A gumno Samśladowi nieboraczek/ albo
Wkradzie/ gdy nie dobrze co kiedy poloza.
Ty go pracowitego wczys nabywania/
Znajdzie on do dobrego miemia Krotka droge.
Ale rzecześ podobno/ tegom go nieuczyl.

Qui non ve-
tat peccare,
cum possit,
juber,

Wczyles/ gdyś niebronil/ y owšem pozwalal.
Gdyś go niemial na wodzy/ już wziął na Kiel/ ani
Zatrzymasz/ choćby miało spadać sie wędzido/
Domyśli sie ostatka/ lub miewiał w sztytkego
Z twojey szkoly/ stanie mu za szkole natura.
Z małych początkow co raz wielkży pochop bedzie
Bral w swoich złych postępkach/ młaj cie za wodza
Gdy bowiem zakażujesz synowi ratować
Wpadłego Samślada/ gdy mu bronisz dawać
Kiedy przyjaciel o co prosi/ jakobys go
Wczyl zdzierać y chćiwie lupić/ y podchodzić.
Natrudnię tylko począć/ daley nie wtrzymasz.

Kropnie do zle-
go.

Bogdy

T tobi
przepu-
go cz

Prawa
dia ta
wo

Lepiej
miel d
cz

T bez

Tobie nie
przepuści swe-
go czasu.

Prawa Come-
dia taki ży-
wota.

Lepiej mało
mieć a bezpie-
cznie.

T bez kłopotu.

Bo gdy sie ogień zaymie/ zrazu gasić trzeba/
Darmo potym/ kiedy dach/ kiedy galka gore/
A gdy wszystko ogarnie. Chudzino y ty sam
Nie wybiegasz sie lacnie od Synka. Już myślisz
Jakoby cie z światą zbyć. Lata twoje stare
Mierzą go już y trapią. Ten Lewus coś go taż
Zmłodu chorwał/ nie długo że cie y z nogami.
Już czuwa na twe zdrowie/ do Aptek zacierą
Aby tam co na fęurki komus zgotowano/
Sadalci w drobioneczce/ albo w poleweczce.
A ty Mitridaticum żążyway za czasu/
Chceszli pożyć który rok. Inaczey nie wydziesz.
Co zaś za sposób tego milego nabycia?
Comedya nie może nad to bydz śmiesniejszy.
Gdy obaczysz tych chciwych y skąpych ciekawcow
Jako ziemię y Morza y wszystkie obleca
Świat/ nieśpiac/ mało jedzac/ dla tey tylko samey
Przyczyny/ żeby strzynie żelazne natkali.
Sie drogi nie prześtodze/ mrozy y zimna nie
Odstrąca/ wylitkie fraski naywiększe niewczasny/
Byle mieć/ byle nabyć. A kiedy zawiedzie
Nieścieszcie/ że sie w handlu ofuka/ aż Pan Brat
Aż y z desperacji czasem sie obieci.
Dzieci w niwecz obroci. że y zebrać musza.
A toż tobie ciekawość. A toż twoje handle/
Twoja chciwa Arenda/ w co sie obrociła?
Lepiej było przy stronnym splecherku zostawć/
Niż szukać figlem zbioru/ który często chybia.
A zaś kiedy fortuna posłuży/ że beda
Pelne strzynie y sklepy/ pelne gumna wśedzie/
Jaki fraszimek żeby nie trądziono/ żeby
Ogien kiedy nie spalił/ y we dnie y w nocy
Czuwając/ o tym sie śni/ tam myśl gdzie y serce.
Nie fraszowalci sie on chudy Dyogenes
O swoje klode w ktorey mieszkal/ y w ktorey go
Alexander nawiedzial wielki/ lecz większego
Tuzeli sam mieszkańia: bo ten nic niepragnal/
A ow świat wylitkie myśla ożional/ sto razy
Na łanie niosac y zdrowie y głowe y sławe.
Ale spyta mie który/ Jaka ma bydz miarka

Tego naszego mienia. Powiem w brody krotko.
 Coby to było do
 potrzeby, nie
 do zbytku.
 Nie człowieku trzeba do skromnego życia:
 Byle było co jeść/ pić/ y w czym chodzieć/ ale
 Do potrzeby/ nie zbytku. Jeśli na tym mało/
 Wiele tyle/ żeby się mógł schować na każdy rok
 Jeden y drugi Tyśiąć. Jeśli y to mało/
 Chciwość nie
 ma końca.
 Pozwalam y co więcej. Niechże twa intrata
 Tę dziesiątek Tyśięcy wynosi. Jeżeli
 A to mało/ więc na sto. A jeśli na koniec
 A to mało/ toć dosyć już nigdy niebedzie/
 Choćbyś y Ostrońskiego Książęcia miał zbiory/
 A intratę Sapiejow/ y Krolowskie skarby/
 Tłucie już nie nasyci/ ani dosyć będzie/
 Choćbyś wszystkich Monarchow wszystko posiadał złoto.

S A T Y R A VI.

Sapientem sua sorte contentum esse, to jest/ że
 Mądry za swoje się tym contentuje y obeydźcie
 co mu Bog dał.

Cnota honory
 kupujemy.
POrzućcie te chciwości y te ambicje
 Nigdy nie nasycone/ a cnota kupować
 Honory/ nie śalbięstwem/ prawdziwi Łachowie.
 Cnota dobrego mienia/ cnota y dignitarstwo
 Nabywać mądry kaza/ nie srebrem/ nie złotem:
 Bo za to y niegodni kupują. A jeśli
 Cnota nie nadgrodzona zostanie/ nie jużci
 Traci swej ceny/ ale też zawsze zostaje.

Falsze się wy-
 strzegajmy.
 Porozeczne jest przysłowie y przyjęte rozedźcie/
 że temi czasami wszystko prawdzie dno wpadło.
 Kto umie łgać/ pochlebiać/ używi się snadno.
 Ty nie tak. Salszu się strzeż/ idź prawdę y cnotę/
 Za która lub odnieś się nadgrode/ lubo nie/
 Tłucze się sorte tua contentować/ ani
 Traci serca/ choć niewdzięczność płaci twoje zasługi.
 W Cnocie/ dla cnoty Kochaj/ a nie dla nabyćia/
 Czy niewiesz że się mądry soba contentuje:
 A te Fortuny dary ma sobie za takie
 Ktore Adiafóra Stoikowie zowią.
 Na przykład/ wakuje co/ Starostwo/ lub Srodek/

Dadząc

Dadzac/ dobrze: nie dadza/ y to także nie źle.
 Coz cie przez to vbyło/ jeśli w sobie śmym
 Śmiałś swoje dobro. Ale/ á to dano
 Podleykemu niżli ja? Coz ná tym ten zgrzeszył
 Co dat/ nieważywszy czy godnemu/ czy nie.
 Przez to cie nie vbyło/ każdy mądry rzeczce/
 Nie miało go to miś/ ówego potykać.
 Ta ślepa y chro
 Sortuna ná wysokiń siedzi majestacie
 Ślepa/ chroma/ y głupia/ rozruca dostatki
 Ręka swa nieważna/ sieje dignitarstwa/
 Nie ważnie
 Rzuca honory/ stółki/ infuły/ bulawy/
 rozdać.
 My chwyćamy jak dzieci jabłka y orzechy/
 Jeden drugiego cisnąć/ ten tego przez nogę/
 Owo y w łeb da drugiemu chwyćając tam one
 Bulawy/ albo Łaski Marszałkowskie/ albo
 Curatury Biskupie. Gdybys widział dzieci
 Jak chwyćamy
 Tak grające y tak się z sobą nieśiąjące/
 jak dzieci.
 Chwyćając one jabłka y one orzechy/
 Czy nie patrzalbys ná to *contemptim*, y czybys
 Nie rzekł. Ot dzieci grają/ głupie jako dzieci.
 Toż y tu czyni/ bo wszystkie honory y stółki
 Względem Cnoty nie słoń za jabłko/ za orzech.
 Cnota gruntu,
 Wraż jak owo śnieżna/ kiedy więc w dworze
 prozna ambi-
 Owi prawdziwi szczęścia/ rzekę niewolnicy/
 cy.
 Prawdziwe *mancipia*, biegają/ latają
 Mancipia
 Raz do Podkanclerzego: drugi do Kanclerza.
 dworskie.
 Do Marszałkow/ więc infych dworskich Urzędników/
 Czasem y w fargani. Pot im z czoła cieczę
 Obiegając odzwiernych/ Rocznorow Krolewskich.
 Ledwie tchnie biejąc ná wschód/ w palacu zaś siedzi
 Przebedrzwiami/ pilnując jako Łotay jaki.
 Sfaciato y at
 Ambitia mu śepce/ w padni do pokoju/
 inanzi.
 Choćbys y ná wychodku Krola zastał: w padni/
 Nie pytaś się coć rzeka. Choć Kanclerz nałaje/
 Gdy go z łona ná łóżku zaśtanieś. Nie ná tym/
 Wolisz wyćierpieć fuki/ grozy y lajania.
 Nie wprociś/ przynamniemy wymierzeniś// albo
 Wzłektąś y wymodliś. Dadzac byle zbyli
 Takiego importuna. Młoy Boże/ coż prośe
 Może bydz trefniejszygo! Nie trzeba Szrekerow

Stana tacy za
blaznow.

Przymi wdzia
cznie, co Bog
da.

Nie frasny sie
tez gdy minie.

W Cnоте sia
zawinawszy.

Dla wciechy/ stanie mi kozdy za takiego.
Ciekawiec albo Natret; ktory wszystko szciece
Zasadzil w wlapeniu lichy wafanceytki.
Cnota sama jest dobro prawdziwe; ta mady
Sama sie kontentuje. Co zas ta przyniesie
Dostatkow y dignitarstw/ przynie wdziecznie/ ani
Odrzuci lekcomyslnie/ bo wie ze ich godzien.
Vglupiego dostatk/ miecz v pijanego
Wreku; nie zazyje ich/ chyba nagle. A zas
V madrego sa wlasnie instrumentem ktorym
Wszystko dobre sprawuje. Z tad przyjaciel pomoc/
Z tad vbogi podpore/ z tad Wyczynna swoje
Odnosi wiec usluge: bo wie jako zazye
Tych rzeczy ktore nie sa dobrymi/ tylko gdy
Ta dobre sie obroca/ na dobre wynida.

A tak ty Nikolaju nie troszcz sobie glowy
Ze Starostwo minelo: byl dekret gotowy
W niebie/ czyje mialo bydz. Tenze dekret pono
Tlapiany/ ze cie co lepszego ma podkac.
Czekay tedy cierpliwie a w Cnоте sie zwin/
Gotow bedac y wrocic co fortuna dala/
Jako kazal Wursopis on slawny Horacy.

Nowiac: *Lando manentem, si coleres quatit
Pennas, resigno que dedit, et mea
Virtute me inuoluo, probamque
Pauperiam sine dote quero.*

S A T Y R A VII.

Na tych co sie sobie madremi y Wczos-
nemi zdadza.

Glupia pre-
sumpcya.

P Owiadaf/ madrym czlowiek. Czemu? umiem wszystko.
Tlaprzod/ jezdem Astrolog Pisze Minucye/
Znam y wiem barzo dobrze co Ephemerides.
Jezdem przy tym Orator, jakiego tu nie ma
Bray ten/ ba wszystka Polska. Umie Oracye
Pisac zinszych zlozone humnych Oratorow.
Czytalem Lipsiusa/ ba y Puteana.
Silozoskie terminy rozumiem y umiem.

Tat

Tak jako Grecki język/ tak jako Żebrański.
Jurysta ze mnie sumny/ czytałem iur w Szkołach.
Hala hala/ dosyćci. Bys jedna rzecz dobrze
Z tych wniał/ mogłbyś sie tym miły kontentować.
Ale pono wieciebie/ jakóż tak jest własnie/
Ex omnibus aliquid, et ex toto nihil.

Albo w samej
rzeczy.

Taka w tobie nauka/ taka twoja mądrość.
Moy miły Astrologu/ miły Oratorze/
Philozofie/ Jurysto/ Medyku/ et nihil.
Podz jeno do obcych ziem/ nauczysz sie co to
Człowiek wczony/ albo nad to/ człowiek mądry.
Tu wwas/ gdy kto sobie Łacina pomaga
Gebe/ zaráż wczony/ zaráż człowiek godny.
Tu dñw ze inter cecos monoculus Rex est.

Inaczej w eu-
dzych zie-
miach, gdzie
gruntowniej-
sza eruditio.

Ale idźcie do inszych krajow/ a wznacie
Ze tam eruditio swoje zasażdziła
Stolice/ swoj fundament. Czemu? bo inaczej
Pracuja nizeli wy. Przebieży tam drugi
Z starych Oratorów/ starych Philologow
Nieśmiertelne spargaly: przeczyta y wšytkich
Philozofow/ Doktorow Swietych/ Theologow:
Præstera fundamenta iuris w swych poczatku/
Erudycya swoje ex fontibus ipsis
Hauriet, nie z strumieni/ albo z tych potokow
Dziśieyszych Collettorow/ czy Compilatorow.
Linguas Orientales y ich dialectos
Wmieć bedzie jak własny z ktorym sie vrodził.
Hebraeam, Chaldaicam, Samaritanicam
Arabicam, y wšytkich Rabinow Żydowskich
Stare Pisma/ Talmudy/ y cokolwiek tylko
Inšym jest zakrytego y niewiadomego.
Wšytko to zje. Niewspomnie Greckiego języka/
Bo tym mowi y piše/ tak jako Łacińskim.
A wy co Sapienci? tu owdzie łapacie
Sentenceyki/ y Phrases, y modos loquendi.
Potrađszy z tad y z owad/ y tak miasto śaty
Przystoyney Oracji/ centon wczyniecie
Łatany z sielu stuczek różnego koloru.
In metaphoris tylko y wpłonných figurách
Arzeke jednym słowem/ in verbis res wšytki.

Tu loquen-
tix multū,
Sapientix
parum.

Oracya niebedzie żadna bez conceptus
 Wzietego z Herbu albo tam z Miesiąc/ albo
 Spodkowoy/ z Rzyżow/ z Mieczow/ z Talecia/ lub z Lodzi.
 Już też dość o tym przebog/ nie żegluy po morzu
 Wtrey Lodzi/ byś zaś jako niewtonal brzydko.
 Znamy już te concepty/ day im tandem pokoy/
 A tak mow/ jako sławni mowia Oratores,
 Wtórych nie wiecey słow jest/ niż rzeczy. Wy opat
 Cegła bez wa- *Arena sine calce.* A to gdyby słowá/
 gna. *Bay* wszystkich contextus takim był sposobem
 Kosporzadzony/ jako Rhetoryka kaze:
 Ale tam ani *estaltu*/ ni *artificium*
 Ani porządku będzie/ ni *elocucij*.
 Tylko ni to/ ni owo/ y dźwięk prozno brzmiacy.
 Scopz dispo- *Nasimieśniewyśa* gdy owo *Lacine* miewyśa
 lute tylko. *W* Polku język/ y glupie/ y źle/ y niewczesnie/
 Niepomniac że tam tylko *Laciny* potrzeba
Żółczy/ gdzie Polskie słowo nie ma tej y takiej
Energij, tak trzeba. Onich to namedrśa
Macaronicé mówić/ á siac *Solecisiny*
Ż *Barbaryzmami* oraz. Nie trzeba przykładow.
 Przyczyna nie *Ta* wszystkich *in scina* z Szkoł idzie: bo jako
 porządne w *Sami* nie niewnieja/ tak y drugich wczá.
 szkołach wczę- *Lata* młode *in nugas* tylko *consumendo*.
 nio. *Jeśli* co tedy trzeba/ Szkoły zordynować/
Studiorum sposób *atque rationem*.
 Chłopcá przez siedm lat bawia/ sama gramatyka/
 Ktora jako papuga trzepie bez rozumnie/
 A przydam/ nie potrzebnie. Silaby mi przyszło
Exagerować/ dosyć tak *in parenthesis*
Nádmienić/ będzie czasu dosyć o tym potym.
 Nie wiesz czy *Alem* ja przecie mądry/ choć iay nie Orator.
 ażino co jest *Philosophia* moja rzecz/ moja zabawa.
 prawdziwa *Philo* odjawy/ pono *Żofia* zostanie/
 philosophia. *Jeśli* tam ktora w Miesie nie kspetina sie znajdzie/
 Bo tej części pilnujesz/ niż *Aristotela*.
 Cożes ty za *Philozof*/ że tam w Szkołach troche
 Popiszesz termineczkow/ Których nierozumiesz.
 Czytałeś z owych starych *Philozofow* prośe
 Ktorego? Nie czytałem/ lecz z *Neoteryków*

Pozbierał by! Professor moy nie mało / jako
Często wiec nam powiadał. O blaznie nad blazny
Umieść dyabła / jako y ten twoy Magister.
Cecus cecum deduxit, a za tym w doł obay.

Ta nie nawi-
cey in actio-
ne wydaje.

Prawdziwa ona / ona Cna Philosophia /
Non in verbis zawisła / sed rebus et factis.
W życiu / nie w szkole / ani w tych disputacyách.
To jest prawdziwa mądrość / żyć według rozumu /
A nie według mniemania. Ot chwala drugiego
Że dobrze defenduje / gania że źle żyje.
Lecz ty tego obojga nie umieś / Ani żyć
Ni dobrze defendować / zładżesz tedy mądrym?
Za takiego mie mają moi Collegowie
Ja nie mam. Bo wprzód w tobie niewidzę nauki
Ani eruditij. Czymżes ja pokazał

Kalamarze tu
z was zamaza-
ło.

Świātu? Kedy są twoje *Lugubrationes*?
Kedy wydane na świat piśma twe / y prace
Dowcipu y rozumu twego *monumenta*?
Widzę twe *Minucye* / prawie *Minutias*,
I kilka oraciek blazenskich y głupich.
Coś *solidum* napisał kiedy? Kedy profe?
Idźcie jeno a weyrzy w Literatów prace /
Ktore w obcych Królestwach na świat wypuszczają.
Ale tu drogi Drukarz / y papier kosztuje.
Napiś jeno co godnie / znajdź się na Drukarszą /
Bazę to y *Typegraph* swym kosztem drukować.
Piś do Rządu cokolwiek przynależącego /
Albo do obyczajow naprawy / albo wiec
Historia. Illustny Oyczyznie swa praca.

Maba wymow-
ka.

Doktorowie me-
dicyny tyt-
tem.

Co powiem o Medykách? Których Doktorami
O jak niesłusnie zowia! raczy mordercami /
Albo drugiego katem nazwać / nie Medykem.
Nie o wszystkich to twierdże / ale wiecey takich /
Doktorow / *ut scultorum omnia sunt plena.*
Ktorzy tak poczynają / jako powiadają
O jednym co wiec swego Praceptora chorwał
Recepty / kładąc one w beczke od Zapusty.
Gdy tedy kto zachorzał / na głowę / lub nogi /
Drugi na pierś / albo żołądek / lub garło /
Lub puchline / lub *Phisim* / y gdy sie go radził /

Powieść o ja-
dym.

poszedł

Poszedł on do swey kłody / y przejeżdżając się
 Śmiejąc owe recepty zamroziwszy orzy;
 Dopiero / która mu się do ręki trafiła /
 Tę dobył y wyciągnął. Była na puchline /
 Dał on ją na podagre. Była na ból głowy /
 Dał on ją na gorączkę albo na suchoty.
 Stąd ci śmierć jest gotowa kiedy Medyk głupi.
 Ot ledwie co Laciny przejawszy / do Padwy
 Lub Bononii bieży albo do Peruzji /
 A tam za kilka sztukow Doktorem zostanie.
 Zaraz za tym ad praxim do domu powróciwszy.
 Tęch ci pies / wole już wmrzeć swoja śmiercią /
 Tęli mi ty masz dobieć / Dyabel cię prosi
 Sta twoja Medycyna. Bogu się oddawam.
 Ten mi raczej niech leczy / niż twoja odwaga.
 Ad Laureas Wic bieżyś ad Lauream, chcesz ab hominibus
 Vocari Rabi / Rabi / y niemiem co tylko /
 Kupując te za złoto tytuły y srebro.
 Jako cię mam zwać takim / a ty nie niewieś.
 Ignorant z ciebie prawy y wierutny mien.
 Bez siebie / bez y drugich / a przy tym żej dobrze /
 Według oney dawney Cney Philosophii.
 Tęch też to w twych widziemy y Skryptach y Księgach /
 A choć y bez tytułu mądrym cię nazwiemy.

S A T Y R A VIII.

Na oziębłość naszą y nienabożeń
 stwo.

Wot z dwoj. **J**ako wy z Panem Bogiem / tak też Pan Bog z wami.
 Dalekoscie Polacy Przodkow wstapili
 Nabozenstwa / y oney ku Bogu żarliwey
 Pobożności. Teraz już wszystko z oziębłością
 A nic grzechez. Moze się was ku Bogu affekt
 Nazwać do galaredy / nad sam lod zimniejszy.
 W Kościółach was niepyta / chyba bardzo rzadko /
 A to w Świątyni / albo też w Niedziele śledwie.
 Wolićie dni oddane Bogu robotom
 Naznaczyć / y w bogich poddanych pociągac /
 Roboty we dni świąte. W ten czas gdy chwale Bogu powinni oddawać.

Wolja

Wolcie się śmiać w doleca pień/ Budać/ Kosić grząć.
 A przeto też nie sporo. Glinie y niżej sze
 Wsystko w spichrzach/ w stodolach/ w oborze/ w komorze/
 Z Pánem Bogiem idziecie jakoś politycznie/
 Zartem wiec zamawiając/ a škodliwym zartem/
 Że się pospolitować škoda z Pánem Bogiem.

Nie wárownie
 Łartował z Bo-
 giem.

Obawiam się/ żeby te żarty nieprzywiodły
 Bogo z was/ do jakich złych terminów y koniec.
 Być nie odżartowano: bo ten Pan uczyni
 Co zechce/ ani się go godzi spytać czemu.
 Sic volo sic jubeo, ták v Pána Boga.
 Wsystko twe gospodarstwo od niego początek/
 Od niego dokończenie bierze y fortune.

Fabryki y fun-
 dusze teraz-
 niejsze.

Chodźmyż y do Kościółów. Tienowina była
 Przodkom naszym Opactwa fundować bogate.
 A teraz co? Świat zmedrzał powiadają/ zradzę
 Łada Karczne przed Miasłem dadzą Reformatom/
 Aby tam budowali Klastor y z Kościółem/
 A to przeciwko niemu Zbor jaki wystawie
 Pan Łaje/ aby Miasło lepiey osiadało.
 Z druga stronę gościniec postawi/ aby ci
 Cona odpusty chodzą/ wśelkie pijatyki/
 Zgorseńia y nierządy tamże zamnażali:
 Przyjeździeli Zakonniki po jałmożne: Mily

Kawarta taka
 w bogim.

Oycze toście niedyskret. Mam ja dziatki/ Żone/
 Mam koniu dać/ wy jedźcie zebrać Łady indziej/
 Bo tu nie weźmiecie: Łaje Mnichów wyścizować
 Pszy z podwórza/ niedawśy skutki chleba w droge.
 Tak Bog ma błogosławić? Ba cud że nie spuści
 Ognia z Nieba/ Łtóryby y ciebie y dzieci/
 A twe gumna popalił/ także y spichlerze/
 Zwłasczą że woliś psom dać y chartom/ niżeli
 W bogiemu. Bodayżeś nie żązył y swego.

Od Boga mamy
 comamy.

Od Łegoż to proszę masi/ jeśli nie od Boga?
 A niepowiniemżes mu oddać to w w bogim
 Skapczę brzydki. Nie długo zażyjesz tych zbiorów:
 Zbiora cie też nie długo. O jaka żarliwość
 W cnych Przodkach naszych była/ jakie nabożeństwo?
 Świadcza wielkie fabryki Kościółów przepysznych.
 Ba Wiare vmrzeć było prawdziwo/ rzecz sławna/
 A

Za Wiare na-
 szy Przodko-
 wie vmierały.

Ulica

Polie

Exemplum Niezłowił tam Ociec syna / ni Brat Brata.
 Świała ona Jadwiga / gdy jej powiedziano
 Ze syn Henryk od Tatar zabity / człowiek godny /
 Kleknałszy dziełował Bogu / że takiego
 Zrodził / który godzien był / za Wiare umrzeć.
Zagrzechy po- Jeśli też kiedy w jaki grzech wpadł z Cnych onych
kutowali. Przodków naszych / jakiżal y jaka pokuta:
 Konrad Leszka białego brat / że Kiedza zabił /
 Wyktempek zaraz vznał y wlot do Leczyce /
 Gdzie w ten czas Arcybiskup mieszkał / przybieżawszy /
 Nakazana pokute wykonał z pokora.
Znaczna poko- Henryk Wrocławskie Książę / z obozem nastąpił
ra. Na Thomasa Biskupa y Kieża Wrocławskiego /
 Chcąc pozabijać wszystkich. Niestrawozony Biskup
 Wyśiedł cum Clero oraz w Procesyi / prosto
 Ciagnąć y do Obozu y taborow jego /
 Gotow garło położyć za Kościelne dobra.
 Co obaczywszy Henryk y wszystkie zdumiany /
 Jakoby Boskim oraz głosem przerażony /
 Wpadł do nog Biskupich / zebrzac miłosierdzia
 A odpuszczenia grzechow. Za taką pokora
 Biskup y grzech odpuszcil y on absolwował.
Nalladuycie Nalladuycie Polacy starych pobożności.
potomkowie. Bog wam y szczęście będzie y waszey Wyczynię.
 Dość o tym. przeto Verbum non amplius addam.

S A T Y R A IX.

Na żmysłone y farbowne przyjaźni.

I Wiesz moy Stanisławie zaśladał przy Rominie
 A przed toba z grzałkami spory kufel stoi.
 Żoyny ogień z suchych drew / na dworze zaś z mrozem
 Ostry wiatr vsy szczypie / strzypi pod borami /
 A po ledzie na cięższy wydzie woz formaniski.
 Niewody wszędzie robia / y ciebie także
 Rozumiem / Sączym w tych dniach będziesz mie miał peronie /
 Bo umnie ryb o male; wiesz że żyjem z soba
Ceremonij pel- Bez tych Ceremonij / których teraz pełno /
no, f. czyrości A szerości y okosć. Gdzie sie one czasy
nie pyta. Podziały gdy przyjaciel przyjaciela kochał

Jak Brat Brata. Bywali v siebie sąsiadzi
 Zjść w miłości/ zgodzie/ stateczney przyjaźni.
 Ani sie z wezynnosci/ gdy przyjaciel prosi/
 Wymawiano: y owzem za jeden dar sobie
 Bozdy miał/ gdy mu służyć przyjaciel rozkazał.
 Do Przyjaciela Do niego refugium w szczęściu y w nieszczęściu.
 przed tym na- Przyjaciel był/ rzec moge/ port przyjacielowi.
 pewniejsza v- Tiedufności niesłychać było/ ani kłamstwa/
 szczeka. Ani zmyślonych tych to offertow/ jak teraz/
 Inże w gembie & inże w sercu. Szczerość kedyś
 Daleko wstąpiła/ w Polszcze jej nie pytały.
 Stronia ludzic od siebie/ a jeden drugiego
 Strzeże sie jako ognia/ jak Nieprzyjaciela.
 Coś kiedy trudno pojąc te Cery zmyślone/
 V terażniesz- Te słowa farbowane y fałszem okryte.
 szych wżylko- Wiec sie w skłóciach wezmemy de Amicitia
 zmyślone. Co Cicero napisał. Tam nam powiadają
 O onych rzadkich parach przyjaciol prawdziwych/
 Wiemy co był Pilades/ y co był Orestes
 Co Pythias y Damon, co y Eurialus
 Scyzufem/ co Lelius z sławnym Scypionem:
 Miałoc na tym że wiemy y często czytamy
 Gdy sami nie czynimy. Czemu to te czasy
 Tyberysuzow tylko a Sejanow rodza:
 Grantow nazbyt na świecie/ balbierzow/ oszustow.
 Szczerych Alle szczerych przyjaciol Dyogenesowa
 Laternka trzeba szukać wszod dnia/ y to ich tu
 Nieznaydziesz. Darmo szukaś stary Philosophie/
 Nomen Amicitie tylko nam zostało/
 Sama rzecz wleciała. Gdy w dom twoy przyjedzie
 Przyjaciel/ spiegasz nabył/ nabyłeś obmowce
 Za twoje wraczenie/ y za dobre mienie.
 W domu twym opise cie/ y żone/ y slugi/
 Potrawom da przygane/ da y napojowi.
 Wyjachawszy za wrota plunie; A boday go
 Zabito/ żalował mi jeść dąć/ koniom owśa
 Bieszczka dał/ niepostoi ma nogą v niego.
 A tak za dobre odda złym cie wspomnianiem.
 Kedyż wżdy owa szczerość/ owa otworzystość
 Staropolska: kiedy sie cie byli sąsiadzi/.

Szczerych
 przyjaciol nie-
 znaydziesz.

Obmowcow nie
 wżylcznikow
 aż nazbyt.

Prostota i Po belagu kart grąjac / albo wiec Warcabow
 szczyrost Sta- O Kaspelaniski Seolek / ktorego tysiac kroć
 wopolekahiedys Godnieyszy byli / niż ci teraz Kaspellani
 Warcabowi. Na ten czas przynazi y szczyrościa
 W jedney sforze chodzący. Ten wiec teraz mneyby
 Wszystko to rozforował / o czym dosyć / milcze.

S A T Y R A X.

Na ty ktorzy w glebokich gnusności y
 leniństwie leżą ponurzeni.

Tak to odednia do dnia / od nocy do nocy /
 Takze to zarosłe bedzie: słońce bije w okna
 A Wasze spiś / moy drogi / już y bydło z pola
 Przyszło. Na pulzegarzu dwanaśta dochodzi.
 Jużby y pijanica wysumiał nąytwardzsy.
 Cy wstanciz rojdy moy Panie / rzecze kto z Companiona.
 Alz ci sie tandem porwie / zierva / a na lozku
 Siedzi / oczy wygniety / z gemby smierdzi piwo /
 W paszczę Eliu pelno / a w czuprynie pierza.
 Toz dopiero do portek. Obiera sie przez dwie
 Albo przez trzy godziny. Alz dadza śniadanie /
 A za nim przedko obiad / po ktorym już piye /
 Ale w sie jak w beczke. Zatył podwieczorek
 A na koniec wieczera / po wieczerzy słastrunk.
 A tak cały dzien snidzie spiac / jedzac / a piac.
 Rzecze kto / wśiećby na koni y przejeżdżicby sie.
 Odpowie. Nie czuje sie sposobnym do jazdy /
 A koni też ciężko ność. Wiechy sie po raniu
 Wiega zabawić albo przepisanie czego.
 Czy mie zaraz bola / gdy poczne co czytać.
 Wiechy z piekłami w pole. Nie dobre dziś pole.
 Wiechy z Bopija / koczyc. Niebezpieczno biegać.
 Niemam konia po temu. Wymowek aż nązbyt.
 O blaznie nąd blaznami / do tego smy przyszli:
 Komuż z tym gorzy prośe / czy mnie czyli tobie:
 A na coż taki żywot? Czemuz sie niekajesz
 Powieć / aż w powieciu w kole beczke wlozyc /
 Zeby nąd roba Namta spiewać / lulayze
 Lulay lulay chłopiczku. Czemuz sie w bawelne

Wizerunkgu
 snosti.

Od konia stro-
 ni.

Od Księgi y
 wszelkich za-
 daw przystoy-
 nych.

Zawie

W pudełku by Zawinawşy w pudełku nie zamkniesz stoniowym/
go chował. Coż mi to te wymowki przynosiſ? O ciebie
Jdzie/ gnięſ chudzino/ albo raczey ginieſ.
Podobienes do garca nie wypalonego/
W który gdy probujac go/ zabrzakaſ/ nie á nie
Dzwieku nieda. Tak y ty jeſzczes proſta glinga/
Terazby cie formować/ y w kole obracać/
Wzdy niech Aby wzdy co vrobić z ciebie wybor nego.
bedzie co z tie Ale mam ſwoy doſtatek z Oycá jak i taki.
bie. Contentuje ſie choćby o chlebie/ o ſoli;
Nie vſay w ro Nam co jeſc y pić domá/ co mi po cwiczeniu?
dzenie. Drugi rzeczce/ że ide z dziadow y pradziadow
Zacnych y Stárożytnych. Nam Strya Marſalkiens
Nam Wujá Pieczetárzem/ albo wiec Biſkupem.
Coż z tego? to już przez to gembe odac trzeba?
I nic nigdy godnego nie robić ná ſwiecie?
Przez z ta duma takowa. Znam ja ciebie dobrzeſ
I wiem co ſie w cie wlewa; zacnies ſie vrodził/
Ale żyjeſ jako flis/ albo jako ſayduk.
Odpuſcić jednak przydzie tym co to po vſy
Wtoneli w wyſtepkách/ y niewidza zguby
Swojej/ całc oſiawſy. Nie wiedza co traca.
Ale tym Boże otworz oczy/ ktorzy ni przecz
Tizacz Cnoty odbieża. Boże niech vznája/
Co to ſtraćić ja marnie zá nic/ á vznawſzy
Gdy cnota ſtra Niech żaluja/ że oraz z nia wſyſtko ſtraćili.
tiſz, wſzykoſ Niemial wiecey Niedziany Wol Phalarydeſá
ſtraćili. Mał w ſobie/ ani on miecz ná dſyja wiſzacy
Stráchu y trwogi wiecey/ jako kto ſie czuje
W czym/ nie mając przenigdy wolnego ſumnienia.
O jak tam częſta trwoga/ jak i tam niepołoy/
Gdy drugi cienia ſwego boi ſie/ mniemájac
Że to już wie wſyſtek ſwiát/ co gdzie ci cho zrobil.
Złe ſumnienie Stanie ſumnienie za bicz/ zá hał/ zá Katownia
ſtanie zá káta Nie wiem jaka / zá rozgi/ zá proby/ y wſyſtkie
Neki. Stanie zá wſyſtkich Katow/ y Tyranow.
Nie dziwować ſie jednak/ gdy kto nie wważa
W młodych leciech/ co to jeſt: Latá go omowiaſ.
Excusabilis Dzieciuch nie myſli tylko o pile/ o cydze/
wiek młody y O gramu/ koſłowaniu/ y proſnych zabáwach.

Ale nie meski.

Trzeba mieć
scopū actio-
num.Początkom za-
biegaj.Poprawa nán-
ka y vmiejs-
twa.

Obieście.

Pomnie/ że y mnie z młodu często wiec napała
Szkoła choroba/ gdy sie do szkoły niechciało.
Niewiedzialem com przez to tracił/ y jak wiele.
Książkam sie brzydził jak psom/ y każda stateczna
Żabawa. Wszystko Vorum było grać/ żartować;
Ale ty/ coś to już was obrosł/ jako ma bydz/
Coś to y Philo przebiegl Sophia/ y wyższe
Szkoły/ a przecie gnięsz/ ani sie obaczyć
Możesz/ jak wiele traciś/ jak wiele szkoduješ.
Coż wzdry masz za Cel życia/ dotąd ciągniesz/ albo
Dotąd zmierzasz? Czy tylko bałki strzelać myśliś?
Biegając/ to tam/ to sam/ samopas jak głupi.
Wzdyć też trzeba mieć perony koniec swych zamysłów
Bo po czasie daremne są wszelkie sposoby.
Wpadnie kto z was w Maligne/ jeśli nie zabieży
A Arwia je y mierzwić za czasu/ daremnie
Potym ja puści z dwurak/ gdy po czasie będzie.
Tę początku potrzeba chorobie zabiegać.
Nie pomoże Maresy/ potym ani Sechner/
Choćbyś y sto Tysięcy dawał/ nie zabiega
Już zlemu/ gdy sie w tobie potężnie zawężmie.
A kiedy już natura succumbet chorobie.
Tos in morbis animi, rozumieć potrzeba.
Za wcześni zabiegaycie/ ma rada Pánowie/
A wcz sie każdy z młodu/ que sunt cause rerum
Jako Młody powiedział/ y stary Poetha.
Quid sumus. et quidnam victuri gignimur. Przy tym/
Quis modus argento, Quid fas optare, Quid asper
Vile nummus habet. Patrie carisque propinquis
Quantum elargiri debeat. Quem te DEVS esse
Iussit et humana quā parte locatus es in re.
Wcz sie wśego dobrego. Niezależność bliźniemu/
Choć też tam co obaczyś y niego wiecey niż
Wciebie y dostatniey/ żyć mu y błogosław.
Niech kwitnie y w dostatki y w sławę/ a ty sie
Strasz / abyś takim był: Naśladow go/ ale
Bez zadržości y złego tu niemu affektu.
Tu mi rzecze kto z owych gornych animusów/
Co mnie po tych wywodach/ co po tych dykursach.
Przez skrupulami prośe; na spowiedz je schować.

Mnie to nie niepom oże: niechce bydy Świeceſtciem.
Zachować to tym którzy w Kápicy/ w Kłaſtorách
Poturują za grzechy. Inſegom ja Cechu.

Bárdzo dobrze/ dam pokoy. Wolno mie nieſluchać
Jako ſie komu widzi. Poczujęſ na potym/
Rzynaſ choć nie rychlo/ co przez to ſzkodujeſ.

Przyrownanie
vitiorum a-
nimi do cho-
rob.

Jako ono wiec chory zawola Doktorá
A powie/ to mie boli/ albo owo. Rzecz
Doktor; trzeba ſie miły ſanować/ á co dam
Zázywáć. Dobrze Pánie Doktorze/ zázyje.
Zá tym drugie y trzecie da Doktor lekářſtvo.
Zázyje y wykona wſyſtko co rokázał/
Aż mu ſie też poprawi. Rozumie że wybrnał.
Wraca ſie do nalogu/ nie zdrowych zázywá
Potraw/ pije/ y hula z Companieyká / zá tym
Kecydyma przypadnie. Pan Brat znorwu mſleje
Bo co raz gorzy/ ciężka gorączka dotuça/
Ztora bez zſolgowania/ piecze/ páli/ ſuſy.
Wierci ſie chudzineczka/ radby już wypelnił
Cokolwiek ná:ieźſzego Pan Doktor rokáże.
Wykupilby ſie jako Dobr nawet jaicami/
Nie rylto ręká/ noga/ by moźna. Daremnie/
Niechciałes Brácie ſluchać Doktorá z początku.

Lekarze tiele-
śni y duźni
nie rychlo.

Toż tobie. Już ten idzie precz/ á Xiadz naſtapi/
A jako ow nie rychlo/ tak y ten/ gdy duſá
Wtrwodze. Tierwie co z ſoba rzec/ Deſperacia
Przed oczámi: bo ſera poſuta non vera.

Choroba du-
ſzna to grunt.

Dla twego dokłádania ſtraciſ zdrowie/ duſe.
Straciſ wſyſtko/ niemájac nád to nie droźſzego?
Wiec po Doktorá poſleſ/ gdy cie bol nápadnie/
Mnieyſia to bydy na zdrowiu chorym/ lecz ná duſy
To wiekſza. Graſujęſ ſie kiedy cie záſkoczy
Gorączka albo ſebra. A ty ledwiec wſpomni
Kto pieniaǳe y zlotó/ ciężka ſtokroć tierpiſ
Gorączke/ tak cie chciwoſć roſpáli miźerna.
Obaczyſli też jako góǳie w oknie twarzyćka/
Záraz cie záǳa piecze/ y miłoſć rozgrzeje.
A záś gdy dáǳa ná ſtol gruby chleb ſolona
Pieczonke/ áż tu w gembie wrzod ci ſie wrodzi.
Nie moźeſ tego y zgryſć y połknáć buřonu/

Różne goracz-
ki, chliwoſci,
pożadliwoſci.

Tylko

Tylko by smaczne taści. Ten wroś od deliśaet
 A pieśczona natura w garle wrodziła.
 Febres ani- Zapadniali cie bojaźni/ prawa febre cierpiś
 mi, goracz- A jeśli gniew/ goraczke: ba y coś gorszego:
 łagniewny zą Rzew w tobie wro/ od jadu/ oczy sie bliśka.
 palczywoli. Mowiś y czyniś takie rzeczy/ ktorych nigdy
 Szalony chłop nie zrobi. Sam Orestes bedae
 Agitatus furis, przyznałby to śmieie/
 Żeś jest w gniewie sto razy śalenszym/ niżli on.

XIEGI TRZECIEY

SATYRA I.

Nr 4 Interregnum y Nierząd Jego.

O Nierządne Krolestwo y zginienie bliskie
 że z naszym Rochanowostim beświecznie wyrzeka.
 Ale tego nierządu wizerunek prawdziwy
 Nawiętszy jest w nimie / samo Interregnum.
 Chaos, czy piekło jacie? Vbi nullus ordo.

Zamieszanie,
 jako większe
 być nie może.

Al sroga confusio: bo Polacy w niczym
 Nie są porządni / tylko w samym nieporządku.
 Ten statecznie trzymają y w nim się Kochają.
 Cud jednak jeden / że się postrzedz nie możemy /
 Ani obaczyć / z obcych nie biorąc przykładu.
 Krol umrze: a my miasto jedności / nabardzi
 W ten czas z sobą rozniemy. Priwaty na placu.
 Teraz by ich dochodzić / gdy pogoda / rzecześ.
 Właśnie. Zgadles / na ten czas / gdy Oyczyzna mdleje.
 Duszków by jej dokona / y dobieć do Konca.
 Samśledzi Pograniczni w srogiy gotowość
 Czują na nasz nierząd / a my niemyślemy
 O żadney pogranicznej obronie / także y
 Passow y Janikow / ktorych ledwie y tak mamy.
 Alubo są / niedbają o nie Starostowie.

Corowolli 24-
 dney ani obro-
 ny.

Starostowie po
 graniczni nie-
 dbali.

Woli y Wal rozrzuć / jeżeli przeszkadza
 Ogrodowi / gdzieby się Zapusta rodziła.
 W kłepach prechow nieznaydziesz / chyba sol gdzieś z Supy /
 Ktore Arendarz w nichże na wyższy grosz chowa.
 W Cetkuzie Polcie wiśa / a miasto dział w bromach
 Znaydziesz wozy / ktoremi drzewo z boru wozi.
 Straż na blankach kilkoro świni / co wał ryje.
 Uchoway Boże lożyć na naprawę zgnilych
 Dachow y infych w Zamku budynkow. Co potym?
 Nie dla tegom Starosta / abym Zamku bronil /
 Ale abym intrate bral / za me zasługi.
 Takie to twe zasługi: żeś Krolowi czasem

Zwodził/ gdy po tobie tey potrzebował służby.

Ale sie ja powroce/ com w przod zaczął mówić

O naszym Interregnum. Ktore jeden blazen

Slusnie zwał Tererum, jakties gámiesanie.

Żołnierz, pie- Rzeczektu/ á zaż nie masz Żołnierza na Ruśi

niedzy, na na- Kwarciannego/ Ktoryby granic tey tam ściány

szę zło, Bronit? Jest to tak/ ale jest nąsgube nąse/

Oppressia wolności/ y głosu wolnego

Tá ten czas Interregni umysłnie chowany:

Sprowadzi go albowiem Zeman poó Wárszawy/

A to/ aby dowodził swego/ y tym dopiał

Vakancij v Krolu/ Ktore już wlapil

Obietnica. A nąse głosy poida w ławy.

Ten Krolew będzie obran/ Kogo woysto zechce/

Szlachecka E- A z inšemi możnemi. Wy Pánowie Szlachta

lektia vox, Drobną przyjachaliście/ nie Krola obierac/

præterea ni- Ale groch: Spytań ja cie mily Senatorze/

hil, Coż v ciebie droższego/ Oczyszczń/ czy vacans?

Odpowie mi. Oczyszczń. A czemuż te prośe

A wolność swą przedajesz za jedno Stárołstwo/

Nie to mówiac coć kaze sumnienie/ ale co

Respekty przywa- Respekt prywatny/ y to co nadzieja kaze.

tno szkodliwe, Obierasz Krola tego/ Ktory w tym rozumie

Nie godzien mgdy zasiessc Thronu Krolewskiego.

Przecie go Krolew chcesz mieć. Záslepilac rozum

Privataniecnolwa. Odrzuc te/ á vzmáš

Że nie to mówisz co chcesz/ ani co rozumiesz.

Tym czasem drudzy także nie spia/ ale jezdziac

Przekupowd- Do Kandydatow/ tamże targuja Korone.

nia krzydkte. Wiece prawem vchwalono/ aby ci nie byli

Præsentes, Ktorzy chodza około Korony

A staraja sie v nas o Krolestwo/ ale

Żeby w dziesiatku mil gdzieś za Wólą mieřkali.

Co potym Prawie prośe? To to w dziesiatciu mil

Trudno zlotu od siebie rzecz mówić/ albo też

A przez Wólę przepłynac? Tym czasem Szlachetka

Disturjuje/ rosprawia w kole/ ba y łaje/

A mili chłagowie śmieja sie z tych gadet.

Daremnych/ y pijanych często oracyi/

Czyniac co sami zechca. Jest y druga teyże

Discursus dare-
mne.

podo-

*Różne religie
maga.* Podobienka zawada/ Pánorw dissydentow
 Przetensye o Wiare/ ktoremi wiec wloka
 Elekcyja/ chce swego dopinać chudziny.
 Ale y ci w tierz pojda/ gdy gorne vderza
 Wiatry/ ktore one ich koncepty rozniosa/
 Jako listie w Jesieni wichor zwykl roznosić.
 Tiezbedne Religie/ y ich rozność w każdym
 Pánstwie niezgode mnoży: bo ten jest genius
 Herezy/ że nigdy pokoju nie lubi/
 Woynami á rozruchy karmiac sie y żywiac.
*Jednot Wiary
sprawuje je-
dnost animu-
saw.* Boże day jedność w Polsce/ ktora boday stanie/
 Potad jedyna Wiara nie bedzie chorwana/
 Dla tego kupy zwodza/ dla tego y ná nas
 Zaciągają żołnierza. Nieprzyjacieli lupi/
*Całost Oyczy-
zoy, całost ná-
szá.* Tlic to: bylem ja swego mogli dopiać ná Seymie/
 Choćby Ruś/ Ukraina y woysska zginela
 Ta tam áciand. Ogłosy bezecne y glupie
 Gdy zginie prawo/ wolność/ zginieś y ty oraz/
 Cości potym dopinać: dopni ty co baczyś
 Z dobrym Oyczyzny. Ten twoy jeden cel niech bedzie.
 Oto Oyczyzna gore/ gas gas kto cnotliwy/
 Bo trudno potym bedzie gasić/ gdy sie ogien
 Szeroko już rostrzewi y gdy dom ogarnie.

SATYRA II.

Ze żaden Krol/ Polakom nigdy nieś
 wygodzi.

*Wzrost nam wy-
godzi.* **P**rawdą to że sie w naszym sile panujacych
 Znayduje wiec defektorw naganie podległych/
 Jako to w distribucie y w inszych funckciach
 Publicznych/ ale jednak żaden nigdy naszym
 Polskim Krol niewygodzi humorom/ choćby on
 Z Nieba stąpił/ y choćby lepszego nie bylo
 Nigdy Pána ná świecie/ znaydziem mu przygane:
 Nie żeby sie w nim miała znaydować/ raczy w nas
 Zcorzy te mila wolność tak syroko chcemy
 Rozposcierać y ciągnąć/ że y z grzechem wspomniéć.
 Nie uznawamy jaka natura wolności
 Jakie jej granice. Ale czynić co chcies

Zle wolność
stunaczemy.

Nie wdzacni.
smy ku panu sa-
cym.

Z tad yoni nas
fastidiunt.

Odmowienie
Vacantis, go-
row a wraza.

Drugich sowe
dobrodziej-
stwa psusa.

Diffidentia bo
zeczna.

A nieluznie.

To u nas prawa wolność. Krola opprimowac/
Szczypac jego postęptki niewinne/ to wolność.
Szpecic stateczny jego ku Oyczyźnie affekt/
Kto wolność. In summa, co gdy panujacy
Lozy dostatkow/ zdrowia/ niewczasow/ to wniwecz.
Biednemu wiec potomstwu jego ledwie damy/
Kto z wielka trudnością/ czymby sie żywilo.
Ktoż nam bedzie panowal/ chyba taki ktory
O nas poteznie myslie bedzie/ y o zgubie
Wolności naszych. Inszych pewnie nieznaydziemy.
Carnificinam nazwal Krolestwo Batory/
Tak mu wychlo tytułow y Tronu Polskiego.
Tylko niedostawalo zeby tez byl w leb wzial
Czetanem/ jako Zygmunt co ponim nastapil.
Gdziez sie ono podzialo/ co wiec Zygmunt pierroszy
Zwykl byl mawiac/ ze v swych poddanych na lonie
Bespiecznie odpoczywac y wypac sie moze.
Inaczey tymi czasy/ bo jako Krol komu
Odmowi czego/ zaraz boty mu frye trzeba.
Zaraz Szlachta buntowac y na Kokoś wolać.
Ale tego nie godzien. Podobienes zabie
Oney/ ktora nogeswa wyciagalą kiedy
Roma turo: tak y ty chceś z zasłużonemi
Porownać. Dano grzende turowi/ chce wiezy.
Tabrales juz/ przecie chceś przed wszytkimi lapac.
Drugim tkwi chleb Krolewski z geby/ y obfite
Dobrodziejstwa/ a przecie nie wdzieczni ku Panu/
Zlym za dobre oddaja. Swiadkiem przeszly rokoss
W ktorym ci na Majestat naywiecey bili
Anan nastepowali/ ktorzy laske znali.
To pod czas boju. Cożas rzekę o pokoju?
Kw tym sie nie wystedzi Krol/ Senatorowie/
Diffidentie w Polsce sila zlego robia/
Gdy miedzy Szlachta pany/ y Krolestem panuja.
Kiedy Ordo Equestris swoim Senatorom
Krolowi nie wfa/ nie majac przyczyny.
Szkaluje y rady ich y wszelkie samysly
Opak spoci. Jakoby y Krolowi na tym
Kwysytkim Senatorom nic nie należalo/
A nieluznie. Aby sie wysytko dobrze y pomyslnie dzialo/

Żaden perwoni nie myśli w Turczach mieścić/ ani
W Indyach/ ani w Chynie. Tu ma swoje dzieci/
Ma dostarki y Wiości/ musi o tym myśleć
Jakoby y Oczyszna w pokoju/ y on był.
Szlachcicem sie vrodził Senator/ jak drugi/
Dla tego Oczyszne/ że w Senacie siedzi/
Przedac ma/ bedac cnota y sama przysiega
Obowiazany? Honor nie zbawił go cnoty/
Owszem jey go nabawił: bo wie co powinien
W Bogu y Oczysznie y Rzeczypospolitey.

Lecz wracam sie do Krolow/ o którychem zaczął.

Hulei hałas
Seymowe na
Krola.

Suspicie/ przymowki/ hući/ y hałas
Seymowe iusnie siera od nas Krolow naszych
Odrażać musza/ y ta haniebna nierodzieczność/
Ktora ich potykamy za prace y koszty.
Odstepili dziedzictwa/ ba stracili drudzy
Dla tey naszej Korony/ y to na nas mało/
Gdy skory chleba dzieciom ichże żalujemy.

Henryk aż v-
lichs.

Żnać że sie Henryk postrzegł/ dla tego też vras
Predko z Polski/ bojac sie by go bylo potym
Co gorzey nie potkało/ wolat zawczas vniknac.
Obawiam sie ja bardzo/ byśmy kiedykolwiek
Nie przestrugali z naszym vporem/ y tym to
Ostry m następowaniem na nam panujacych.

Powiazalismy
Krolow prawda-
mi.

Juz prawa popisane/ na Krole Krol wolat
Stefan/ solvite manus, quas lege ligastis,
Aż też bylo do siable. By był pono pozyl
Rozwiazal by je był sam sobie y bez Seymow.

By sie jeno sa-
mi nie rozwia-
zali.

Wzdyć to Krol dar jest Boży/ y namiestnik jego/
Jego jest pomazaniec/ na coż go tak lekko
Trosiemy/ a że rzeka prawie pomiatamy.
Lesz sapius, morvia tak/ patientia
Vertitur in furorem, aż też libertas w kierz.

Lepiej zgoda y
miłostia.

Ża wczasu y przestrzegam y radze/ inaczey
Jozmy z naszymi Pány/ raczey miłosc v nich
Tłiz nienawisc jednamy/ y kupuymy sobie
Wzajemna ku nim także miłoscia/ a przydam
Confidentia. To nam w swoim testamencie
Monitum zostawil on sławny nasz Władysław
Swiezo zmarly: Ktory też wycierpial cokolwiek/

Lubo bez niego teraz y bázro testniemy/
Virtutem incolumem w nienawości mdjac/
 A po śmierci dopiero oneyże szukać.
 Wiec jeśli niemożemy/ albo też niechcemy
 Krolow naszych ślanować/ takichże szukaćmy/
 Coby umieli guzy y czekany zcierpieć/
 Których to natura tak uformowała/
 Że w wolności/ niewola ponosić umieja.

lacie sa servi.
 lia ingenia.

S A T Y R A III.

Na nieporządna *Justitiam distributivam.*

Favor dworski
 teraz gruntu.

Wice y kto
 pierwszy ten
 lepszy.

Wpraszano y za
 żywota.

Festina len-
 te Krolu w tym

MJa distrybucywo/ tożes zabiadziła.
 Niewiedza temi czasŷ/ co jest zasłużony.
 Kto ma favor v Dworu/ ten ma y zasługi.
 A ono weyrzeby też na co wždy Krolowie
 Dawni też zostawili dobra? Zasłużonym
 Tak wszyscy rozumiemy; lecz niedoznawamy.
 Niedawnych wiecie czasow co sie działo? wiecie
 Jako rozpraśać tylko umiano/ dawać nic.
 Lada Dyabel przyśedł pierwszy/ to wprosił.
 Dano czasem y trzemá. Toż o przywilejom
Concurrentia halas y prawem y lewem.
 Porad tysiac/ siglow tyle troj y osuśkania.
 Jeden drugiego jak mogł powalił przez noge
 Ba y przez kiej przesadził. Obawiać sie było
 Że gdy trzey wprosił/ niż *Possessor* umarł
 Aby mu czego byli zlego nie żądali.
 Bo czekać ciężko czasem w takich okazyach.
 Kto sie dowiedział á żył/ że już wproszono
 Po nim *Vacans*. rad nie rad musiał wiec zázycwać
 A *Minbridaticum* y Dryakwie po ranu/
 Lub *preserwatyw* jakich. Dyabel wierz komu.
 Lepsze jest chwala Bogu/ niżeli doli Bog/
 Tak każdy z tych rozumie y na to vgadza.
 To tak sły Vakancye. Trzeba tedy Krolom
 Nie porywczó dawać/ y wiedzieć komu dąć.
 Snadniey sie z lekká przeirzec jako w *Vacanciis*/
 Tak w tym co onie prosi/ á nie czekać tego/
 Żeby nawet y przyszł/ kiedy zasłużony.

Bo ván

Przykładem
Dziana.

Enote nadgra-
dzay. Zache-
sisz doniey.

Niegodnym ob-
mow.

W nas też sa-
mych winą y
przyczyna.

Ne futor ul-
tra crepidā.

Chcielibyśmy
razem ochła-
nąć. A dyskre-
cja kiedy.

Bo takla rzecz bylbym ten lepszy / kto pierwszy.
A trzebaby wmyślnie zawodniki chować /
A miewać je na stajniach / dla nabycia Starostwa.
Ale tak jako czynił Stephan on Krol baczny /
Który sobie notował ludzi zasłużonych /
A takiemu Sandomirz dał / choć siła innych
A możniejszy y zacny on concurrowało.
Teraz zaś wszystko jedni biorą / a drudzy nic:
Mniey radzić Krolu regestr / notuy coś komu dał /
A komus też nic nie dał / lubo zasłużony.
Tym sposobem każdy się piąć będzie do sławy /
A do Cnoty / kiedy ta będzie nadgrodzona.
Tām penis, quā pramiis. Każde stoi państwo /
Wraz zasługi / y włoż oboje na skalę /
Zasłużonym wiecey dać / ci co mniey merentur.
Tłech mniey biorą. Ci co nic / niechże też nic weźmą.
To głę / kiedy drugiemu pośła Wojewodę
Stolet wysoki / an on godzien miasto tego /
Aby mu zaszczeznego łupieża z kadziela
A przytym powroz posłał Krol / gwałt owo uczynił
Komus co marnie wciekł / Pana odbiegawszy.
W tym jednak myślka częsta / nie tylko wiec w Krolach
Bywa: Lecz y w nas samych / Ktory to zasługi
Tłę wysoko kładziem / a żadnych nie mamy.
Biedny odzwierny chciałby / by całe Starostwa
Brat w nadgrode od Krola. Odzwierni / odzwiernym /
Koczot Koczotem / żołnierz / żołnierzem niech będzie
Wprowadze Krolow naszych. Dobra / powiadają /
Martyśowi plotka / dobra y psu mucha.
Wiec do tego / nie tylko ten jest zasłużony
Kto w boju reka czyni / Lecz y co w Senacie
Rozumem / dobra rada / czulym obmyślaniem.
A jeżeli też dano jedno / drugie / Vacans.
Nie przestadzay też drugimi. Co rzeczesz kiedy cie
Krol spyta. Panie Bracie. Quot panes habetis.
Porachuycie się z sobą: służyles / masz deszyć.
Zostaw też Bracie drugim. Wiec Krola sowiemy
Tłebacznym / y niewiem czym: dla tego nabardziej
Że w nas rstawienie nie tka. Dobrze że dyskretny.
Takich my sobie życzymy Krolow / coby dawać

Umieci

Vmieeli / nie rozpraszać / y siebie obnażać /
 I swoje pomarnować: bo kiedy to będzie /
 Musza zaś *ex publico* łupić *per fas nefas*,
 I bracie choćby z Oltarza. To Regula pewna /
 Qui sibi nequam, cui proſe ma bydz *bonus* ?
 Jest dosyć dobr Oyczyzny synom nāznaczonych
 Krolu nieroz- Oneyże zaśluzonym / ty Krolu strzeż swego /
 praszay swego. I tey Ineraty ktorac opisyaly Prawdā.
 Rozdaway / ale dobra Rzeczypospolitey.
 Ale rozdaway mādrze / y z wielkā wvaga.
 Rozrūtnych y wrātnych / vchoway nas Boże
 Władisławo- Krolow y Pānow / jacy tu Władysławowis
 wie y nas vtra Mālo nie wſzyscy byli. Taki był Jagiello
 ni wſzyscy. Władysław / ktory swoje y cudze rozdawal /
 I wielkā część Krolewczyszni miedzy lada miodloch
 Rozsypal niewiem jākto / Cate wiec Powiaty
 Prywatnym rozdawajac / aż go Ociec święty
 I Marcin Piaty przez Mandat Lwowſkiemu posłany
 Arcybiskupowi w tym napomniat / y odciat
 Darowizny rozdane podłym y występnyim.
 Władysław Tak y Władysław trzeci dochodow swych wlasnych
 III. Rozrūtными datkami y mnieyszy y ścienczył.
 I Czwarty. O Czwartym nāszym w liczbie / nie trzeba nic mowić.
 Wiemy czego doznalā tāt Rzeczypospolita /
 Jākto y my prywatni częstemi skłādkami.
 Alexander O Alexandrze Krolu kiedyś powiedziano
 Krol, rozrūt- Gdy vmarl / że z nim dobrze fata postąpiły
 ny takżę. Gdy go nā czās zabrały / y gdy przez rozrūtność /
 Ale miał by był y co jeść / y czym sie wyżywić.
 Bo blisko tego było że Polskę y Lithwę
 Porozdawal / bez braku y komu y czemu ?
 Dosyć o tym / gdy teraz mamy inakſzego.

S A T Y R A IV.

Z kas Hermanow bracie / y jakich.

T Rudno tego zāmilić / co Oyczyzne boli.
 Boday nie żył kto jey nie nie życzy dobrego /
 Jakoby jam miał zostāć gdy ona wpada.
 Catościs jey / każdy z nas stoi / a kiedy ta

Obas

Obalona/ wpaść też fortuny z nią musza.
 Między jednak infami przyczynami/ y ca
 Jest też nie poslednieysza/ kiedy panujący
 Wodzow takich wojennych podawala/ co to
 Zle bydz y Rothmistrzem albo towarzysem
 Drugiemu/ nie Hetmanem. **Fawor fawor Dworski**
 Dworskie fawo Gdy rozdacie Bulawy v dyabla ryby.
 y zle gdy He- Jeden tam promowować bedzie Szfagra/ Brata/
 zmany podawa- Drugi y za piemiadze przeda promocyą.
 14. Nie v Dworowby tego szukać co należy
 Do wojny y rzemiesla Rycerskiego/ ale
 W obozach ludzi szukać/ a w nich nieważać
 Co uważał w Dostatkow ale cnocie/ odwage/ y rozum/
 Hetmanach. Młstwo y umiejetność przy tym doświadczenie/
 Fortune/ Łasle Boża/ / miłość v Rycerstwa.
 A iesli taki bedzie przychudszym pacholciem/
 Wiec go Krol niech uczyni dostatnim y moznym.
 Czego mu bowiem szczęście vmknęło z dostatkow/
 Ludziom rycer- To Pan niechay nadgrodzi. Takimci by dawać
 skim dawał y Co moga całosc nosić Oyczyzny na sobie/
 ich wynosić. Głowa y ręka robiac/ nie onym co piera
 Tylko wierca v Dworu/ wiecey na marmurze
 Wysluzyrofy/ niż Żołnierz w polu/ y na koniu.
 Dobrze bylo rzeczono/ że niedawnych czasow
 Wiecey lada babina Starostwo na wrzećcieanie
 Wyniosła/ niż towarzyś na kopij ktory.
 Wiec y to by niezgorzka mym zdaniem/ aby też
 Bulawa nie przy jednym zostawała zawośe/
 Ale roznym y w roznym bywała zlecona
 Okazyach. Bywalo tak v starych Rzymian.
 Bywalo y v Grekow. Zgola gdzie potrzeba
 Trosła/ tam obracono subiecta wygodne.
 Bedzie Hetman co lepiej sposob wojowania
 Przy szczęściu nieodmiennym/ rozumie z Tatars/
 Jako był nasz Chmielecki. Bedzie taki drugi
 Co Szwiedzkietey wojny manier lepiej wyrozumiał/
 A wylstkie ich fortele. Trzeci co z Turczynem
 Wie co czynić y jak go potrzeba wojować.
 Czemuż tedy nieprzybrać nieprzyjacielowi
 Hetmana takowego/ coby mu był straszny.

Zaprzecie dru-
gich emulacya.

Vascebol He-
rman podrwi,
nie mu za to.

Inaczej gdzie
indziej.

Wszystko tu
poidzie w zapo-
mnienie.

Herzmanowi
chłtowi, zażir-
cy.

Rząd w boju
w pokoju, fila-
ry Rzeczyposp.

Ale przydam y te tu korzyść/ że sie drudzy
Beda także ćwiczyli/ jeden nads drugiego
Usilujac aby w tym jak najlepiej stanął
Rzemiesle/ y wsluge Oyczyznie wyświadczył/
Gdy Bulawa zrał jednych do drugich sie bedzie
Przenosić / wdzielając roznym tegoż szczęścia.
O Polaku Polaku jako w inszych rzeczach
Tak y w tym stogi nierząd w ciebie: niech Hetman
Podrwi jako chce w Woynie/ niechay Woysko zgubi/
Niech Oyczyznie mizerna na hał przyprowadzi/
Niech pogubi Rycerstwo/ niech pola napoi
Krwia Szlachecka / przecie to nie nie jest. Wydzie bo
W Polsce wszytko/ y to też. Idzie do Wenerow/
Wiele tam bylo Wodzow w ciemnych Camerotach/
To jest/ w wiezieniu ciężkim/ Rzeczypospolitey
Zles sprawil: dayże garlo. Zawiodles Oyczyznie/
Przypłacze tego zdrowiem/ przypłac substancya.
Nie godzi sie dwa razy podrwić Hetmanowi/
Dolyc raz. A podrwi raz/ niech nie drwi drugi raz.
Takaz y v Francozow z nich erefucya/
A v Hiszpanow także/ sprawić sie potrzeba
Czemu przegral/ iesli sie w nim wina znayduje/
Podz do turiny/ albo wiec przypłac tego byja.
Vnas jak o Medylach przysłowie powiada/
Ze ich errores terra tegit, tak y naszych
Hetmanow bledy oraz z ludźmi pogrzebione.
Interim biora/ lupia/ wiecey nieprzyjacieli
W Oyczyznie niesplendruje/ jako Hetman robi
Swemi stanowiskami/ to jest/ gdy sie zwoasni
Takiogo/ y dochodzi prywatney wraży:
Nie wspominać chciwości/ dla teorey nie jeden
A Oyczyznie by przedał. Znam Wołoskie złoto/
Znam y Mulsaniskie w szczytach dzieciom zostawione.
Ale coż/ dlugoz tego: Widzienny potomkow
Ich/ że rzadko wiec ktory w tym dziedziocy/ co mu
Ociec zostawil z Lupow Rzeczypospolitey.
Dwiema rzeczami każde Państwo stoi rzadem
A w pokoju/ y w boju. Te to sey filary.
Zaczyn jest sie zaprawde/ jest na co rozmyślic
Konu tego powierzyć rzadu/ konu oddać

Bulas

Bulawie/ a w Bulawie calość y Oyczyzny.
 Było to nie dawnego czasu. Zaczynam słuszenie
 Ktoś napisał nagrobek cnemu Hetmanowi
 Ostatniemu/ w te słowa. Kto chce niechaj czyta.
 Tu leży Koniecpolski/ leży y Bulawa/
 Ale nie leży jego nieśmiertelna sława.
 Ta umierać nie umie/ owszem kwitnie wśędzie/
 A potąd Polska Polska/ kwitnąć zawsze będzie.
 A tymow cny Polaku: Umarł Hetman/ ani
 Znaydziem rownego/ gdyż z nim pomarli Hetmani.

Okiechby iacy
 zaszko.

SATYRA V.

Na Śkarb y nieporządek w nim.

T Akro Cajus tak Sciur, y według Tacita
 Magis alij homines, quam alij mores.
 Podskarbi po Podskarbi następuje/ przecie
 Kozdy z nich albo skubie/ albo takich chowa
 Przy sobie skarbowych slug. Diogenes widząc
 Raz a ono prowadzą złodzieja/ co ukradł
 Coś komus. Za nim idą Pisarze Skarbowi/
 Prowadząc go chudzinę na śmierć powrozową/
 Rzeczcie/ patrzcie co sie dzieje. A to magni
 Fures, hunc parvum ducunt. Tychby to powieścić
 Co owo z karwaszami do Skarbu przystają/
 A teraz kilkadziesiąt Tysiącami licza
 Nie przez cale trzy lata. Ty sie chłopku śacuy
 Ubogi/ y podatki oddaway zupełnie/
 Aby ci zdzierycy rzęko napelnili worki
 Twoje Podymne/ Pobor/ obroci sie w trocno
 Albo na Comedye/ albo na Kanaki/
 Albo na polog Pani/ ktorego Bog nie da/
 Niechcac aby Krew ludzka wyszana w podatku
 Obracać sie dziecięciu na Brzecziny gdzie miała.
 O Pisarzach co powiem? O moy Panie/ jako
 Często Konie/ Robierce/ Rydwany sprawują
 Za tento zbior publiczny. Żołnierz o zold wola.
 Nieistalo już podatkow. Na retentach sila
 Zostalo. Snadnieysza to/ polozyć piecdziesiąt
 Miasło dziesięci/ albo dwudziestu/ w registrach.

Wszystkich na
 jeden sznur.

Takichby naga
 laż wszystkich

Kozdy wie ja-
 ko może.

Z Seymu małe
remedium
albo exekucya.

Ná prochy/ więc ná spiegi/ nuż y vpominki
Tatarskie/ ktore rzadko krymu wiem dochodzą.
Sila Regestra weźmą. Aleć Seym nádochodzi/
Już też szczerze y pilnie weyrzemy w ten nierząd.
Podskarbiego nierwidzieć. Záchorzał chudziná.

A ná jakąż chorobe? Comitalem ja
Morbum, ci terázniejszy Doktorowie zowią.
Ktora tu Conkluzij Seymu opuścila
Chwała Bogu chudżine. Przyjeżdża/ wolája.
Crucifige, biey/ zabiey/ tego frantá/ co to

Bankiety y po-
darhi gebo z á-
skája.

Bradzie Rzeczpospolita. Názajmierz poprosza
Ná bankiet zámolany wszytkich Panow Poslow;
Albo wždy co gebiatszych. Bankiet sumny. Pija
Za zdrowie Podskarbiego/ ktory dziś trzeci dzień
Frantem byl y osiustem/ y zdrayca/ złodziejem/
Nie słychać miedzy winem takich glosow/ ani
Przegrożeń/ tylko vivat, vivat, nasz Podskarbi
Cnotliwy/ y ktoremu rownego nie miała
Polka. Concedo. ale rownego śalbiarsá.
Vpominki sie kurza. Tego koni zsiadzeniem
Owego czarka podka/ tego portugaly/
Trzeciego Sol/ czwartego kółka beczer Winá/
Aż tu dobra rachubá/ zgadza sie percepta
Serpenfa. A ná koniec verifikuja sie

Quity nie po-
wne y zmyslo-
ne.

Wydatki: bo o quity nie trudno zmyślone.
Kto weźmie dziesięć/ da quit ná pięć dziesiąt złotych:
Znajdzie sie/ co za Tysiąc dwadzieścia przypisze.
Owo zgola impune wszystko v nas/ ani

Nie skarża y
nas nikogo.

Repetundarum dadza actionem oto.
Jako bywało w Rzymie/ potąd trwał w swej klubie.
W Polsce wszystko sie zmiidzie. Śnadniey na łajanie
A przymowki wytrzymać jednego tam Seymu
A kółka trochę y wiecey sto Tysiecy vtracić.
Coż tedy rzec? Odmienić darenego/ á ná to
Mieysce nowego zyczyć w Polsce Podskarbiego:
Vchoway Bóg/ lepiej już starego cierpieć
Złodzieja. Jakom w bajkach słysza/ że gdy muchy
Bacy/ Bomorzy/ konia chudego obsiedli/
Chciał go był drugi ognać. Aż on ná to rzecze/
Stoy nylly Bracie/ woleć już cierpieć tych bałow

Fabula.

Co sie

Co sie mney Krwie napili/ niż onych spędziwszy
Głodnych nabyć/ coby jey ostatek wysłali.
Aleć dosyć: bo krobym wszystko wypowiedział:
Wfatygowałbym ta przedzey Lichyńskiego
Staroste rellatia/ niżbym konca doszedł.

SATYRA VI.

Nad ogoloczone ścianny w obronę.

Nierząd Pol-
ski.

Nierzadem Polska stoi/ nie zle ktoś powiedział/
Lecz drugi odpowiedział/ że nie rzadem zginie/
Pan Bog nas ma jak blaznow. A to prawdy blisko/
Że między ludzmi Polak/ jest Bóg igrzysko.

Sam nas Bog
trzyma.

Kiedyby nas wszechmocna Bosta nie trzymała
Reka/ jużbyśmy dawno tak nieprzyjacielskich
Nieopli/ a że przydam y ostatniey zguby.

Similitudo.

Ten nas trzyma/ ten nas sam odkrywa/ y ścyci.
Zgola tak sobie z nami Bóg wiec zwykły poczynać/
Jako który Pan z blaznem. Gdy blazna opadna

Chłopieci/ jednego wżad wszechypnie/ drugi go
Zakole gdzie najgorzy/ blazen sie opedza
A wrzeszczy/ raz drugi raz. Cierpliwie Pan słuha.

Aż też gdy chłopcy blazna nazbyt obracaja/
A niedadza wypocza/ pocznie wrzeszczeć/ gembie
Aż po wśy rozdarzy/ że sie też nadprzykrzy

Bieżykiem nas
chłusnie y do-
bije, ale nie za-
bije.

Paniu/ onym wrzeszczeniem: dopieroż zawola
Tę chłopce. Chłopcy ciszy/ długoż tego bedzie.
A chłopcy w tierz/ odbiega blazna y igrania.

Tak Pan Bóg czasem czeka/ aż nieprzyjaciela
Do woli sie wciefa/ zerwad obracając
Mizerna nasze Polke. Dopiero gdy nazbyt

Naprzykrza sie y oney y jemu samemu/
Zawola ciszy Turcy. Ciszy Tatarowie/
A Turcy w tierz/ y oraz inszy bisurmancy.

Obrony pasz po
graniczney.

Opatrzność zgola Boga/ nad nami Polaki.
Silac bowiem obrony mamy na granicach/
Zilka set mil/ zilka set ludzi bronie mają

A obronie/ a gdzież to podobienstwo/ kiedy?
Sortec nie pyta/ passow opatrzonych/ ani
Szlakow Tatarskich pyta zatarasowanych

Wses

Powiest ad
hanc rem.

Wszedzie wolno w nieś / wszedzie spiegowatę tozdemu.

Pytał sie Mauryc Wielki Hetman Olendercki

Wielkiego niegdy człeka / y w Oyczyźnie nāszej

Senatora Wielkiego / o obrone granic

A wiele też zwyczajnych *presidarios*

Mamy przeciwko nāszym nieperownym sąsiadom.

Powiedział o Quarciannych / że ich kłtanascie

Seth zawse pogotowiu / co granic pilnuja.

Dali pyta o Seymy y szazdy publiczne.

Ná te powiada / w siogich gromadách Pánowie

Stawiaja tak dalece / że ieden Senator

Będzie miał trzy tysiące / ba y wiecy czasem

Ná Seym jadac. Aż Mauryc. A coż to do rzeczy

Opakby trzeba
y nas. y tak jak
ten radził.

Ná obrone syrokich granic kłtanascie

Set ludzi / á w pokoju y do rady / ieden

Senator przyprowadzi po kłtku Tysięcy?

Lepiejby to odmienić / y do boju stawac

W wielkich kupách / a zasie w pokoju do rady

W kłtunastu osobach. Tak dobry rząd radził.

Nie ważne
głosy.

O supplementách gdy rzecz / ó iakie wolanie.

Że *libertas patitur*. Bądźciey *patitur*

Gdy poganin osiodla nas / y one oraz.

Spytajże tych
co w niewoli
są.

Ten co jeczy w poganińskim jarzynie / pozwolilby

Podobno ná supplement / y w okowách wola /

A ty w twoym domu siedzac bezpieczen / powiadaś

Nie trzeba supplementu. Niechbyć ieno kiedy

Przyszło v Poganina bydy w reku / prosiłbys

Nie tylko o supplement / ale całe wojsko.

Insiac to dyszkutowac ná Seymitách / insza

Stawac w boju / y kiedy nieprzyjaciel w oczu.

Dopiero byś pozwolił ná supplement / kiedy

Tak cie toż obleci / że ledwie sie ostois.

Nie żałujemy
gdzie trzeba.

A my tam nie żałujemy / gdzie żalować nigdy

Nie trzeba. Dawno mówia / błogosławiona to

Kopa / ktora ochroni / albo też obroni

Tysiąca nie jednego. Zawse my Polacy

Tey nāszej oszczędności ná obrone nāszej

Przypłacamy / y miasto jednego Tysiąca /

Do tego zawse
przypłacamy.

Dziesięć lożyć musiemy. Porządku niepytay

W Cerkazách y w armacie. Prochy w ten czas kupuy

Dopie-

SATYRA VII.

91

Dopiero/ kiedy strzelać. Jaki rząd dla Boga?
Nierządem Polska stoi/ y nierządem zginie.

SATYRA VII.

O Trybunatach y Sadach.

Świat posze-
cnie zepsowa-
ny.

Sprawiedli-
wość precz.

Te dwie rze-
czy przyniosła.

Elektie Depu-
tackie zepsowa-
ne.

Niegodynych o-
bierają.

Kedy sie one wieki złote nam podziały?
Kedy srebrne/ miedziane/ żelazne/ ołowiane/
Teraz ledwie sie godzą nazwać glinianemi.
Ba gorzsy świat dzisiejszy/ niż gliniany/ albo
z błota kiedyś zlepiony. Czemu? bo y na dwie
Cnoty nie zostało/ wszystko nas odbiegła.
Biały Brut/ albo Rawka/ nie jest rzecz tak rzadka/
Jak poczciwość na świecie. Wstyd/ szerość/ lakawość
Odleciały/ na koniecy sama Asraa,
Która sprawiedliwością po naszemu sowa.
Aż sie tam ktoryś ozwie/ aż się niemaś Grodow/
Trybunatow/ Seymowych Sadow/ wiecy Ziemskich.
Jestci tego aż nadbyć/ gdyby dostawało
W ludziach tego/ czym świata sprawiedliwość stoi/
To jest dobrym sumnieniem y umiarkością
Prawa pospolitego. Czego gdy obojgą
W Sedziach nie maś/ musi tam szantować/ Asraa;
Jakoż niema szantować/ kiedy obieracie
Takich co jako żywo nie wiedzą co prawo.
Wiec mówicie/ Szkoła to Trybunał/ tamby sie
Młodemu ćwiczyć/ gdy wiec Deptatem zostanie.
Biada/ biada Kołoszy/ na ktorey Jastrzeba
Wprawujsz; prosze niech ta nie bede Kołosza
Co by sie Pan Deputat na mnie miał wyćwiczyć/
A na moji sprawce. Powiem jak co bywa/
Gdy Seymitki nastapia tey to Elektij/
Ich Mości Deputatow zjada sie fatcye
Ta Seymitka Ta chce swego przewieść/ owa takie/
Niepátrza tam czy Pan Brat bywał gdzie przy Sadach/
Czy też Proces rozumie/ czy w Cancellarij
Kedy pisał. A nad to jeśli Cnota w sercu
Jego miejsce swe kiedy zaśadziła/ albo
Jakiego też sumnienia/ y jakich Rodzicow/
Nie otym/ tylko że go promować ona

Saktia

opie

*r nie umie-
jnych.*

Sakcia umysłita. bo krewni Biskupi
Albo też Woiewodzy. Dorego trzeba mi
Przeciwzyć się też w Prawie. O B Ożety widziś
A sadzić będziesz tych co partyzantów kiedy.
To się tam ćwiczyć iedziesz kiedy wycieczonym
Trzeba już było stanąć. O garlo pocziwo/
O substancya idzie Szlachectwa/ a ty tam
Ćwiczyć się w Prawie idziesz. Jakoż daś swa krete
Kiedy niewieś czy słusnie/ czy ja daś nie słusnie?
Młody miły Radamancie/ Minośie/ a tu/
Kaczezy Szkoły Jeznickiey s wiezo zbiegły żaku/
Przece się y na to pnieś y uśilnie staraś

*Starających
się przeciwko
przysiedze.*

Przez Oycę/ Przyjaciół/ Krewne/ Promotory
Choć przysiesz zęś niłdy o to się niestaral.
Drudzy zaś sa mądrzeyszy bo starsi/ ale coż
Starzy w złość/ w zdradę y fałs/ mianowicie owi
Co owo swej koleiney nie radzi opuścza:
Ale by tylko wyszedł czas/ nie omieścza

Przedajnych.

Żadnego Trybunału; stanie ten za Wiośte
Drugiemu/ gdy się z niego powroci do domu.
Przysiegasz nie brać darów/ przecie weźmiesz konia/
Sajdziesz też uperonią na nim do dyabła.
Wźmieś Woly/ lecz y te peronie cie wioda/
Dziedzi swego czasu/ nie spory zbior taki.
Widziemy Sapientow tych potomstwo y te
Dostatkę zostawione. Jako śnieg topnieja
Zaledwie je zagrzejesz w domu twym drapieżnymi/
Wszystko to bies pobierze/ y ciebie na koniec.

*Exemplum
któ się co dżie
w jadach.*

Miałem raz w Trybunale sprawę/ powiedza mi
Jurystowie/ trzeba tu naślac rece silum.
Dczynilem tak iako onym się widziało.
Rzeka mi/ Mości Panie/ masz tu Pania z soba
Jako baczem nadobna/ wiemy tu o takich
Deputatach/ co lubia biala pleć. Tu rzeka
Do dyabla Panowie/ złota dam/ żony paś.
Prawieby się to mogło nazwać korrupcia.
Gdyby mi żone miano z korrumpować. Rzeka
Trzeba przecie Mość Panie rozniemi kaptować
Roznych tu sposobami. Dczynilem y to
Żem zaprosił Ich Mości/ popoił do woli.

Sposobeczek
nie w/pomi-
nam.

More pecu-
dum, quā
itur, non
quā cundti
est.

Podarunki
chleb powsze-
dni.

Pieniaczow aż
wzbył.

Nie spory taki
zbior.

N Żeniem sie vmizgac kazal/ lecz po przacke.
Spraweczka po obiedzie przypadla/ z astane
Piyanych jednych Panow Deputatow/ drugich
Mlodych/ nie vmiejetnych. Do ktorych sie Xiezza
Przymieszali/ poznawszy Żone ma w Kosciele.
Dobra moja/ wygralem/ rzeka do Praktyka.
N tak sie stalo/ bo mi starszy w niey sluzyli
Żuzanistowie/ a zaś mlodzi sli za nimi.
Jako to pospolicie bywa/ że za jedna
Starsha kreška/ mlodsie wiec czesto następuja/
Mowiąc zgadzam sie/ albo/ tam mie Waszec napisi
Gdzie Jego Miosć Pan Sedzia. Wygralem spraweczka
Reora mi kiska dziesiat Tysiecy przyniosla/
Choc nie cale/ przyznam sie/ byla sprawiedliwa.
To mina reke bylo/ że nie wiele na niey
Siedziato Bartolusow/ nie wiele y Baldow/
Racze bardos aż nazbyt/ y to mi pomoglo
Przy datku/ bo bez zlota y bez gladtiey zony
N bez koma/ y bez dwu kop drzewa danego
Jednemu z Deputatow/ ktory gdzies budowal
Dwor dla siebie/ pewniebym przegrzal byl te sprawe.
Sila tam okazyet w Trybunale takich/
Tylko rozumu zazyć/ a worek rozwiązać/
Dopomoga Praktycy sami do wysystkiego.
Ale to sam dyabel pobierze y z toba
Także y zbior z pienactwa zebrany: bo drugi
Wysystek wiek na tym strawi/ Pozew jego mila
Zabawa. Nie omieska zadnych sadow/ rokow/
A spokojnych turbuje samśiadow y w niwecz
Obraca/ wsak obaczę/ czy takowych dziatki
Cieszyć sie z tego beda y z takiego zbioru.
N dusze/ y dostatki/ y czas/ y sam dozor
Gospodarski pienactwem wpada kożdemu.
Wszakich znamy takowych/ a o żadnym niewiem
Żeby miał przyść do chleba/ albo go mieć z potrzeb.
Nienawiści/ niesnaski/ krzywody/ y salbierstwa
Z tego żrødla wyplywać zwykly/ y mnożyć sie.
Przodkowie naszzy przed tym na jednym jeźdzali
Wozku do prawa. Teraz oczy sobie drzec chca
Przy sadzie z nienawiści/ pozwami sie tempiac/

Przykład ska-
zanego Sedzio-
go.

A sad tylko bogacac. Wiecieco Trybunal.
Toż rozumiem o Sadach ziemskich/ Grodzkich wszystkich.
Silaby o tym pisać/ rzecz sama dość mowi/
Aż mnie te Satyre odprawi. Ja konieze
Przykładem z Kronik wziętym/ ktore pisa/ że on
Cny Jagiello/ przezwiściem Janá Weneckiego
Plomienczyka/ ktory był Poznanijskim y Ziemskim
Sedzia/ Czartem nazwany/ dla swych nieczciwych
Postępkow y przedaynych y niesprawiedliwych
Dekretow. Tego wyzul Krol on ze wszystkiego/
A dobra confiszkował/ y wiecznym więzieniem
Skaral/ na przykład wiekom potomnym y Sedziom.

S A T Y R A VIII.

Na chroma albo raczej martwa Praw
naszych Erekucya.

Decreta y Pra-
wa bez execu-
tyi.

PRzyjchał raz do Polski jeden Cudzoziemiec/
Drugi raz ani postać/ przepraszay sie w rzeczach.
Miał sprawę/ w ktory quidem Dekret sluszny odniósł/
Erekucij nigdy: y rzecze/ coż to tu
Ża Krolestwo/ w ktorym o sprawiedliwość trudno?
A lubo sie ta stanie/ efektu nie wzna.
Mily Bracie nie dawnoś w Polszcze mieysca zagrzal/
Ale goybyś miał znieścić/ a przypatrzyc sie też
Jako tu sprawiedliwość stampa/ jak leniwo
Żolnierzym idzie chodem bez erekucij/
Dopierożbyś zawotał/ że tu prawa martwe/
Bo ich nie erequuja. Co chcesz to wezmiś.

Kto mocniej-
szy, ten lepszy.

Kto mocniejszy ten lepszy/ y ten zawsze wygra.

Effugium nie trudne: in valido legum

Auxilio, ktore vi ambitu, turbantur,

A potega/ pieniedzy/ rożnyu skutami.

Kto bogaty y moiny ten za pewno wygrał.

Pan roztazuje prawu. A to postulatować

Musi/ jako potega każe y jak zagra.

Uapijsz Praw na Seymie y Constitucij/

Constitucij
guali.

Ktore na karbnych potym wozić będzie trzeba.

Jeżm nasz na
Comedjo.

Spytaj/ a co wiady z tego będzie. Tlic/ nie/ y nie.

Wysłalem w Wenecy/ że sie Comedya

Odpra-

Odprawowala w ktorey representowany
 Seym byl Polski: Anaprzod zjachaly sie kupy
 Poslow y Senatorow: Siadali/radzili/
 Poslowie przychodzili na gore/ ztamtaď zaś
 Wracali sie do Izby Poselskiej: Marszałek
 Podawał Materye/ o ktorych mowili/
 A sila dyskutujac/radzili. jakoby
 Woynie zabieiec/ wiec teź jakoby zatrzymać
 Pokoj w Oycyzynie caly. Drudzy oracye
 Prawili/ y zniemi sie tam popisowali.
 Miłosników Oycyzny aż nadszyt y w Izbie
 A w Senacie. Dopieroż cala reze Piśmem
 Papieru napelniowszy y Constitucij
 Poltora sta zupełna zgodnie umowiowszy/
 Aż z tego wszystkiego nic. Seym niestanał; wszyscy
 Epilog trosny. Precz sie porozjezdźali. A tym Comedya
 Skonczona/ nie bez śmiechu wszystkich Spektatorów.
 Druga zaś tey podobna moze sie wyprawic
 Na ktorey stanieć wszystko/ y Seym sie rozdyktui.
 Ale co na nim stanie koncludowanego/
 To potym nigdzie skutku nie weźmie słusznego.
 A czasem ledwie Prawo na papierze oschnie/
 Aż ci mu już w brew czynia/ bez kary/ bez winy.
 Wiec wolnością zowiemy czynić co sie komu
 Podoba. Licentiam zowiac libertatem.
 Wolność prawdziwa w tym jest/ słuchac Prawa/ słuchac
 Zwyczajow y chwalebnych/ y dawno chowanych.
 Życ wedle cnoty/ Boga we wszystkim naśladowac/
 Kożdemu Prawo trzymac/ nikogo nie krzywdzić/
 Rządu dobrego słuchac/ sobie rozkazowac
 A swey chciwości/ żadzam/ nalogom/ y woli/
 Te pod rozum podbijac y Prawo/ to wolność
 Prawdziwa. W tym publica zawisła libertas.
 Gdy kto priuatim servus sam v siebie bedzie.
 Taka wolnością ida sławni Wenetowie.
 My opak: bo priuatam libertatem lubiem/
 O publicam niedbamy/ z tad teź Prawa nasze
 Pod naszą wlasna wladza/ a nie my pod onych/
 Ktore jesmy już dawno z tey erekucij
 Obnażyli/ y rzadu/ y Prawa niemamy.

Co jest wolność
 prawdziwa.

V nas wolność
 niewola,

Na żepsowaną militarem disci-
plinam y nierząd Woyskowy.

ZAwczasu opowiadam/ że dobrych nieganie
Żołnierzow/ ktorzy wiedza co Szkoła Rycerska.
Ani starych Katanow tykam y odważnych
Koronnych bohaterow/ dawnych Wojownikow/
Ani Cnego Rycerstwa/ ktorekolwiek godne
Tatowego tytułu: przyznawam że nimi
Catość Oyczyzny stoi/ nimi rząd Woyskowy.
Aleć wieleś tatowych: zbiegay cala Polskę/
Nieznaydziesz ich w obozach pewnie terazniyszych/
Albo mało co znaydziesz. Pomarli wiadomi
Woyny y boju ludzie/ odważni przywódcy/
Sprawni Regimentarze. Niemaś kim y brząknąć.
Skądże to przeBog proszę? Czy tak wyniszczała
Oczyzna/ że w niej ludzi nieznaydziem sposobnych?
Skąd to idzie że wnas w brod ochota do służby
Wojennej wywietrzala? Skąd że pokoy długi
Zniosł y ćwiczenie y z nim serce/ y ochote.
Oycowie miasto tego żeby syna posłać
Do Obozu/ woli go wczyc zbierać w domu.
Jeżeli sie też znalazł/ że swego wyprawił/
To sie tam pieć nauczy albo y utracić.
Presumpcyj przynioszły aż nązbyt do domu.
Jam Woyska Quarciannego towarzyszył. Coż z tego?
Nie żalby gdyby cie kto w potrzebie gdzie widział/
Ale ty woyny nie znaś/ potrzebys niewidział/
Chyba na ściennie kiedy malowana/ albo
O wielkim Alexandrze slyszac tam gdzie w Szkołach.
Służylem mowiś. Kedyż? Chybaby gdzie w tancu.
Krwawe zasługi moje powiadaś/ lalem krew/
Chyba z zadu w Syntarim/ sub Magistro Smaga/
Albo jeżelić kiedy z nosa hoynie ciekła.
Taka to twoja służba/ żeś przez pieć lat lupił
Wsi Krolewski/ y Kieże. Za coć placić trzeba?
Wieceyby był Tatarzyn w Polsce nieśladował
Jako tacy Żolnierze/ kiedy gdzie napadną

Boże rodź tá-
kich w Oyczy-
znie.

Nie pytaj zaho-
wych teraz.

Pokoy długi,
zniosł ćwicze-
nie wojenne.

Presumpcyi aż
názbyt.

Służba nie
służba.

Caesari lepores. Których tylko gembą.
 Szczyrzy Rodomontowie albo *furiosi*
 Orlandowie/ których to nie/ chyba sam pozor.
 A który chłopom tylko groźni/ a daliej nie:
 Nie tak sławni Strusowie/ którzy małą kupa
 Wołoskie Woyska bili/ nie tak y Mieleccy/
 Z których jeden wolął dać garło/ niż się dostać
 W rece Tamerlanowi. Nie tak Michał Glinśki
 Lubo potym buntownik/ ale gdy Hetmanit
 Za Alexandra Krola/ bitew kilkanaście
 Sławnych wygrał. Anąd tych wszytkich Krzywoosłty
 Już Władysław pod Warną/ który wolął poleć
 Niżli tył dać. Widzicie co to zaczął Krolowie/
 A jak meżni; a wy co? torzemeście wszyscy
 Podsyćci/ więc widze umieć/ daliej nie.
 Wiec animuszu dosyć y Cery/ jakoby
 Wszytek świat zwojowali/ gdy w woysku pobięda
 Zjachawszy potym z pola/ na leżach o jakie
 Excessy/ jakie zbytki/ jakie skarpaniny?
 Confederacya też zaraz grozić trzeba
 Gdy zapłata nie dojdzie gotowa/ jakoby
 Wiele sprawili/ że w tym obozie pobyli.
 Czy im ma wystarczyć/ żołd/ a oni swoy żywot
 Zbytek zaśadzili na samym łupieństwie?
 Gdy nie stanie zapłaty/ drzec chłopcy potrzeba.
 Cebkami wino noszą/ sobole się kurzą/
 Srebrą gwałt y na stole/ y na koniach wsiedzie/
 Bankiety/ utracania/ *Luxum* niezwoyczajny
 Na Stanowiskach widzieć/ a ty chłopku dolay/
 A daway co potrzeba: aż ci też nastąpi/
 Ale kłóśa woyna/ y gęsia utarczka.
 Na która ci kłósi gdy ciagna żołnierze
 O moy Boże/ jako wiec ubogim dotucza/
 Dopieroż stanawszy tam gdziekolwiek obozem/
 Już groza napaśćkami zapędzić gdzie Szweda
 Za Morze/ nazywając go śledziem/ niewiem czym.
Supra mensam. wojują/ biją Alexandrą
 A gdy trzeba nalepieć za łeb/ alic w nogi.
 Powiedzą im o woyskach gromadnych y bitnych/
 Alic zaraz zedrwieją/ nie tak nasy starzy.

Nie

odwaga.

Nie pytali sie qualis hostis sit, et quantus,
Sed ubi sit, do niego darli sie jak oslep/
Teraz serca nie pytay/ ani gotowości.
Koni dobrych nieznaydzieś/ chyba dla popisu.
Ryństunek w złocie zawisł/ a w srebrze/ zelazą
Miało. Tego dosyć/ co nec regit, nec ferit.

Zelazo, nie
srebro bije, ani
złoto.

Ale rzecze kto że stroi nieprzyjacielowi
Strafny bywa. Błazenstwo. Szable on sie boi
A serca twego / przy nim gdy siły dobedzieś
A weprzysłmiecie w oko/ nie w nogach zwycięstwo
Ale w wygranej kładac/ y o nie sie bijac.

Plaacz ludzki
do wygranej
prze schodę.

Aczci trudno tryumfy sobie obiecować/
Gdy w przód niewinnych ludzi krwia oraz y lupem/
To jest zdzierstwem rece twe napełnione/ Polski
Żołnierzu. Owdzie krwawe lzy leca do Boga/
A wzdychania vbogich chłoptów. Boże nieday
Im zdrowo sie powrócić. Boże poday w rece
Pohńcowi dostatkich/ ktore szupili
Z nas vbogich. Napoi krwia ich pola Tatarskie
Ktora w domu przelali niewinnie/ okrutnie.
Takie sa głosy ludzkie/ ktore przenikaja
Niebiosą y wproszą hanbe twa y zemste
Wojowniku nasz Polski. Stad ci twa przegrana/
Stad bojaźni/ jaka kiedyś *panicum terrorem*
Nazwano/ ze ledwie co poslyszys o Woyskach
Nieprzyjacielskich/ aż już przed nimi wciekasz.
Stad confuzya/ wiec y zapomnienie jakieś/
A na koniec w niewola Poganisła zagnanie
Tak Siła dusz Szlacheckich/ y Żonek/ y dzieci.
Bo jako prośe ma Bog takich błogosławić
Ktorzy y do obozu/ w obozie/ z obozu
Idac/ wstawicznie go ciężko obrażaja.

Bog karze wy-
stępniki y zbro-
dnie.

Spytacie/ jako ma żyć towarzysze woyskowy.

Wojacy w E-
wangelio.

Odsylam ja was wszystkich do Jana Swietego
Nauci/ y przestrogi/ jako sie zachować
Żołnierzowi potrzeba/ chceli aby sam Bog
Z nim wojował/ y szczęśli/ cokolwiek gdzie zacznie.
A to świeżo dano znać/ ze Żanki/ Fortece/
Marnie stracone. Czemu? Bog obroncom serce
Odjal/ gdy widzi zbrodnicichże niezliczone

Zład Miasta y
Fortece tra-
ciemy.

Ktore

*Zginęło twi-
czenie zrod y
serce.* Ktore sie w Murach dzieja. Niewiem co Polacy
Mamy / że żadnych Sortec bronić niewmiemy /
A wmiemy je gubić. Niech Pruszy powiedza /
Sila by bylo pisac. Dosyc y nadmienic /
Gdy y swieze przyklady rzecz za mnie odprawia.
To powiem / że zginęło wojenne cwiczenie.
Zginęło zartym serce / odwaga / ochota /
Zginęli dobrzy w nas / ba y doświadczeni
Rycerze / lubo na dnie coś troche zostało /
Z tego Lagru / śmiele rzeka / boday dlugo.
A ja jakom raz zaczął / tak w ostatku koncze /
Dobrych ktorzy sa chwale / y Bogu zalecam.
Złych gamie / y zetacy / z Oyczyzna narzekam.

SATIRA X.

Na Polski in genere zbytek.

*V Polakom
wszystko na-
zbyt.* **K** Torejdy proste kraje pod okregiem slonca
Z nasemi porownaja w zbytkach rozrzutności:
Tigdy v nas nie dosyc / chyba kieby nazbyt /
Nazbyt slug / nazbyt potraw / nazbyt koni / y psow;
Nazbyt srebra / nazbyt gamb / y brzuchow daremnych.
Piechoty nazbyt / chce zmiatim niewiedziemy
Wojny / do boju malo / gdy Oyczyzna wola
Opomoc y ratunek; do place dz nazbyt /
Z do strawy Haydukow / Draganow / Kozakow /
Ktorzy Pana na miesne czestokroc wydadza
Jatki / albo zdradziwszy / albo wiec wciekly.
Wszystkiego nazbyt w Polsce y assistencyi /
Zbytkow w picciu / w strawie / w skayniach / y spiżarniach.
*Intraty sie na
zbytki obrac-
ja.* Intraty nasze ida / tylko nalezy / rozley /
Nie tylko do potrzeby / albo tez ozdoby /
Ale dla marney straty / sklad potym y nedza.
Naszy bowiem Polacy ex tempore vivunt,
Wszystkiego v nas na raz. Nic providencijs
in futurum. Niepytamy kopy do potrzeby.
Jakoby wlasnie z Ciebie plynac wszystko mialo
*Futura non
providem.* Synaywiecey potrzeba. Zatozymy rece
Gotowego czekamy / Tak on apud Flaccum
Rusticus, expectat ut desinat ammis, at ille

Labitur et in omne labetur volubilis ævum.

Wzdyć Państwa zbytkiem gina/ niech będzie przykładem

Rzym on/ y władza jego/ pokład sie nie wmoży

Zbytki y delicye cudzoziemskie/ potąd

Rzym zbytek
zgubił.

Stał y kwitnął y synal. Te go obalily/

Te go na sie wzajemnie wsadziły; bo z zbytku/

Roscie y niedostatek/ y niedza/ a ta zaś

Pobudza do zamysłów w Oyczyźnie škodliwych.

Bo darum pauperies, opprobrium iubet

Quidvis tātē tros powiedział/ facere et pati.

Tegoś sie tu spodziewać/ gdzie nie wysinięty

Który y nas y
brzydki y nie-
rozumny.

Luxus pānuie/ ale brzydki/ nierozumny.

Inśaby to wysypać na iakie fabryki/

Na ozdobe Oyczyzny/ na sumne Kościoły/

Na kosztowne ogrody/ y pyśne palace.

Na Mury/ Szkół/ y tym podobne struktury/

Ktore wżdy dlugo trwaja y pamiatke niōsa.

Alle sypać na brzuchow siliu wytuczenie/

Sypać na kupy mārnych pacholców/ haydukow/

Na barwy niepotrzebne/ co potym dla Bogā:

Nie mierzymy
nie swo pio-
dżio.

Nie to/ na Wiosce iedney siebzacemu kupić

Ża Tysiac dwa Soboli/ rysow/ złotogłowow/

Aramitow/ Tabinow z zlotem/ y ze srebrem.

Już sie przed tym wspomniālo/ wiecey mowić škoda.

Dosyć że Polska niedza/ vboga/ publicum

Erarium mizerne/ ba niemaś go zgola.

Wszystko na grzbiecie v nas dostatki w pozorze/

Niepytay depositu v nikogo/ *Luxus*

Zbiornu od po-
trzeby ygrośza
niepytay.

Wyniszezy/ wypladruje wszystko/ wiec bogaciem

Cudzoziemcow/ kupujac drogo ich towary/

Materye/ Bławaty/ ktore oni zowia

Roba per Polonia, bo tu nic godnego

Niesła do nas/ chyba co przedać tam nie moga.

A tāt nas ssa/ y wszystkie pieniadze z Korony/

Aśealnie wyprowadzaja/ zboża nāsje placac

A wśelacie towary fałszywa moneta.

A my sie w tym nie baczem/ kupujemy drogo/

Cudzoziemcy
nas kupio.

A tanio sprzedawamy; z tad też nedze pełno.

Nieobaczyś nikogo pienięznego w Polsce

Ekrom Włocha/ a Niemca. Zbytek poje wszystko

SATYRA X.

101

A coż na dignitařstwach bedacy Panowie/
 Dopieroż nam termin ad Luxum. Jako ow
 Powiedzial/ że co sobie Spytek nagorował
 To mu ziadł Pan Krakowski. Sludzy także kradną.
 Pytał sie jeden czemu do Morza tak siła
 Rzek wplywając/ a przecie Morze niewylewa?
 Odpowiedzial mu drugi/ bo sie z niego wody
 Przez podziemne meaty różne zaś rozchodzą
 Przykład z Bi- Podziemnemu lochami/ przez slugi Szafarze.
 blii wzięty. Nagorował był on Krol swemu Baalowi
 Wieczera/ powiadaiać że siła zwoyłł jadać/
 Aż Daniel potrasnie popiolem pawiment/
 Cheąc Krolowi Kapłanowi zdradę jego odkryć.
 Zamkna Koscioł owšem go y zapieczetowa.
 Datym Sacrificuli podziemnymi drzwiami
 Wśledszy ziedli wieczera/ ale zostawili
 Trop y ślad swych trzewików na onym popiele.
 Otworzą Koscioł/ wnidzie Krol/ pulmiski prozne/
 Potrawy poiedzione/ staże Danielowi.
 A Daniel/ wey Krolu/ co to na popiele?
 Cusus sunt vestigia hac. przypatrz sie pilnie.
 Takci Pańskim Szafarzom wczymichy trzeba/
 A spytać sie w regestrach/ cusus vestigia?
 Nie jednego by sie tam tak posflatowało.
 Vstrzedz tra- Siła zbytęk pożyra/ siła y dozorcey.
 dno. Qui custodiet ipsos custodes, rzec moze.
 Wielka bedzie intrata, wiele też gab y rał.
 Briareus miał Olbrzym sto rał/ jako baja
 Co nie zkrada, Poetowie/ musiał mieć kilka dziesiąt brzuchow.
 to zjedzą. Tak y v Panow bedzie sto rał/ to jest sto slug/
 W prawdziec do vsluzenia/ ale też sto brzuchow
 Będzie do nakarmienia/ y do wtuczenia.
 Na co intrata poidzie ani sie obaczyćś.
 Mianowicie gdy sludzy na młodego trafia.
 Wysłskie prowentu poida na koniki/ piełki.
 W ostraku mla Przedaia mu/ a on to kupuje chudziną.
 dego odrwia. Za charty nic to nie jest dać y pare koni.
 Kofuje mie Młosc Panie ten Kumał cztery sta
 Talarow/ a nie dał zań ledwie trzy sta złotych.
 Zapłaci to Pan Młody. Piše potym w Kiegach

A coż

Zapis

Zapisuje Tyślacc w Grodzie/ wyderkuje/
 Wiośki y Majerności arenduje/ to sie
 Wszystko potym obroci na kupno Rumakow,
 Toż przyjdzie zastawić ferezya z siebie:
 Żydkiwie temu radzi/ zewszad go obchodza.
 Kiedy owo Garaon gonil żydow/ y gdy
 Zatonal z Woyskiem wszystkim/ pływaly po Morzu
 Kolpaki/ Ferezye/ Ryśie/ y Sobole.
 Pływaly y Welenje/ Lamparty/ Tygrysy/
 A insie tam ozdoby Aegypczykow onych/
 A żydzi co już przeszli sucha nogą/ stojac
 Na brzegach jeden mowil do drugiego. Szaja
 Widzisz co ono pływa/ bedzie to na brzegu/
 Wybijsz nam do Morze/ dostanie sie do nas
 A ona ferezya/ y Lampart/ y Tygris/
 A on Soboligiermak/ poczekajmy troche/
 Bedzie to u nas w strzynie. Ono tonie chudał
 A już w Morzu po wśy/ tak tam mowil Jozef
 Do Lewka/ albo Jakob do Mojżesza/ albo
 Judka do Zaała. Toż sie y tu dzieje/
 Tonie Pan Młody w długach/ ażci jego suknie
 Plawia sie już do brzegu. Żydzi wygladaja
 Rychło sie ferezye/ Kontosse/ Szaki/
 A żupany przyplawia do rak ich w zastawę.
 Wiec gdy owo kupujesz klenoty y szkiełki
 Dla żony pokad starwa/ dasz czasem za kanak/
 Za cobyś y wieś kupil/ potym zaś to wszystko
 W zastawach dyściec bedzie/ a lichwy przyrasta/
 A tak kupiwszy klenot na borg/ trzykroć płaciś/
 Gdy y lichwe przypiszesz/ ktora dawać musiś
 Od pienieędzy za klenot danych/ y zastawy.
 Owo zgola Polacy źle sie rachujemy/
 Trzeba wziąć pretke w rece/ y pierwey wważyć/
 Czy census nasz rowny jest tym wydatkom naszym/
 Włapiemy te regule na strzynie niezdybna/
 Ne sumptus superet censum. Idźmy przykładami
 Włochow/ Niemcow/ Hispanow/ ktorzy sie swa pędzja
 Wierza w wydatkach/ oneż z utrara stojac.

Solam Virtutem sufficere ad

beatitudinem, nec externa aut for-
tuita requiri.

W Cnocie samey nawyższe dobro y prawdziwe.
Bo to jest tylko dobre ktore sie funduje
W ta samey poczciwości. To dobrym zwąć trzeba.

Co poczciwym. Inſze zaś dobra/ nieſa dobra.

Inſze dobra,
nie ſa dobra.

Czemuż w samey jest Cnocie? bo dobro nawyższe,

W samym jest zaſadzone rozumie. Tym samym

Wſzystkie traci ſwa kraſe/ kiedy od tey części

Oddalone/ ktora w nas nalepſza y pierwſza.

Coż w nas jest nalepſzego? Rozum/ tym przenoſiem

Bydleta/ rownamy ſie Wawyższemu Bogu.

W rozumie do-
bro zaſadzone.

Toc w Rozumie jest dobro naſze/ zartym w Cnocie.

A że człowiek ſluſnie z tey samey wlaſności

Szacujem/ ktora wlaſnie człowiekiem go czyni:

Przeto też inſze rzeczy/ albo za nic/ albo

Za mało poſtładamy/ za mało ſacujemy.

Tad te przydam y druga racya. Że dobro

Mym zdaniem to jest ſamo/ ktore w mocy naſzey

Y ktore niepodlega przypadkom/ ani bydź

Dane/ ani też wziete od niſzego moze.

A ta jest ſama Cnota y ſama Poczciwość.

Inſze dobra powierzchne kto dobrymi zowie/

Wpada w rece fortun/ y jest cudzey wladzy/

Jako ten co západnie w kraj nieprzyjaćielſki/

Swego ſie cienia boi/ wſzedzie ſie oglada;

Tak ci co tego dobra gdzie indziej ſukają

Wſtrachu ſa/ by go jako kiedy nieſtracili.

Nie podlega
przypadkom.

Prawe dobro nie ginie/ ani przypadkom

Podlega/ bo w człowieku ſamym jest záwarte/

Wybito ſie fortunie/ y mają za fraſtkę.

To napisaſz przydam. Jako ja mam proſę

Zwąć to wlaſnym mym dobrem; ſam go nie nabywſzy.

Ktorego mi nauka/ ani rozum/ ani

Sunt cetera
Brzallie.

Cwiczenie nieprzynieſie/ y ktore mie często

Terapi/ lub go ſukam/ lubo go yſnayde.

Bo gdy znajde/ boje sie aby m go nie stracił
 Jesli zaś niedostapie/ płacze ze mnalo
 Jako ptak/ lada liśta boi sie/ tak y ci
 Lada puku/ a co by samego postrzalu?
 W co sie na ten czas wśność/ w co y bezpieczenstwo
 Mladremu obiecane obroci? lecz kto jest
 Prawym Mlejem/ jako sie postrachow nieboi/
 Tak o dziecinne czaczka nic a nic niestoi/
 Ani chwytą kiedy je fortuna rozrzuca/
 Z których drugiemu sie nic/ a drugiemu malo
 Dostanie y nie razem/ y czasem nie calo.
 Do tych wyżej racyi przydam y te. Jako
 Ja mam prośbę zwać y mieć za dobre to co sie
 Często y niegodnemu dostanie? Na przykład/
 Zwodnik będzie bogatym/ piękna Nierządnicą
 Dostatnia/ Rozbojnik wesołym/ szczęśliwym.
 Niekota Senatorem/ złodźi silnym/ zdrowym.
 Nie jest to tedy dobrem/ które y zły człowiek
 Miec może y za swoje własne je poczyta.
 Już cnota musiałaby tym samym zaginać/
 Gdyby to dobrym było co skład inąd mamy
 Nie z nas samych. Bo któżby takowy sie znalazł/
 Żeby dla niego miał garło y dostatki łojć/
 Gdyby te same miały być dobre y zwoane.
 Na koniec opatrności Boskiej wielcebyśmy
 Tym samym ubliżali/ y przyśloby ludziom
 Cnotliwym o zasługach swoich powoptywać/
 Którym sie często dzieje nie dobrze na świecie/
 Z których jedni w złym zdrowiu/ drudzy w niedzy żyją/
 Drugich predka śmierć zmyka/ drugich niedostatek/
 Wbostwo y nie wola cisnie y ciennieży.
 Takbyśmy niewdzięcznemu byli tłumaczami
 Darow y Sadow Boskich/ pytając sie często/
 Czemu dal temu nabyt/ temu nic/ mnie malo.
 Czemu dal temu nie mnie? Czemu wiecey niż mnie?
 Lecz kto prawdziwe dobro za takie poczyta/
 Nim sie contentuje/ ten darow od Boga
 Wdzięczy/ albowiem ich jest/ że tak rzekę/ pełen.
 Wiecey sie wej nie może wlać/ ni wiecey zmieścić.
 Nasladujemyz my Boga/ ten sie soba calo

Contentuje/ y dobro sive w sobie zamyka.
*Dobro prawdziwe w nas są-
 mych.* Znikad mu nieprzybywa. Wszystek w szyskim dobrem.
 Wszystek doskonałością/ y wszysk jest Cnota.
 Trzymamy/ że nic złego zkad maad nie może
 Przypaść człowiekowi/ nie także y dobrego/
*A to jest, Cno-
 ta, y Madrość.* Zle y dobre w nim sie rodzi/ w nim zamyka.
 Cnota samą z mądrością jest naszym żywotem
 Z żywota przyczyna błogosławionego.
 Oney szczęście nie przyda nic/ ani też wymie.
 Ano te dobra/ które dobrymi w nimieniu/
 Choćby wszystkie fortuna siły sive wywarła
 Z figle obrociła/ nie sey nieuczyni.
 Cnota na wieki będzie trwać w swojej całości/
 Ktora że jest prawdziwym dobrem/ jest też oraz
 Nadgroda/ y dostatkem/ y fortuna nasza.

XIEGI CZWARTEY

SATYRA I.

*Na Wyrodkow Familij swoich y tych
Ktorzy zanie sie wrodziwszy / marnie
żyją.*

*Niepomocę sta
rożynie vro-
dzenie.*

*Żdy kto wyro-
dkiem w cno-
ściach,*

*Nama cnota v-
ozymy tia za-
czym.*

Co potych Herbach proste / co po tych Nagrobkach
Obrazach Dziadowstkich Ktore pokazujes /
Szczycac sie Przodkow swoich Genealogia?
Rachujac Succesie / liczac parentelle
Z wielkimi y zacnemi domy. To Teczynstkich /
To Ostrorogow Kladac / Zborowstkich / Tarnowstkich
Wyliczajac / ktorzy tam Rwia cie dotykaja /
Gdyz wyrodkiem tych wszystkich? na co te obrazy
Po scianach Wojownikow slawnych / y Hetmanow /
Rancierzow madyrych / Wodzow odwaznych y dzielnych /
Senatorow Oyczyznie mila Kochajacych /
Gdy w dobrach tylko ichze dziedziczysz / w Cnocie nie?
Ty grasz kostki az do dnia / a oni z pulkami
Już sie w ten czas ruszali. Ty pelniesz za zdrowie
To tego to owego / a oni swoy żywor
Tlesli / y swe dostarki za zdrowie Oyczyzny.
Ty mielko kedys lezyś / a spisz do poludnia /
A oni z konia czasem caly dzien / cala noc
Nie zsiadali. Ty wszystkie wtopiles we psach
Wcieche y zabawe / A konia do wojny
Nie pytasz: owych wszystkich koni byla zabawa.
Chocbyś wszystkie twe sciany obil obrazami /
Dziadow swych y Pradziadow / samą Cnota ma cie
Uczynic y Szlachcicem / y Czlowiekiem zacnym.
Badz w postepkach Tarnowskim / badz Zbytkiem / Girlejem /
Badz Jamoykim / y onym slawnym Chodkiewiczem /
Badz swiezym Koniecpolskim / choc ci nie nie byli
W Rodzie / mam cie za Pana / y familiata,
Chocies sie tylko prostym Chmieleckim wrodzil /
Zes tak dzielny / y zes tak Tatarom jest straznym /

Wam

Tylko nalla-
dny sławnych
Przodków.

Rzecz sam,
nieprzezwiśko
czyni człowie-
kiem.

Compara-
tio.

Wyródkowie
animuszowali

Similitudo
służąc 107
rzeczy.

Mam cie za Ostrońskiego y za Radziwiła:
Jako zaś onych niemam / kiedy sie odrodza
Od swych Przodków / za firke y za prostych chłopow.
Naprzód tedy abyś był godzien wrodzenia
Wyśokiego / Cnych Dziadów / trzeba żebyś Cnota
Miał w sobie / Ktora oni mieli / trzeba żebyś
W życiu / y w postępkach wśeltych / był pocziwym.
Toż w mnie bedzieś zacnym / bedzieś w każdego
Mądrego / y Ktory wie po czemu co chodzi.
Bo prosię; Kto człowiekiem nazwie tego jakim?
Ktory Szlacheckie swoje speści wrodzenie /
Słym życiem / y marnymi brzydło postępkami?
Tytuł Szlachecki / y to co sie konczy na ści

Albo na ści / nie czynia Szlachcicem mym zdaniem.

Ale Cnota / przystoynosc. Jako gdyby Kto zwas /
Karła swojego nazwał Goliatem / albo
Olbrzymem jakim / albo onym roslym Tyfka:
Proszę; czyby sie z rzecza przezwiśko zgadzało?
Jako gdy owo wyzłow zowiem Tygrysami /
Lamparcami / y niewiem jak drapieżnym zwierzem /
A wyzliśko parchate / drugi ledwie lazi /
Nie podobny y do psa / nietylko Tygryś.

Takines ty Zborowski / albo tam Teczynski /
Gdy w sobie Zborowskiego nie niemasz / y tylko
Samym sie wrodzeniem fezyćś nadaremnie.

Aleć do Kogoż ja te rzecz obracam? Do was
Wyródkowie / Ktorzy to sila wiec trzymacie
O sobie / y swych Przodkach. W sobie nie niemasz
Godnego tychże Przodków Cnoty y odwagi.

Ná strone wstap / mowisz / z lawki / albo niewiesz
Żem ja jest Książę y Pan / Wojewodzie przy tym.
Ty niewiem szadeśrodem / a chcesz mie posiadać.
Wstap by cie zabito. Pozwalam Miosć Panie
Żes Wojewodzie / aleś oraz pijanica /
Kostera / y wśeteczni / y srogie ledaco.

Nie tak po Wojewodztu żyja. Znayde ja tu
Pocziwższego Mieyskiego Synka / nizeli ty.

Dosyć żem Wojewodzie. Nie dosyć. Niech bedzie
Rze złota Drynal / przecie go na stole

Niepos

- Niepostawia/ ale tam przy łóżku gódzie niśto/
 Bo Drynal/ choć złoty/ To go nie odnieni.
 Nierozumne bestye z męstwa tylko mają
 Swa pochwałe/ y rzadkich swych doskonałości.
- Druga.* Nie pytam sie czy Polśki/ czy sie w Turczach rodził/
 Czy podunayśki Walach/ byle dobry/ dzielny/
 Mam go za kochanego sobie y drogiego.
 A kiedy gnusne śkapito y śiperne/ niech będzie
 Z Arabij; przecie z nim do Woża/ ani mu
 Pomoże wrodzenie/ choć z dalekich krajow.
 Abyśmy tedy w tobie co twego znaleźli/
 Nie z ozdób twoich przodków/ pokaż co wždy umieś.
 Czyś do rady/ czy zwady; boju/ czy pokoju:
 Czy tylko chcesz/ abyśmy twom sie kłaniali
- Tytuły y sława
nie tobie słu-
żą.* Tytułom/ które dziadom twym służą/ nie tobie:
 Niekładnie widzę/ naderły dumna presumptia/
 Przy której mało kiedy rozsądek się znaydzie/
 Rozum: co oboje w wielkich domach rzadka.
 Lecz mnie ty mój Stachuśku/ racz posłuchać prośbę.
- Nie wspieray
się, byś nie v.
padł.* Wiem żeś się zacie rodził/ ale mało na tym/
 Nie wspieray się na cudzej sławie/ by nie było
 Tak jako kiedy owo fundament upadnie/
 Musi wsiytek budynek paść:/ albo śfankować.
 Winna Matcica pnie się meboga po ziemi/
 Kiedy swej tyczki niema. Toż y ciebie podkła/
 Gdy w tobie nie nieznayda pochwały godnego.
- To się uczyni
zaczyn co tu
wyliczona.* A przeto oto się chciey starać/ abyś slynał
 Człowiekiem dobrym/ mądrym/ w wojnie doświadczonym/
 Sedzia y sprawiedliwym y nieprzerobionym/
 Przyjacielem ścietcznym/ Senatorem dobrym/
 W opiekach nie lakomym Rozjemcą/ prawdziwym
 Świadkiem/ kiedy co na cie przyjdzie sądowego
 Choćby cie miano jako Piekarzkiego palić/
 Cnotliwym/ na piedz nigdy rectum nie vchodząc.
 A jeśliś na Biskupstwo powołan/ y świętym/
 Y pobożnym/ y czystym. Zgola jako tylko
- Personę swą
na światle gdy
dobrze odpra-
wisz.* Personę na cie włożą wyroki/ abyś ją
 Umiał dobrze odprawić/ y z pochwałą wszystkich.
 A w przod z w podob. niem Bożym y bliźniego:
 Inaczey/ niegodzienia y żyć/ choćbyś wszystkich

Włości posiadł Ostrogskich/ choćbyś był Książęciem/
 Bay ArcyKsiążęciem/ y nieroiem czym tyłko/
 Lepiej umrzeć niż zgrzeszyć: bo nam Bog dla tego
 Dał żywot/ abyśmy go na dobre záżyli.
 Dla tego familiom zwykł wiece błogosławić/
 Aby sie wola jego w onychże pełniła.

Gdy żył ba-
 dzień według
 Cnoty.

Chceszli tedy za wola Boża iść/ y sławę
 Tworich przodków zachować/ żyj pocztwie/ dobrze.
 Niekrzywdź bliźniego/ gniewu strzeż sie y chciwości.
 Łakomstwo wyforzenia/ fałsem nie narabiáy/
 Ani krzywo przysięstwem. Poddanych niezdzieray/
 Dekretow nie przedaway. Dadzalić też jaká
 Władza/ podlejszych niż ty niechciey opprimować.
 W Małżeństwie żyj pocztwie/ nie słuchay/ gdyby cie
 Żonka miała przywodzić do chciwego zbioru.

Namie ża-
 cnego.

Takim gdy będziesz/ choćbyś nie tyłko od Lecha
 Ale y od Tembrota samego wywodził
 Swą Genealogia; Wierze/ wierze/ wierze.
 Z ktoreykolwiek chcesz Kiegi y Kroniki wybierz
 Sobie Przodków/ y Dziadow; Nam cie za takiego.

Inaczej nie

Inaczej nie/ gdy widze że przeciwko tobie
 Stoi y bije Przodków twych cnotá y sławá.
 Owszem tym wydatnieyszy jest y okazałszy
 Kozdy szpetny postempet/ im odzacieyszego
 Człowieka popielniony. Togo y wiekłym/ y
 Jawnieyszym czyni/ samá rzecz to pokazuje.

Darmo się po-
 pisiesz.

Wiercy Przodków fabryki różne pokazujeś
 Wspaniale Kościoly kostem ich stawione.
 A ty krzymoprzysięgaś/ á ty Boga bluźnisz.
 Nie pobożności pelen/ zdrad/ grzechow/ y fałsu.
 Nic cie nie wstawia teto fabryki/ Kościoly.
 Oćiec był y cnotliwy/ pobożny/ y dobry/
 A tyś wisieć/ niegodzien postać y w Kościele.
 Takę y Bogu obrzydł/ y ludziom/ y światu.

Exempla
 różne.

Ná koniec/ że me zdanie ad finem przywiode/
 Niemaś tak niemadrego/ żeby niemiał vznąć
 Senekę bydz Korony godnieyszego/ niżli
 Wcznia jego Nerona/ choć ten sed z wysokich
 Samilij/ a ow nie; Zaczyn był Cethegus/
 Zaczyn był y on także Carilina; przecie

- Cyceroni.** Obadwaj swa Oyczyznie zgubić oraz chcieli.
 Azás Cicero Consul podlego narodu/
 Nieyski Synek z Arpinu/ dal im odpor/ bowiem
 Odkrywszy ichże zdrady/ wziął y samych wyla
 Z Oyczyznie swa wyrwał z frogiego zápalu.
- Maryusza.** Ziemeł jego *Marius* po siedm razy Consul
 Cymbrow/ y *Colluvium* zspiknonych narodow/
 Ostatnia prawie zgube Rzymowi niósacych
 Złutkał y tak start w niwecz/ że ledwie sie znalazł.
 Ktoby nowine klełki/ do domow ich zaniósł.
- Lecha nąszo-
go.** A nasz Lech niewiem skąd był/ á przecie Oyczyzny
 Tąpierwsze fundamenta záłożył/ y siła
 Poddził pod sie Narodow. On Przemysław takżo
 Złotnik/ ktory bysłaki zmyśłone y ludzie
 Przeciwnym pokazał pultom/ bitwie wygrał.
 Leszeł po nim z chlopskiego domu/ co Korone
 Raczosćia y záwodem przed inszemi porwał.
- Piasła.** Tuz on Piasł nasz Kolodzi/ á potym Krol sławny/
 Ktorego potomkowie ażż do Ludwika
 Szczęśliwie panowali/ pokazał że Cnota
 W lichy Conditij znaydowac sie może.
 Tak to przed tym bywało zá dobrego wieku
 Na Koronách pisano/ *detur digniori.*
 Zherby nasze Szlacheckie enotay odwaga
 W dzielnośćia kupione. W jednych tam widzienny
 Kopie/ albo zbrojne reki/ albo Miecze.
 W drugich Podkowy/ Strzasty/ Orły/ y Lamparty:
 Sa to znaki dzielności/ sa sławy/ odwagi.
 Pewnie kuśla nie znaydziesz/ ani gracich kostek
 Ti ruz. z żoładnego/ nie znaydziesz podwiti.
 Ale siła takich u nas/ Ktorzyby sie słusnie
 Takimi mogli teraz Zherby pieczetować.
 A ja tak konkluduje/ że cie wole z chłopá
 Chlopem widziec przy Cnocie/ niżeli Zborowskiem
 Bez Zborowskiich postępkow. Cnota czyni zácnym
 A też kto wie skąd idziem. Kiedybysmy mieli
 Do Adam: samego Przodkow naszych spyrac
 Od nas wssak poczynajac. Znalezbysmy tam
 Szewcom/ Brawcom/ Stelmachom/ y Garbarzom/ ba y
 Co gorszego. Ale już Sat prata biberunt.
- Kto wie, z kąd
wyszyj idzie.
my.**

Ná daremne Testamenty / y niewypelnione.

JWiem też Stanisławie dom swoy rozporządził
Pamiętajac na przyszłe rzeczy / wiecy w takim
Już wieku przed oczyma śmierci mając ; Ktora nas
Lub przedzey / lubo później pochybić niemoże.
Co po testamen-
tach gdy z nich
nic.
To powieźdźawszy / aż on wśmieczać się pocznie
A głowa na to krwac. Spyta'm o przyczynę.
Na co mi tak odpowie. Coż ci miły Bracie
Potym / przed czasem czynić te dyspozycye
A Testamenty piśać / z Których nic nie będzie.
Niepsu'y daremno głowy / a w śmiech się niewodaway.
Który Testament kiedy był erekwowany ?
Ktoremu się dość stało według Testatora
Ostatniey woli prośbę ? Dobrze Wojewoda
Powieśt jedne-
go Wojewody.
Jeden o tym powiedział / kiedy mu radzono
Aby Testament piśał. Co mi / prawi / potym /
Gdy z niego nic nie będzie ? Oco gdy odjeżdżam
Z Majetności / rośkaze tam Urzędnikowi
A to y owo spisać ; zostawić mu dług
Memorial / y spisać / co ma pod moy czynić
Odjazd / obiecując się w tydzień nazad wrocić.
Przecie ze wszystkiego nic / choć się mnie spodziewa /
A kłopotu za tydzień / Ktorego nie wydzie.
Daleko mniej
w takim razie.
A coż ci / co się nigdy mnie niespodziewają /
Ani mego powrotu / gdy umrę ? Czy prośbę
Sprawia to co rośkaze w Testamencie moim ?
Ktoż się tego wponni ? Ja nie z martwych wstane
Tak przedko / aż na on sąd ostatni / gdy nie ja
Ktym / lecz zemna kto inſy rachować się będzie.
Smieszny je-
dnego Szlachci
ca testament.
Powiadają o jednym Szlachci'cu / że piśając
Testament / takim kształtem piśał go. Kościółom
Ja ma duszę naznaczam dwa Tysiąca / ale
Z tego wiem nic nie będzie. Żony prośbę aby
Ja Maj niechodźiła / lecz z tego nic nie będzie.
Dzieci do Szkoły oddać / z tego nic nie będzie
Skronnie dobr mych zażywać / z tego nic nie będzie.

Tłumaczenie
różne ośta-
tniej woli.

Legowane sum-
my na próżności
obroczone.

Dzielnia edu-
kacyjna o Ziemię

Opiekuni dró-
gipia.

Stana y ti za-
takich.

Gachami sie nie bawić / z tego nic nie będzie.
Synom zbierać y Cerkom / z tego nic nie będzie.
Potomstwo rozporządzić / z tego nic nie będzie.
Popłacić co sie winno / z tego nic nie będzie.
Czeladzi też nadgródzić / z tego nic nie będzie.
Owo zgola z tych rzeczy wszystkich nic nie będzie /
Z mego Testamentu. A tak skonczył chudał
Z żywot / y Testament / dobrze wywrożywszy
Ze z onego wszystkiego Nic Nic bydz nie miało.
O jakie wiec bywają tłumaczenia tey to
Ostatniej twojej woli. Rozkaześ na Kościół
Dać co; Bogatec teraz Kościoły / Lepiej to
Na pogrzebna obrocić pompy y na świeca
Do Katafalku / lub też na kapy dla koni.
Razęś między wbostwo rozsypać kilka set /
Albo w bogim Mniom / Szpitalom podzielić.
Ey co potym! Świety był mąż mój za żywota /
Już on w Niebie króluj / lepiej to na wczte
Panow gości obrocić / albo też pacholkom /
Na koniecy Francymier siła potrzebuje.
Tymci by sie wyraić / Tymby Trybunały
Nie potrzebnie oblecieć / aby ci co sie tam
Prawni przypatrzeli Jey Mości: bo teraz
Wdowy / nie dla spraw / ale dla nabycia gachow /
Lubliny / y Piotrkowy / corocznie obleca.
Ale wracam sie nazad. Rozkaześ dać dzieci
Do Jezuitow albo gdzie: Coż tam po nich w szkole /
Jeszcze to dzieci młode: wiec siła kosztuje
Strawa w Mieście / Inspektor / y insze potrzeby.
Lepiej za to Karoca z ściecia Konikupić /
Aby ludzie wiedzieli / zem tego Malzonka /
Ktory był Kasztellanem / bliskim tam gdzieś Krola.
To takie tłumaczenia ostatniej twej woli.
Nie wspominam Tutorow ktorych opiekunami
Albo wypiekunami / nie opiekunami
Ślusznie nazwać / bo pewnie wypieka ostatek /
Z wysusza dostatkę dzieci pozostawionych /
Ze kropla nie zostanie Oycowskiemu zbioru.
Aleć stana też czasem y Kieja y Mniży
Za wypiekunow / kiedy obstampia chorego

Już zdesperowanego. Pości sie chudziną/
Czy wprzód o duszy myśleć/ czy o dzieciach/ czyli
O żenie/ domu/ czy też jakoby tych Sepow
[Nie o wszystkich sie mowi/ ale śila takich]
Co na trupa czuwają/ zbyć jako od siebie.
A oni nie dla duszy/ lecz dla twego zbioru/
Wieśają sie nad toba/ jako trut nad świeżo
Obieźonym/ czekając swego tam obłowu.

Przykład albo
powieść do to-
go służąca.

Słyszałem/ że raz jeden Kapłan Páná na śmierć
Dysponując/ á widząc że już zmysły stracił/
Pyta go. Mości Pánie/ te kilka set lasztow
Odkazujesz Waszec na Kościół: Pan milczy/
A on owo milczenie pro consensu mieć chce.
Bo qui tacet videtur consentire: Znówu
Pyta/ á ow Gółwarczek/ y owe ogrody
Legujesz na Kościół: Pan milczy/ á on to
Wszystko w testament piśze/ bo był Notarius
Proto, to jest na to to/ aby był notował
Gdy co kto Xieży kiedy darował przy śmierci.
Aż sie też Syn onego Páná wyrwie z kata/
A pyta/ Pánie Oycze/ kaześ Waszec tego
Xiedza oknem wyrzucić: Milczy Ociec: bo już
Ledwie co ducha w ciele. Aż Syn. To milczenie
Trzeba brąć pro assensu. Weścież tego Xiedzą/
A wyrzucicie go oknem/ bo ta jest ostatnia
Wola Rodziciá mego. Odstąpilci Pater
On duchowny wszystkichiego/ żeby był nie zleciał.
Szczesliwy ále
rzadki. Szczesliwy komu Pan Bóg da Erekutora
Takiego/ któryby miał on sąd przed oczymá
Straszliwy/ gdzie sie bedzie trzeba wyrachować.
Bo inaczej nie wydziesz/ jeśli sie nie sprawisz/
Tam Boże skarż tych miłych wypiekunow proszę/
A tych Erekutorow. Tobie to zlecamy.

SATYRA III.

Na wszechmocne podarki v nas/ y że tu
w polsce omnia vanalia.

O Tierzadne Krolestwo y zginienia bliskie
Gdzie ani Prawa waza/ ani Sprawiedliwość

Z złota wszy-
skiego tu da-
stanie.

Seym tylko
przed sie
wzięt.

Sila takich Do-
rodek.

Złoto promotor
napierwszy.

T na Trybuna-
łach.

Zony za nie do-
stanie.

Ma mieysca: ale wszystko złotem kupić trzeba
Tak o Troi napisał Pisorem nasz Polski.
A ja tych słow zażyje o Krolewstwie naszym.
Gdzieś się wiecey znajduje y tych co przedają
Prawa/ wolności nasze/ y tych co kupują:
Coby tu rzekł Jugurta/ który raz o Rzymie:
Powiedział/ *o Venalem Urbem si emptorem
inveniat!* A tu co? Swobody/ Honory/
Dignitarstwa przedajne/ przedajna y Cnota/
A wiara/ y Oczyszta/ y wszystko przedajne.
Niechce tylko *theatrum* Seymowe wziąć przed sie/
Niechce tylko dwor Páński; Idź tam kto niwierzy
A znaś y przyznaś mi/ że wszystko przedajne.
To y Polska przedajna y Rzeczpospolita:
Czemu nie/ tak naczesciey na targu wiec bywa.
Tá Seymie rzecz drugi z tychto. Nie Dorotkam
Nie przedajna. Aliszy ledwie *pernoctata*
Przydzie/ alie Dorotka Dorotka nieboga/
Dala sie przedarować. Spuszcila z vporu.
Przydzieszli na dwor Páński: alie dadza temu
Dáńcova za złoto dziś. Dadza drugiemu
Też na zajutrz/ gdy wiecey Czerwonych złotych.
Promocya przedajna. Jesli z Urzednikow
Jeden cie promowuje/ niechże zaś kto drugi
Wda sie do drugiego promocij/ á da
Zsesisto/ alis o sech ty/ y z promotorem.
Odmieniać wnet w Przywilej/ choć sie Krol podpise.
Złoto samo promotor prawdziwy. Pieniadze
Wiecey niż Marszałkowie/ niżli Pieczętarze
Moga/ przez leda babe Pánu wyliczone.
Co złoto w Trybunałach czyni y wszelakich
Sadach/ tych tylko spytać/ którzy wygrawiają.
Gotowa tam wygrana/ gdy Praktykiem złoto.
To od ciebie niech mowi/ a Jurysta milczy.
Upewniam żeś ja wygrał. Inaczej przegrales
Chudziño/ gdy z proźnemi rekomá przyjedziesz.
Złoto cie wesprze w twoim staraniu o żone/
Gdy nim nasćieleś reke jedney tam y drugiej
Babie/ lub Ochmistrzowi/ lub Spowiednikowi/
Pannomli też służbnym/ Karłom/ y Karlicom.

Złoto

Miaśd
gumie

lednym s
wszystko
pisa

Wielka
wnia

Vox es
teres n

Co świ
to w
liebie y
tło.

Nie lubi
kich goś
rzow.

SATYRA IV.

115

Między expu-
gnacji.

Jednym słowem
wszystko ku-
pię.

Złoto otwiera serca: Otwiera Sorteco
Niedobryte/ tak kiedyś Macedo powiedział.
Lada żyd lepszy z workiem złota tymi czasami
Tuz nastarży przyjaciel. Ow ma zawsze przystępek
Ten się musi naczekać/ czasem do wieczora.
Zgola za złotem wszystko chodzi/ zgola onym
Każda rzecz stargujemy y każda kupujemy/
Lecz tak tak wyda targi y kupna w drobniejszych
Rzeczach y sprawach. Ale kto Oyczyznie na targ
Puszcza/ jakiej jest godzien winy y karania?
Ojdziesz to sam mój Boże/ a karz takich Synów:

SATYRA IV.

Ną pełnych próżney chwały y osobie rozumienia.

Wielka dero-
wnia.

Vox es, prz
teres nihil.

Co świat robi,
to wszystko y
niebie y przez
tę.

Nie lubię ra-
kich gospodar-
zów.

Laboras Philautia, Kochasz się sam w sobie.
Rozumiesz żeś ty jeden/ y że nie masz nad cie/
A nad twoje dostarki/ nad twoje porządki.
Stadże odales gembe. Tego niedostaje
Tylko/ że na Tytule nie piszesz Krolowi
Memu Mościemu Pánu y przyjacielowi.
Prozna cie chwala blaznie nadeła/ y wielkie
Osobie rozumienie. Tak mniemasz/ że nie masz
Grzeczniejszego/ mędrszego/ y rozsądniejszego/
Bogatszego/ gładszego y odważniejszego
We wszystkim tym okragu stworzonego Świata.
Stapasz z tabulatury/ siła dyktujesz/
Nowa się popisujesz/ groziś/ ba zabijasz.
Ale słowy/ nie rzecz: sam się przy tym chwaliś.
Takem mówił/ tak czynił na Sejmie/ w Senacie.
Jam wojnę y spokój/ jam Sejm koncludował.
Ja sam obrąłem Krola. Jam to czynił/ owo/
Albo ono Wszyscy gdy nuleżeli/ jam mówił.
Zgola co się tam w Chynie/ albo w Japonii
Albo w Antipodow stanie/ albo stało/
Tyś to wszystko sporządził/ tyś to spraktykował.
Z małych y wielkich rzeczy próżney fukaś chwały.
Lubomasz przyjaciela/ to się potrawami
A winem popisujesz/ Tylem dał za beczkę/

Złoto

Takto

Tak to jest stare wino / Tokajskie / Tarsalskie.
 Tego Kurfirst Jego Mość przysłał mi Jelenia /
 To mam od Rakociego wino w podarunku.
 Porwones tam dyablu z twym winem / y tym to
 Bankietem / maszli mi go wystawnie zalecać /
 Jakkby nie nie pił nigdy / ani jadł takiego.
 Albo arcykła-
 znow. Tym zdaniem niemaś wielkych nów rakowych błaznow /
 Co sie to wszystko chwala z swych dożdonalosci
 A co osobie siła trzymają / a w rzeczy
 Niemaś kim brzątnąć / jako stara powieść nieśie.
 Regiment bedzie w reku trzciniany / chod prawy
 Bociani / a niepytay aby miał gdzie w Wojskach
 Nie rzkać regimentować / ale ani postać.
 Czy niegodni tacy bydz reprezentowani
 Prawdziwych
 w Comedij
 Thrasjanow. Na Komedyach / jako Miles gloriosus
 O Plautus / albo dawny Thraso / albo tym to
 Podobny / jakich Wojskie Sceny wystawiają.
 Kiedy zechceś wysmazać co z ichże postawy /
 Nie wydistilujes nic / choćbyś był sprzedniękłych
 Chimiłow Politycznych. Postawy w nich siła /
 A waktumie. Słow wiele / ale rzeczy o rość.
 W osientacy
 w szyscy sacy. Wszystkie myśl na tym tylko / pisząc sie y mowa
 A postura / y chodem y każdym ruszeniem /
 Aby każdy z nas przyznał: Egrzecznyż to człowiek !
 A poważny / Senator mądry y roztropny.
 Przyznam że ten co mało znał y widział takich
 Są wielkiego mieć będzie człowieka takiego /
 Ale ten który sie zna na rzeczach y ludziach /
 V mądrych y
 rozsądných la-
 daco. Pospo-
 tu ta chodzi. Pewnie go blaznem nazwie nadetym a glupim /
 A tylko na pozorze samym zasadzonym.
 Tacy co sie to chwala / mało zawżę czynia:
 Im która glebsza rzeka / tym więc cięży plynie /
 Im więcej w kim godności / rozumu y statku
 Tym mniej o sobie trzyma / ale inşy o nim
 Wiele y rozumieją / wiele doznawają.
 Sepulchra dealbara możemy tych nazwać /
 Co to są coś powierzchu / a wewnątrz ladaco.
 Admonicya po-
 trzeba. Ty sie zaś o to staray / abys był v baczných
 Chwalny / nie sam v siebie. Niechci to przyznają
 Inşy / żeś godny / grzeczny / mądry / meżny / zacny !

Nie

Nie o do
Boga proIako wie
kuchZylio z
sie z m
twaImpia
y Bogu brKrol by
zcierpi

Nie ty sam z tym wyłatuy. Alias im więcej
Po wierzchu sie nadstawiaś/ tymś mniejszym w mnie.

SATYRA V.

Jako trzeba y o co Boga prosić/ a że
sie często w tym mylemy.

Nie o dostatki
Boga prosimy.

Jako wiele są-
kich.

Zysie egadza
sie z modli-
twa.

Impia vota
y Bogu brzydli-
we.

Krol był nie
cierpiat, a

Dziękujemy Stanisławie Bogu za wszelkie
Dobrodziejstwa nam dane. Nawiedzimy Kościoły/
Padniemy przed Świętymi jego Ołtarzami.

Daymy mu cześć y chwałę/ a prosimy nie o to
O co wiec ludzie proszą. Tę o złoto/ srebro/
Pieniądze y dostatki/ nie o Majetności/
Ale prosimy o czyste sumnienie/ o święte
Obyczaje/ któreby według niego były.

Wiem to moy drogi Bracie/ że ty o toż prosisz.
Aleć jak wiele innych! Ktorzy co innego
O Boga otrzymać chcą/ nie to co z ich dobrem.
Drudzy zaś rsty proszą/ nie sercem: a drudzy
O Niebo żebrzą/ wszystkich czartów w sercu nosząc.

A drugi nie śmie głosem wyrzec/ o co prosić/
Dla tego gębą tylko miga coś pod nosem/
Mruczac jako Niedźwiadek jaki/ a złe myśli.
Wzdycha do Boga/ Panie dayże aby prędko
Umiał moy Stryi albo Wuy/ bo sie Sukcesij

Po nim dobrej spodziewam. Drugi prosi aby
Żonczką jego zepsła co naprzedzey z swiata/
Żeby mu druga posag przyniosła rzeziſty.

Prosi trzeci aby ten co ma Starostwo była
Ustampil z swiata/ a on porwał z tychże jedno.

Drugi pieczęci czeka/ drugi laski wielkiey/
Y myśla/ O starzyć też Kanclerz y Marszałek
Y choruja obadwaj często. Dayże Boże
Aby prędko pomarli/ a mnie sie dostało

Jedno z tych. Toż o Kiezy możemy rozumieć.
Arcybiskup już stary/ stary y ten Biskup
Albo ow. Dayże Panie prędkie im skonanie/
A powolay obudwu do swey chwały świętey.

Tak sobie Expectanti myślą. Oco proszą.

Spytam sie ja którego. Miły Bracie gdybyś

coż Bog w sa-
kiny proście.

Zapłacił to so-
wicie, niefra-
suj się.

Samisz te vo-
ta mora-
mur.

Obyczaje prze-
sądka, że pro-
sząc nie vpro-
si/z.

Grzechy twe
Boga odrażają.

O co takiego prosił Król/ albo Páná;
Żeby albo tym coś to zaważdzą/ gárlo
Wziął/ y żywot im odjął/ albo Orząd i iti/
A tobie dał. Czyby Król nie skoczył na taką
Prośbę y twe żądanie? Czyby nie rzekł zaraz/
A boday cię zaparto/ chcesz abym Tyránem
Został dla twego dobra/ y dla twej chciwości?
Chcesz mież z cnoty wyrzuc/ y z sprawiedliwości/
A coż Bog/ z którym w dobroć mierz z nas nieporówna/
Nie ma się słuszenie gniewać? Aż cię nie starze
Tę minuty o taką prośbę/ dla tego ty
Masz cierpliwoscia jego kusić/ y zniey sydzic/
Prosisz Boga o zdrowie/ a ty każdego dnia
Gorzalka się wpijesz/ a ty się oberkasz
Czego żołądek strawić niemoże cała noc/
A ty się wszechceniśtwo y zbytkami w niwecz
Popijesz y wyniszczyś/ y zgnijesz nałomiec.
Prosisz o zbior y złoto/ A ty coś do reki
Przydasz wszystko przepijesz/ przechulasz/ y straciś.
Prosisz Boga aby cię pewna nieminela
Wakancya/ a tyś jest jeden z Domatorow
Albo z Domiciusow y Domicianow/
Ktoryś nie postął nigdzie/ na Woynie/ na Seymach/
A przy kuflu Królowi wnieś tylko lajść/
Postępki jego spocąć y głupie śkalszac.
A macie Wakancya potkac/ y w niej prośbę
Mac Bog pobłogosławieć? Niepodobna v mnie.
Starasz się o Malzonkę pocziwca/ bogata/
A tyś sam niepocziwcy/ ładajaki/ przytym
Seraciles wszystko/ y te ledwie masz kuszula.
Jakoż to masz otrzymać od Boga/ gdyś taki?
Niepomoga tabliczki/ ani Veta, ani
Droga do Czesłochowy/ kiedy odpust/ rozpust.
Choćbyś wszystkie objeżdżił nieylesa święte. Tucto/
Zaczął sobie Bog vży/ roidzac twe postępki.
Grzechy twe mieć nie mogą do niego przystępu:
Jakoż z Bogiem/ tak ow z toba nieboraku.
Święci cię opuszcili/ boś niegodzien tego
Aby się kiedy mieli za toba przyczynić.
A jeśli się wciękasz do ichże przyczyny/

Niech

Serce
przyjem

Patier
dny z ob
mi, skun

Sámismy
zgaby pr
na

O Bogu
147

Marny
czy szuk
onie pro

• pienia

K're na
wodz

Serce czyste
przyjemna ofia
ra.

Patierz zgo-
dny z obyczaj-
mi, skuteczny.

Samiśmy sobie
zguby przycz-
ni.

O Bogu nie py-
taj.

Marnych rze-
czy szukamy y
nie prosiemy.

• pieniądze.

Kiere nas za-
wodza.

Niech wprzód żywot pocztowy będzie/ wiec y czyste
Rece/ y serce twoje. Inaczej daremny

Patierz twoy y modlitwy/ ktore tam trzepocesz
Wielniwszy sie mowiac bez wszelkiej wagi.
Słowa leca z ust/ serce niewiem gdzie zabrnelo.
Gembą Bogą wblagać chceš/ sercem nie myśliš.
Chcejšli mieć swą modlitwę ważną/ niech sie zgadza
Żywot z usty y z twoim Patierzem/ wprosiš.

Tę przykład/ Świętych wyzwań mowiac Litania
Sancte Petre & Paule orate pro nobis.

Sancta Anna, Hedwigis, Orate pro nobis.

Tak czyn abyś bezpiecznie rzec mogł. Sancti mores.

Immaculata vita, orate pro nobis.

Pia simul opera, orate pro nobis.

Pietas, Religio, Iustitia, Fides.

Humilitas, Castitas, orate pro nobis.

Sancta Patientia, Sobrietas, Candor,

Animi rectitudo, orate pro nobis.

Tak będzieš wysłuchany: bo to wiedz że nas Bog

Żnędzy przyczyni karze/ y boleje na to

Gdy nas karze/ a musi. Perditio tua

Ex te Israel, dawno tak nam powiedziono.

Co rzekę o ozieblym nabożeństwie naszym:

Oczywista gore a my o Bogu nie myślę/

Ani sie mu klaniamy/ ani sie koczemy

Przed Majestatem jego. Nie kaza nam starszy/

Nie słychać nic o żadnych y suplikacyach/

Procesji niepytaj. Czemu? Jeszcze proces

Niewyszędł. Bylibysmy Plebani karani

Gdybysmy sie domyslić mieli Bogą prosić.

To Xieża; a my jako? Niewiem o co prosić

A czego sobie życzyć/ bo czasem skodliwych

Rzeczy szukamy oraz y życzymy sobie.

Co jest takiego prosze/ czego chciwie pragnieš:

Abyś niemiał żalować/ gdy tegoż dostampiš:

Wprzód klade pieniądze/ ktorych naywiecey

A pragna y szukała ludzic. Ażas prosze

Co wiecey y kłopotow/ wiec y niebezpieczeństw

Ża soba ciagnie/ jako dostatk/ y zbiory:

Nieboi sie w bogi chłopek aby z gliny

Wypil trucizne/ ale boi sie Krol/ Xiążę
 I Papież/ aby mu tam w złotej czarce/ albo
 Thopasowym Kieliszku czego nie zadano.
 W Turczach bezpieczen żyje vbogi rzemieślnik/
 Ale sie Basia albo Wezir boi/ aby
 Dzis niechciano odebrać/ co wiele lat zbierał.

o Honoru.

Honorow sobie życzyś/ y wysotich stoltow?
 O jakbyś tymi czasami żył Philozofow
 Onych dwu/ z ktorych jeden plakał/ drugi sie śmiał/
 A to oba czynili razem/ bez przestanku.
 Jużci wždy ten jako ten co plakał/ ale ow
 Śmieśmiesz się co od śmiechu vlegat: Coż gdyby
 Obaczył tymi czasami pełne wiatrow mozgi
 I pełne dymow głowy/ gorne animusze/
 Nadete ambitia/ oraz prozra chwała.
 Nie trzeba go było ślac/ tylko na dwor Pánstij
 Rozumiem żeby sie był rozpułnal od śmiechu/
 Widzac á ono drugi że tam Fortedżinia/
 Że prowadzi na śmiat/ rozumie że Krolew
 Wysszet z pompy stworzony y z gornych conceptow/
 Ktore gdybys chciał wyszć/ znalazbys je suchsze
 Tuzeli wyszła żagiew/ albo suchy wagiel.
 O tytuły jak stoja? Vostra Eccelencia.
 Ten tytuł z cielenćiny á jak ich wraczy?
 A coż Vostra Altesa? Stanie im za wszystkie
 Fortuny na tym świecie: prateret nihil.
 To dla tych frażek sobie głowę fatygować?
 To honor mieć nad Enote/ y nad wszelkie dobro?
 Dla tytułow szankować y w reputacyi
 I śmiechow ludzkich nie wiec/ oraz obmowiska?
 Porwan dyablu tytuł/ wole ja swoy pokoy
 I dobre zachowanie y wspomnienie wśedzie.

Prosi o Wy-
 mowe. I ta
 nie jednego za
 wiodła.

Życzyś sobie wymowy/ życzyś byś był praktykiem
 Sławonym y zawołanym/ á za tego niewiesz
 Że Brzeżinistemu język wrzneto/ á potym
 Do śubienice kedyś mizernie przybito?
 A za niewiesz że tymi czasami z Trybunali
 Wyjeżdżając z Jurystow/ każdy co przedniejszy
 Musi sobie opatrzyć konwoy y obronę/
 I strzelby co przy wozach/ aby go tam w drodze

Marnie

lako Cy

Demofie

Prosiż y
 we, y st
 rad szuk

Nie na
 sie Ham
 wi.

T Alex
 przypatli
 także y X

Naż Zof
 ski naj

SATYRA. V.

21

lako Cicerona. Marnie gdzie nie zabito/ bo nie wfa sobie.
 Zjadł pies jadlo. Czują nań nie jeden/ nie drugi.
 Onemu z Oratorow pierwszemu wrznięty
Demostenesja. Język/ potym do Rzymu przyniesiony z głową
 Pro Rosiris był przybity/ głowa wystawiona.
 Lepiej było zle wirsze pisać/ niż wymowienie
 Antoniusa w swoich Philippikach drażnić.
 Toż podkalo nieszczęście y Demostenesja.
 Owo zgola gdy czasem ostrze gambka rzecze
 Bija ja często o to. Język za zembami
 Choway/ wydzieś kłopotu/ wydzieś y przestrażu.
Prostizy y Buława. y sławy z tad szukasz. Satacy/ co nąd wszystkie fieszczcia poczytaja
 Dopiac buławy/ to jest/ dopiac Hetmanilskiego
 Urzedu y wojenny sławy y honoru.
 Bo drugi plonna samam nąd cnote poczyta/
 A te ma za nadgrode odwag swych y kosztow
 Silu y to zawiodło tak dawnych jak świeżych.
 Hannibal on jak sumny y niezwyeczony
 Przez lat tak si'a/ co wziął/ co sprawił/ wiadoma.
Nie naddala sie Hannibalo wi. Tą coż przyşedł chudźina? Wygnany z Wyszyny
 Musiał sie po Azji tułać/ nadługujac
 Krolom/ a. też na koniec gdy miał bydź wydany
 Rzymianom/ otrul sie sam marnie nieboraczek/
 On pierścień w którym zawsze trucizne wiec chował:
 Zemścił sie fcyrze Cannas, y krwie tam wylaney.
T Alexander przypłacił: także y Xerxes. Wielki on Alexander/ ktoremu świat mały
 W młodym wieku otruty/ y w fcyzupley zawarty
 Trumience/ ten ktorego świat nie mógł ogarnąć.
 Xerxes Pers goryznośil/ y rzeki wypijał
 Z swoim wojskiem/ y morze ślał mostkami/ przecie
 W jedney łodeczce ledwie wszedł przed Grekami
 W mizernie rmykał/ bojąc sie pogoni.
 Ci wszyscy przypłacili požadaney sławy
 Tę nam nie zostawiający/ tylko materiam
 Rhetorom y Studentom na deklamacye.
Nuż Zolkiewski nasz. Tę nie dawno Zolkiewski/ lubo wielki Hetman/
 Głowy marnie pozbawion/ a one Turecka
 Szabla aż do Sztambułu na widok zaniosta.
 Nieboszczyk Romecpolski/ nuż y nasz świeżo
 Hetmani kosztowali y kosztują dotad

Nley niewoli poganstey / a nad wszystko wstydu.
 Siła takich co sobie długich lat wiec życza /
 Nie mają y tu przez coby być łamaci / bo wiem
 Kto zna *incommoda* mizerney starosci /
 Nie ma sie czego / nie ma napierac y życzyć.
 Naprzód co do postaci / ta sie wszystko zmieni.
 Oczy zeszkleja / plyną / z nosa ciecz / przytym
 Sluch stracony / żoladek zły / głowa sie trzęsie /
 Nogę niesłuzą / kaszel wstawicznie trapi.
 Żonka też jeśli młoda / pewne nie dla ciebie
 Stareńki bzdyczku / znaydzie ona sobie młodszych.
 Przytym wszystkim złych chorób liczba nie zliczona
 Opadnie wiec Tatusia. Doczeka sie chuda
 Synów swoich śmierci / ba y wnuków czasem /
 Złazą złym następuje. Sam już ledwie chodzi /
 Żarnia go a on gembę rozdziwia jak prażę
 Wgniazdzie / gdy mu co Matka przymie sie żywności.
 Ale to wszystko frąszka / gorzej y rozsadek
 Zmysły y sam rozum stracony / gdy owo
 Żdźcie nie je nieborak / niewie co sie dzieje /
 Nie zna nikogo z swoich / o swe własne dzieci
 Pyta sie jak je zowia. Zgola jednym słowem
 Fabula y żart ludzki / y swych pośmiwiłko.
 Jeśli przykładów chcemy / Nestor trzystoletni
 Wszystkich synów pochował w przód / oraz opłakał
 Wskarżając sie na wiek długi y niebezpieście.
 Priamus Krol Trojancki w popioł pogrzebiona
 Widział Oycyzne y swych / y wszystko Krolestwo /
 Patrzał na śmierć okrutną gromadnych dziateczek
 A gdy onego Hektora koniu koło Troi
 Włoczył Achilles meżny / na hanibę Oycowsta /
 Na koniec jak wol stary / y zrobiony plugiem
 I żrzmem / podał garło *ante aram levis*
 Srogieniu Pythusowi / y tam niedźny skoniczył.
 Dam pokoy *Mithridati* / dam y bogatemu
 Crazusowi / Ktorego Solon wpominał
 Aby na ostatni wiek y koniec pamierał /
 Rozwodząc mu / że *nemo felix ante mortem*.
 Marius on / y za nim *Pompeius* wielki
 Mogli sie za szczęśliwych liczyć / gdyby byli

Profisz o dłu-
 gie życie.

Różne y w tym
 incomoda.

Przykłady te-
 goż.

Crazus znał
 swa śmierć.

Profisz o
 dłość, wro

T na ty
 nie jeden
 raz.

Conclus
 O co Bog
 kł.

Bog wie c
 nam tyż

O te rzecz
 dy, prośn

Pomara

Pomarli po tryumfach pierwszych / lecz wyroli
Chowały ich dla czegoś gorszego / albowiem
Obuch pozabijala marmie niewolnicza
Reka. Leży bez głowy Pompeius sławny
Z całym głową leża / Lentulus, Cethegus
Bezecny Catylina, trzeci zdrajcy Oyczyzny.

Prosił o gł-
dność, wroda.

Zyczyś na koniec sobie / życie / y dziateczkom
Tak synom jako Corkom / wrody / gładkości.
O jako trudno wstrzedz tego licha w cale?
Głodka żona / jest wiecha na piwo y na miód /
Kozdy zściaga / koźdy tam circuit querens quid
Rasial, a ty czuwasz / strzeżesz. Nierstrzeżesz.
Toż y w Coreczkach wznasz / gdy tylko podrośsz
A w zwierciadle sie przejrza y gładkie obacza.

T na tym sie
nie jeden spa-
raz.

Jeżeli też twoy Pan Syn wrodziwy będzie
Nadobny / bacząc że plec go biala lubi
Zaraz sie do zalotkow bierze / do amorow /
Aż też Pan brat oberwie / aż raczynke wtna
Gemby natna / paragraf przez nos nanotuja /
Leb rozwała / że sie w nim y wroble lada mogą.
A toż tobie twarszyczka gładka. At wroda.

Conclusio.

O co Boga pro-
sił.

Czegoż wždy sobie życzyć / o co Boga prosić?
To co w Ewangeliu rzekł / o Regnum Dei
A przy nim wszystko będzie. Zostawmy to jemu
Co nam trzeba do życia: bo ten nie wmorzy
Głodem niedzney praśiny / ani gdy go prosić
O jaje będziesz / podać miasto niego wezła.
Wna czego nam trzeba Bog sam dobrośliwy
Nda co do potrzeby / nie co do wiechy /

Bog wie czego
nam trzeba.

Wiedząc y widząc wszystko co jest z dobrym naszym
Większa on ma o tobie opiekę / niż ty sam /
Wiecej sie w tobie kocha / niżli ty sam w sobie /
Bo ty czasem chciwością y próżnym zawodem
Szukaś y ozienienia / y dobrego mienia /
A niewiesz / że na żonke niepoczciwa trafiaś /
Niewiesz że na złe dzieci. Bog jednak wie wszystko
Proś tedy nie orzechy prośne y nietrwale /
Ale proś o stateczny umysł / rozum zdrowy.
Igola ut sit mens sana in corpore sano.

O te rzeczy te-
dy, prosimy.

A że to wszystko zamkne zdanym Satyrykiem /

Poste

Posce animum fortem & mortis terrore carentem
 Qui spatium vite, inter munera ponat
 Natura, qui ferre queat quoscunque labores,
 Nesciat irasci, cupiat nihil, & potiores
 Herculis ærumnas credat, seuðsque labores,
 Et Venere & plumis, & cenis Sardanepali.
 Monstro, quod ipse tibi possis dare. Semita certe
 Tranquilla, per virtutem, patet unica vite.
 Nullum numen abest si sit prudentia, sed te
 Nos facimus fortuna Deum, colloque locamus.

Nie o złoto, a-
 ni srebro.

Bo sie to czu-
 sem lada jako
 obraca.

Czyste sumnie
 nie stoi za mo-
 alitw.

Wly/ jakom rzekł/ niewiemny o co Boga prosić/
 Rjako. Sami złoto lubiac/ Boga chcemy
 Onymże blagac/ złote tablice wieszamy/
 Srebrne waia dajemy Bościolom/ y Mnichom/
 Ktoreżas/ Boże odpusc! czasem obracaja
 Ta brzuch/ na pijacyti/ a czasem y na psy/
 Ta wygode y wczasły. Tio wszedzie tak bywa/
 Ale wiem/ bywa czasem. Lepiej dać v bogim
 Tizli Mniszę skatuly/ reławy fyrotie
 Tym złotem y pieniedzmi/ mym zdaniem/ napelniać.
 Chwale ozdobe swietych mniysz/ swietych Bościolow/
 Lecz ozdobe/ niezbytek. Od głodu umiera
 Vbogi na Cmentarzu/ a tablice srebrne
 Wsyłkie ściany okryły/ cudami nabyte/
 Day Boże prawdziwemi: bo y w tym coś bywa/
 Jako to świat pelen jest złego y dobrego.
 Przynieś ty tedy czyste sumnienie przed Oltarz
 A droższe to v Boga będzie/ niż twe złoto

S A T Y R A VI.

Sapientem sibi æquabilem & parem in utra-
 que fortuna esse.

Głodry zawsze
 jednaki.

Madry w sobie jest zawsze jednostajnym/ zawsze
 Sobie we wszem podobnym/ w myśli jednego
 A jedyny stateczności/ jednakiego serca.
 W jedney wadze y mierze swe sprawy trzymając.
 Dla tegoż w sobie samym wesoł y spokojny.
 Koszko go nie wnieście: bo ta jest głupiego.
 Wesołey jednak myśli pelen/ a ta z dużejney

Tie

Nie życzcieśney wciechy. Ztąd prawdziwie wesół.
Prawdziwie posiada dobro / y w onym dziedzięcy.

Glupi nie tak.

Glupi zaś wesół z tego co mu sie zda dobrym.

Ale mądrego radość jest vgruntowana
Tę Cnocie / y z takiego fundamentu żadnym
Strasunkiem y nieszczęściem nigdy nierażona.

Wesołość z cno-
ty pochodząca,
sama trwała.

Glupiego pociechy dziś przyjdą / dziś odejdą /

Bo nie są mieszkańcami / ale przychodniami.

Rosłość jest jak gość jaki / lecz wesele które
z Cnoty pochodzi / prawym nazwem gospodarzem

W jednym domu powszechnym trwałym / jednostajnym /

Co raz kwitnie y rośnie / a do ostatniego

Kresu życia niezmiennie / y zawsze przytomne.

Bo na dłuży / rozumie / całe załadzone /

W których cnota zasiadła / y z których pochodzi.

Badz tedy zawsze wesół / lecz weselem w tobie

Wzniesionym / bowiem wszystkie inne wesołości

Prawdziwie cie nie wzbudzą / ani też napelnia /

Lub czło wypogodzą / serce będzie w chmurze:

Inne wesela
powierzcho-
wne są, nie
prawdziwe.

A ow nie bęczyrże wesół / co się śmieje / albo

Tanuje / gdy ma mola / co go wezwonatrż gryzie.

A gdy sobie nerwa / y gdy się wczym czuje.

Mądry w sobie wesele prawdziwe znajduje.

A to co z nad piynie / za obce poczyta

Śniego się nie weseli. Swym się contentuje.

Swie dobro ma za prawe / ani trwa o cudzo.

Fortuna frażką jemu / ta go nie wciechy /

Trwale dobro y kocha / y w nim swoje rośkość

Pokłada / wszelkie dobro w Cnocie załadzając /

Ta sama prawe zwykła przynosić wesele /

A przydam y bezpieczne / którego nie wydrze

Fortuna / bo trudno ma tego wydrzeć / czego

Nie dała / ani też dać może / choćby chciała.

A jako nad obłoki trąy gorny powietrzny /

Ani wiatrami nigdy bywa poruszony

Ani chmurami y mgłą ciemną zaślepiony /

Niepogoda y wichreim nigdy nie zmieszany /

Spokojnym jest y zawsze pogodnym: tak vmysł

Mądrego / vsadzony raz w swym pierwonym stanie /

Jednostajnym zostawa / y odmiany nie zna /

R

Lubo

Lubo obłoki ciemnych affektow powstana/
 Lub wichry opinij burzliwych nastampia/
 Te wszystkie jako niższe ginac musza/ Enory
 Wiec y rozumu oraz Sloncem zwojowane.
 Pogodny tedy zarwsze jest vmysl mądrego/
 Niezáchmurzy sie smetkiem/ choćby y ten powstał/
 Wesoł zarwsze/ ale sie y tym nie wnośi
 Spokoynę/ śmieie rżetę/ jest jego wesele/
 A stateczna pociecha/ albowiem prawdziwa.
 Bowiem ta nie inzego nie jest/ tylko w sobie
 Samym wspokoienie cale y stateczne/
 Pokoy y zgoda wnetrzna przy wspaniałym sercu.
 We zlych codzienna bitwa/ y rozruchy wśelkie
 Zlych chciwości/ affektow/ za teb co raz chodzą.
 W sumnieniu ich y woyna/ y wrzawa y trwogi.
 Czemuż to? bo sie mądry swoim contentuje
 A kocha sie w dobrze swoim/ nigdy sie nie karząc
 Na przeciwna fortune; posłuzen wyrokom/
 Slucha ichże powodu/ ani ich winuje.
 Zgadza sie z wolą Bożą/ przysznie cokolwiek mu
 Przypadnie przeciwnego/ lub też pomysłnego.
 Toć to szczęśliwe życie bydz wspokoionym
 Sam w sobie/ a z tym też bydz cale bezpiecznym.
 Te to Enory przyszniaki/ te są naprawdziwsze
 Tej nadgrody/ y wszystkie/ rzecz moze/ zapłaty/
 Kiedy po vprzatnionym cale niepokoju
 A wygnaney bojazni/ luby nastempuje
 Pokoj sumnienia/ y z nim oraz bezpieczeństwo
 Z intermności idace/ y w niey zasadowe.
 Te dwie rzeczy nasz żywot czynia y szczęśliwy
 A spokoyiny. Dajże go wieczny Boże! Amen.

Pogodny za-
 wsze jego v-
 myśl.

i spokoyne.

Wyrokom po-
 słuszny.

Zewnietrzny
 pokoy czyni ży-
 cie szczęśliwe.

S A T Y R A VII.

Ze Człowiek mądry mniej dbać powi-
 nien na mowę y rozsądku ludzkie/
 niż na rozum swój to jest / Vulgi.

DObry człowiek swej Enocie rfa y sumnieniu
 W sobie vgruntowany y vbezpieczony/

Nietro

Nie t
 secu
 opin

Człok
 o chw
 gane

Niecz
 nic

Zły d
 nie ch
 ma nie

Nie trzeba żyć
secundum
opinionem
Nie trzwa na mowy ludzkie/ ani też miarkuje
Według nich życia swego y spraw swych potocznych.
Wie bowiem że na świecie żyć według rozumow
Pospolitego gmieniu y według reguły
Nieważnych rozsądkow/ jest to żyć bez Cnoty.
On model życia swego/ nie na rozumieniu
Ludzkim zasadził/ ale na swey poczciwości.
Bo gdyby z pospolitey Szkoły ten pochodził/
O jakoby musiał bydz środze pomieszany?
Jle głow. tyle/ mowia/ rozumow na świecie.
Jle odmian w pochwałach/ tyleż jest w naganach.
Ale człowiek poczciwy o chwale mniej stoi/
Nagany się też nigdy by namniej nie boi.
Wie że kto gada o nim/ głupi jest y ślepy.
Gdyby się w czym poczuwał/ nakłaniałby vchą/
A przedtę się sturbował płochnemi mowami
A kożdym obmowiskiem/ lecz że się nie czuje
W tym co wiec ludzie zwykli o nim plesć y gadac/
Dla tego też pogardza plotliwym językiem/
Wiedząc że to głupiego rzecz/ z samey sądrości
Kraćć na ludzi dobrych y sprawy ich śczypać.
Nładry się z spraw madrego nigdy nie nasmieje
Ani postępkow jego/ bo mu są podobne/
A zgola wszystko w nimże widzi co y w sobie.
Żyć dobrego niechwali/ ni głupi madrego/
Owszemby w ten czas chwalił/ gdyby takie były
Jakie są jego sprawy: bo similis gaudet
simili, jako dawna Sentencya wzy.
Cnota się niepodoba złemu/ bo jako ma
Podobać/ gdy jej w sobie nigdy nie miał/ nieznal.
Ta go y w oczy kole/ przed nią się nie może
A wyśpąć/ bo go sądrość wstawotecznie piecze
A budzi y podszczuwa/ Ratio in promptu.
A przeto ty na mowy ludzkie niedbaj/ ani
Chciej się puszczać tą droga/ ktorą prokazują.
Nie prowadź życia swego według ich rozumu/
A płochnego ich zdania/ a wiedz to odemnie/
Że z wielu przeszkod/ jedna jest do cnotliwego
Życia/ na mowy ludzkie y rozsądki patrzeć.
Ostatnia to według nich sprawy swe miarkować.

Nagana Cnotie
nie zaszkodzi.

Pies szczeka,
wiatr nie wie.

Exemplum

Dobry wśa swej
cnotie.

Często się exa
minuje, sam
pyta.

Albo dla tego chcieć być cnotliwym / bogatym /
Wymownym albo dzielnym / żeby cie chwalono.
Mądry w Cnocie dla Cnoty Kocha / nie dla chwały /
A jako inſze rzeczy ma ſobie za fraſzkę /
Tak y chwale z nich oraz / y za też ja kładzie /
Jako miedba o chwale / tak też o nagane /
Która tyle zaſzkodzi Cnocie jego / ile
zaſzkodzi wiec mgła Słońcu. Oboje to padnie.
Content / że zły ſie gada / uczynić nie może.
Bo wſzyſtkie dobro jego w nimże jeſt zawarte.
A jako pajechnia / zda ſie iść do Nieba /
Przecie wpadnie zraz ledwie ſie podmieſie:
Tak też y mowy ludzkie / Cnoty wyſokoſci
Niedoyda ani dopna / choć ku niej zmierzają.
Nowſzem ten pożytek czynia / że z nich Cnota
Pochop ſwoy więkſzy bierze / tym ſie bardzi wzbudza
Tak on Król Macedoński Philip zwykł był mawiać /
Że był cnym Oratorem Atenſkim porwiniem
Dá to / że ſlawę jego ſromotnie ſzczypali /
Bo co raz to raz lepszymi tym być uſilował /
Im fałszywſze pokazać chciał ich obmowiska.
Dobry / dla Cnoty / dobrym : gdy według niego żyje
Całe jeſt wbeſpieczon w ſobie / ſie lub dobrze
Ludzie gadają / nieterfa : bo ſie ſam zna dobrze /
W niczym ſie nie poczuwa. Jeſt ugruntowany
W fundamentie Cnoty / a oraz na Bogu.
Częſto ſiebie wiec pyta ſamego. Sprawy ſwoe
Wá examer przywodzi / oneż cenſuruje /
Sam ſwoym Inſtigatorem / y oraz ſwoym ſędzią.
Sam ſwoy żywót przetrzaſa / ſam ſie nawet karze :
Nie dżiw ſátym że ſobie wśa / y beſpieczny
Samże w ſobie zoſtaje. Tak ty czyni / w piewniam
Że cie ſie nie zawſtydza mowy / ani ruſza.

S A T Y R A VIII.

Na pijaniſtwo niepoſtromione y pijas
nicow.

Rozumieni że pijaniſtwo w Polſce zaſadziło
Swe gniazdo. Tu ſie mnoży y ſwoje wywodzi
Gniazdusieta ; bo ledwie że zabli naroſta / Dzie.

Piana
nazn

Zart z
nowsh
wzi

Scandal
janſi

oboz

Ziad co
nieprzy

Pijańſt
Wojnie
w ſi

Piana Polska
nazwał.

Zart z Kocha-
nowskiego
wzięty.

Scandala z pi-
jaństwa.

Obozy pijane.

Ziad contempt
nieprzyjaciela

Pijaństwo na
Wojnie gotu-
wa strata.

Dzieciństwo / aż on już teliński wytrząsa/
Już pilnuje co wypić / czasem y ampułki
Tę wybiegają sie więc kiedy ministruje/
Bo Kiedzu troche wlawoszy ostatek wypije
Za Oltarzem / z tad biorac swoje pierwszą probe.
Owo zgola pijana Polska zwac sie moze.
Pija wszyscy / Biskupi y Senatorowie/
A pija do Vmoru / pija y Pralaci
Soldnierze / Szlachta / w Niasztach / we dworach y we Wsiach.
O Kiezy naprzod powiem / na ktorych sie owo
Quadruje / co powiedzial stary Rochanowski/
Ze tam kiedyś Krolowa swego Kapelana
Czekala do Nocy. Tę dzw bo pilnowal dzbaną/
Aż tandem owo winidzie w czerwonym ornacie:
A Krolowa / A że miły dlugo to sypiać.
Tam moy miły Kapelan na one lajanie/
Jeszcze mi sie dziś niekladl / co za długie spanie:
Sila takich duchmistrzow co od dzbanu ida
Do Oltarza / od kufła do Kielicha spieszac.
Drugi też nabożniejszy woli Nysa odprawić
Jak naranicy / aby do gorzałki pospieszył.
Jaki skandalazatym / tany y zalety/
Tę wspominał abym tym niegorzył ich wiecey.
Obroceli sie też tam / tedy Oboz leży/
Aż tam wszyscy pijano. Pijani Hetmani/
Towarzystwo pijane / pijana straż / zgola
Oboz wszystkich pijany. Oj bre bre / li rozli.
Ale nieprzyjacieli tuś. Tę to / nahażkami
Zapendziem to do Krymu. Turczyn musi pirzchać
Do Egiptu albo wiec do Azji tedy;
Szwedowie fraska / fraska Kozacy. Dyabla
Fraska / dali wam sie znać y waszym pijanym
Znmorom / z ktorych nigdy nic dobrego bedzie/
Tylko strata y starzy y do du y dusze:
Zabijacie przy stole y waszych puharach
Pełnych nieprzyjaciela / a kiedy w rzecz przyjdzie/
Tę widze pijakowie marni nie umiecie/
Bo was / mi nieprzyjacieli / naprzod wino zwojuje.
Przyjedziecie do dworu ; Co czynia Panowie:
Pija / nie radza / pija / bardzi o Wegrzynie
Nyslac / nizli Wyczyznie. Z tad pijana rada

X spras

ija=

Dzie.

I sprawa też pijana. Pijany y Senat/
 A dopieroż poselska Izba/ gdzie na Seymach
 Pijane Sejmy. Jedna facies Karczmę co y consilij:
 Z tad swdry/ z tad do szabel po grubych przypowkach.
 Niedożro/ bo gdy pijani znida sie do rady/
 Miaszto teyże skuteczney/ przyjdzie wnet do zwady:
 Z tad sie y Litwinowi owo przytrafiło
 Ze trzasł chudzina w Ibie/ co aż słyszeć było.
 Z tad incon-ventia. Z tad mu napisano; O zawarcu Ziemi
 Radzac/ Litwin padł y piardł/ y słuł sobie ciemie.
 A zwano go/ zdani sie/ Pan Komuniaka/
 A tak nie wiele mowiac/ mowila zań straka.
 Broga confu- Ktoby prze Bog wypisał co sie w tey tam dzieje
 274. Radzie/ gdzie sfo humorow a wszystko pijanych/
 Przyszedłszy do Senatu/ ni pożanowania/
 Ni respektu na Pina/ na przystoynosc/ ani
 Na same wždy Oczyszne/ w winie utopiona.
 Pijany nic do- Bo coż prosze humory pijane dobrego
 brego nie sprá- Przymiosa: Ktore w roznych rozne sie znayduja.
 wi. Z tadże owa fabula wrosla/ czy prawda/
 Ze Ktos wino czworakiem gnojem w swey winnicy
 Obkladal/ Lwiem/ y malpim/ y Owczym y swinim.
 Powieści do Gdy go pytano/ czemu: Powiedział ze z winá
 Prawdy. Czworaki humor roście y postempek rozne.
 Jedni obzarzły sie wiec/ wszyscy aby sie bili/
 Wadzili/ przymawiali/ y halasowali.
 A ci sa Lwu podobni. Drudzy zaś pod Żelmem/
 Żartuja y figlują przy gestych ofertach
 A ci Malpe referunt. Trzeci pokornuchni/
 Nabożuchni/ y skromni/ gdy sobie podleją/
 Tym owczy humor służy. Na ostatek sa ci/
 Co jak swinie w plugastwie porzły wrona/
 Skwarą Ciemiecką Izbe z smrodem napelnivszy
 Prawdziwie swinie w błocie tylko utopione.
 Aleć wracam sie do tey/ ktoram puścił/ drogi.
 Do Miasztyde. O Boże czy tam trzewo/ czy nie:
 Pijastwo w W Drzad/ y Lawica/ y wszystko pospolstwo
 Miastach nie- W piwie/ w miedzie y w winie/ aż po garło siedzi.
 poskromione, Z tad też pijane sady/ rzad tak ze pijany
 Jak w Osieku. Rzemieśnik w mrowcz sie obraca/

Co zarobi/ przepije. Niedza/ niemaż żład wziąć/
 Żarobek kufel polknie. Szandel także w winie
 Z tad nierząd Otonie/ lub w gorzale. Mury leca/ wszystko
 Oraz sie w Mieście wali. Pustek mnoho wsiedzie.
 Brawdrow jednak znajdzieś z potrzebe/ a domow
 Szynkowanych: bo w tym wszystka Polskich industria
 Nieszezan zawisła/ piwko miszerne synkowac/
 Napojem zbioru sukac. Siemianin czy Karczmarz:
 Jedno wnas. Kto tylko przyjedzie/ wiec pic z nim
 Zalachlit jak A pic y przez kilka dni bez przestanku/ aż też
 na Karczmię Przypadnie chorobeczka/ Ktoby bowiem dal świat
 siedział. Takowym pijanicom: Ktorzy oraz wszystko
 Przepija/ Rozum naprzod/ potym Substancya
 A wioski/ y pieniądze. W brzuch sie to obroci
 Gdy nie tylko kufłami/ lecz y beczka pija
 Czop wytknawszy/ a piwo tak długo z niego toczac/
 Że cały Achtel kilka samśiadow wypije

Z tad siwa
 zdrowia, y sub
 stancyi.

W domu wszy-
 siko pijano, y
 pijana fami-
 lia, y wieś y
 chłopi.

A wysuszy/ ledwieby trzy pacierze zmowił.
 Z tad predkie śmierci idą y w młodym wieku/
 Z tad one gemby/ z Ktorych wycisnąłbyś piwo
 Gdybyś go za nie żądał. Czysta wygnily
 Od picia y od spania/ z gi by jako z kadzi
 Śmierdzi/ że aż sam on cuch żarazi człowieka.
 A jak Ci cieć/ także y dziatki/ y wszyscy
 Wnułowie/ zgola wszystko pijana rodzina.
 Dopomozę y żona y Coreczki przytym.

O chłopach zaś co powiem/ tym y sami gina
 Tym y Pánor swych własnych w niwecz obracają.
 Wieczyst z Karczmy v ciebie nawiekły/ a tego
 Nie widzisz przez co chłopek do niedzy przychodzi/
 Kiedy wszystko przepije y swoje y twoje.
 Gdy nie jeden Woły Kon w Karczmie sie zostanie/
 A na koniec/ gdy y wieś spali z niedozorn
 Ktory z pijanstwa idzie/ y z strąty rozumu.

Dni święte pi-
 janiwu odda-
 no.

A nie dziw/ że Bog karze/ bo wszystkie niedziele
 Dni święte/ tak w Miastach jako w wsiach
 I we Wsiach y w Szlachty/ na to obrocone
 Łośactwo y obzarstwo. Lepiejby mym zdaniem
 Dni Bogu poświęcone w robotne obrocić/
 Niż je pijatykami przepedzać y zbytkiem.

Gdy

Gdy miasto nabożeństwa y zabaw przyszłych
 Dyabłu je oddają ludzie w nas w Polsce:
 Grzech robić/ Nieżalają/ a nie grzech pić/ hulać/
 Zle plodzić/ wśeteczeństwo y zbrodnie popełniać:
 Bo Venus za Bóchusem tuż tuż następuje/
 Sine hoc et Cerere friget, jako mówią.
 Aleć dosyć już o tym gdy rzecz mówi/ a ja
 Pijana Polska zaczął y pijana skończy.

S A T Y R A IX.

Na posyłanie Synów do obcych
Krajów.

Sładź Syna Stanisławie myślisz do Francji
 Wyprawić/ y żeby tam lat kilka przemieszkiał/
 Potym żeby Hiszpanów y Włochów nawiedził.
 A chcesz mego zdania? Powiem/ ośzalaleś
 Jeśli rozumiesz co dobrego przywiedzie
 Stamtęch Krajów/ chybaby Francuska choroba
 Z nią żonke Francuskie/ wiec stroi alaniode/
 Tańczy sie tańcówać/ nauczy pilnować
 Cudzych żonek/ y z niemi w dyskursy sie wdawać.
 W ostatku nad to wszystko Oczyszna mu zbrzydnie/
 Żnić sie niepodoba w niej/ tylko co troche
 Swoboda y swawola/ albo cokolwiek jest
 Podobnego tamtecznym obyczajom płochym:
 Bo sie tak we Francji załocha/ że Polska
 Szczyrze mu śmierdzieć będzie. Dobrzeć było w nas
 Gdy wszystko z Staropolska ludzie poczynali/
 Poład sie tuż Włoszali/ z Hiszpanizowanymi
 Nie namnożyło Łachów/ ktorzy z sobą rady
 Hiszpańskie wprowadzili w Oczyszne/ praktyki
 Ledwie Włochom wiadome w Polsceż mnożywszy.
 Cokolwiek zepsowania dobrych obyczajów
 Dawnego Candoru/ znaydziemy przy Dworach/
 Cokolwiek skut onego y Machiawella
 Dawnego Seyana/ wszystko to z obcych ziem
 Z tymi peregrynantami do Polski sie wniosło.
 Tam ich Szkoła: Wrey wczaj jako tego odrwieć.
 Twarz ochotną pokazać; w sercu zdradę tać/

Nic dobrego z
 tamtąd nie-
 przywoża.

Dobrze było po
 Staropolsku y
 nas.

Machiawel-
 lizm z obcych
 ziem przyszedł

Przed
 lacy ma
 grinow

Teraz
 to go

Conf
 dby kro
 tam za

Raczej
 ska, al
 dworu s
 illi

W domu
 sie nieba

Pánu

SATIRA IX.

191

Pánu służyć sáldiersto / y swego własnego
 Dobra / a nie Oyczyzny pilnować: Obiecąc
 Promocyę / wsluge / a tym samym zdradzić /
 Omamie fałszywemi oferty / przyjaźnia /
 Miłość y Zelum zmyślać tu Rzeczpospolitey.
 A chcieć ja w lepsze wody wtopić dla zysku
 Zmizernego ziora. Straść ja w seypodatkách /
 Na Seymie sie z wsluga popisować / y z ta
 Życzliwością / Ktorey byś nie znalazł y o kóś
 Gdy byś mógł w serce weyrzec y w myśl ich zdradzić. **a.**
 Przed tym Po- Niebywale Polacy przed tym w Niderlandách
 lacy małopere- A wmieli sie ścierze pierściami swoimi
 grinowali. Zastawiać za Oyczyznę / radzili cnotliwie /
 A w pokoju y w boju / stawali pocztowie.
 Teraz już Staropolskiej Cnoty y ścierości
 Niepytają / co potomek / to większy frant / większy
 Szalbierz y oszust / jeden drugiego przenosi.
 Zgola etas Parentum, jako on powiedział /
 Teraz co dalej Peior avis nas potym tulit nequiores,
 to gorzy. Mox daturus, bo to tak bywa / progeniem
 Vitiosorem aż na koniec świat wszystkich
 Tak zepsieje / że trzeba sadnego dnia będzie.
 Nie posyłaj ty tedy synka Stanisławie
 Consilium. Na rada do obcych ziem / chybaby na krotki
 aby krotko sie Czas y żeby przebieżał lekko te tam trąje
 tam zabawię, A obaczył porządek w Miastách / Municyách /
 Ktorem nas cudzoziemcy nierownie przechodzą,
 Ale niech obyczajow z tamtąd nieprzywozi
 Zepsowanych / y ktore nie w sobie nie mają
 Gruntownego / tylko coś lekkości dostatkem /
 Raczej do woj- Jest tu y wasz szkoła. Pośligo do woyska
 ska, albo do Stanie mu to za szkołę / gdy sie y niewczasow
 dworu syna- Przywozy / y w wsludze Oyczyzny zaprawi /
 ilit. Pośl na różne wjazdy publiczne. Obroć go
 W domu niech Do człowieka zacnego / z ktorego by brać mógł
 sie niebawi. Wzrostek życia swego / y model prawdziwy.
 Niechay w domu nie siedzi. Ale rzeczeń / z kóstem
 To moim wielkim będzie. Błaznie z wielką będzie
 Twoja zguba / gdy syna takiegoz mieć będziesz
 Jakos sam jest / domator / balamut y muniśa /

Pánu

S

Ignos

Dobre wycho-
wanie sianie
mu za dziedzic-
stwo.

Ignorant/ y w roli swej wszystek utopiony.
Toc to jego dziedzictwo/ gdy mu dasz przysioyne
Wychowanie/ y gdy go Oczyszczenie wystawisz.
Nie złoto ani srebro człowiekiem uczyni
Ale rozum/ rozsadek/ y piękne postępek.
Takiemu y o złoto y srebro niebedzie
Trudno/ którego szczęście szukać musi/ nie on
Szczęścia/ bo to pod swymi mieć bedzie nogami.

S A T Y R A X.

Przeczaję Duchownych.

Intencja dobra
omowi Autora.

Dawno to było
in primiti-
va Ecclesia.

Zdarz Boże
tych reformato-
row.

W Jerać niewiem jeśli sie godzi y pomyslić/
Obawiając sie tysiąc ekstremu strasgich
A świeczek z Kazalnicy: ale ja protestor
Przed Bogiem y przed ludźmi/ że nie z złego serca
Albo chcąc kłopotać sławę czyję y notować/
Kaczej po Chryścijaństwie wystawić przed oczy
Zwierciadło/ w którymby sie każdy Kapłan przejrzał/
A siebie poznał/ także swoje obyczaje.
Żarliwość to sprawuje tu Wierze y Bogu/
Gdy kto życzy aby sie wszystko dobrze działo/
Nieby Duchowienstwo w Frankach enoty stało.
Aleć pono dawno to czas/ kiedyś były/
Świeżo po Apostołach y w pierwszym Kościele/
Kiedy Clerus Chrystusa w swoim życiu wyrażał.
Niemas teraz Ignacych/ ani Polikarpow/
Niemas Tymoteuszow/ niemasz Athanasznych/
Zilarego niepytaj/ ani Hieronima/
Ambroznych/ Chryzostomow/ Bazylach y Piotrow/
A coży Taumaturgow. Jezeli sie Wniży
Reformuia/ dopieroż Świedzący tej reformy
Potrzebują Kapłani: Niech wżdy z martwych wstanie
On Philippus Tereus/ albo on Ignacy
Fundator świętych ludzi/ oraz reformator
Kapłańskich obyczajow/ jednych przez regule/
Drugich przez dobry przykład/ oczym dobrze wsłemy.
Spytaćie/ z kad ta morum postla corruptela?
Z kad ta škodliwa Clerum tetigiz Vrtica?
Powiem. Z kad/ że do stanu tego przypuszczacie

Niegoz

Cor
moris
egym
godnye
planst

Lepiej
brym
niż
pe

Piaty
podach

Corrupti
moris przy
czynu, że nie-
godnych na Ka-
płaństwo świe-
co.

Lepiej był do-
brym chłopem,
niż złym po-
pem.

Piątki po go-
spodach y kar-
cicach.

Niegodnych / bez nauki / y bez obyczajow.

Examen ładajaki Cleryków ; mało się

Pytacie jaki żywot na świecie pedzili.

De vita anteacta, ani wzmianki będzie.

A on dla chleba / nie dla Nieba chce byż Kiedzem /

Rzpiechysie do tego stanu bez wagi.

Nie dbając co Poeta w swoim Matoronie

De eligendo vite genere, powiada.

Sorsitan et Monachus fieri / fierique Kaplanus /

Non mala conditio est. Sed tu wybierare memento

Vitam naturę. quę sit accomoda / twojey.

Nempe / potes czystum verbis jurare żywotum /

Et quod jurastire ipsa przstare / Kaplanus.

Sis licet / et świętęśś securus negligę stanos :

Sin aliud natura jubet / quam święte Kapłaństwo /

Tune lude deos / et srogum wara pioronum.

Atque hoc est unum / cur nostro tempore wiecę

Expediat świętęśś quam statum ambire duchownum.

Omnes ludzie sumus : nobis tamen esse zonatis

Concessum est ; solos grzech jest ożeniare Kaplanos.

Quamquam mirari possis et jure podobno /

Esse scelus Kiedzo cnotliwam ducere żonam /

Et non esse scelus kurwam chorware kucharą.

Tęgo nieważając / ani się spytać

Summienia swęgo bieży duchniczek jak ślepy

Ad ordines, do chleba / do wczasow / swobody :

Aż potym Vicariem zostanie gdziekolwiek

Lubo też Altaryśś / lubo tam czym innym :

O jak daleko chybil Apostolskich onych

Obyczajow y życia ; pię / hula / Part gra /

Pogospodach w Miasteczku / albo na Wsiach w Barczmie,

Piątki y tany / ba y co gorszego

Nie nowina / o co się ani spyta / ani

Wpominę Pleban. Czemu : bo temuż podobny.

Et similis simili gaudet duxno moria.

Vicaryi a Pleban w jedney sforce chodzą.

Bo jako prośe mają byż dobrymi obay

W stanie duchownym / będąc przed tym lotrzykami

In seculo. Nie wchyscy / za wczasu przęstrzegam /

Alę siła takowych. Niech się każdy sadzi.

Plebanow chti
wolt y skę-
piwo,

Nie takim był
Christus paste-
rzem,

O Boże! na toż
Niecie iniraty,

Kłosa nie pra-
wé z samsiady
a czasem mnioy
słusznie,

Nie tylko pra-
wem lecz y le-
wem,

Podźmy my do Plebanow. Tam mi chciwość serce
Cale opanowala. Day Boże aby to
Fałs był co mówia. Omnis Xiadz auaritia;
Nie omnis, ja powiadam/ ale blisko tego.
Sila takich pasterzow/ ktorzy siebie pasa
Nie owieczki/ choćby te miały y od głodu
Pozdychać/ trzeba Xiędzu/ co jemu należy.
O moy mily pasterzu/ weyrzy jeno co tam
W Ewangelij mówia/ ktora sie zaczyna.
Ego sum Pastor bonus. Dalekoś wystąpił.
Nie o owcach ty myślisz/ ale o pieniadzach.
Zwolascza kiedy kilkoro masz beneficia
Raz w rok/ a czasem nigdy owieczek niewidząc/
Nie zapomniś Mieszne go/ ani dzieśięcinę
Z ktorego potym zbioru y sacra kupujesz
I bogate prebendy. Szymon sie ma spysna.
Też sacra zaś przedajesz; bo Misy y Spowiedzi
Jak na targu w ciebie; Ktoby niezapłacił/
To go y nierozgrzyfisz/ y wyklmiesz na koniec.
Nie od rzeczy ow nazwał tych co sie świecili/
Wroblami na pszenice nasze; Albowiem Xiadz
Weźmie by y z Ołtarza. Samsiady wyćiska/
Cześciey muniment w reku jego/ niż Breviarz.
O przysięge nie pyta y gotowa dispensa.
Przysięże super usum, to już wszystko wygra.
Dobrze zaczynam powiedział ow Szlachcic/ że żony
Cławet własny wstąpić trzeba/ gdy sie jej Xiadz
Náprze; bo gdy przysięże super usum, alic
Żona moja nie moja. Wdyabla ryby!
Nie może bydz exactor cięższy nad ich chciwość.
Duchownego tam życia nie pyta y. Zniemazyc/
Zdespektować bliźniego/ codzienna potrawa.
Przydziem do Companij y conuersacyj/
Nż tam swobodne żarty/ y mores distincti
Nil modestum w postępku. Piosneczki/ dopieroż
Ktorych y słuchać cięsko/ chłopcy wyśpiwają.
Opiewszy sie do korda/ albo do komory
Gdy gospodarz wciecie/ a młoda małżone/
Nie umie chudźina do domu nazad przysć/ bojąc sie
Xiędza y korda oraz/ zapomni wszystkiego.

Zwłaś

Walczy z
y furia

Quod
bet lice

Z tad też
gi oberwie
goby niecht

Do czego in
dekcia pr
czyno.

Prywatne
banki, Xi
w roku nie
taj,

Animusz str
nie pomiark
Wier.

SATYRA X.

137

nu kae fma

*zwalczy z nich
i furia.*

Zwłaszcza że Xiadz furia/ który nie jednemu
Palce obciął; dobrze że głowa się ostała.
Żadna ekecyja/ żadna sprawiedliwość;

*Quod lu-
bet licet.*

Przyczyna/ że co zechce Xiadz/ to śmieie zrobi/
Bowiem zwierchność tak wazy/ jako Wielbiad myśle.
Zad przychodziło czasem/ że też *seculare*
Brachium sprawiedliwość z nich sobie czyniło.

*Z tad też dru-
gi oberwie cze-
go by niechtiał.*

Często *patientia* leża obraca się
W gniew y furor rozpaczny. Tak onego Czaple
Scholastryka Plockiego/ Xiadze obiekiło.
Tak Marcina Baryczkę Krol Kazimirz kazał
W Wisle utopić/ że go imieniem Papiejskim
Ostrze strofować poczał/ y po prostu lajał.
Tak y ow drugi wszystkie Kapituły oraz
Skaral y Kanonikow/ przez rynek Krakowski
Wiesć do więzienia kazał/ dobrą sequestrując/
Dla tego że Biskupem chcieli Szeninśkiego
Przenieść/ wola Krolewską oraz prawo gwałcac/
Kreowego Gruszczyńskiego Krol dotrzymać musiał.
Ten proceder godzien jest przyznawam nagany/
Ale immodestia Xięży często Panow

*Do czego imo
destia przy-
czyna.*

Przywodzi do furji y brzydkiej rozpacz.
Czemu dawszy już pokoy/ idźmy do ich zabaw.
Coż tedy czynią w domu/ y czym swoy czas trawia?

*Prywatne z d-
bawki, Xięgi
w roku nie py-
taj.*

Ota dant vitia, z Bucharką zabawa.
Je/ spi/ leży/ a przytym domysłcie się sami:
Przyjdzie Rosciola spyta/ a wwrzala rzepa?
Niejeszcze/ et cetera. Bawisz się też Xięga?
Ambrozego nie pyta/ ani Hieronima
Ani Drexeliusa/ chyba Erekeya
Albo libros na Tumie *beneficiorum*.

*Animusz stroi.
o pomiaru.*

Tam często patrzy/ aby brat z nich materya
Do turbowania Pana/ to jest/ do pieniaczwa.
Acści sami Pralact cięzcy niż Plebani:
Bo kroy ich animuszom porowna? kroy strojom?
Sutnia faldorum centum, multique coloris.
Sutanna y Mantolet chwarszcza/ trzewik świeży
Strzypi po Norembersku zrobiony. Panczostka
Jedwabna/ nuż Kabacik ze skorek pachniących
Salatuje od niego/ jako gdybys siedział

W Złocie

Wszystko do
zbytku, ba nie
wstydu.

Pogotowi ci
mali wychodko-
wie.

Zabiezenie zle
mu w częstych
Visitacjach.
Te nie pomo-
ga Nauka ich
inaksza, inak-
sza obyczaje.

Prawdziwey
wierze to nie
nie szkodzi.

W Kramie perfumownika. Wszytko wysmienicie/
I nie tylko ad luxum, lecz ad lasciviam.

Poczymże/ jeśli nie tym/ poznać Kanonikę?
Drugi w purpurze chodzi/ drugi po Biskupiu
A o Biskupa mało albo nie nie stoi/
Ani sie Prawa ani Kapituly boi.

Owychodząch Jezuitich co rzeka/ ktorými
Jezuiti zapinradzaja świat/ bo pewnie od nich
Tiewysłoby nie coby przydać sie im mogło/
Wszak to y doswiadczenie jawnie pokazuje/
Żetacy są na świecie/ jacy y w Zakonie.
Niska pilum mutat, non mores, y strofa
Pstra wśędzie choćby nawet za morze leciała.

Ale o tym aż nazbyt. Coż za sposób proste
Abyzabieziec tymto kołom rozbieżnym/
Żeby wzdry ad frugem bonam sie wrocili
Kieja naszy? Podalbym zwyczajne lekarstwo/
Czeste Visitacye Biskupow. Lecz y w tych

Groga ozieblosć widze Spuszczaja sie na drugich
Których śladnie srebrem y złotem przedarowac.
Wiemy co jeden zrobil w wielkim Mieście/ jaki
Gwałt popełnil z niewinna dusza/ przecie tego
Wszystkiego zapomniono. Miał sie za to dobrze/
A gdy Polke objeżdzał/ panie mu placily

One Visitacya/ meżowie non item
Czegoż sietu nauczyć gdy/ Doctores tacy?
Chceś co opoczciwości vślyśeć od tego
Który sam niepoczciwy? Jaki Mistrz taka jest
Nauka. Albo wiec jeśli dobrze vczaja
A zlecynia/ sluchac ich/ bo Christus powiedzial
Supra Cathedram Moysi siedza Saruzowie/
Czynięz co oni vczaja/ nie czynięcie co czynia.

Symot slych Kieży niemanic do prawey Wiary.
Wira wiara prawdziwa/ choć wierni niepewni.
Bo ktorzy z nich zle żyja/ zaplate odniośa
Według zaslug A dobrym dobrze placić beda.
Mażawse Pan Bog swoich/ owsem ja tak twierdze/
Że wiecey niżli lotrow/ y tym konkluduje.

Tak to wszystko jeden Kładz tak mi replikowal:
Mily bracie coż na nas inwektyw wystrois

Drobnicy

adżmyż
frych do
frych

Bajeczka
rem stu

Synowcom
gocia z zb
kościelny

Ekonome
dra, tu

A y tak m
to sie obr
na coby tr
ten zbi

Idźmyż od niź Drobnieyszych: á wyższych glow/ y Arcykapłanow
szych do wyż- Przemięś. Składze mamy bracie nasze exempla
szych. Jeśli nie z nich. Toż czynia y wiecey/ co y my.

Dopieroż tu jak prawi tak prawi duchniczek/
Jako Biskupi czasem Biskupstwa kupuja/
Symonia przybrawszy w plaśczyt donatowy/
Bajeczka ad X tu o tym przytoczył bałke. Pan dyabel/
rem służąca. Miał na wydaniu Cortki/ jedne Symonia

A druga Panne Lichwe: że je szpetnie zwano
Zaden ich pojąć niechciał. Nazwał tedy satan
Symonia Presentem/ lichwe Interestem.

X tak jedne wyrail Biskupowi/ druga
Szlachcicowi Ktoremus. To rzekłszy prowadził

Synowcow bo- Dali swa rzecz/ jako swych Synowcow bogacza

gęca z zbiorow O Kościół mało dbając. Jako intraty ich

Kościelnych. Na pacholki/ na winą/ na srebrą/ y na psy/
Czesło sie obracają/ á vbodzy głodem

Przed wroty vmierają. Tuz o pjątyłach

Bankietach/ y li rozley/ jak prawi tak prawi.

Jako w samśiedztwie krzywdy czynia/ oprimumas

Vboga Szlachte/ jako ciešcy na poddanych/

Skorych ostatnia kropie krwi powysysają

Pánowie Ekonomi/ albo Lakonomi

Ekonomowo Skład Synowcow bogacza. Albowiem powiada

dra, łupia. Cum Rex ille rerum priuasset semine clerum

Ad satana votum successit turba nepotum,

Tym dają coż poddanych zedra; tym co kiedy

Kościółom kto legował/ niepomniac na słowa

Świete świetobliwego Urbana Papieża/

Ktory legata Bogu oddane Canonem

Sakazal ad alios usus destinować/

Chyba vbogich/ albo samychże Kościółow.

Dając przyczynę/ że sa fidelium Vota.

Pretia peccatorum, pauperum na koniec

Patrimonia quadam. Nie idzie to w vsy

Teraznieyszym Pralatom; ogłuseli widze.

Co sie zaś nauki ich tycze y Canonow/

Jacy z nich ignoranci; jako jeden śmierci

Drugiego oczekiwá y ledwie niezdyšy

Że sie staruszek trzyná/ po ktorym bracie myśli.

X kiedy

robniecy

Plebanow de-
paktusa, tosta
menty ich od-
mienią.

Drugiego y głu-
pim uczynia.

Zywoz rozpa-
sany y brzydki.

Samiychby prze-
łożonych visi-
towat trzeba,

Pozwolona ta-
ka censura in
bunum.

Al kiedy do Plebanow przyśedł/ toż dopiero
Zaś strzał inwektywę/ iako depaktusa
Chudaków/ y częstymi podatkami mściza/
Jako wice testamenta ich annihiluja/
Jako biora co oni Kościolom leguja.
Uczynia y drugiego Plebaną pałonym
Żem na pieniadze/ mówiac nie może testari,
Bo od rozumu odśedł. Ja to głupi? czemu?
Żem stary a pienieżny? Głupiś. Czemu prze Bog?
Nie chcesz dać Biskupowi/ co masz dać Kościolom.
Temu a nie twojemu leguj Kościolowi

Bedziesz w Niebie. Depieroz głupiuchnym zostanie
Kiedy mu wszystko weźma y wszystko pograbia.

O chłopskich oppressjach nie trzeba y mówić/
Jawne te ja powiada/ przy zaciągach srogich/
Inigdy niesłychanych. Gebaby wstala/
Ktoby wszystko wyliczyć dostatecznie zechciał.

De vita dissoluta dosyć rzec / że jeśli
Bucharka na Plebaną sufficit, to zatył
Idzie/ że Arcykapłan musi mieć pietraście.
Wiec na Kiezą wolaja. O y gdyby nam wolno/
Wieceybyśmy zdami sie wywołali/ ale

Dat veniam corvis vexat censura columbas.
Bo jeśli nas potrzeba visitować/ tedy
Tysiącroc razy wiecey Starzych co nad nami.

Aleć kończę tym. Niemasz teraz Stanisławow
Świetych między Biskupy/ niemasz y Vernerow/
Niemasz Iwonow/ ani Zbigniewow/ Lubrańskich.
Ale Jastrzebcow pełno/ pełno y Kropidłow.
Przemenkowych/ Zawisów/ Gruszezyńskich/ Frydryków/
Których żyje po dziś dzień nieślawo w Kronikach.
Na te powieści rzekę/ E cyt/ byś w Carceres
Nie był/ jeśli sie dowie Biskup co tu mówisz.
Mniey jeśli sie kto spyta/ Ktoć dał te censury
Nad nami? rzekę; Enota: ta mnie śmiałym czyni
Że mówię/ ba y bede mówił/ co mi sie zda.

XIĘGI PIĄTEY

SATYRA I.

O sposobach pomnożenia Miast/ y na
nierząd w nich.

W Jaka to y wysoka chwala / Ktora Greczyn
Jeden sobie przypisał. *Urbem hanc, quam parvam*
Acceperis, reddere magnam, y on August

Po zwyciężonym świecie/ tym sie dzielem pyśnit/
Je zastawisz Rzym z cegły / z marmuru zostawisz.
Aleć mnieysza rzecz Miasta zdobić fabrykami.
To grunt wynieść je z małych początków/ a potym
W porządek y potęgę/ w dostatki w prowadzić.

Rząd y dostatek
Miasta wy-
stawi.

Polika między innymi tego potrzebuje/
Ktorey wielkiego przy tej żyznosci/ ubóstwa
Nie insha jest przyczyna/ tylko niedostatnie/
Rządkie/ y nierządne/ przyzna każdy/ Miasta.
Życzac tedy aby tym/ albo jakimkolwiek
Sposobem naprawić sie mogli nierząd powściąchny/
A żeby *Ciuitatum incrementa* co raz
Wielksze ro,ły/ podam tu niektóre sposoby.

Dwojakię są przyczyny/ przez co Miasta rosta/

Przyczyny
zwierzchno-
miast pomnoże-
nia.

Jedne *ex accidenti*, albo powierzchowne.

Pierwsza, z po-
łożenia miej-
sca sposobnego.
wesołego.
ex celebri-
tate.

Drugie zewnętrzne. Pierwsze tedy wprzód przełożę/

A te/ albo pochodzą z położenia miejsca

Dobrego/ jako gdy jest *commoditas* rzeki/

Portu/ gościnnica/ kraju żyznosci/ albo wiec,

Z plendoru wesołości Miasta/ co oboje

Wielu do osady y mieszkania pociąga:

Lub *ex celebritate*, to jest/ z gęstych jakych

Zgromadzenia/ jako to/ gdzie Jarmarki główne/

Trybunały y Seymy/ niż gdzie Dwor Królewski/

Akademia sławna/ do kad wszyscy ciągną.

Ale to wszystko trzeba Pannu promowować.

Temu w wszystkie
mu rękę trze-
ba podać Pannu.

Naj przykład/ ma sposobność miejsce portu/ rzeki/

To śpichrzow nabudować/ to drogi naprawić/

Stanowiska sposobie dobre y wygodne/

Namowa/ nąponnieniem/ mieszkańców przywodziac
 Do tego/ skład im potym pożytek rość może;
 Jesli sie też Jarmarki zawezma gdzie ludne/
 Tym także dopomoc; jadacym obrone/
 Ochrone/ bezpieczeństwa/ nuż gościom wygode
 Obmyślimy/ aby sie tozdy tym przywabił.
 Tuż Szkoły/ Gymnasia y Akademie
 Fundujac/ gdzie sposobne miejsce y wesole/
 Dworu swego remerę także nieprzenosiac/
 Rowsem jednostaynym mieszkaniem bogacac
 Obywatelow tamtych/ gdzie dwor residuje;
 W tym jednaż przestrzedz musie/ zeby nie jednemu
 Miastu wszystkiego oraz wdzielac/ lecz rożnym/
 Skadby pożytki wiec y ozdoby swe braly.

Drugą przyczyną zwierzchnia Miast pomnożenia jest

Wtóra przy-
 czyną z prote-
 kcy nadanych
 prerogatyw.

Protectio; jako to lus było Asyli.
 Jako teraz sa rożne y privilegia.
 Prerogatywy Miastom osobnie nadane.
 Ut pote immunitas od cel / od stanowisk
 Żołnierzkich/ od ciężarów publicznych. Na koniec
 Gdy mają wyjednane klady/ lub Jarmarki/
 W takich potrzeba zeby wcale zostawaly
 Miasta prerogatywach. Trzeba im dotrzymać
 Praw ich y przywilejow; inaczej blazenstwo.
 Nie zwabił tam nikogo godnego/ kedy to
 sic volo sic jubeo, Mieszczanin jako chłop/
 Ledwie ze na robote nie musi chudziń.

Tu y nas Sza-
 chta Miast op
 primuje.

Szlachta potowzechnie v nas na to sie zawziela
 Oprimowac wolności mieyskie/ y kiejem zbrć
 Mieszczańską nie nowina/ bo to chłop nie Szlachcie.
 Przyznawam ze nie Szlachcie/ ale nie chłop wieyski/
 Potrzeba tu rożności/ bo y to należy
 Do wyżej wspomienionej protekcji/ aby
 Miasta swoy honor/ miejsce y pośzanowanie
 Mialy/ aby stan Mieyski nie byl tak wzgardzony
 Jako jest v nas w Polsce; a zwlaszcza w Stolecznych/
 Wiec y glownieyszych Miastach/ a zatym godnieyszych/
 Atorym lus suffragis, trzymanie dobr ziemskich
 Dawne nadalo prawo. Zgola tak rozumiem
 Zeby miay Szlachciców communitates

Czemu zabie- *Personam nobis in seipso y representorade.*
 gat potrzeba *Alie communitates nie szczegulni cives.*
 mocnie. *Gdyby od oppressii wolny byl stan mieyski*
 Do tey prawnosci Szlacheckiej/ jak teraz
 Rad nie rad musi/ Czemu? wchodzac kontemptow
 Stanu swego Mieyskiego. Alec dosyc o tym
 Rzezczyny ze- *Ide daley do przyczyn zewnetrznych/ ktore sa*
 wnetrzne po- *Do pomnozenia Miasa; a z tych ta jest pierwsza/*
 mnozenia *Labor cum industria. Rzemieslo z Kupiectwem/*
 Miasa, *W czym jedno drugie wspiera. Kupiectwo dodaje*
 Labor cum *Rzemieslu materij/ Rzemieslo Kupiectwu/*
 industria, *Na przod tedy Rzemieslo trzeba promovero,*
 to jest, Rzemie- *A to takim sposobem; z tych rzeczy ktore sie*
 slo, y Kupie- *W Poljsze rodza rozmaite robic materye/*
 ciwo. *Zasiagfy rzemieśników z przodku z obcych Kradow.*
 Pierwsze jako *Na przyklad: welne mamy/ to z niey robic sukna.*
 promowac: *Mamy len/ to tez miemy w domu wsielkie plotna/*
 Z rzeczy ktore *Nie kupujac od obcych; mamy y zelazo/*
 sie w Poljsze *To tez to wszystko miemy/ co z zelaza robia.*
 rodza robi. *A cudzoziemcom bronimy przywozić tych rzeczy*
 Zasiagfy rze- *Ktore nas niszcza/ onych wzajemnie bogaca.*
 mieśników. *Zaciagniemy z obcych ziem Rzemieśników/ rożnie*
 Mniejsza ceno- *Valut per colonias ichze podzieliwszy/*
 naznaczyt do- *Na a wieczanie naszych oddarowy Polakow/*
 monym rowa- *Ktorzy gdy robic beda/ przyda do dostatku/*
 rom. *Gdyż proznowanie niedzy/ wbostwa przyczyna.*
 Pijalstwa bro- *To tez przydawam/ aby rowarowi ktory*
 ni zbytnego. *W domu sie rodzi/ minus bylo naznaczone*
 Presium, niz postroinym: zawrzem im tym droge.
 To jednak fatum v nas/ ze Rzemieśnik niedzny/
 Bo niedbaly y wysytek pijalstwa oddany.
 Tylko na raz wszystkiego zarobku v niego/
 Pijalstwo zas przeszkoda zarobkowi/ ktore
 Zarowie/ przy nim dostatek y psuje/ y niszczy.
 Wiec y to do Rzemiesla przeszkoda/ gdy oraz
 Innych sierzeczy inne/ jako piromarstwa
 Rybolestwa y innych Cechow tym podobnych/
 Jeslis Krawiec/ pilnuy ty swojego Krawiectwa/
 A piwu/ takze rybom day pokoy. Niewskoraj.

- Tego Urzędy mają całę zakazywać.
 Niechay każdy rzemieślnik idzie swym rzemieślnem
 Chleba z tad nabywając / y grosza y victu.
- Kupiectwo jako
 pomnażać. Sposob
 pierwszy. Kupiectwo zaś tym kłopotem promować trzeba,
 Wprzód aby cudzoziemcy / ktorzy las niemają
 Civitatis, a przecie osieść w Polskę myśla /
 W handlach żadney nie mieli wolności / bo oni
 Nil Patrię conferunt. Zbióra tu / to w niewiecz.
- Sposob wtory. Druga jest; aby wszelkie Rzecz navigacye
 Sposobione tak były / aby wszelkie towary
 Spuszczany woda mogli być. Snaśniej bo / niż ziemia.
 Wyrzemy w Ollandya / jaka z tad wygoda.
 Aleć v nas nie tylko rzecz niewyuczynają
 Nowsem je zaprzatną młynami / jazami /
 Miasto naprawy psując defluitacye.
- Drugą przyczyną
 na zewnątrz
 na pomnożenia
 Miast. Druga przyczyna po tey pomnożenia Miast jest,
 Parsimonia, to jest / szcuple y okragle
 Życie / Ktore jeśli gdzie / w Miastach jest potrzebne.
 Jako nabyć / tak niemniej rzecz jest nabytego
 Parsimonia. Mieć ochronić / mając w wydatkach swą miarę.
 To jest / aby expensa z percepta chodzą /
 Darmo te zbiera
 raia gdy zbier
 tek rozprasza. Bo darmo Industria cum labore zbiera;
 Kiedy zbitek rozprasza. Zás oboje wespół
 Bydź nie może / częścią że nabycie / czułości /
 Pilności / y trzywiego życia potrzebuje /
 Czemu wosyftkiemu brzydki Luxus jest przeciwny;
 Częścią też że cupido habendi, Która jest
 Fundamentem wszelkiego zbioru / oziebla bydź
 Musi o vtrznego: bo ten lekce sobie
 Poważa dobre mienie / gdy je marnie traci.
- Trzeba grosza
 ochraniać y
 żyć swą miarą.
 Quia valeat, niewiedząc quem praebeat usum
 Nummus. Nie stara się on / jakoby potrzebą.
 Jeśli jednak gdzie trzeba ochrony / tedy tam
 Gdzie intrata y procent z nieperownego zysku.
 Rolnictwo przecie jak tak / lub dochód ma mniejszy /
 Ale też bezpieczniejszy Kupiecki zarobek
 Lub przedszy / lecz nieperowny. Zaczynam w Miastach trzeba
 Pogotowiu w
 Miastach. Vivere sua quadrat. jeśli gdzie / przestrzegam.
 Tego naszy Wolacy niewmieja; z tad też
 Tłógdzie wbośtwą wiecey / y Kupcow niedzniejszych.

Wymio

Pierwsze
 bieżenie
 leges
 ptuari

Drugie
 pobawow
 pijanstu

Do czego
 sposoby
 Pierwsz

Wtore

Trzecia
 czyną
 trawa jest
 dry
 regim
 dens

Wyniosłość wśelaka niścza sie możnięsy/
 A pospolstwo pijanstwem / także równająz sobą.
 Pierwsze za- Żeby temużabiec / trzeba aby Miasła
 bieżenie per *Sumptuarias leges* sobie stanowiły;
 leges sum- Oraz exequowały same / nie kto inşy:
 ptuarias. Boby *exfas leges* to samo czyniło.
 Zwierzchność w tym naywyższa / rzad niech strofuje/
 A zaś Rząd *Concives*. To tak postromiony
 Drugie, przez Gdy będzie prawem zbytek; pijanstwu zewśech miar,
 pohamowanie Żabiegac pilnie trzeba: bo to jest powszechna
 pijanstwa. Miasł wśystkich *calamitas*, także y Miasłeczek.
 Ten wystempek wprzód wiedzie do niedbalstwa / potym
 Do wtraty / na koniec wbośtwá y nedze.
 Tak ktoby go wstronił / lubo w rzeczy maley
 Nápózor / wielki jednak pożytek Oyczyźnie
 Przyniosłby moim zdaniem. Wprowadzić że sie przysnam
 Trudne tu *remedium*, bo jest już zawziety
 Do czego dwa W zwyczaj obrocony ten wystempek / jednak
 sposoby. Dwa ja baczę sposoby do postromienia go.
 Pierwszy. Pierwszy / schadzek y fynków bronie w dni powszednie/
 Wine postanowiwży / jako na pijacych /
 Tak y na fynkujacych. Potym goyby w te dni
 Pijany in *publicum* wysiedl / karac winą /
 Karac *ignominia* / jako w Niemczach klatka.
 Wtóry. Drugi sposób jest / aby w święta godzin pewnych
 Siadali na gospodách / ktore gdy wyzwonia
 Jąc spać / y ognie gasić / zwyczajem Niemieckim.
 Operoniam pijatyki za czasem wstana.
 Bo te nabardzi słodzi towarzystwo / ktore
 Pewnych dni zakazane / za czasem y samo
 Wochyde da pijanstwo / jako rzecz nićzemna.
 Trzecia przy- Trzecia przyczyna Miasł jest pomnożenia / pilne
 czyną zewne- A życzliwe Rządu / á zwlaszcza o dobro
 trana jest ma- Wśystkich staranie / to jest / *providum Regimen*.
 dry Rząd et Tym z swych malych początków do wielkich przychodzi:
 regimē pru- Weźmy na przykład Miasła Ansyatyckie / y
 dens. Wolne w Niemczach / ktore w swych murach tylko siedzac /
 Ledwie *territorii* co mają / á przecie
 Jaki stos wytrzymawşy pod te przefle wojny /
 Dostały nie dobyte od nieprzyjaciela /

Wspu

Przykładem Cu
dzoziemskie
Miasta.

Vnas każdy w
swa mieszka-
nin.

Incuria do-
bra pospolitego

Przeszkoda w
rządzie mry-
skim różne lu-
cisdske.

Wspustoszonym kraju/ same wcale siedza.

To wszystko z tad/ że pod czas pokoju y rada

Et bono regimine, zawzięły sie w ośa

W sile y potęgę/ jaka dziś widzimy:

E contra w naszych Miastach/ Urzedu/ o dobro

Pospolite niedbalstwo jawne/ Nieżyczliwość

Zdrada y przeciwrotnosc/ niezgoda/ zaszdrości.

Prywata nieczelniwa y brzydkie szarpanie

Publici peculij, bez sprawy/ rachunkow.

Z tad nierząd powszedni/ oraz niedostatek.

Z tad żadna do obrony Miasta provizya/

Z tad do wszelkich ciężarow spólnego dzwigania

Nieposobność. Wszakomiec/ z tad zguba y upad/

Zle mury/ y zle bruki/ zle mosty/ ratunżę/

Wgdziekolwiek publicum bonum residuje.

A tegoby niebyło/ gdyby było rzadne/

Unuejetne/ życliwe de bono communi

Staranie: to jest/ gdyby dobra była rada/

W świeta sprawiedliwość/ w nadgrodach za dobre/

A zaś w karaniu za zle postępek każdego.

Zgola powagi swojej Urząd niechay broni.

Bo za taby musiało iść y posłuszeństwo/

Azorego w Miastach naszych nie pyray: każdy w swa

W swym rozumie idzie/ Urząd lekce wazac.

In commune potzerba consulere, Radzić.

Albowiem mądra/ zgodna communitas, spólnym

Ratunkiem łatwo może/ y z małych początkow

Powstać/ y przysć do znaczney potęgi y siły.

Przyznac to jednak musie/ że w tym swe przeszkody

Maja tuteczne Miasta od Jurisdikcyj

Roznych: to jest Starościach/ Duchownych/ Szlacheckich/

Azore mieśaja Miasta/ y ja im przeszkoda/

Zwolazęza gdy sie w terminach swych niezachowują/

Gdy Miay nie Prawa łamia/ gdy sie wwalniają

Ab onere publico. podatkow/ y służby.

Azolewiska to rzecz właśnie bronić wproad Urzedow

Od oppressij/ potym obroniwszy/ przywieść

Powaga swa ad curam hanc boni communis.

Rachunkow łazć słuchac/ prowentow przyczyniac/

Aby wystarczyc mogly potrzebom publicznym/

Wszak

Zydz
jednym
cznio
psu
Figle
zwycza

Nie po
Chrze
fiwi

Pożytki
na Rzec
Miast p

1. Ozdob
ju.

2. Obro
czynny
fidu

3. Spof
y kupna
daż

Zydzie sa mole
jednym nieznacznio
miasta
psujacym.
Figle ich nie-
zwyczajne.

Nic po nich w
Chrześciana-
stwie,

Pozyci które
na Rzeczposp. z
Miast plyną.

1. Ozdoba Krá-
m.

2. Obrona Oy-
czyzny & prz-
sidium.

3. Sposobnoś
kupna y prze-
daży.

Nia samo pospolite dobro obrocone.

Moge per appendicem przydać tu o Żydach/
Btorzy ja prawym molem/ nieznacznio mpszczacym
Miaśta/ tak we wśelakich towarach/ jako y
Rzemieślach/ w opufaniu/ zdradach/ y wymysłnych
Figlach/ któż je wypowie albo y wypije?
Nieznacznio to lotrostwo Chrześcianański naród
Rtempi y wyniszcza/ oraz do ubóstwa
Przywodzi/ przez pieniadze przystęp wśedzie mają/
Tymi y Sprawiedliwość/ y Prawa y wolność
Nas Chrześcianow znoszą. Tymi y Sedziego
Przerobia/ y wśstęł świat oraz z praktykuja.
Tymi y jawna zdrade okryja/ y wyda.

Zgola nic po tych molach w Chrześcianańskich Miastach/
Zwlaszcza za tymi jakie mają wolnościami.
Od Kazimierza quondam, wielkiego tytułem
Malego w samey rzeczy, nadane/ ktore im
Esfera poloznica Krolewska Narodu
Żydowskiego/ zjednala y tegoż to Krola
Dwuch ma Synow zrodziwszy/ Niemira y Pelke.
Ale! dawşy wywodem pożyoy/ gdy rzecz mowi.
Zamkne cen moy o Miastach dyskurs/ pokazawşy
Commoda ktore plyną na Rzeczpospolitą
Z Miast dobrych y porzadnych/ z kad do ich ratunku
Gotowa okazy y pochop bydz moze.

Pierwsza. Ozdoba kraju z Miast pieknych/ budownych
Y w nich ludzi zrodzonych/ ktorzy wiec przechodzą
Grube chlopstwo domcipem/ indole et formā
Rzadem. Aleć pozor/ ozdoba/ mnieysza to/
Wielka rzecz jest obrona Oyczyzny/ a ta wiec
Flawiejsza Miast czynia. Nie trzeba dowodow.
Z kad nieprzyjacielowi odpor/ y szawarte
Wrota do nas. A choc też niepodzianie wpadnie/
Smadne y fortec potężnych posilki/ ktore go
Wypedzie lano moga. A kiedy też duszno/
Bedyşy refugium, tedy securitas?

Jesli nie do obronnych Miast/ y fortec bliskich?
Trzecia jest nieposlednia wygoda/ ktora nam
Czesć z Kupiectw y Rzemiosl pochodzi/ gdy naszym
Potrzebom y wygadza/ y oneratuje.

Czesć

Niaśta

4. Potęga kto
ra pochodzi z
zebrania Zol-
nierzy i zacię-
gów.

Prośba do Kro-
low i Panów a-
by hanc curā
przed siebie
li.

Ktore ich jest
zawsze godne.
Z małych rze-
czy wielkie ro-
sta.

Adhortacja do

Cześć i z łacnego każdej rzeczy spieniężenia/
Dochodów i pożytków rolnych wyprzedania.
Bo jedna wieś nad Miastem i wielkim i bliskim/
Wiecey uczyni niżli kilka ich odległych
Czwarta / potęga / naprzód z podatków gromadnych/
Których wiecey z jednego Miasta dostatecznego
Niż ze sta Wsi / albo y z całego powiatu.
Potym z zaciągów wszelkich żołnierzy / Ktorego
Ta Wsiach ani dostanieś / chyba w Miastach / Kedy
Im wiecey ludzi proźnych / y sposobow żadnych
Do życia nie mających / snadnieysze zaciągi.
Krotko mówią: / niech sama Holandya będzie
Przykładem / Ktora z swoymi Miastami wielkiej częsci
Świata panującego Monarche przywiodła/
Baraczey przymusiła tandem do pokoju.
Alec ja nie szyszac się / rączey Krolow prośe /
Aby te rozumieli *curam non indignam*
Dostojenstwa swowego ; wziąć przed się obronę
I protekcya Miast swych / oraz promocya.
Nie może bowiem mala rzecz bytć y podla
Ta z ktorey choyne dobro / na państwo ich płynie.
Taką opatrność Boża przez to / że y wtóry
Miaste ma policzone / nie traci powagi /
Równem jawnie *mentis omnia regentis*
Powszechność pokazuje y rząd nierówny /
Tak y Krolowie swojey nie tracą godności
Przez dozór w małych rzeczach / z kad zaś wielkie płyną.
Mur wysokości małych wiec cegiełek po wstawia /
Z drobnego nasienia wielkie rosta drzewa.
Tak też y male rzeczy wielkich są przyczyna.
Gdzie się zaś nie przyłoży Pan / y gdzie nie *curas*,
Tam powszechna bytć musi *incuria* w wszystkich.
Jego powaga / wiec y przykładem wszystkim
Dadza przywieść do rzadu y zgola wszystkiego.
Jego staraniem każdy wnetże się przycheci /
A jak jeden napisał / *arbitrio ejus*
Confestim flexibiles et sequaces sumus.
Niech tylko w przedsięwzięciu będzie wprzód stateczność
A przed skutkiem staranie niechay niestawa.
Leczże y stan Szlachecki ma Miastą / y onym

Absolute

stanu S.
chia

Gdyż
pożyte
najwi

Im bo
poddan
też Pa

Voto k

V skap
macni
dzie, y
tnego y
ludni

Stanu Szlache-
ckiego.

Absolute panuje / temuż addo calcar.
Chodźcie pilnie Pánowie o kóło miast swoich /
Nie kładac tych ciężarów / Których znieść nie mogą.
Owsem ręce podając do dobrego mienia /

Gdyż z miast
pożytek jego
najwieszcy.

Uważaycie że wiecey jedno Miasto może
Przynieść wam intraty / niżli siła wojesk.
Przykładem ziemią Włoską / gdzie Książeta jedno
Drugie Miasto mając / Wdzielnymi Pány /
Tę miliony licza intraty swe roczne.

Im bogatszy
poddani, tym
leż Pan ich.

Ny zaś nic nie umiemy tylko robotniczą
Ciężarami tempic Miastą wymysłnymi
Orąz przymuszonymi: tego nic nie bacząc /
Że lepiey aby oni przy Wolnościach swoich
A Prawach zostawając na sobie robili /
A zarobiwszy nam zaś pożytek czynili.

Voto kończy.

Przykładem pszczoł / Ktore to dla swojej wygody
Pracując / nam pracują y pożytek niosą.
W wójsku / niedostatku / mała chłop wezmi
Intrate; bo co mówią *populus, obulus.*
Tę ten czas to ma miejsce / gdy obulum ma chłop
Kacze / jako mówimy; z nagiego trudno wziąć.

A ja Voto rzecz kończy y wprzeczynie życze /
Aby Królestwo nasze nie tylko przestrzeństwem
Granic / ale co więkšą / ludnemi Miastami
A osadzonym krąjem prawdziwie kwitnęło /
Wielkości y potęgi oraz dostampiroşy

SATYRA II.

Nę Wolodź wtrata.

Aż go marnie zabija / trzy lata mu służe /
Niewiedziałem nic / y peronie nie weźme do śmierci.
Bo tam wójskłego tylko na jedną godzinę.

(Mówi do siebie sluga wtratego Pána)
Prawde mówisz chudzino. Lepšą jest ślapanu

V shapego y-
macnie naj-
dziej, y rozrzu-
tnego y w po-
ludnie nic.

Nę rozrutmemu służyć: bo tam zároveň znajdzieš.
Ślapy choć może / nie chce / ten choć chce / nie może
Nikomu nic dać / kiedy straciłby dawac.
A jakoż niema stracić / gdy z młodych lat począł.
Wymienawşy sie z niewoli na swobodę / jako

W

• Konj

Piewszow na-
mowy młodego
Pana.

A on słucha y
czyni.

Niedba na prze-
strogi mądrych
Monitori-
bus asper.

Wszystkiego
nabył, a dar-
mo, y z szkodą.

Nie pni się, bo
z Pan. niepo-
rownasz.

Roni / gdy wypadnie z ciemney stajni / biega co tam
To sam / ledwie się pojac da Młastalerzowi.
Tak ten ledwie się z Szkoły wyklul / ledwie gembe
Was osypal / alic już pacholki przyimuje.
Których wystampi jak i wafary co rnie
Grac na Kobzie / a jeszcze pic dwa razy lepiej /
Aże mu z tym nie zgorzy animuje Pana:
Tak tak tam sila y tego: tak ten summo żyje
Tak / tam Pańska muzyka / czemuż tu nie ma bydz
O ciebie Młosci Panie / Panem z Panow jesteś /
Nie masz w świecie takiego od morza do morza /
Kto z toba zrowna. Słucha balamut mow onych:
Niepomniac / że lubo tam wiecey jest czeladzi
Wiecey też jest y Wiosek. Przyimuje pacholki /
Muzyke / pokojowych / Credencierzow / wszystkich
z Pańska. Vchoway Boże co po prostu nazwać /
Gdzieby Kucharka miała wwarzyć / to Kuchmistrz /
Gdzieby stol nakrył chłopiec / Credencierzem zowia.
Na jedne wies y druga Kuchmistrz / Credenczerze /
Pastetnicy / Roniuszy / Kracyzy Stangregowie:
Hayducy y Woznicy z srebrem / w Saffianach.
Sila to Panie młody / Rzeczysz co do tego:
Ty sila Panie młody / Zjedza cie ci mili
Kucharze / Kuchmistrzowie / Pastetnicy / jako
Onego Akteona psi niekiedy zjedli.
Mianowicie jes sie snadź myślistwem oblozył /
Trzydzieści sfor masz w psiarńi / chartow kłanascie
Smyczy / na co kupować drogo owies musis
Ktorego szukał wśedzie w wszystkich samosiadow
Co dać to dać / byle psi mieli go dostatek.
Aleć zwierzyną w domu / za co mi to stoi:
Zajac będzie na stole. A to ten nie zarósł /
Zuropatwo ze dwudziestu par przez rok dostana.
A na to chować takim kofcem psy y konie
A myśliwcow: Których sam zły duch nie nakarmi.
Infa to dla wciechy sforet kłka / albo
Smycz jedna / druga chartow. Ale tak y tego
Pana / trzeba żeby tu także było / bom Pan.
Czasem y o psy pijać z drugiem / często się

O smierc

Eabul
affab

Toż li
stanie
it

Szary
szyle n

Nadzi
sagu, k
knie w

*Fabulae Osseae
affabulatio.*

*Toż sie z toba
stanie co z o-
kiem.*

*Szaty różne
szyją na borg.*

*Nadzieja w po-
sagu, który zni-
knie w minutę*

miere

O śmierzć drugi przyprawi. Wolicie sie tandem
Podarować tymi psy/ niżli zdrowie strącić/
Trzeba mi bowiem wiecasy gonczych psów/ aby ma-
Psiarnia mogła sie zrownać z Krolewską y lepiey.
Powiadają że Ośiel chciał sie Lewu sprzeciwic/
Bazgota z nim porównać/ widząc że za owym
Mnoſtwo zwierząt chodziło/ które on wiec żywił/
Jako zwierzę meżny lupoſm rożnym y zdobywca.
Ośiel też naprzeymował tey aſſiſtencji
Nie mało. Przyſtał tam Wilk za ſtarſzego ſluge
Niedzwiedz/ Lampart y Tygrys/ Ryś/ y inſzych ſila
Ża ſlugi. Przyſtał y Lis z nimi za Szafarżą.
Owo dwor napelniony był drapieżnym zwierzem.
Dzień jeden/ drugi nie zle; bo był przecie ośiel
Choć za groſz przypoſłobil tego y owego.
Aż kiedy już niſtalo/ Pan też nie potemu
Nie mając ſil jako Lew/ tudzieſ y rozumu
Do pożywienia ſwoich. Tuż tu w niego ſludzy
Roſſkarpali do bieſa/ y zjedli y z ſkorą/
Że tylko koſci ſame/ ba y tenie całe
Doſtali. Toż ſie ſtanie z toba nieboraku.
Zjedzą cie pewnie ſludzy/ gdy ſie nie obaczyſ/
Przebraleſ miarke/ bydź ſie dżban nie wrwał w reku.
On przecie nicoba ſtroi ſie w zaloty kedyſ/
Matertę od Kupcow na regeſtr bracie kaze.
Oni glupi dawają/ a zapłata w leſie.
Krawcy ſyja telety/ krawa ſłotogłowy.
Aż nich zaś Prandypury/ Kobaje/ Kontofe/
Czuhaje y Zasutki/ y niewiem co tylko.
Bo ile wymyſlonych przezwieſt y rodzajow
Szat rożnych/ tyle trzeba mieć w ſkrzyniach do ſtroju/
Władac ie na ſie to tak to ſak. To na bakier/
To na bok/ to zaś przed ſie/ to zaś za ſie/ potym
Ledwie że nie na głowe/ albo wyrwociwſy
Gierem na wierzech: tyſiac tam będzie rożnych odmian.
Toż y w ſabłach y w czapkach; Proteus nie mógł bydź
Odmienneyſy/ jako ci w ſtroju ſwoym młoſoſi.
Na ſlugi ſyja bärwy/ nadgrodzi to poſag/
Aż nie tylko z poſagu/ ale y z onego
Starania nie; bo któryż takim blażnem będzie

Żeby córke swą dać miał za wtracyniś.
 Toż dopiero pożyczac / a gdy sie nie znaydzie
 Żaden / coby takiemu pieniadzi mi wygodził.
 Toż do Wiosek, Wiec zaſtawić wioseczke / a wſzák też na piáſku
 y z nimi do lu- Szacuy ſie Pánie młody / dadzac quidem na wieś /
 dzi. Ale tego przyplaciſ / bo cóc wynoſiła
 Tá dwa / ná trzy tyſiace / puſcić w jednym muſiſ.
 Tá koniec gdy y tego nie ſtanie / to ná targ
 Z drugiem / aź y ná dnie nie już niezoſtanie.
 Choćbyś chciał y ochraniać / pozno / niemaſ czego.
 W ten czas było ochraniać kiedy doſtawało.
 Chodzi po rynku chudał leć zwieſiwſzy / ſludzy
 Wſzyſcy poodſtawali / palcem poſkazuja
 Co żywo / ſydzí morwac. A bies mu był potym.
 Bo z kogoż to dla Boga nie ſydzí / gdy bacza
 Że ſie ná ſwoje ſily y doſtatkí piac chce
 Zrownac z moźnieyſzem / co już niepodobna.
 A tym czasem fabryki / oycowſkie budynki
 Leca / gnija koſtowne Palace / Koſcioly.
 Pan Synek niedba o nic / choć ma czasem zá co
 Poratowac y pokryć / trzebaby go Oycu
 Z nieba wſtamionowac / y ceglanní zabíć.
 Ná koniec de- Tandem z deſperacj kiedy już nieſtanie
 ſperacya na- Vda ſie do rozbojow / drugi do Krádziejy.
 ſtampi. A czasem y dyabla / jako Obornicki
 Ktora ad ex Nie dawno był uczynil: aź też ſyje wtna.
 trema przy- Ja tedy taka rade / a prawdziwa daje.
 wiedzie. Nieycie Rodzicy ſwoich z młodu do ſkromnoſci.
 Szateczek im koſtownych nieſprawuycie / ani
 Delikacko chowaycie; bo ſie chłopiec tego
 Z młodu náuczy / y tak będzie chciał mieć záwſze.
 Admonicia Ro Gdy záś Szkoły wynidzie trzymay / niepozwalay
 dzicom w wy- Swyiwoli / y nieſpuſzczay z oſtroſci Oycowſkiej.
 chowywaniu Pieniedzy nie dawaay / niecheſzli mieć z niego
 dzieci. Tá potym Wrowieſia. Niech przywykła z młodu
 Skromnemu życiu / aby ſie w nim potym Kochał.
 Inaczej / pewnie będzie albo po Zborowſku
 Albo po Jazłowiecku / aź też w piety zimno.
 Sera in fun- Aż y ná ſamym ſchylku nie już niezoſtanie.
 do parſimo Nie rychła, powiadaja, oſzczędnoſć / gdy ná dnie
 nia. Same drozdzé zoſtają: ochraniaay gdy pełno.

Obie
 Respo
 a ſimi
 dino

Wielka
 poſeſ

Ktoſy m
 drzeć nie

Gato y
 poliadł
 wiek m

Która prawdziwe bydź pokazuje owo

Paradoxum,

Solum Sapientem divitem,

& omnia ejus esse.

Cłowiek mądry (jakięgo dawna Stoa mieć chce)
 To jest oraz cnotliwy / sam jest y bogatym /
 A dostatnim / w fortunach sam opływającym.
 Bo cokolwiek na świecie / cokolwiek cudzego
 Wszystko to jego / rzec się może / jemu służy.
 Alakoż to? Czy wszystko infym powodziła /
 A zaś sobie przywołasz? Nie tak / ale iako
 Król w państwie swym powszechnym jest rzadzca y Panem /
 Bo władza rozpościra nad wszystkich dobrami /
 Lecz własność przy poddanych y swoje zostawa
 Dziedzictwo possessori. Choć władza przy Królu:
 Tak mądry wszystko posiada / y wszystkim panuje
 Rzeczom / mając je oraz pod swymi nogami.
 O jak sławna y wielka possesya taka!
 A takie panowanie / Ktorego woyskami /
 Fortecami nie trzeba bronić ani murem.
 Lecz jako Bog wszechmocny rzadzac / tegoż broni
 Bez hałasu / Kłopotow / tak on wszystkie rzeczy
 Majac pod swoja władza / spokojnie pánuje.
 Nieboi się nie woyny y nieprzyjaciela /
 Pierwien że mu nie żaden rozboinik nie wydrze.
 Patrząc na te Młachine świata / mówić może
 Że ja Bog dla mnie stworzył. To wszystko jest moje /
 Cokolwiek ziemia / morze / mają bogatego /
 Nie przez własność / ale przez władza jemu dana.
 Gdy Bog *subjecit cuncta sub pedibus ejus.*
 Do tego / coż droższego nad cnotę y sławę?
 A on oboje posiada y wziął w possessia:
 Prawdziwe dobra duszne / prawdziwe bogactwo /
 Toć nad wszystkich bogatym jest / y dostatnieyszym.
 Tąd to mym zdaniem / ten jest bogatym / kto umie
 Żyć / a zaś kto tylko chowa nie żywa

Obiectio.
 Responsio.
 à similitu-
 dine.

Wielka raka
 possesya.

Ktorey nikt wy-
 drzeć nie może

Cnota y sława
 posiada czo-
 lich mądry.

Nie

To bogaty kto
w mie zdążył.

Mądry wie
gdzie i jako za-
dążył.

Człek cnotliwy
wszystkiego do-
bra pełen.

Nie pragnąc na-
zbyt, prawdzi-
we bogactwa
posiadał.

Nie frasuje się
choć niema.

Nie jest tej rzeczy Panem / ani possessorem.
Jest bowiem wielka różność między tym obojgiem
Nabyć y mieć co ; między nabyciem y mieniem.
Na przykład / ście droga w krzynie tam kto chowa /
Nigdy jej nie zdążywa / rzekę o nim / nabył
Szaty / ale jej niema / bo jakby też nie miał /
Taki iko y ten który marnie y rozrzutnie
Porozprośa co Bog dał / dostatkow y mienia
Kiedy zdążyć nie umie / jakoby też nie miał.
Mądry zaś wszystko y ma / wszystkiego jest Panem.
Bo wie kiedy y kiedy czego zdążyć ; sam ma
Prawdziwie y posiada / a przydam używa /
Ale używa jako Materii / albo
Jakiego instrumenta do Cnot rozmaitych.
W krzyniach nie zagrzebl złotą / y owsem takim jest
Szafarzem / że we wszystkim miara idac / swoje
Wydatki y miarkuje y z cnota stosuje.

Aleć nad te przyczyny wyżej pomienione /
Jest y ta / że człek dobry wszystkiego jest pełen
Nic nie potrzebuje / dla tego bogaty.
Niaż to : nie pragnie / ani zbiera chciwie /
Nie chodząc kolo mienia dla samego zbioru /
Rozumem się miarkuje y onego słucha.
Albowiem ten sadzić ma jeśli kto bogaty
Nie ludzka opinia / ani rozumienie.

A według niego trzeba dostatków rachować /
Nie opak rozum według dostatków ścować
Ta to nakrotka droga / abyś był bogatym
Chciwość swą pomiarkować / a gardzić bogactwem.
Gdy masz co jeść y co pić / a przy tym w czym chodzić /
Contentuj się co Bog dał / a nązbyt nie pragniej.

Ale rzecz / potrzebą y innie y mym dzieciom.
Inna jest potrzebować / potrzebując pragnąć.
Inna byż w niedostatku / a przecie on znosić.
Mądry y baczny człowiek / a przy tym cnotliwy
Często więc nie ma tego / czego mu potrzeba /
Przecie niefrasować się wielka jest o niego
Tęziemiec / a daleko więcej niż niepragnąć.
Mądrość tym nam dostatków daje / gdy nas wzy

SATYRA III.

155

Madrość Pa-
nia jest powsze-
chna.

Posessia 7 wty-
wanie kochać mu
z swych sporza-
dza.

Wszystko to
Bog dla czo-
wieka stwo-
rzył.

Adhortacya do
prawdziwych
mądrości na-
śladowców.

Gardzić niemi. To jest zbior nad zbiory nawiekszy
Wszystkie w twym skarby nasze/ mieć vmysl gardzacy
A do Boga skloniony/ ktory prawym skarbem
I wszystkim dobrem naszym y wszystkim dostatkiem.
Mądry tedy wszystko ma/ tego świata Panem/
Natura mu wdziela/ co w niej jest dobrego/
Cokolwiek zawartego/ choć chudemu chłopu.
Mądrość Pani powszechna y tych wszystkich rzeczy
Dziedziczka/ nie niepragnie/ nie niepotrzebuje.
Choć nie ma/ choć szczyrze miserna golota.
Tak y bez instrumentu Muzyk jest Muzykiem.
Bo w sobie vmiejetność y sposobność oraz
Mądo gramia/ lub niegrá/ ale zaigrać może.
Mądry człek w posesyji nie zakłada mienia
Choć nie ma/ Panem świata y wszystkiey natury.
Głupia rzecz nie znąc swoim co ma bydz powszechnym.
Daczym bezpiecznie rzekę moy to Kościół/ w którym
Kłękam y modle się. Ratusz/ w którym bywam.
Moy moge rzec Miasto/ w którym gościę miestkam.
Moy świat na którym żyję/ ziemią ktora depce.
Nie Niebo do ktorego wzdycham y pospieszam.
Inaczey głupi swoje to tylko rozumie
W czym dziedziczy/ cokolwiek jest jego własnego.
Mądry powszechnych rzeczy zaznwa jako swych/
A swych jako powszechnych. Wie że świat dla ludzi.
Mądrość jest nasza matka/ po ktorej dziedzictwo
Spólnie wszystkim/ ktorzy jej prawdziwi Synowie.
Józmyż my za ta matka á wesolo mówmy /
O prawdziwe bogactwa/ ktore z niej płynięcie/
Wás się trzymamy/ á to wszystko co widzimy/
Lub kosztowne Palace/ lub sumne ogrody/
Fontany nie zwyczajne/ groty nie widziane;
Lub obrazy przepysne/ lub służby bogate.
Rzecz/ wszystko to moje/ tego tak záżyje/
Ják ten ktoremu służy ichże possesya.
Bo jezdem tego świata y Obywatelem/
A ten jest (á nie jest inny) Jma własna Wyczyzna.

SATY-

Ná tych/ co cudze sprawy widzą y prze-
trząsają/ swoich niebacząc.

Kto siła, ten y
ładacopospoli-
cie mowi.

Iacy bywają ob
mowcy płośliwi

Przed którymi
sieniki niewy-
siedzi.

In aliena vi-
tia Lynces,
in nostra
Talpa.

Czy miłoby też
było gdyby kto o
tobie gadał.

NApadłem ná jednego nie dawno/ ktory mi
Tabajał vszy/ że mie y do tych czas bola/
Szczyra olla putrida. Przebieżał on przedto
Litania wszelákich Stanow/ zacząwszy mi
Powiadać y tárować Krola/ Senat/ Szlachcie/
To tego, to owego/ Samśladow/ ich żony
A sam takie ledaco/ jakiego świat niema/
Ledwie tam kogo wspomnieli/ aż on ná plac jedzie
Z niewyparzoną gembą. Wianujeśli kogo
Aż on zaraz/ Wiem/ ow to sklepiec brzydki/ co wiec
Gembie swojej żaluje. Wspomnieli też Krola/
Aż on go Kazirodem/ zdzierca/ oppressorem
Wolności naszych zowie. Bedzie wzmianka jaka
Przy stole o Hetmánách/ aż on wnet wypadnie/
Ci to gorzałkosiowie/ pijanicy/ co wiec
Przy Gorzałce o wojnie dyskurują radząc.
N tak o wszystkich inszych bedzie gadał/ gembę
Sława ich wymyślając/ prawy censor morum
Inquisitor Hiszpański/ albo Instigator
Koronny/ albo Momus każdego ganiący.
Mily Boże jakosiny czy Ostrowidzowie
Czy z Sokolenni oczmi/ gdy ná cudze grzechy
Patrzymy/ w swych Kretami. Ten taki/ owaki/
Ten o ludziach rad mowi; A ty nierad mowisz
Ktory to niewstydlowie inszym przypisujesz:
Widzisz ná grzbiecie tego co idzie przed toba
Sroga pełna mantyle/ á swojej nie baczysz
Ktorac ná grzbiecie wiśi/ ale bacza drudzy.
Postrzeżesz zdźbla w bliźniego oku/ á w swym własnym
Srogi balta nie widzisz/ jako Christus mowi/
Hypokrito wyimi wprzód balke z oká twego
A dopieroż wyimi zdźblo bliźniemu twojemu.

Spytam cie o malarzecz/ kiedybyś tam kiedy
W łacie zakryty slysał/ á ono o tobie
Powiadał kto żeś złodzi/ vltay/ marnotrawca

Wsete

prze-

Kożdemu sławę
swoją młota.

Tak, ty, ty sa-
dzisz, o wiel-
kich ludziach,
sam ładac be-
dac.

Drugi się w so-
bie kocha i wie-
le o sobie rozu-
mie.

Po śmierci pra-
wdziwa chwa-
ła, nie w oczy.

Wstętecznik / y niewiem co ; czy byś się niewyrwał
Stęta / y czy byś nierzekł. A boday był zabie
Kto mi tu źle wspomina. Rozumiesz o sobie
Jeś dobry / y masz za źle że cię źle wspomina /
A czemuż o kim gadaś / a tego niepomniś
Jeż tożdemu sławę swą y pocztowe nule.

Wiec sadziś tego / a sam nie znaś się na rzeczach.

Apelles sławny Malarz wystawił był kiedyś

Obraz Venerę / sam się z tyłu zatrawiś

Aby był słykał o nim sadzia ludzkie.

Aż też Szwiec przyśedł tam stanie / y nagane

Twarzy y rece daje / trzewiczka niewspomni.

Wyrwawszy się Apelles gniewem zapalony /

Ne sutor ultra suam crepidam, powiada.

Twoją rzecz trzewiś ganić / nie twarz / ani reke.

Tak y ty ganiś Krola / ganiś y Hetmany

Niegodzien y o plugu gadać albo roli.

Śłości pełno / obmowisz / zazdrości y plotek /

A ci teraz panują na świecie y w Polsce /

Jako jeden powiedział Messer Sycofanta

Jż Messerem Pasquinem. Takich nazbyt wśedzie.

Drugi się także znaydzie / co się w sobie kocha

A co sobie pochlebia / że go wszyscy chwala /

A że mu pochlebiają. O wielkiż to człowiek

W naszey Rzeczpospolitey. To w oczy / a krom tych

Żdrayca Wyczyzny / fałszyż / fałbierz / Machiavel.

Ty się sobie podobasz : Niewiesz co po śmierci

Mować beda o tobie / y jakie paśkwile

Pisać beda o twoich postępkach y życiu.

Dyabel potym że cię wszyscy w oczy chwala /

Gdy publico odio laboras chudzino.

Takci też Ryśielego kiedyś wynosono

Pod niebą gdy z nami żył / a po śmierci jako ?

Nie wspomnie / tylko przydam / że się starać trzeba

Abyś tak żył na świecie / że byś żył po śmierci

Przez dobre wspomnianie ludzi dobrych / ktorzy

Twoje cnoty placić beda chwala y pamiatka.

Wstęte-

SATY-

Prá niewodziecznych y obmownych
gości.

Staropolskie
ceremonie
szczyre.

Niki mi gość mi
ły, co tie contem
rule tym co
dom ma.

Przygania-
cych niechca,
ani szpiegow.

Ani zwadli-
wych.

Ani furjatow.

Ani obmow-
cow.

A moją ochota
w ca, y hojst

PRoście Mikołaju do siebie w dom/ ale
Po Staropolsku mówiac na skute miśa/ choć
Będzie przy tym co wiecey/ nie jednák ad Luxum
Zá wczáśń cie przestrzegam. Jezeliś jest z owych
Smałkowiczów/ co owo cudzym przyganiaia
Potrawom / powiedz mi wczas/ ja takich nie lubie.
Raczej owych co wś: dŕy do cudzego domu
Slepymi y niemymi sa oraz gościami.
Cum veneris in domum alienam. mutus
sis et surdus, ták dawna łacina powiada:
Ale gościa takiego wchoway mie Boże/
Co sie ná moje wino krzywi y ná piwo/
Co potrawom przygania/ takich sam nie májac.
Ba boday cie zábito/ przyjachales do mnie
Czy spiegiem/ czyli gościtem? rademci nieborak/
Dam jeść/ pić/ dam y owśa koniom aż po dziurki.
A przecie źle/ przecie sie ze mura wadzisz/ oraz
Z moja miła Czeladka? ták mi to ochote
Placisz y dobre mienie? jes sie opil jak stół/
Dla tego moy dom lżyć masz? dla tego nasinrodzić.
Bowiem inszey korzyści z ciebie nieodniosę/
Oktom tey/ że mi okna wystrzelasz/ a dom moy
Náplugawisz/ záśpiecisz. Szczęśliwy z moich slug
Ktory guzow w nadgrode twoich nie odniesie/
To jest guzow pieściowych/ nie dyamentowych.
Ták mi sie moja ludzkość od ciebie nadgradza.
Ledwie drugi zá wrota/ moy drogi Michniuku/
Wyjedzie/ a już dom moy ná nice wywraca.
W tym źle bylo/ w tym gorzej/ znaydzie sie tam drugi
Was jego dawny pijak/ co Malzonke moje
Bay córke źle wspomni. Scisnela nu reke
W tancu/ powie/ choć ják żyw/ o tym niemyślił.
Drugi rzecze/ Mośe Pante nie konie nie jadły.
Boday byl márníie zábito/ žalowa! Waspeci
Golego owśa/ z sieczką dawano obroki.
Ták coż moja ochota wyśia/ ná toż moje
Dniem y noca siedzenie z tym niewodziecznym gościem?

y niewiezs? Za moje żyto widze jeszcze mi dobito.
 Żem mu był rad/ dla tego powinien mie y złe
 Wspominać y złe życzyć: taki nasz gość Polsti.
 Ale ty Nikołaju przybadz do mnie prośe:
 Bo cie znam, że tak rzekł, *intus et in eule,*
Cbleś z sola z Nie wprzykrzysz mnie sie ty/ przyjmieś to co dom ma.
dobro wola. Zostawmy tym bankiety oraz y nieśczyrość
 Ktorzy sie dworem bawią: tam funnie potrawy;
 Ale kto wie/ czy w ktorey niemasz wspanego
 Arseniku: bo w takiej chciwości/ y oraz
 Concurrencyi/ wie kćt kto o kim co myśli.
Bankiety nie- Pieknie czyśtuja/ jedza/ pija/ a złe myśla.
szczyrości pe- Za zdrowie wiec obroci pełna w krzyształowym
ne. Zieliszkę; o kiedyby widzieć przez ten krzyształ
 Czy mi go jeszcze życzy: Ale serca nasze
 Zakryło przyrodzenie/ trudno go tam widzieć/
 A choćbyś widział/ trudno poznać co w nim siedzi/
Brzydkiego zby Czy miłość/ czy nienawiść. Druga/ że w tych Dworskich
tku także. Bankietach śczerzy *luxus.* Niemasz na Żołnierza/
 A jest na Auropatwy/ Łosie/ y Jelenie.
 Muzyka gra/ śpiewają Krolewscy Walaśzy/
 A onoby zaśpiewać trzeba owe piosnke/
 Wieczna wieczna śromota y nienadgrodzona/
 Polacy ziemią wążą w niwecz spustoszona/
 A wy przecie pijecie/ srebra pełno wśędzie.
 Skuyćcie tedy talerze na talary skuyćcie
 A swemu żołnierzowi pieniądze gotuyćcie.
Ktore przy pija- Tu o niebespieczeństwach powiadają święzych/
tych wybiła z Tu Oyczyznę w opale/ a przecie jakoby
głowy curas Za Oceanem wszystkie pericula były.
publicas. Młodo o tym y wspomniam/ tylko coś na odbył.
 Daymy im po to y/ daj ich *in reprobum sensum*
 Pan Bog. Siebie pilnujemy. Ty badz y mnie jutro.

SATYRA VI.

Na terażniejsze w różnych Zakonach
 obyczaje.

Święci Zakonodawcy gdzieście sie podzieli:
 Fundatorowie starych Zakonow/ Oycowie
 W 2

Dawni

Dawni/ dawnych Klastorow/ familij całych
 Pierwszych onych Monachow/ od ktorych ci idą.
 Czybyście poznali sive Reguly y Prawa/
 Stosujac je do życia Fratrow teraznieyszych?
 Nie wszystkich/ musze przyznac/ ale wielksey czesći.
 Vbostwo/ w rostrzemiezliwość / posluſzeństwo/ czystość/
 A wszystkie v niektórych Vola teraz za nic:
Vana quædam nomina, vox est, præterea nihil.
 Tys przysięg Posluſzeństwo: Młamci w tym dac wiader.
 A ty swego Przeora/ albo tam starſzego
 Gwardyanali/ coli/ znieważysz y slowy
 A czynkiem wielkroć kiedyc co roztaje
 Nie do sinatu y wczasu: A ty deferujesz
 Starſzyne/ bayki siejes/ wadzisz z soba bracia.
 Posluſzeństwoż to/ gdy sam niewie Prowincyał
 Coz toba rzec/ ba zgola cala Prowincya?
 Gdy ty swa pomieszana glowka wszystkie zmaciſz
 Zakon/ ledwie sie y Kzym pyzed toba wysiedzi.
 Dadzac gdzie do Klastoru obedyencya/
 Nie wsłuchasz iey/ czajem y na despekt zdrapiesz.
 Takież to ma bydź/ takie swiete posluſzeństwo?
 Choćmyż zaś do Vbostwa. A to o moy Boże
 Jakie teraz w Zakonach: gdy sie nie najedza
 Mniſzy/ wmykay geby Cysze przełożony.
 Mrużenia na dziesięć mis/ przymówek na tyleſ.
 Dragania/ lajania/ fułow/ tyſiacami.
 Gdy braci nie nekarmisz/ raczey nie wtuczysz/
 Ody sie piwem pszenicznym nie naleja/ albo
 Gdy nie natkaja miesem/ tobie tego wyrechnac.
 To tam praw- Paupertasze to swieta: zgadles. Czy nie wielka
 dziwevbostwo, Paupertas w lada kmięcym domu/ albo w lada
 bo nadza- nie- Zagrodniczym/ albo wiec w lada chalupniczey
 dostatek. Chacie: w ktorey chudzina nie ma coby wlozyl
 Wgebe/ y samy żona mizerna/ y dzieci.
 Ale nie mam proprium nic. Młaloc mi na tym
 Gdy masz z potrzeb. Przypad! bym y ja/ goby mie kto
 Żywil/ odziewal/ karmil/ bez kłopotu mego.
 Ale wielkie sa prace Kościelne y duszne.
 Taką pracę ra Co mi za pracę przez dzień paćierze odśpiewać/
 mion y rak nie A za to mieć wſelki wczas strawe y wygode?
 zſarzuje.

Weso

Nie zły
marNie pyta
browolne
boſiwPogotowi
OpaciwIntraty
pactw tyl
zbytek ap
nich iAmbicya
Mniſza y
nitar

Wesola tak! praca y nie naprzykrzona.

Reliquimus omnia, nie takie jest w świętey

Evangelij/ ani takie ma bydź w rzeczy.

Szewczyt miserny/ Krawczyt/ Kowal/ lub Krolodziej

Dostanie Zakonnikiem/ y ma jeść co y pić.

A tego niemial gdy byl Swieckim/ chyba z prace

Rak swoich y z zarobku. To teraz wboższym

Tuzli byl przed tym? Nego, cale niepozwalam.

Tam robil/ tu ledwie co/ czemuż misernieyszy?

Ora dant vitia, a nie paupertatem.

Ktora wiec przymuszona niezwykla poplacac/

A zaś *voluntariam* niezna ydziesz w Klasztorach.

Chocby tam bylo wszystkich strawy od pelności/

Chocby sto wolow stalo/ y sto beczek wina/

Zjedza to y wypija Wmisy wbozuchni.

Jacy wiec sa w Opactwach *Patres Sylwestrowie/*

Modestowie/ Placidi, lucundini, albo

Owi z wtuczonymi brzuchami y garły/

Quorum Deus venter est. Powiadaja zeraz

Opac jeden odjachał do Wloch/ czy Francyi/

Dostawia wby Czeladke w domu y sprzet wszystek.

Gdy powrocil/ te pierwsza wyslysal norwina/

Ze mu *Frater Modestus* Bucharza zatracil/

A zaś *Frater lucundus* winą beczke wypil/

Ktore tam co przednieysze mial w swojej piwnicy.

Jednym slowem/ te wielkie intraty Opacie

Ná nie nie ida/ tylko *luxum*, a li rozli.

Z nich ani Kosciol Boży nie/ ani Wyczyszna

Tu Zakon *participat*, tylko brzuch a krewni.

Nie ná wszystkich sie mowi. Nie bierz Heretyku

Stad zgorshenia/ nie przez to Zakony naganne.

Miedzy pšenica znaydziesz kaol/ w życie miotle.

Tak y tu. Raz edico, y wczas opowiadam/

Zakony swiete/ *absit*, ktoby ganial/ gdy w ich

Reguly y porzadek weirzy/ vznac musi/

Ze nie niemaś coby tu do doskonałości

Ná swiecie predzey wioddlo człowieka/ jako te.

Lecz ja nie one ganie/ raczey obyczaje.

Miedzy ktorymi jest tez sprosna ambicya

Tymi czasy Zakonna/ gdy *philacteria*

Nie zly fry-
mark.

Nie pytaj do-
browolnego v-
bośwa.

Pogotowiu w
Opactwach.

Intraty te O-
pactw tylko ná
zbytek á powin-
nieb ida.

Ambicya froga
mnisza y va-
nitas.

Dila-

W tytułach. Dilatant, chcąc vocari między ludźmi Rabbi.
 Z tad y pierwsze siedzenia y wszystkie honory
 Lapaja/ ba Kupuja. Cały grzbiec v listu
 Tytulem napełniony łada Zakonnika.
 Już Reverendissimi, już y Venerandi,
 Już y Paternitates, lubilestates,
 Już Patres Venerandi, czy nie adorandi.
 Iubilati Lectores, Bakałarze mądry/
W honorach. Doktorowie uczeni/ y ktorzy świętego
 Tomaszá napul zjedli. Definitorowie
 Actuales, á drudzy zaś Habituales.
 Już Patres Prouincia, jak oni conscripti
 Kiedyś w Rzymie bywali. Ktożby to wyliczył.
 Muszac potym y Xiegi miewać od Tytulow.
 Radbyś sie spytał/ czy tak który z ich napierwszych
 Fundatorow przykazał/ y jeśli takowych
 Żążywał sam tytulow. To wiem że Minimus
 Claywiekży był tytul v jednego z tych to
 Świętych Zakonodawcow/ y tak swych żwąć kazał
 Toż y o innych czytam darowych fundatorach.
Wszystko wgo Teraz wszystkiego oraz v Mnichow przybyło/
radzie, y przy Bapciow y tytulow/ kapie/ animusow/
bywa co raz. Wielkiej opinij o swojej mądrości/
 Rozumienia o sobie/ Ambicij nązbyt.
 Z tad typhus y vanitas. z tad y rozroźnienia.
 Snadż w Paryżu pozwali jedni drugich/ á to
 Przed parlament camiczny/ że wy żążywać
Smieszna ápro Bapciow nązbyt ostrych/ nązbyt zakonczonych/
zna y nie Za- A takowe Bapciury nie wam/ lecz nam służą;
konna actio. Tanta contentione ta rzecz tractabatur,
 Żeby kto był rozumiał agi de totali
 Ordinis ich ruina, czy Lana caprina?
 Taz ambicya ślepa czyni/ że do Rzymu
 Listy do wartogłowow lącaja/ gdy jeden
 Drugiego oskazuje/ oskarży nieiusznie.
 Z tad zaś mutationes, z tad y mieszaniny.
Tycha niepo- Rozumie Mnich że Papież. Koronę niecierpi/
skromiona. Wyżul bo posłuszeństwo y pacyencya.
 Aleć to wszystko jednym á krótkim przysłowiem
 Rdawnym onym zamkne. Że w Bapciy welna.

Scandaloso
 przewrotny
 nalepiby u
 rzucąc.

z tych wło-
 got, impor-
 now, frod-
 nie dubia

Nie tu po ni-
 niech pracu-
 nawracają

łako nieki-
 a posłowi

Silaby reform trzebá mało nie co rocznych.
 A ci co reformati, niedaleko czekać/
 Że beda deformati, Kołem to do chodzi.
 Nalepszy widze sposób u Jezuitow/ktorzy
 Scandalosos y sprzeczných do dyabła zaráz
 Wyrzuca z Collegium y Zakonu swego.
 Takby miało bydz wśedzie y w inszych Zakonách.
 Co rzekł de voto ich Castitatis? Ktore
 Trzećie jest inter Vota. Milcze/prze Bog milcze/
 Abym zaś jako Wilka niewywolał z lasu.
 Co sie dzieje pod owym praterrem zebrania/
 Włoczezi po świecie/ sami dobrze wiecie.
 Orzełskiego Macaron lepiej to opowie/
 Ja milcze/ język trzymam za zeby/ a mijam.
 Importuntas swięta y niedyskretya
 Maja y te same miejsce; bo tylko jest czterech
 Starszych Patres discretos w kożdey Provincji.
 Alec meche ná nice wyracać Błastorow/
 Abym sie wam nie zdał co czynić z nienawiści:
 Profesor y przed Bogiem oraz y przed ludzmi/
 Że kochoam instituta, obyczaje game/
 A to nie generalnie wśystkich/ ale rąkich
 Ktorzy nagany godni y oney podlegli.
 To wyznam co rozumiem/ że dosyc tak Mnichow/
 Dosyc Zakonow ile między Katoliki.
 Nie trzebá żeby wiecey nowych przybywało.
 Bo z tad y disciplina y wiet przyerudnieyszy.
 Niasko tedy co ich tu między nami siła/
 Niechby Poganiskie kraje/ ba y Heretyckie
 Nawracali. Stana im Turcy/ Tatorowie/
 Za Japonia/ ba y sami Kozakowie.
 Alec widze wiecie/ że przed meczenstwem raczo
 Umieja naszy/ jaż y przed nieprzyjacielem.
 Co gdyby nie/ zda mi sie mielibysmy wiecey
 Martyres niżli w Goy. Tak kiedyś czynili
 Swięci Apostolowie/ jażo Acta świadcza.
 Teraz ci naśladowcy Chrystusa daleko
 W Mistrza odstampili/ y Uczniow onegoż.
 Postaweczki zmyślonoy/ ukłonow/ kądzenia/
 Chodzą nawet y cantum y Kąg wartowania

Scandalosos y
 przewrotnych
 nalepszy wy-
 rzucát.

Y tych włocze-
 gow, importu-
 now, frodze
 nie lubie.

Nie tu po nich,
 niech pracują,
 nawracają.

Jako niekiedy
 Apostolowie.

Chos

Teraz wszy-
sko inaczej, ży-
wot Apostolski
wyznaczał.

Oni wszędzie
wszystko.

Dokąd czego
tylko chcą.

Obrotni bowiem
i lichawi.

I w zma pre-
dło gdy się kro-
potwie.

Chorałnych raczej wezani niżli vitam Christi.
Tych trzywigiłków nązbyt/ nązbyt y postawy
Taswietsey/ rzadko znaydziesz święte obyczaje.
Seculares Zakonow odprawują annos.
A od tego terminu sąmiś Seculares
Szczyrze zostają. Zgola w sobie Zakonnego
Nic nie mając/ y święte instituta spocac/
A raczej świeckich rzeczy pilnując y zabaw.
Lubo to nie o wszystkich mówię/ wezas przestrzegam/
Wiecey pobożnych licząc y znając w Zakonach/
Nizeli wartogłowow/ y niewstawicznych.
Quidquid agit, prawdziwie powiedziano/ Mundus,
Kozdyż takowych miłych vult esse secundus.
Nie wysiedza się dwory Krolewskie/ y Wdowstkie
Kaciki/ niewysiedza Panstkie y Szlacheckie
Mieśkánia. Tacy wszędzie mają się wsrubować.
Oni w domach totum sac. Starzy sluga za nic/
Za nic y stara Páni. Ci gospodarzami/
Kupcami/ Szafarzami/ Podskarbinami/ wszystkim.
Ci też y nie spieganymi? Aulam resupinanti
Amici, tak o takich Satyręk napisał.
Jednym słowem/ kto żony/ Majetności/ albo
Dakancy chce nabyć/ pieniędzy dostatkow/
Tylko tu proś/ vperwiam dokazesz wszystkiego.
Bo ci wszedybyłowie albo przymuszkowie
Do rzepiusza podobni/ Ktory wiec do Kozdy
Sutni przylnie/ tak oni przeciuchno się zneca/
Z wyspyrąją wszystko/ albo wybiegają/
Sil cusiśfen v Niemcowi słusnie mianowani.
Ziemia ich nieogarnie/ onych pełno wszędzie/
Latąją y pruciąją/ już y do cudzych ziem/
Oni Inspektorami/ już y Plebanami/
Tego tylko nieśtają/ że nie Biskupami.
Jaka tu ambicya żeby bydz nad inszych?
Jaka dobrego mienia chciwość y szukanie/
Cześćcia per testamenta, czyśćcia darowizny?
Trzeba y tym reformy/ niechay mówia co chcą/
Bo widze przestrugali/ y przebrali miarke.
Acz za wczasu powiadam/ że wiecey jest świętych
Z bogoboynych ludzi/ niż takowych trzpiotow.

Zaczynam

Obieścio.

Respons, y opi-
sanie Kazno-
dziejow.

Nie dziw, bo
wie co to, le-
piej niż my
drudzy.

W Kazaniu
w jeściach pro-
ceder ich.

Nie dziw, gdy
drwi nazy po
trzy.

Zaczynam to Zakonowiśkodzie nie powinno.
Zaczem i kto. Zaczem ma Kaznodziejow wielk
A podobnych/ z ktorych sie mogliby budować?
Bywają kiedyś tacy/ teraz mają naukę
Duchownych/ powiadają bajki jakies/ albo
Hystorie i artowne y niewiem co tylko.
Blażenie czyli kaza/ trudno y rozegnać.
Czy to by było barwa/ a gdy na Kazanie
Przyjdzie/ stanieć za jedne szczyra króciłe.
Beda tam y wszereczne słowa/ opisanie/
Będzie tam y Malżeński stan na placu, oraz
Wszystkie Secreta nocne. A kiedy załazy
Pocumie ganie/ wperwami że muszę na prawy
Nie jeden model weźmie y informacja.
Słowy pluska a brzydota bez braku y kształtu
Wydumny Kaznodzieja. Broni/ a sam czyni.
A dla tego tak dobrze o tym dyskuruje
Że wie y nader co to/ zalecać się kształcenie.
Ale gdy o rzecz wiedzies (podobnie) Kazania/
Przyśłuchawny sie trochę niecierpliwym wchod.
Gdy tedy na ambone wchodzi Nimch nadety
Opinia wysłkicy nauki/ mądrości;
Odmie sie jak pulkora nieszczęścia/ on Kaptur
Kaznodzieja y Kapice rozszerzy po wszystkiey
Ambonie/ wszystkiey typus Indyk najeżony
Albo dudy nadete/ pchnieś aż dudy psyska.
Dopieroż wformuje postawę y cere
Takoby rzecznego dnia gadał z Panem Bogiem.
Aż resz zaczyna swoje rzecz/ Temu założymy/
O ktorym nie będzie we wszystkim Kazaniu:
Dopieroż swych słuchaczow/ oraz przezacnego
Auditorium prosi o cierpliwe vcho.
Tak o jeden na króć Secreta kaisa/ rzecze/
Nie zahyciecy Pannie vsu, bo ja gemby
Żalować jej nie bede. Kształtne przychecenie:
Będzie drugi słuchaczow wprasał o jakies
Nie teściwe słuchanie/ a mnie vsy bola
Ledwie co exordium siwe stontyl duchniczek/
Vanus Aretologus, a nie Kaznodzieja.
Chceśże wiedzieć co w tymto exordium było?

Æ

Arond

Zaczynam

Bez żadney
connexyi.

Concepty yba-
sni pokradzio-
ne z Concyona-
low powiada-
lac.

Ktore sposob po-
rzanego Ka-
zania poprowa-
ly.

Arena sine calce; trzy po trzy/ niewiem co
olla putrida jętas. Były tam na placu
Zsigna Zodiaci, y Sfery/ y Nieba/
Ziemi. Geometra, Astrologi, wszyscy
Wszyscy scientie/ wszyscy Doktorowie/
Anielski/ y subtelny/ y Sententiarum
Były Chirographica emblemata, zgola
Theatrum mundi cale/ wolac trzeba bylo/
Kliju dla Boga/ Kliju do tego Kazania.
Zwiąż kto te miotle witka. Scope dissoluta.
Madrego cos y glupich/ humno exordium
N pierwsza część Kazania/ część niepospolita/
Sluchaczom niepojeta/ Raznodzej kryta/
Dopieroż conceptuymy/ niasto nauczaymy
Rzecz Mlich odawszy sie. Coż tam tatarowego
Ono concepty miosa? nic tylko garść dymu/
A himery hispanickich mozgow albo Wioskich/
Zichże Concyonalow wyjete/ ktore nie
Nie mają do nauki y cnoty/ y dobrych
Obyczajow/ tylko gdzieś pismo swiete spoca/
A do swych je conceptow y bajek kieruja/
Ciagnac jako Szwiec store/ albo Rusznierz futro.
Czy tato intencya byla Swietych onych
Pisarzow Testamentu Starego/ Nowego/
Abys ty byl z nich bayki y Zhiroglifiki
Z concepty wybieral/ y wseteczne żarty?
Concepty poprowaly/ ba y wyppocily
Słowo Boze. Moge rzecz bezpiecznie/ gdy weyrze
W Pawla Swietego mowy y Starych Doktorow/
Cos tam inszego bacz/ nie bayki/ nie żarty.
Tu o duszy/ o Ciebie nic a nic/ tylko wiec
Quastyki niepotrzebne. Czy też Christus/ gdy go
Chciaty miec rzese Krolem/ zostal by byl Polskim?
Co to ma do zbawiennej nauki? co to ma
Do Ewangelij? Oy dworscy tłumacze!
By jeno was dyabel Bogu nie tłumaczyl
Z niepotkazal zescie ad fabulas poszli/
Pravde tam zostawioszy w Zatrystyi kedyś.
Tietaki Christus kazal/ z tego przykład bierzcie.
Tietaki Swietci Biskupi/ czego sie dziś wstydzą.

Alle ter

A namnożyły
pochlebców, i
szarżow miłoś
Kaznodziejów.

i łagodnych de
clamatorów.

Ignoranci i
nich nieukowie
i prościacy.

Głupie cytacye
przywodzą.

I niemających
mądrymi się
zadają.

W językach
biegłymi się po

Alle teraz takich Kaznodziei trzeba
Coby to pochlebiali / chwalili / a łgali.
Młowe sira obracając do osób / y one
Pod Niebiosą wynosząc. To to jest ich zdaniem
Kazać y politycznie / y zgola po Dworsku
Ad aures, ad palatum, jako czas y niosą
Y geniusz tych wieków. Drugi się z słowkami
Pieścić będzie y gembę na to wformuje.
Pozwoli jak tań Dworskim. Y też Kapturze
Pieścić się z słowy umieć: a gdzie się podziela
Jako vita, tak mowa rigidior, które
Po przysiągłes zachować przy Regule twojej:
Aleć powie działem raz że w Kapicy wolna.
Błaznowie chwala / sami nie wiedząc co / ani
Kaznodzieja quo tendit, choćby go vmieczył.
Nie powie ad quem finem ściaga mowa jego.
Disposicij żadney nie będzie / Trzy po trzy.
Tuz gdy pocznę miąnować rozmaite przykłady /
Będzie tam Pompejus Cesarz Rzymski / będzie
Marius Campus wielki on w Rzymie Senator /
O którym gdzieś napisał Pindarus Zistorz /
Że głupich nigdy nierad słuchał Kaznodziejów:
Coż gdy zaczęnie cytować Poetów: powiedział
Virgilius, że nemo cum crimine vivit
Pisces, naves. Horatius przydał.
Arma virumque cano; ale Demosthenes
Poeta sławny Rzymski inaczej powiada
I mowi temi słowy. Herculesa retro
Postquam Scandalivoris urgentia fata camellis
Instante posuere metu, tum fulgida cavum
Torva mimalloneis implerunt cornua bombis.
Szumny sens, day go katu y coś głośliwego
I niewyrozumiałego. Arcy mądrze także
Ten wielki Kaznodzieja / y Theolog wielki.
Drugi zaś taki będzie / co o cnocie także
Y dobrych obyczajach / sam ni czci ni wiary /
Głupimi tylko słowy dola / a trząsaniem
Albo wiec wyliczaniem różnych passa tempow.
W językach Bada na placu Włoskie dziardyny / paterky /
biegłymi się po Wiridarze / Altany / Groty / Buridarze

kazuja. Coto
ma do Kazá-
nia?

Biskupi sąmi
kadyś kazywa-
li, nauczali.

Balety / Waffskarady / Curanti / Pawany
 Pasamezy; niż potym Wioſkie opifańie /
 Aby rzeczono że był we Wioſzech Xiadz Dzierbit.
 Alz też na Pomoc rzecz. Odprawilem pierwszą
 Część / idę już do drugiej. Prze Bog niezabijaj.
 Dojść było drow w pierwszej. Stoi tak / ſto dla Boga!
 Paulum Concionantem Augustin on Świety
 Zyczyl ſobie gdiżieſ ſłyſieć; Daleko ſa naſzy/
 Duchą Apoſtoſliſiego nie pyta / za tym też
 Ani Bazi nodziey kiego. Świerzymy to teraz.
 Biſkupi ſam; kiedyſ kazywali / biſko
 Wyſkſtini inſzym przyſtadom / nout / y cnoſ.
 Tym częſy od reſkſzch poczarzizy do mniſchych
 Wſſepuſze / czuſtey moſyſzeſ kłob y inſe ſam.
 Dojść o tym na ſkroć / bo ſam; rzecz moſi.

SATYRA VII.

Albo rada o gumowaniu Zofintergá, p
Stanowiska jego: y jaśi w tym ni po
rad. k.

Zwyczajem naszym
Polskim,
consultujemy
bez żadnego
skutku.

Nie widać
co z tą zą
sequele.

He wolen vnas
tyle sprafse-
nia.

[illegible]

2111

Ná gránicách
Zimowát żo-
nierzowi ro-
zum radzi.

U naprzód to za pawna confusio klade/
Ze praesidiarius miles ná gránicách
Stanowiska powinien mieć/ y táń zimowát/
To Rozum naprzód radzi/ Przykłady Twarobow
Wszystkich nam pokazują; á na koniec Prawo.

Że rozum radzi/ jawna: bo jako wiec w ciáłach
Trafych, tam kedy boli/ y táń gdzie jest rana
Przykładamy/ affecto loco aplikujac
Oraz y remedia, ták in corpore hoc

Bo tam naywie-
isze niebezpie-
czeństwo od
nieprzyjaciela.

Reipublice, tamby obrone obracac/
Kedy niebezpieczeństwo nablizise/ y ściáná
Nieprzyjaciela y ułurysom jego
Wesławiona: te trzeba żołnierzem osiádzac/
Ktory albo mu weścia w Oyczyznę zabroni/
Zabójczy wpadnie/ to mu záraz w tyle

Tak á tergo zostanie; á záwsze lécieć
Wracającego gromi/ mi (jak do ciebie było)
Wielekroć gonić/ często niedogonić.

Z takich národ-
nicách gotow-
ość y ostro-
żność nawie-
ksza być ma.

Że jest. Rozum radzi/ aby ná gránicách
Twarobow y gotowość y ostrożność była.

Wiec y Orientatio niejaka armorum.
To boroć się jako może odwieść nieprzyjaciół
Od nagłych y porwanych ułurysom/ Ktory
Zá wojny popolićie z obywatelami/

Non item zas adpradam; bo tam ma osobne
Pretium Victoria, Krásu zsoldowanie/
A tu tylko rapinam, zdobyć/ spianbroć/ kradzież/
Dla czego nigdy nie jest ták trwała odwaga.

Trzecia jest. Otrama albo potrzebné
Obronę/ albo wiecnie: Jeśli potrzebuje/
To ja má mieć obojętne/ ile przeciwko ták
Zaciętemu y przedtemu nieprzyjacielowi.

Jeśli nie potrzebuje/ po cóż onie prosi?
Po cóż on nie potrzebný siebie y náś wdaje?

Toż y przykła-
dy radza ob-
cych narodow.

Á co záś do przykładow: te wszystkich narodow
Wszystkich radców są zgodne/ że bydz osádszone
Confinia powinny: Sami pograniczne
Obrona opatrion/ y wojnę trzymać
Tam áśadn wiek w metus jest niebezpieczeństwa.

Prawo ná koniec mieć d. e/ raz per indirectum

Gdy

Gdy Starostom na Zamkach mieścić pogranicznych
Każę / y gdy białey plci powierzać ich niechce.
Drugi raz *per expressum* woysku rozkazuje
W Ukrainie zimować. Patrz w Constitucyach
Dwuch przeszłego *seculum*, wez także wyraźna
Sexcentisimi Noni, a vñdaż że tak jest.

Ż tych tedy wszystkich przyczyn *omnino* rozumiem
Aby po Ukrainie *Loci s opportuna*

Woysko było dzielone / y tam zimowało.

Ktoremu zdaniu memu że sie bydy przeciwne

Dwie obietcie, Dwie rzeczy zdadza; Jedna / ciężar tych tam krájow
ktora refel- W tym wyżywieniu woyska. Druga / niepodobność
luntur. Tak mała garścią ludzi taki kráj osadzić.

Lecz ja oboje trudność *solum* y wywiode /

A pokáže jakoby zimowanie woyska

Kwarciannego y oraz jegoż wyżywienie

Mogło bydy Ukrainie znośne y podobne.

Tak co niżli pokáže sposób / wprzód *præmitto*,

Że y prawo / y zwyczaj dawny to wyściaga

Pravo chce a- Aby żołnierz swym żołdem żył / na nim przestawał /

by żołnierz żył z swego żołdu. Zradęci *stipendium auctum* tak Wsarzom

Jako też y Rozątom / aby bez stacyi

W branią chleba mogło na żywność wystarczyć.

Wiec go pod- Co jeśli niepodobna / tedy podnieść żołdu.

nieść, Naprzód zbytek odciąwszy / y czeladzi luzney /

Pewna liczba y koni każdemu pocztowi

Nadziaczyszy / a zgoła prawem zamierzyszy.

A tenby nałacniejszy był sposób / ale nani

Ale że na to Żaden Sejm niepozwoły Rzeczpospolita /

nie pozwała na Niewstać aby to żołdu przyczynienie

Seymie. zwykłe stacye miało znieść y vspokoić /

Bedac już raz takowym sposobem zdradzoną.

Drugi tedy jest / aby żołnierz żołd / zaśluga

Brał od Rzeczpospolitey / a chleb od tych krájow

Gdzie zimuje. Jakoż y takowa ferokosc

Niechże Vkra- A obfitosc Podola / oraz Ukrainy

na go y Podole Rozumiem bez ciężaru żadnego / mogłaby

sustentuje, cze Sufficere stacyom Woyskowym / ktore to

mu oboje suf- Lepiej ponosić / niżli incurryć cierpieć

ficient. Nieprzyjacieli. Czemuż bo tyle nie weźmie

A nie t
dobr K
skich, l
z szlach

Ex pra
pro, j
Horm

Alet v n
szkodki
cala / z
nie

Bla teg
nie szro

Żołnierz/ ile Tatarzyn/ który y splandruje/
 W spali/ albo fable/ albo wiec niewola
 Na kartkiosac y wszystko oraz odbierając.
 Tak nadgrobziłaby się ta żywność obficie
 Wydana żołnierzowi/ gdyby się obrona
 A przy tym bezpieczeństwem granic zapłaciła.
 Jaczym nie widze ani widzieć moge/ czemu
 Wzdrygaćby się tamteczni obywatelowie
 Na nie mieli/ nie tylko z dobr Krolewskich/ ale
 Z dziedzicznych/ obojętnej obrony jebrzac.
 Bo ten ciężar gdyby był równie podzielony
 Według proporcji/ byłby sine sensu
 A bez ciężaru/ zwłaszcza gdyby ex praescripto
 Hetmána (bo tak bydz ma) żołnierz chleb wybierał.
 Do tych racji y ta accedit, że tam te
 Ukraińce prywatnych dziedzictwa na gruntach
 Rzeczpospolitey siedzą/ y zdawna osiadły.
 A tak nie miałyby się zbraniać wyzywienia
 Woyłta jej/ które chleba nieporównom z inąd
 Zasiągac/ tylko od tych/ którym też y służą.
 A na koniec/ jeżeli teraz stanowienie
 Obozow/ na swych gruntach cierpia/ y jeżeli
 Przechodzącym Chorągwiom chleba musza dawać/
 Czemużby prośe mieli wymawiać się z niego
 Żołnierzowi/ czule ich ściany broniacemu?
 Przez co od tych przechodow tak częstych y częstych
 Żołnierza ciagnącego do obozu/ jużby
 Byli często wolnymi. Zaprawde niewidze
 Przyczyny tej wymowki/ tylko głupie jakies
 Zbranianie się tantilli oneris dla dobra
 Swego y bezpieczeństwa pokoju/ y wczasu.
 Tuż dla własnej potrzeby/ dla obrony domu/
 Dzieci/ Żon/ a na koniec zdrowia/ substancji.
 Lecz że to jest powszechna v nas incommodi
 Minoris metu, quaque gravissima pati.
 Że y po szkodzi Polak postaremu głupi/
 A że musiałaby bydz zgoda na to wszystkich/
 Ktora z tak trudnością przychodzi/ dla tego
 Trzymać się trzeba środków/ które stągać mogą/
 A mogą practicar i lacno. Taki ten jest/

A nie tylko z
 dobr Krolew-
 skich, lecz y
 z szlacheckich

Ex praescri-
 pto, jednák
 Hetmána.

Ale y nas dla
 szkodzi wolać
 cała/ szkoda po-
 nieść.

Dla tegoż ten
 nie szkodzi po-

Który

daje practi-
cabilior y
śnadniejzy.

Pomiarkowa-
nia ważnego
trzeba.

Choragwie
niech po chleb
niechadza, ale
posyła kilka
z poirzodku
licbie.

Albo sie on
niech zgoda,
przez co wiel-
ka wygoda zo-
bopolnie.

To Hetman y
bez Serbow n-
może.

Który, tu podam/ radać aby samje Hetman
Chleb/ y żywność opisał/ y sianko na waczył/
Jako sie może konny/ także te/ y piekły
kontentować przyzoldzie. To jest/ wieloletniow
Nia Choragiew y poczet: wiele z tam/ także
żywności et cetera. To pomiarkowanie
z taka umaga ma być/ aby y Wilej był
Nowca także cała: Aby y żołnierz miał
Swoje sustentacya/ y poddany wzajem
Przy obronie ochrone/ a tak będzie dobrze.
Gdy tedy opisana już będzie stacya/
Toż dopiero wszystkie te Krolewczyny/ Kedy
Żołnierzy Stanowiska chleb y przed tym miewal/
Żadney nie exypujac (w czym oraz przestrzegam)
Podzielić na Choragwie proporcjonalnie/
Ktami chleb wkładać: po który nie samo
Choragwie chodzić mają/ jak teraz bywało/
Zogoloceniem całym ścianą Ukrainney/
Z mieszczanym wciśnięciem ludzi/ z utrudeniem
(A zwłaszcza na powrocie) żołnierzy y koni.
Ale jednego z drugim towarzysza posłać
Z podpisana Hetmańska Ordynacya: Ci
Albo wiec żywność kaza przywieść/ albo o nie
(W czym wielkie Compendium) zgodza się na miejscu.
Dobro nie wiedzieć co to za piaculum, cy y
Nefas, w pieniężny ma być Stacya y chlebie.
W moym zdaniem lub żywność wozami/ lub pieniądze/
Perinde est, byle nic nie brał nad ustawę/
W tym sie kontentował/ y z tego tylko żył.
A tak słusza tu ma być connivencya w tym
Jako w sądowej rzeczy/ Która w sobie nie ma
Tlic zgola incommodi Która jest zwyczajna
Po obcych krajach/ Która zmożniejsza jest zawnę
Wydawajacyim/ a zaś żołnierzowi lepsza.
Bo zgodzwszy się w droższym gózie prądu o żywność/
Wiecej jej za też/ w tanjszym/ pieniądze dostanie.
To ten sposób moim zdaniem jest najsłuszejszy/
Gdyż do niego nowego prawa nie potrzeba
Zni zgody powiechny/ sufficient Hetmana
może.

Do of
Vkrain
fidio
rzeczy

Liczy
propor
ne

Przy oc
meczny

II. Po
go roz
ma, to
szła

Stawiać może Chorągwie / toć y chleb naznaczyć.
Rozumiem że nie będzie żaden tak ślony
Aby nie wolął posłać stacyi / niżli ja
Wydać mu y siebie w domu stojacemu.

Pierwsza te tedy trudność zważywszy ; do drugiej
Idę / y pokazać chce jawnym documentem .

Do osadzenia
Vkrainy prz-
sidio dwu
rzeczy trzeba.

I
Liczby woyska
proporcjonal-
nej.

Przy ochocie ta
mecznych Pa-
now.

II Porządne-
go rozsądze-
nia , to jest na
ślakach.

Jakoby Vkraina prasidio mogła
Cale bydź osadzona. Dwu tu rzeczy trzeba
Wprzód / proporcjonalna liczba woyska podać /
A potem toż to woysko podług wiadomości
Braju / ślakow / mieysc / przepraw / porządnie rozsądzić /
A rozsądzić tak / aby hoście ingruente ,

Mogło prędko do kupy przysć y zjednoczyć się.

Co się liczby dotyczy / Polskiby nie stało
Gdyby cale opatrzyć woyskiem ściany miała /
A zwołać Vkrainy. Ściągnąć się stośować
Potrzeba do sił naszych / oraz y podatkow
Ordynaryjnych / ktore lub szcuple się widza /
Ale gdyby kolo nich zyczałwse y lepsze
Staranie było / wielka awtca przyniosła /
A sześć / y siedm tysięcy ludzi trzymać mogła.

Taka zaś manna siła może przy ochocie
Tamtecznych Panow sprawić / y obrone przynieść.
A też nie byłby śmiały nieprzyjaciel na nas

Raz drugi pogromiony : mowie o Tatarach /
Ktorzy to nie dla małej liczby woyska / do nas
Wpadają / ale jego raczey odległości /
Gdy ich rzadko gromiemy / a woysko goniemy.
Lubo w każdym potkaniu musieli porzucić
A plon / y znaczna kleskę odnośili zawse.

Czego przykładem ona czulość Chmieleckiego
Ktora by była teraz / moglibysmy z onym
Greczynem niepytać się / quot sint , sed ubi sint.

Nie trzeba by ich szukać ani gonić / gdyby
Na ślakach woysko było / y tych pilnowało.

To bowiem zdanie moje / aby osadzone
Ta garść ludzi były ślaci / tu od Cerkas
Począwszy ku Vmaniu / wiec też y Kuczmański
Aż do Dniestru. Na jednym trzy tysiące / tyleż
Na drugim lub co więcej / co wiadomym zlecam.

To jedna mniemam / aby nie bał. Ko siebie
 Chorągwie stały / lepiej bowiemi część mieć ściany
 Nieosładzoney / niżli praeidia drobic.
 Z tad tak czę-
 szych obozow y
 wstawicznych
 na jednym miej-
 scu hiberna nie
 będzie trzeba.
 Ani na jednym miejscu hiberna zakładac /
 Coby było y buntow przyczyna y zwoj /
 y Confederacyi / Ktore tam sie rodza
 Gdzie Vicijis miscetur / z lada okazyi /
 Lepiej rozsądzić a zaś pilna disciplinam
 Zachować / aby ludziom nie byli ciężkimi.
 Z tadże y Pułkownikow starych postawić
 Na kstat Gubernatorow Cudzoziemskich / Ktorzy
 Przestrzagać będą rzadu / strazy / y cwiczenia.
 Tych zaś Hetman visitet, często y do tego
 Służące Artykuły statuat, rozumiem.
 Co gdy będzie / nie ciężki ale pożyteczny
 Żołnierz byłby wperwian / nie gwałtem niebiogac /
 A raczej z swego żyjąc / o czym dosyć teraz:
 Ostatek samą podarzęc / y czas / w tey mierze.
 Ja wyliczę commodaz tad / y nimi skonczę.
 Pierwsze jest bezpieczeństwo granic y obrona /
 Bo mieć dla Ukrainy praeidium w Waru
 W Radomiu / Oświęcimiu / smiechu rzecz jest godna.
 Wtore. Wtorey pożytek ten jest / od wszech oppressyi
 Ochrona / Która cierpia chłopi od idacych
 Z zaś sie wracających z lada wiec trwoga.
 Gdy nie hostibus, ale raczej hospitibus
 Metuendi przedchodzą a dra / lupia / mecza.
 Trzeci. Tychże tam krajow (lub to paradoxum
 Situ sie będzie zdało) pożytek nie mały /
 Bo kiedy kupujacych wiele / tam wiec bywa
 Przedawajacych dobrze / y tym sie bogaca
 Czwarty. Samegoż jawna ochrona Żołnierzą
 Ktosten jego / gdy sie ciagnąć mu nie trzeba /
 Idac sto mil bez wozow / czasem communitiem.
 Piaty pożytek. Wielka wogoda wojskowym
 Ludziom gdy sie za czasu w strawie przygornia /
 Wcześniej przyposobia czego im potrzeba
 Tak dla siebie / jak koni / gospodarstwo wiodac
 A skromnie zażywać z pracy nabytego.

Szofie y nawia
kŕze.

Szofie d nájwieſſe commodum to kłade
Reſtitutio rei militaria. Ktora
Z wiekſzey czeſci zginela w Polſce/ czy niemaſz jey/
Amiżym ſie/ moge rzec/ przedzey nie naprawi
Jako takim ſpoſobem żimowli żołnierſkiej/
Przez ktorą videbimur inveniffe bonos,
Non feciſſe. Sam bowiem żołnierz dobrowolnie
Rektrifkować ſie tak będzie y naprawiać.
Albowiem dobra mając do cnych dŕł Rycerſkich
Odwag okazywa/ teby miał zabawke/
W pola chodźć/ jeżykow doſtawiać y więźniow/
Czeſtymi nieprzyjaciol czatami nawiedzać:
Do czego potrzeba by pramiſ ich cheć/
Nadgradzając odwagi/ nowe powabiając.
Teraz po Stanowiſkach zbytki/ pijatyki/
Prognowanie y gnuſnoſć Vigor wſyſtet gubi.
Exercitus nazwany ile ja rozumiem

Zoknierzby tru
dno miał zale-
żeć pola.

Ab exercitio; tam zaś cwiczenie trudne
Gdzie odległy jeſt hoſtis. jako gdzie zaś bliſki
Tam do prace/ do ſtraży/ czuloſci/ ochoty
Wſełatki plac y pole; co comprobat uſus.
Tuz zbytek ktorą woypo naſſe cale niſczy/
Tamby koniecznie wſtał/ czeſcia że ponety
Ad luxum, mebyłoby w kŕaju niedoſtatkum.
Czeſcia żeby niebyło przed kim ſie wyſtroić.
Wiec tak ſiła czeladzi luźney y tych ciurów/
O wozow/ koni prożnych/ czyni muſi bydz agmen
Grave et impeditum, lub do ſtanowienia
Obozu/ lubo wałow kopania nieſgrabne/
A zaś do wyżywienia na wołoſciach nieznofite.
Tego wſyſtkiego woypo tymby poniechało.
Bowiem nie chodząc na wołość/ a z ſwoey wolaſney żyjąc

Ochronyby ſia
y parſimonij
nauczył.

Ordynaryi za groſi/ tożdyby ſie muſiał
Niaćkować ſwoja przedzia. Zgola jednym ſłowem/
Wſyſtek rzadby ſie wrocil/ a znum militie
Robur et diſciplina. Oſtatka ſamileze/
Atu na koni używa przydam/ y tym zamkne/
Że teraz wolaſny mamy czas co w tym ſtanowić.
Do nowe ordynując Quarciannie zaciagi/
Snadnie y wreze/ w porzadek nowozaciagnionych

Czas teraz do
tej naprawy.

Zołnierz tam
Zimnujący bę-
żom chłopskim
zabieży.

Tym się samym
wprawi w rząd
dobry y disci-
plinam.
A potem przed
się wzięt od-
ważniejszy
consilia, ro-
zumiałbym.

Wprawić / niż Veteranos. Tuż sama potrzeba
Wyciąga: bo lub jakie Ruskich krąjow stanie
Wspokojenie / dalsze Żołnierza tam trzeba /
Ale zostającego przy swej powinności.
Bo tak się nie wprzeży chłopskowi / a od buntow
Z swej woli zatrzyma oraz / ipso metu.
Jako zaś oderwawszy wojsko z tamtąd / z lada
Okazyi buntow y wojny wyglądamy.
Omnino tedy trzeba jak możemy napredzey
Rzecz tak wygodna / lagna / potrzebna wykonać.
Bo w niej zawisła summa rerum agendarum
Hoc tempore, y rzekę compendium jakieś.
Wojsku tedy naznaczyć w Dkraimnych Miałstach
Krolewstkich y Szlacheckich stanowiska / żywność
Z dalszych tu krąjow jemuż obmyśliwszy / oraz
Exactam disciplinam mocno trzymać. Czulość
Z strażę wstawiczną / tanquam imminente
Hoste przykazać / także praesidia wbystkie
Potrzebna municya statecznie opatrzyć /
Z tak bez porużenia miec długo Żołnierza /
Poład się w rząd niewprawi / a Wyczynna niedźna
Post tot calamitates nie przyjdzie do siebie.
Potym dopiro konczyć odważniejszy troche
Consilia: a te są / znieść z siebie na koniec
Oppressya Poganiśka / y jego łupieństwou
Z wiecznemu Tyraniśtwu oraz niepodlegać.
Z ubezpieczeniśtwu gruntowne zgotować spędzeniem
Z znieśieniem samśiada tak nam zdradliwego.
Dla którego ani bydz ad bellum parati,
Ani pace securi nie możemy nigdy.
W wstawnych będąc trwogach / a on plon impune
Wzieszczony dusi ludzkich / to jest Chrześciańskich
Zabiera / a nasemu niedbalśtwu insultar.
W tych tylko będzie serce / ochota / odwaga /
Wbystkiego dotkamy / apparat wojenny
Arma, ludźle / federa, pieniądze / y rade /
Wprzod dobrze namowiwśy / wygotowawśy ;
A ja. Voti concludo. mówiac / Fiat fiat !

Sila p
granic
nowe o

Ale w
rzadku

Ktorego
nie k

Napiern
damenti
wy, po
w r
Przycz
go pier

Albo zdanie y rozsadek o nowych osadach y slobodach Ukraiennych.

Sila przy bylo
granic przez
nowe osady.

Ale w tym po-
rządku trzeba

Ktorego do tad
nie bylo.

Napierwszy fu-
dament napra-
wy, porządku
w tym.

Przyczyna te-
go pierwsza.

Jako wiele przybyło granic tey tu naszey
Oczywiście przez slobody y nowe osady/
Każdy albo wie dobrze/ albo wiedzieć może.
Nie mniej y to/ jaki z tad pożytek/ potęga
Wroscby w Polskę mogła/ gdyby w swym porządku
Sposob tak łacny *sine sanguine et ferro*
Augendi imperii, mogli bydz zachowany.
Slusna tedy niektore potrzebne w nim podać
Ronsyderacye. Boć *rem utilem* wielce
Nieumiejetność do tad/ chciwość/ *oppressya*/
Prowala/ a w pożytek swoy wiec obracała.
Commodo in publicum nullo, aut parvo,
Zowsem z szkoda wszystkich Rzeczypospolitey;
Ktora broniac tych krajow/ z ktorych nie nie bierze
Pożytku y pożytku/ siłałożyć musi/
Gdy te grunty ktoreby *nomine et jure*
publico occupari miały/ prywatnym wiec
Cedunt, idque iniqua occupatione.
Ten tedy niechay będzie/ napierwszy fundament/
Aby prawem osady zakładane były
Wszelkie/ w dzikich polach/ to jest/ wszelkim ludziom
Prywatnym/ bez danego przywileju na to.
Przyczyny są te. Pierwsza; Te tam grunty/ albo
Nie są do granic naszych przyleczone/ zaczęły
Z niczyjey własności nie podległy/ albo
Sa Rzeczypospolitey. *In hoc primo casu*
Nikomui sie niegodzi prywatnemu granic
Pomyślać/ y posiadać co jest niczyjego/
Bez pozwolenia wszystkich: bo by tym samym wdał/
Dla pożytku własnego/ Oczywne swa w ciężar
Obrony nabytego kraju/ y podałby
Płazya sąsiadom do niezgody z nami.
Jesli zaś te grunty sa Rzeczypospolitey/
[Jakkż slyše Pałłami z Szeinhaga cokolwiek
Niedzy Niemcem y Dniestrem jest nam już przyznano]
Toć ich ani osadzając/ ani okupować

Tut

Przyczyna dru-
ga.

Nisi sine injuria publica nie może.
Druga przyczyna ta jest/ że ludzie prywatni
Autoritate sua dożądać nie mogą

Jakoby w tym potrzeba: bo tyle powagi
i wiary prywatnego człowieka przywilej
Foundationis nie ma/ aby godnych/ słusnych
Powabić miał mieszkańców/ chyba *colluvium*
Grubego/ wbożego/ chłopską; ni potęgę/
Aby to mógł zatrzymać w swoim bezpieczeństwie/
Obronie/ y ochronie/ oraz protekcji/
Raczej sam podactami y roboćzami
Tad wstawe raz dana/ opprymować będzie.

Przyczyna
trzecia.

Trzecia przyczyna/ że z tąd słabych/ nieobronnych
Non opportunis locis osadzonych slobod/
Żadna Rzeczpospolitey obrona y korzyść/
Żadna także ozdoba: bo tylko *desertum*
Mutatur w podle chaty/ y niedzne osady.

Conclusia, aby
to staranie
Krol wziął
przed się.

Z tych tedy przyczyn niech ta będzie Conclusya.
Aby Krol wziął *banc curam* przed się/ osadzenia
In locis opportunis slobod y Miast nowych/
Colonias na słusnych miejscach *deducendo*
A to wszystko publicznym umienniem y władzą.
Przyczyny *sufficienti*, ktorem tu przeciwko
Prywatnym tym osadom przywiódł y nadmienil;
Pokazawszy że to jest rzecz *publici juris*
Osadzać nowe grunty/ nie prywatnych ludzi.

Krolewskie
Przywileje wie-
kszy są wła-
dzy niż prywa-
tnych.

Druga/ że Przywileje co od Krolowida
Wielki *Credit* więc mają/ y Prawo ich nadanie
Lacni zwabi *incelas*, y statuet Miasta/
Bo pewniejsza obrona od Krola y trwałsza.
Trzecia także rzecz jawna/ że Rzeczpospolita
Wiecej ozdoby/ pożytkow/ potęgi/ mieć będzie
Gdy te *publici juris* slobody zostaną.

Sposoby podane
fundowania
nowych osad.

Co pokazawszy resztę opisać sposoby
Fundowania nowych y stanowienia osad.
Co dedukuje/ tylko pilnie rzecz wważyć.
Do nowej Colonij y osady/ trzy są
Rzeczy/ które wważyć y obmyśleć trzeba.
Najprzód miejsce sposobne. Druga jest/ Mieszkańcy/
Trzecia sposób *argenda* a wprzód *conferenda*

Colo-

I. Sa
miejsze

Prz.
po to

Ziad

Medit

nea pu

watn

II. Mi

cow spo

De teg

szrodki

Rzymi

były

V nas za

cow w s

bsadzi

by osad

Ale y

Zołnierz

smakow a

bie te ta

Colonia. O każdym z osobna co powiem.

I. Sposobność
miejsca wwa-
żyl.

Przy rzekach
portowych.

Z tad obron.

Mediterra-
nea pustki pry
watnym.

II. Mieszkan-
cow sposobit.

Do tego dwa
srzodki, jakie w
Rzymianow
były.

V nas zai Niem
cow w służbie
badających, tam
by osadzał.

Ale y Polski
Zołnierz za-
smakowathy so
bie te rą brzo.

Mieysca co sie dotycze/ to najposobniejszy
Przy rzekach wiec portowych, bo z tad y obrona
Commercia, żywność/ y wszelka wygoda.
Tę przeto tedy trzymać/ to jest w Ukrainnych
Osiadach gdziekolwiek brzeg z obu stron pozwoli.
W przod sie tu Rudakowi/ potym daley imyć/
Co sluzo za obrone stanie kraju tego/
Gdy sie brzegi osadza Skad y pomoc predka
Do wojny prowadzenia/ bez ktorey nie bedzie.
Toz potym kolo Bohu/ toz y Dniestru czynie.
Mediterranea zaś loca dać prywatnym
Abey predka mogla bydz tych krajow cultura.
Alec imieyska o mieysce/ to jest grunt Nieściancy/
Bo Miasła nie domami/ ale ludmi stoja.
Tych po te czasy z tamtych krajow zasiagano
W osadach Ukrainnych/ gdzie lud ludzaki/
Zgumany/ z jedney sie wiec osady do drugiey
Przenosił za wolności. W czym tylo jest jedney
Generatio, drugiey rzeczy corruptio.
Nigdy ad fruentiam przez to kraj nie przyidzie.
Orosiem jedno pustkowic a drugie osiadle
Mieysce tym samym bedzie. Ja taki dam sposob
Jaki y Rzymian bywal/ ktorzy colonias
Veteranis, albo wiec superflua plebs
Zasadzali. Coibym ja rozumial: w celniejszych
Osiadach przysidloco mieć sto/ dwieście
Niemcow/ ktorzy przysiega nie cierpiodstąpić
Choragwi/ po kad stawa; z tadby to wrosto/
Zeby tam y osiadać chcieli, do czego ich
Przyhecce pozwoleniem gruntu y wolności/
Concesso stipendio: a przybierac co raz
Tam mieysce tych ktorzy sie w Nieściany obroca;
Mym zdaniem predkie by to bylo incrementum.
Polkiego sas żołnierza nie tak scisle stringunt
Stipendia do służby/ y do powinności.

Lubocy tam trzymane/ to jest zimujace
Zawse woysko; (co sama ratio skazuje)
Byloby zamnozenia przyczyna y osad/
Gdyby y towarzysztwo ile me dostarcie/

Nuż y vboga
Szlachta Ma-
zowiecka y Po-
daska.

Conserua-
tionis & in-
crementorū
Słobod sposoby.

1. Besspieczeń-
stwa obmyśle-
nie
2. Wolności
nadanie.
3. Facilita-
tis victus
sporządzenie.

Náprzód obmy-
ślił necessita-
ria do besspie-
czeństwa.

Spólnie sie o-
strzegąc w tr-
wogach.

Polubiwosy sobie kray/ toż y pacholicy
Jchże po długi służbie/ jako to wiec bywa/
Dpraszali tam sobie trwale possesye/
A za cząsem provisa w przód securitate
Mogliby Cudzoziemcy bydź też zaciągnięni.
Co zas ad superfluum plebem, tey tu nie maś
W Polsce/ oprocz vbogi Szlachty/ eak z Mazosa
Jako też y z Podlasia; y tymby wydzielać
Grunt y aby sie krzepić jako kolwiek mogli/
Co tu vbostwem albo proznowaniem gina.
To o Obywatelach krótko powiedziaw ję
Ostatnia do wvagi zostaje; Jakymby
Sposobem stanowią one bydź miały osady/
A żeby y łatwo rość/ y długo trwać mogły.
Co aby sie stać mogło/ trzeba w przód wvazać/
Ze zgromadzenia ludzi y życia ich z spólnym
Pomieszkaniu przyczyna/ przysmakiem/ powodem/
Náprzód jest besspieczeństwo/ a potym swoboda/
Na koniec wczas/ wygodą. A tak kto mieszkancow
Chce przychcić y trzymać/ niechay im obmyśli
Securitem, potym niech pozwoły planam
Do cząści libertatem et immunitatem.
Niech na koniec da sposob ad facilem victum.
Każdey z tych trzech powiem. Náprzód Securitas
Tym potrzebnieysza zawsze Ukrajinie/ im ta
Bliższa nieprzyjaciela. Zaczyn w słobodach jey
Nimycya obmyślić trzeba dla Tatarow/
Lubo mala/ ale wszdy niech porządna będzie
Opatrzona/ nie tak jako u nas bywa.
Trzeba także y kule/ prochy mieć gotowe.
Lud sposobić do strazy/ obrony/ czułości.
Na przednieyszych zaś mieyscach prasida, po stu
Po drzew rozsadzić/ jednak bez ciężaru ludzi/
Arzące y na obronie y ku pożytkowi.
Securitas też y z tad będzie/ gdy słobody
Ostrzegać sie wiec beda/ na co sposob jeden
W paleniu na wysokich mieyscach y świeceniu
Ogniom/ mając vmyslenie na to bezczci sinolne
Y Ragance/ ktore to na podrostych drzewach
Dapalone ostrzega/ jako undzi bywa.

Druga przyczyna / albo rzeka *illicium*

Wolności nie
tylko nadat, a-
le y dotrzymać

Jest wolność / *immunitas*. Tenietylko nadat
Ale też y dotrzymać statecznie. Nie wnie
Nasza Polska tey skutki; Ktora chce naglego
Pozytku / zaraz niszczy ludzkie ciężarami.
A jako owo drzewko nowo sadzonemu
Gdy wierzch zlamiesz / zniszczesz / albo niepodroście /
Dawśy mu zaśie pokoy / owoc ci przyniesie.
Tak y tu na początku ciężary włożone
Zatłumia dalszy prowent. Dobrze powiedziano
Nil simul effloruit et maturuit. Wiec
Każda rzecz na początku ochrony requirit:
I na ten czas sie welna strzyć może obficie
Gdy poroście. Lub tylko iondere potrzeba
Ale nie deglubere. Jako ow powieźdźiał.

Zprzodku fol-
gowat w poda-
rkach.

Immunitas
dwojaka jest;
od Podatku, od
Roboty.

Immunitas dwojaka jest / wprzod od Podatku
A potem od Roboty. Podatek niech bedzie
Maly z przodku: bo y ten wroście powoli
Z dostatkiem Obwatelow y ich przybywaniem.
Robote zaś *penitus abdicō* na wieki /
Lub przeciwno zwyczajom w Polsce / lecz nie dobrym.
Wzieliśmy bowiem na sie pracowite jakies
Rolnictwo y staranie / y odstampilismy
W tym dawnych przodkow naszych / Ktorzy czynisem *asse*
Contentowali sie wiec od poddanych swoich.
O jakoby lepiej ten proporcjonalny
Wybierac od nich / niz miec intrate podlegla
Tot casibus, takiemu staraniu y pracy /
Uzli lud przymusona trapić robocizna
A do niedze przywodzić / a z malym pożytkiem:
Bo ubogi nikogo bogatym nie zrobi.

Ochrona od zoł-
nierza obmy-
slit.

Ad hanc *immunitatem* należy ochrona
Od żołnierza / y wszelkiej jegoż oppressyi /
Ktora omnino trzeba wprzod dobrze opatrzyć /
Bo tymi czasŷ żołnierz stanie za Tatarow.

Sposobność wy-
żywienia trzy
rzeczy przyno-
sza.

Trzecia do zatrzymania rzeczy / y pomnożenia
Osad / *Victus, ratio*. Te trzy rzeczy daja
Rolnictwo y rzemieślo / a trzecie kupiectwo.
A na początku tylko z rolnictwa bydz może
Pożywienie / z ktorym to lacze z tad pożytek.

Rzemiesła w-
prowadzić ro-
żne, y handle.

Jakoby cultu-
ram nie tylko
gruntow, lecz y
ludzi wprowa-
dził.

Naprzod quo
ad religio-
nem, y czemu

Do tej cultury
dwie rzeczy
należą. Reli-
gia y Nauka.

Wiara jedna
Ruska niech bo-
dzie, y czemu.

W cokolwiek należy wiec do gospodarstwa.
Alz y pałietki/ tudzież ryb/ zwierząt captura
Wielkie pożytki nieście. Co zaś do rzemieśła
Tobz wolna wprowadzać/ także y kupiectwo/
Pilno chodzić aby Kray ten tam cokolwiek ma/
W pożytek convertatur, w czym się podać mogą
Sposoby/ wważysz co się tam wiec rodzi
In pretium, to wszystko w handel obrotowy.
Co skończysz/ osobnie przytoczyć tu muszę
Jakoby też culturam nie tylko gruntow/ lecz
Ludzi także wprowadzić w te tam dalsze kraje.
Aludzi religii Ruskiej/ Etora nulla
Może się nazwać/ bo plebs jest tak prode rudis,
Że y niewie w co wierzy/ za Popami idac.
Ta tedy animarum cultura jest magni
Vnus, nie tylko z tad/ że chwala Boża crescet,
Co xkożdego Pána pierwszymu ma być celem/
Ale też przez nie ludzie mansuescent, y z tadże
Do spokojnego życia y do posłuszeństwa
Sposobniejszymi będą. W czym siła zależy.
Wiec ta Vita ratio cultior sprawi w nich/
Wniejetniejszy kolo siebie zachodzenie.
Gdy gruby niedostatek obrzydliwszy sobie/
Sposobow szukać beda do dobrego mienia
Ad laborem glączywszy industriad, zwolna
Do rzemieśl/ y kupiectwa tandem się wdadza/
Atym dwójgiem nawiecey skoja mieyskie opor.
Ad culturam zaś te dwie rzeczy należą/
Religia/ Nauka; Co do pierwszej/ trzeba
Aby ta jedna w wszystkiej Rusi tylko była/
A exosum Onitow/ Tiewnitow nomen
Całe wykorzystanie/ a jedyną Grecką
Wiara oswobodzona od błędow wschodnich
Zarose tam zostawiała: do czego wiem że już
Lacta sa fundamenta, y mogłoby śladnie
To ingens opus tandem przyść do swego skutku.
Zaczyni wróciłaby się ena confidencya.
Boć religio wiec jest areligando
Nazwana y kiedy jest jednokaynna/ wiąże
Sercą ludzkie; jako zaś przeciwna rozrywa.

Wiec

Katoli
promi
ale s

Dla m
ty cho
sze z

Te H
co
szczy
nie. p
wół, n

ale p
Holen

Ktory
srafsz
cultu

Krol
niech
łoży s
a bed
bra

Katolich też
promowował,
ale swawiter.

Wież też y Katolicką tamże promowować
Ale bez contencyi y swarow/ przestrzegam/
Ani tanquam diversam albo wiec adversam.

Dla czego Plebanie/ Kościół/ Klastory
Fundować; Zakonników tu z pośród nas przenieść
Z większym niż tu pożytkiem/ z większym zbudowaniem.

To tak o Wierze. Co zaś do nauki/ tylko

Dla nauki, szko-
ły choć mniej-
sze założy.

Triviales rozumiem Scholas, aby były
Przy Kościołach/ a tam się y czytać/ y pisać
Dzieci uczyły. dożyć; przytem Katechysmu.
Tam mała rzecz człowieka perficit: do cnoty/
Rozsądku/ y baczenia/ wielka jest przyczyna.

Bonitę a życze aby te wagi moje

Te Wszystkie
consilia
szczyrzo y pil-
nie promowa-
wał, nie po Pol-
sku.

Przyjęte y skutecznie wykonane były/
Poprawiwszy co się zda. Nie tak jako u nas
Wszystko ożebie/ z przedkim oraz wprzysłżeniem.
Godna moym zdaniem ta rzecz starania pilnego.
A to przykładem dawnych narodow/ które to
Per tot terras, maria, colonias suas
deducebant.

Ale przykład
Holenderskim

Jako y świeżo Łużyćani/
Holendrowie/ y inſy Antipodas y Świat
Nowy opanowawszy/ po niemaley części
Swym ludem zasiedzili/ jawnie pokazują
Że omnia pervia industrie gdy chcem.
Ani odległość ziennie y inſzego Nieb/
Ani tak niebezpieczne tam navigacye
Odstraszyły ich Wszystkie zwyciężyły oraz
Trudności cum labore constantia juncta.

Których nie od-
straszyła diffi-
cultas,

My zaś tak przyległego/ y tak obfitego/
Tak do opanowania łacnego nam gruntu/
Do tad osieść nie możemy/ ani też osadzić/
Ukraina mniej nam jest wiadoma/ niżeli
Holendrom Brazylia/ India/ Nowy świat.
Lub tam jazdy cały rok/ a tu dwie Niedzieli
Drogi z Warszawy/ albo mało nąd to wiecety.
Słusznie tedy pilniey te spraweczke piastować.
Powaga Królá Páná/ Który miałby te tam
Kraje y sam objáchac/ obaczyć: bo nulla
ignoti est cupido. Upewniam że y sam
Zachęciłby się ad hanc curam nie na dłużej.

Król Pan nasz
niech się przy-
łoży starani.
a będzie do-
brze.

A inszychby pociągnął swym przykładem/ Amen.

SATYRA IX.

Ná źle życie w Małżeństwach y
Rozwody.

K To mi da sto języków/ sto gab/ oraz sto gardł
 Aby tu wszystkie wspominał występki Małżeńskie/
 Cudzołóstwa/ rozwody/ z obcymi mieszkańia.

*Przyczyna że
 się nie wwa-
 żnie porywamy
 do tego stanu.*

Żąd to/ rzecz młkory: Żąd/ że nieważnie
 Do stanu Małżeńskiego/ ach ach! pospieszamy/
 Non przed się bierzemy/ nie żony szukać/
 Ale złota/ y srebra/ y hojnych posagów/
 A na ostatku Cnoty/ tak ją ow powieźdź/
 O Cives Cives querenda pecunia primum
 Virtus post nummos. Właśnie trafiles. Tak/ tak/
 Tak właśnie miły. Trzeba o pieniądzach pierwej
 Pytać się/ a na koniec/ o Cnocie y Sławie.
 Żąd też to owo idzie/ że ledwie się żonką
 W dom Małżonki wprowadzi/ aż drugiego szuka/
 Niedziw/ widzi albowiem/ żeś pieniędzy szuka/
 Nie oney samey; przetoż oddając to wzajem.
 Tyś inszych swaszek piliś/ a żonką też inszych.
 Toż do rozwodu przyjdzie. Nie trudno o praterę
 W Rzymie/ snadno wdadza/ co się y nie śniło.
 A Włosy przedko wierzą gdy złoto obacza.
 Coż nie mają dać wiary/ sami gorzej czyniąc:
 Po rozwodzie w dyspensie każą aby drugiey
 Nie poimował już żony/ a on ich sto chowa.
 Jedney pozbył/ a tysiąc drugich nie żon nabył.
 Żąd słuszne kary Boskie na Wycezyne/ Domy
 I familie plyną/ y na potomstwo ich:
 Albo im go Bog nie da/ gdy go nie są godni.
Exemplum Tak Bazmierz on Wielki nazwiskiem/ Krol Polski/
Kazimierz a żone mając nie bardzo gładyśke/ rozwód z nią
Wielkiego. Uczynił/ y zawarł ją w Ziarnowieckim Zamku;
 Jawszy się wśeteczonstwá y życia brzydkiego/
 I bezecnych gamratel/ ktore różnie chorwał.
 Ale coż; Bog go skarał że ściedł bez potomnie
 I dziedzicá po sobie w Państwie nie zostawił.
 Ludarke żone Przemyśl Książę Wielkopolskie

Przez

Przemysł
 Ziemia
 polsk

Ziemia
 zowie

Węrzy
 wangel

Przytę
 żeńska,
 to rz

Conniv
 w tym
 [acz

Ktora y
 trudn

Diogen
 dżi szu

SATYRA IX.

185

Przemysła Xi-
żetia Wielko-
polskiego.

Ziemowita Ma-
zowieckiego.

Weyrzy'co E-
wangelia mowi

Przysiega Mał-
żeńska, wielka
to rzet.

Conniwencya
w tym w Pol-
sce.

Ktora y opisał
trudno.

Przez słuźebne jey z światła sprzątnął/ dla nieplodu/
Zład mu sie vrodził a y wieczna niesława/
[Bo jako Długosł piśe/ aż do czasow jego
Pieśń o tymże śpiewano] oraz nie pociecha.
Gdyż lubo był Szwedzkiego Krola Corte pojął
Imieniem Ryre/ jednak nie miał z nią potomstwa.
Ziemowit Mazowieckie Xiążę Żonę swoje
A Corte Zabickiego Xiążęcia rozkazał
Zabić/ dla suspicyi cudzołóstwa/ ale
Że nie słusne: (bo dziatki Wycuwysykie były
Podobne) dla tego też od żalu aż zmarł.
Nie tylko tedy śmiercią niegodzi się Żony
Zwłafszą pocziwcy/ Karac/ lecz ani rozwodem.
Czytay Ewangelia; co Chrystus powiedział
Gdy go Żydz pytali o rozwód/ czy słusny/
Czyli jest pozwolony. Niechce przypominać/
Tam cie odsyłam. Czytay/ a czytając słuchay.
Przysiega wielka jest rzecz/ przeciwko niemy czyni/
Kto Żenie nie dotrzyma Wiary/ pocziwosci.
Wiec Karza inſe grzechy ścieta śmiercią/ ogniem/
Wiezieniem/ y miewiem czym/ a ten grzech vchodzi.
Zażart go sobie mają/ y za dworstwo mają.
Nie maś w świecie pod Słońcem Niezow y lastawſzych
Amnię sie w tym baczących/ jako w naszej Polſce.
A coż w Litwie/ gdzie sobie adjutores alunt
Jako jeden napisał. Idź tylko do Litwy
A przykładow aż nązbyt znaydziesz w takich rządzach.
Przydziesz do cudzey żony/ jeszcze podziękuje
Maz/ czasem wdaruje/ choć w zły sposób gości.
Dobrzem powiedział stu gab/ y językow także
Trzebaby y tyſiac pior/ y liber papieru/
Ktoby to chciał opisać. Ja ſie przyznam ſieczrze
Że milczec wole/ niżli wſzystko wypisywać.

SATYRA X.

Albo Diogenes i Laterna ludzi
Bukajacy.

Diogenes lu-
dzi szukał.

DIOGENES Philozof śnadzonych tam czasow
Wpośród dnia ludzi szukał z Laterna/ a goy go

Pyta

Przez

Pytano / czemu? bo ci / prawi / nie sa ludzie
 Ale raczay bestye w zyciu y postępkach.
 Bzda ja rzę y Wzme ja też Laternę y poszukam ludzi
 poczne od Zwolaszczą w stanie Szlacheckim. Poczne od Ziemiánów /
 Szlachty. Czy znayde tam poczciwość? Niewiem. Wiecey pono
 Szalbięstwa / oszukiwania w Contraktach / obliudy.
 Jesli temu nie wierzysz / pojedź na trzy Krole
 Do Krakowa / albo na Sandomirską Prystkę /
 W ktorey mało co priscam fidem: do Poznania
 Jedź także na Świety Jan / toż tam jaks y indziej.
 Arendarze Ale chocbys nikogo tysko Arendarzow
 Dzierzawcy y A Dzierzawcoro wziął przed sie / jakie impostury -
 nar, co zagz. W nich znaydziesz y dziedziecznych Panow zawiędzenie:
 Pokażec coś na pozor / wyliczy nie mało /
 A Najetność obroci w samiego dyabla.
 Twoje dobro we dwu. Ostatek defalki
 Wezma y tam rejestra jakies wymyslone.
 Pieniacze. Chodzimyz zaś do pieniacstwa / bo to tymiczasz
 Zabaweczka Szlachecka nazywoczaynieyszą /
 Albo przy domu Kufel. Chodzimyz do Kupiectwa
 Prawi Szoti y A handlow szakazanych temuż to stanowi /
 Kupcy z nich. Dznamy ze sie Szlachta w Szotow obrociła /
 A ze nie w sobie nie ma Szlachcica godnego.
 Nie tak starzy Przodkowie naszy oni cni Polacy /
 Polacy. O zbior chciwy nie dbali / z samsiadem w potoku
 Mieszkali / a Oyczyźnie cnotliwie służyli.
 Wiecey dobra wiec slawa niż skarby wazyli.
 Wiemy co Kronikarze pisza o onym onym
 Skarbku poslanym niegdę od Rzymowostego
 Władysława Polskiego Krola / do Henryka
 Cesarza / ktoremu gdy woyna Cesarz groził /
 Jesli Polska tributn płacic mu nie bedzie /
 Pokazujac gotowe zloto / nervum belli.
 Skarbow posta- Skarbek zdjawszy kosztowny Signet z palca / rzucił
 pek za Krzy- W strzynie w poszodek onych skarbow / rzekłszy. Złota
 worstego. Przynucmy tu do złota. A w tym Cesarz habdant
 Odpowie / [co Bog zapłac znaczy:] ktore potym
 Przezwiśko jegoż herbu po dziś dzien zostalo.
 Orwo zgola Przodkowie naszy wyzzy cnoce
 Bładli niżli dostarki / a w domu jakom rzekł

Niá male przestawali/ teraz wšystko opak.
 Dostatków ná zniszczenie chudšych zázywamy.
 Im kto jest potężniejszy/ tym drobniejszy ciešszym
 Słachcie/ á przecie wolność wielką powiadają
 W Polšce. Przyznam/ takowa przez którą Potentat
 Može cięieżyc Słachte vboga/ jako chce.
 Wydrze jey wšystko/ nic to: zabije/ y to nie.
 Snadnie zapłacić kiedy jest zład wziąć. Torze
 Bępiecznie/ że kto tu ma pieniądze/ y że jest
 Wielkim Pánem/ może sie na wšystko rozpasc/
 A wydzie mu. Uperoniam wynidzie z wšystkiego
 Snadnie te pajeczyny przebie/ w ktorey záz
 Muchá wwieznać musi/ bo nie ma tey siły
 Jako bák. Kto mocniejszy/ ten tu widze lepšy.
 Lecz wracam sie do dobrych; miedzy ktoremi sie
 Namnożyło Słachty gwałt nowey y nieperney.
 Niechcemy zá zaslugi wzdelac Słachectwa
 Ná Seymach/ choc godnym go: á zaszé takowych
 Co sie sami fałšywie Słachta porobili/
 Manzy zá tákich? O jaž wiele w tym *imposiur*.
 Zajedzie kto do Litwy/ albo z tam tad do nas/
 Alž Słachcie/bo sie ná Ńi/ albo ná cŃi/ jęgo
 Przezwštko terminuje/ y ták bedzie Ńicki.
 ZwiáŃczá w Litwie/ tedy go nie membran uczyni
 Bogatym ale *membrum*. Wšak przykladów síla.
 Nuž Trybunaly jako wiele porobily
 Słachty nie godney nigdy takiego tytułu?
 Słyszałem gdy raz jeden powiadał/ że ná Ńwe
 Słachectwo miał czy dekret/ czy Przywilej wielki
 Jak Kobierzec (á byl też niedawnym Słachcicem)
 Co Przywilej on cały y nie nárušony
 Wyświadczał. Rzekł Pánie/ ja zaszé ná moje
 Niemam go y ná palec/ już dawno gdzieš zbutniał.
 Stadci też pocztowšci malo co w takowych
 Trowiciušach snaydzięš/ y miedzy Ńiemianý
 Rzadko/ choc Ńie pocztownie zrodzily drudzy.
 Wšystka rzecz powracac á w długách wronac
 A duže wiecznie záwióšć/ nic nie wyplaciwšy/
 A w niedze nie jednego Creditorá wbiwšy.
 Żywot mární Ńrawwšy: Przecie ich po śmierci.

Panowie chudšych opprimu.

Bak przebie pajeczyny, mucha wwieznie.

Słachty nie pewney gwałt, y nowey.

Trybunaly Słachta rabias.

Z tad malo cnoty y pocztowšci.

Chwa

A przelie
chwala w po-
grzebnym Ka-
zaniach y na
Epitafiach.

Y w Senacie lu-
dzi nie pyta.

Zmłodu sie nie
wczu ani cwi-
czu.

Niewiadomost
Rzeczpospoli-
wielka y nas.

Prywaty nie
cnotliwe.

Chwala Niezda/ y prawie pod Nieba wynosza.
Dofyc ze ich tam trudno wprowadzic/ gdzie nie wniesc
Inquinatum nie moze. Na nagrobkach chwaly/
Elogia wysoki: To czynil/ to robil
Oczyzynie/ Kosciolowi Bozeniu tak sluzyl/
Y niewiem co tam tylko; jednym slowem lgarstwo.
Epitaphia takie sa za czasow naszych/
Ze w nich prawdy niepyta/ a falsu lastami.

Alte dosc o Ziemiach/ poide z ta Laterna
Do Senatu y na Seym/ czy sa tyz tam ludzie?
Albo malo/ albo nie/ cwiczenie bo z mlodu
Szlacheckich/ Senatorskich dzieci/ ladajacie.
Wszystka rzecz/ wszystka proba/ kiedy sie porowoca
Z Krajow cudzych/ ze im gdzie na weselu kaza
Oddawac Kubek/ a sami nie stoja za dudek.
Drwi trzy po trzy conceptow cudzych gazywajac/
Oracyi cudzych z jatkich wypisanych
Szpargalow. Madrym bedzie gdy sie z rzeczy wydrwi
Jako tako/ juz z niego czlowiek godny/ grzeczny/
Bedzie umial w Poselskiej Izbie wprzod nizli tam
W Senacie dyskurowac. Oracye prawi/
Ktorych sie jako pensu w Syntaxim nauuczyl.
Inscitia, prywaty/ wszystko pomiesza
Ana koniec y cnote wypiedza za lary.
Kto do Rzeczpospolitey przystempuje/ caput
Est, nosse Rempublicam, tak dawno rzeczono:
A ten mily nie wie co jest Respublica cale;
Nie wie co jest przezwiasto/ a co by rzecz same.

Powiem tu wprzod o Poslach/ potym Senatorach.
Wprzod wieciez/ co to sa oni milościcy
Oczyziny/ co wiec owowystampic z rporu
Nie chca/ raz wraz publicum bonum wspominajac/
A zlosliwa private w sercu dusiac? Powiem.
Sa to owi Tachlerze/ jako wiec w Niemcow
Miedzy Dupcy bywaja/ co targi stanowią/
Co dla malego zysku y Pana przedadza.
Bonum privatum y nich nad wszystko na swiecie.
To honestum, cokolwiek utile, a wcielacie
Jas honestum bez zysku vanum, tylko nomen.
Coz tu rzecz Oczyszczania/ takich opiekunow

Mając

Vtile wnet
honestum
vrobis.

Dorotka prze-
robia dalkę.

Senat mieszka
izba, miasto v-
spokojenia.

Przymówkami,
wszczepkami
resperagun
tur.

A na koniec
enotą przedaj-
na y wszystko.

Mając chudziną / którą jest jak paralityk
Ani głowa / ni ręka / ni noga wiadnacy
Bez cudzego ratunku y cudzej pomocy?
Popisując się oni słowy / lecz co z tego?
Cale nic / wszystko tam rzecz tylko na pozorze.
Głęboka prośbowa wielka / Szredzka / Opatowska /
Dusze / o kiedyby taką była cnota.
Nie Dorotka / wyrzecz który z nich na pozor /
Nie dam się ja przekonać prośbą ani groźbą.
A Dorotka Dorotka / wnet się ja przerobia /
By tylko noc do namow słodkich nastąpiła.
Wszak roiec wszystko resingunt pernoctaty dworskie.
Ach respekt / respekt na Króla / Królowa /
Czego wy nie robicie? Czego y sam Senat?
Który jako Eolus wiatrami różnymi
Miesza Izbe / czy Morze. Jako kogo nadmnie /
Tak się ozywa / kiedy gorny wiaterek wionie.
A Panowie tym czasem radza / czy mieszkają?
To temu to owemu invidia burzac.
Przymówek certamina, Pasquillow nie miara
Lata po Miescie / Domach / y Palacach Pańskich.
Szczypieś cudzą sławę / wiec y reputacya /
A jaśn bodajes zabie / nie godzien y postać
Nie tylko by w Senacie / ale y w Warszawie.
O dobrze pospolitym nie pytać aby kto
Miał y pomyslić / wszystko rzecz w zmulacyach /
W inwidiach / mieszankach / prywatach / y siglach.
Nieprzyjaciół już ciągnie in Viscera Regni,
A ty zdrayco Dycyzyny wiec myślisz o tym
Nieprzyjaciółu który blisko ciebie siedzi /
Jakobys go pograżył / w naparsteku wtopił.
Omnia venalia przy tym / wszystko dobra
Kade psują y burza. Pomniemy Bontecze
One dawna / jako wiec wszystko kupowała
I przedawała w nas. Czytałem w Kromersze
Że Władysław on niegdy chcac dziecko w pieluchach /
Syna swego / na Państwo nasze koronować.
Sprawil to był wielkimi nam obietnicami
W przyczynieniu wolności / w wvolnieniu Kiezy
I Książkorow od zwykłych Stacyi Królewskich /
I Kujawian od pewnych spow owisa. Gdy potym

Na

Na

Mając

Na Seymie tego co był obiecał wmykał/
 Senat tyż także wyszedł y *Equestris ordo*
 On swoy consens podrapał *in conspectu* Króla.
 Coż on? prywatnie/ cicho/ każdego z Panow Rad
 Do siebie zawolałszy y jednych *promissis*,
 Drugich dalkiem vjawił/ sprawił że w kilka dni
 Zgoda potym powszechna wszystkich nastąpiła.
 Siła rzeczy w Oczynie *malitia* robi.
 A siła *infortia* Rzeczypospolitey.
 O jako głupich siła/ rzeczy niewiadomych
 Zasiada w Radzie: Pomnie/ bom przytym y sam był/
 Gdy Wojewoda jeden drwił także sie wyszcy
 Ale y Król śmiać musiał: na co Pan Krakowski
 Zbawowski Tiesmić by sie/ ale płakać trzeba/
 Ze takich Senatorow między sobą mamy.
 A dobrze rzekł/ bo śmiać sie Królowi dla tego
 Ze blazna Senatorem vrobił: nie grzeczną.
 Z tad ci też rady v nas nieperwne/ biadliwe/
 Pomieśiane/ nieterwale/ scopum nie mające
 Ani *finem*, a quo *vilec sapiens* zacząyna
 A do ktorego ciągnie wszystkie idł w browarze
 Albo idł na wiatraku pomieśiano: rzadu
 Niepytaay ani sprawy. *Concluzya*. Dać/ dać/
 Co na chłopow walemy/ wolać z nich chudzinow
 Brac przez podatki/ niził przez Cła z Cudzoziemcow.
 Vchoway Boże lekki sposob podać tych to
Contributij/ záraz *novitas* gotowa
 V Szkodliwa. *Blaznorie*/ y toć też *novitas*
 Kiedys byla/ co teraz zá rzecz stara mamy/
 Razdać *antiquitas* bydz musiała *novitas*,
 A co teraz *novitas*, będzie *antiquitas*.
 Wracam sie do Rad naszych. Te sa bez *effectus*.
 Radziemy czasem/ bedac przy Królewskim bołu/
 Albo też *in Secreto consilio*, coż z tad
 Z skutek? Rozfedłszy sie/ ze wszystkiego Tlic nic.
 Zeby tyż to *temporum momenta* na pieczy
 Nieć y zachowywać je/ nic á nie/ po czasie
 Wszystko/ albo nierychło: á kiedy nierychło
 Perinde jakoby nie. Po czasie my wyszła
 Zbieramy/ y po czasie wojujemy/ w ten czas
 Gdy okazywa minie na nieprzyjaciela/
 A na nas jest sposob na nieprzyjacielowi.

Secret
wcale
wa

Niepr
wie w
m)

To gra
czini
rzej b
krow

Ná d
Panshi
to jest a

Pravo
prau

Vlavo
ca

Secret Ładen Po czasie y radziemy/ to jest/ serynujemy/
 wcale zachowany. Po czasie sie bijemy y wszystko czyniemy.
 Radziemy bez Sekretu/ ani go chowamy/
 Choc wiemy że Sekret jest dusza dobrej rady.
 Nieprzyjaciel wie wszystko co sie v nas dzieje/
 Nieprzyjaciel My ni./ oroszem na spiegow lozyc zalujemy:
 Albo lubo lozemy/ o niczym niewiemy:
 Gdy hetmani pieniadze na swoy stol obroca.
 Nieprzyjaciel we trzech mil w stu tysiecy idzie
 Albo w kilkutroc/ a my niewiemy kiedy jest.
 Dam pokoy/ bo á serce boli y wspominać.
 Kiazeta w to potrafiá ze wzdy bedzie dobrze.
 Niech tylko takowemu beda/ jakiemy ich
 Ludzie niech chca/ Patrie sluzac bez tey dumy
 Y glupiey prazsumpcyi o sobie y swoich.
 Nie bierzmy im tytułow dla Boga/ mniej o ten.
 Niech bedzie y Kiazeciem/ y ArcyKiazeciem/
 Byle Oyczyźnie sluzyl y reka y rada.
 A sluzyl jey cnotliwie: w równości sie Kochal
 Aequalitatem lubiac/ alias mu wolność
 Strychulcem niech da po łbu/ ze glowe skryć musi
 W ktorzec rownie z drugimi/ albo wypasc z niego:
 Jako wirczyto gdy je na targu strychuja.
 A ja z Laternia daley poide/ y weyrze też
 Na dworze Pański. A saż tam ludzie/ czyli nie maż?
 Saz/ ale tacy ktorzy z siebie wisc wezynia
 Co chca/ y ktorzy w Lisa raz/ drugi raz w Wilka/
 Trzeci we Lwa/ czwarty raz w Malpe sie obroca.
 Pierwszy przymiot v dworu/ vrobic z samego
 Siebie co chceć/ y cere w momencie z fingowac/
 Obietnice codzienna y otrawa/ offerty/
 Szczyrości nic/ Candoru nie pyta y v dworu.
 Prawo tam nie Prawem
 Prawo v nich jest prawem/ gdy pożytek radzi:
 Nieprawem prawo/ kiedy tenże w vcho fupce.
 Znowu zaś będzie prawem nieprawo/ gdy hoyna
 Legitio na stampi z wfechmogacym zlotem.
 Zaprze sie drugi tego co wczora obiecal.
 Słowo nie słowem/ prawda nie prawda/ gdy lubet:
 Bo v takich co lubet, oraz też y licet.
 Wczora rzekł słowo że nie miał dziś promowowac/
 A dziś tak o mnie pomni/ jako o ktorzym z tych
 Co w potop potoneli. Dzin ne obyczaje!

Obludy, oferty
zmyślona cera
y przysiażni za-
baweczki dwor-
skie.

Z tad mizer-
ny żywot ich.

Nadzieja / z wdreczeniem y serca y głowy /
Cieskie expectatywy / bojaźni y starwieczna
Zeby w czym nievrazić / usługi / prowady
Pánów : tych zaś kłopoty / frasunki / obludy /
Zmyślona przysiażni / wánniech tam gdzie płać trzeba /
Te są zabawy dworskie / te occupacye.
A fortuna tym czasem jako grac kóstkami
Młota nimi y ciłka ; Oni jako kóstka
Raz na te strone padnie / to jest na os, na tus.
Drugina owe / aż zer ; Trzeci quater cynk
A drugi zer, y tak są raz w rztimacyi /
Drugi zaś raz w kontempcie / jako szczęście łaze.
Mizerne zgola życie / jeśli cnota skutkiem
Nie jest vgruntowane y bojaźnia Boża
Aleć ja pocziwości nigdzie z ma Láterna
Nie znalazzy / albo wrec mało co. Wracam się
R świece oraz gase / y Láterne zchowani.

S A T Y R A XI.

Solam Virtutem sufficere ad Beatitudinem,
nec externa, aut fortuita requiri.

W Cnocie w sz-
sika felicitas
nasza.

Pierwsza przy-
czyna.

Cnota in ra-
tione za-
dzona.

Druga przy-
czyna.

W Cnocie samey najwyższe Dobro y prawdziwe /
Bo to jest tylko dobre / ktore się funduje
Na samey Pocziwości. To dobrym zwąć trzeba
Co pocziwym. Inne zaś Dobro / nie są Dobra.
Czemuż w samey jest Cnocie? Bo Dobro najwyższe
W samym jest zasadzone rozumie. Tym samym
Wszystkie traci swa krasę / kiedy od tej części
Oddalone / ktora w nas najlepsza y pierwsza.
Coż w nas jest najlepszego? Rozum. tym przerosłem
Bydleta / równamy się najwyższemu Bogu.
Tocż w Rozumie jest dobro nasze / zacył w Cnocie.
A że czlowiek słusnie z tej samey własności
Szacujem / ktora własnie czlowiekiem go czyni ;
Przeto też inne rzeczy / albo za nic / albo
Za mało potładaymy / za mało szacujemy.
Tad te przydam y druga racya. Że dobro
Wymyślanie to jest samo / ktore w mocy naszej
Y ktore nie podlega przypadkowi / ani bydy
Dane / ani też wzięte od nikogo może /
A ta jest sama Cnota y sama pocziwość.
Inne dobra powierzchne kto dobrymi zowie

Wpas

Wpada w ręce fortuny / y jest cudzey władzy.
 Jako ten co západnie w kraj nieprzyjacielski /
 Swego ścieżenia boi / wśedzie się ogląda.
 Tak ci / co tego dobrą gózie indziej szuka
 W strachu są / by go jako tedy nie stracili.
 Prawe dobro me ginie / ani przypadekowi
 Podlega / bo w człowieku samym jest zawarte.
 Wybilo się fortunie / y ma już frąskę.

Trzecia przy-
 czyną.

To napisałśy / przydam. Jako ja mam prośbę
 Żwąć to własnym mym dobrem / sam go nie nabywśy /
 Ktorego mi nauka / ani rozum / ani
 Cwiczenie nie przyniesie / y ktore nie często
 Utrapi / lub go szukam / l. bo go y znayde.
 Bo gdy znayde / boję się abym go nie stracił /
 Jeśli zaś nie dostapie / płacze że minelo.
 Jako Prák / lada listka boi się / tak y ci
 Lada puku / á cożby samego postrzalu?
 W co się na ten czas wśinose / w co y bezpieczeństwo
 Nadremu obiecane obroci? lecz kto jest
 Prawym Niezem / jako się postrachowi nie boi /
 Tak o dziecinne czaczkę nie á nie niestoi /
 Ani chwyta tedy je fortuna rozrzuca /
 Z ktorych drugiemu się nie / á drugiemu mało
 Dostanie y nierazem / y czasem nie calo.

Czwarta przy-
 czyną.

Do tych wyżej racyi przydam y te. Jako
 Ja mam prośbę żwąć y mieć zá dobre to co się
 Często y niegodnemu dostanie. Na przykład /
 Zwodnik będzie bogatym / piękna nierządnicą
 Dostatnia / Rozbojnik wędłym / szczęśliwym /
 Niecnora Senatorem / głodziey silnym / zdrowym.
 Nie jest to tedy dobrem / ktore y zły człowiek
 Niec może / y zá swoje własne je poczytać.
 Tuż Enor i musiałaby tym samym zaginać /
 Gdyby to dobrem było / co zład inąd mamy
 Nie znas samych. Bo któżby takowy się znalazł
 Żeby dla niego miał garło y dostatki łóżyć /
 Gdyby te same miały bydz dobrymi zwane.

Szosta y osta-
 tnia przyczyna

Na koniec / Opatrzności Bożkiej wielce byśmy
 Tym samym obliżali / y przyszłoby ludziom
 Cnotliwym o zasługach swoich powatpiwać /
 Ktorem się często dzieje nie dobrze na świecie /
 Z ktorych jedni w złym zdrowiu / drudzy w niedzy żyją / Drugi

Drugich przedk'a śmierć zamyka / drugich niedostatek /
 Wbostwo / y niewola / ciśnie y ciemleży.
 Tak byśmy niewodzącymi byli tłumaczami
 Darow y sadow Boskich / pytając się często /
 Czemu dal temu n iżbyć / temu nic / mnie mało.
 Czemu dal temu nie mnie / czemu wiecy niż mnie :
 Lecz kto prawdziwe dobro za takie poczyta
 I nim się contentuje / ten darow od Boga
 Wdzięczy / albowiem ich jest / że tak rzeki / pelen.
 Wiecy się weni nie może / wlać / ni wiecy zmieścić.
 Nasładowymy my Boga / ten się soba cale
 Contentuje / y dobro swe w sobie zamyka
 Żnibad mu nie przybywa. Wszystek wszystkim dobrem /
 Wszystek doskonałością / y wszystkim jest Cnota.
 Trzymamy / że nie slego z kad inąd nie może
 Przypaść człowiekowi / nic takie y dobrego.
 Zle y dobre w nim się rodzi / w nim zamyka.
 Cnota sama z Mądrością jest naszym żywotem
 Żywota przyczyna błogosławionego.
 Ony szczęście nieprzyda nic / ani też wymie
 Ani te dobra / które dobrymi w mniemaniu.
 Choćby wszystkie fortuna siły swe wywarła /
 I figle obrocila / nic jej nie uczyni.
 Cnota na wieki będzie trwać w swojej cności.
 Aora że jest prawdziwym dobrem / jest też oraz
 Nadgroda y dostatkim / y fortuna nasza

Kto prawdzi-
 we dobro po-
 znałt, o wiecy
 nie żałuj.

Cnota y Ma-
 drość prawdzi-
 wa, to grunt.

Ta sama trwa-
 tym dobrem.

CONCLVZA.

A Ja tyż już do brzegu ; dosyć się pływalo.
 Czas wytnąć y Łodkę na y portu wsiadać.
 Nie wiem jesli w czym zgrzeszy / albo co opus. il /
 Hominem me memini , y bledom podleglym.
 Nikogo jednak ile rozumiem nie cinalem /
 Post mptki / nie osoby notujac y ganiac /
 A dobre często chwalać. Boga na świadectwo
 Wzywam / że nie chce samam ledere niczyjey.
 Wskępkę notowałem / bez których / kto prosi ?
 A dobrze gdzieś Poet'a napisał. Virgil
 Sine nemo nascitur , lecz optimus ille.
 Qui minimis urgetur. Wolski on Marszałek
 Zamysłiwszy się długo / siedział nic nie mówiąc.
 Spyta! go ktos z Companow / á deczym : Odpowis. A tom

Iterum pro-
 testor, tem
 non animo
 laudendi pi-
 sal.

Ale ktoż bez
 wady na swis-
 ta.

Finis 8
 pus 10
 17

SAT.
 I. D
 II. B
 III. D
 IV. D
 V. D
 VI. D
 VII. Pa
 VIII. D
 IX. Ze
 X. D

I. D
 II. D
 III. D
 IV. D
 V. D
 VI. Sa

VII. D
 VIII. D
 IX. D
 X. D

CONCLUZYA.

195

Atom sobie rachował y muslił dopiero
Wielem też razy podtwił na świecie/ nie moge
Widze razow rachować / tak ich często bylo.
Zaczynam błąd jest człowieczy żywot. My sie strzeżmy
Jako namnie y pobladzić y podtwi na świecie.
Do czego kilkadziesiąt tych Satyr pomaga/
Ktore mym zdaniem/ tym sie tylko nie podobać
Musia/ Ktorzy swe zbrodnie w nichże czytać beda.
Ja Bogu proste aby licha moja praca/
Na dobre wysła/ y na poprawe nas wszystkich.
Es hoc Voto finis, moriatur fiat, fiat!

Finis & Sco
pus tych Sa-
tyr.

RONJEE.

REGISTR SATYR.

KIĘGI PIERWSZEJ.

SAT.

	Pag.
I. Na złe Cwiczenie y rospasana Edukacja młodzi.	1
II. Kto jest prawdziwie wolnym Szlachcicem	5
III. Na Ciężary y Oppresyja Chłopska w Polsce.	10
IV. Na tych/ co sie w zepsłym wieku żenią.	14
V. Na Szpitale w Polsce/ y rzadkie/ y nieporządne.	16
VI. Na pogrzeby y zbytki w nich.	18
VII. Paradoxum Stoicum, Sapienti propter opinionem nihil evenire.	21
VIII. Na Śaloty y Malżeństwa nierowne y nieważne	24
IX. Że dobre Nabyćie/ samo trwa y perennat.	27
X. Na zbytki w Czestowaniu y Bankietach.	30

KIĘGI WTOREJ.

I. Na Zepsowane Stany Białogłowskię obyczaje	34
II. Na Lizzobrazskow y zmyślonych obojęj płci Nabożniczkow	46
III. Na Parazytow/ Wyjadaczow/ natretow y Importunow	48
IV. Na Slugi nie do Usługi/ y na posługacze wśelkiey Condicii	51
V. Na Oycow/ Ktorzy złym przykładem Synow psują	56
VI. Sapientem sua Sorte contentum esse. to jest/ że mądry zarwie sie tym con- tentuje y obeydźie/ co mu Bog dał	62
VII. Na tych co sie sobie mądrymi y Wozonemi zdadza	64
VIII. Na Oziębłość nase y Nienabożenstwo	68
IX. Na zmyślone y farbowane przyjaźni	70
X. Na tych Ktorzy w głębokiey gnuśności/ y lenistwie leżą ponurzeni	72

XIĘGI TRZECIET.

I.	Ná Interregnum; y nierząd jego	77
II.	Że żaden Krol/ Polakom nigdy niwyrządzi/	79
III.	Ná nieporządna Iustitiam distributam	82
IV.	Że kad Żetmanow braci/ y jakich	84
V.	Ná Śkarb/ y nieporządek w nim	87
VI.	Ná ogłoszenie ścian w obronie	89
VII.	O Trybunalach y Sadach	91
VIII.	Ná chroma/ albo raczej martwa Prawańskich Eretycya	94
IX.	Ná zepsowaną milizarem disciplinam, y nierząd Woyskowy	96
X.	Ná Polski in genere Zbytek	99
XI.	Solum Virtutem sufficere ad Beatitudinem, nec externa aut fortuita requiri	103

XIĘGI CZWARTEY.

I.	Ná Wyrodkow familij swoich y tych ktorzy zacnie sie prowdziwo fy/ marnie żyja	106
II.	Ná daremne Testamenty/ y niewypelnione	111
III.	Ná wszechmocne podarki vnas/ y że tu w Polsce Omnia venalia	113
IV.	Ná pełnych prozney chwały y osobie rozumienia	115
V.	Jako trzeba y o co Bogi prosić/ á że sie często w tym mylamy	117
VI.	Sapientem sibi aequabilem ei parem in utraque fortuna esse	124
VII.	Że Czlowiek mądry mniemy dbać powinien ná mowy y rozsądku ludzkie/ to jest/ Vulgi.	127
VIII.	Ná Pijanstwo nieposkromione/ y Pijanicow	128
IX.	Ná posyłanie Synow do obcych Králow.	132
X.	Ná Obyczaje Duchownych.	134

XIĘGI PIĄTEY.

I.	O Sposobach pomnożenia Miast/ y ná nierząd w nich	141
II.	Ná Młodz vtrata	149
III.	Prawdziwe Paradoxum, Solum Sapientem divitem, et omnia eius esse.	153
IV.	Ná tych/ co cudze sprawy widza y przetrząsają/ swoich niebacząc	156
V.	Ná nie wdziecznych y obmownych Gosci	158
VI.	Ná teraznięysze w rożnych Żakónach Obyczaje	159
VII.	Kada o zimowaniu Żolnierza y Stanowiskach jego/ y jaki w tym nieporządek	168
VIII.	Żdanie y rozsądek o Nowych Osadach y Slobodach Wkrainnych/	177
IX.	Ná złe życie w Młakęnistwach y Rozwody	184
X.	Diogenes z Laterna ludzi szukający	185
XI.	Solum Virtutem sufficere ad Beatitudinem, nec externa aut fortuita requiri	192
	Contynuya	194

77
79
82
84
87
89
91
94
96
99
103

106
111
113
115
117
124

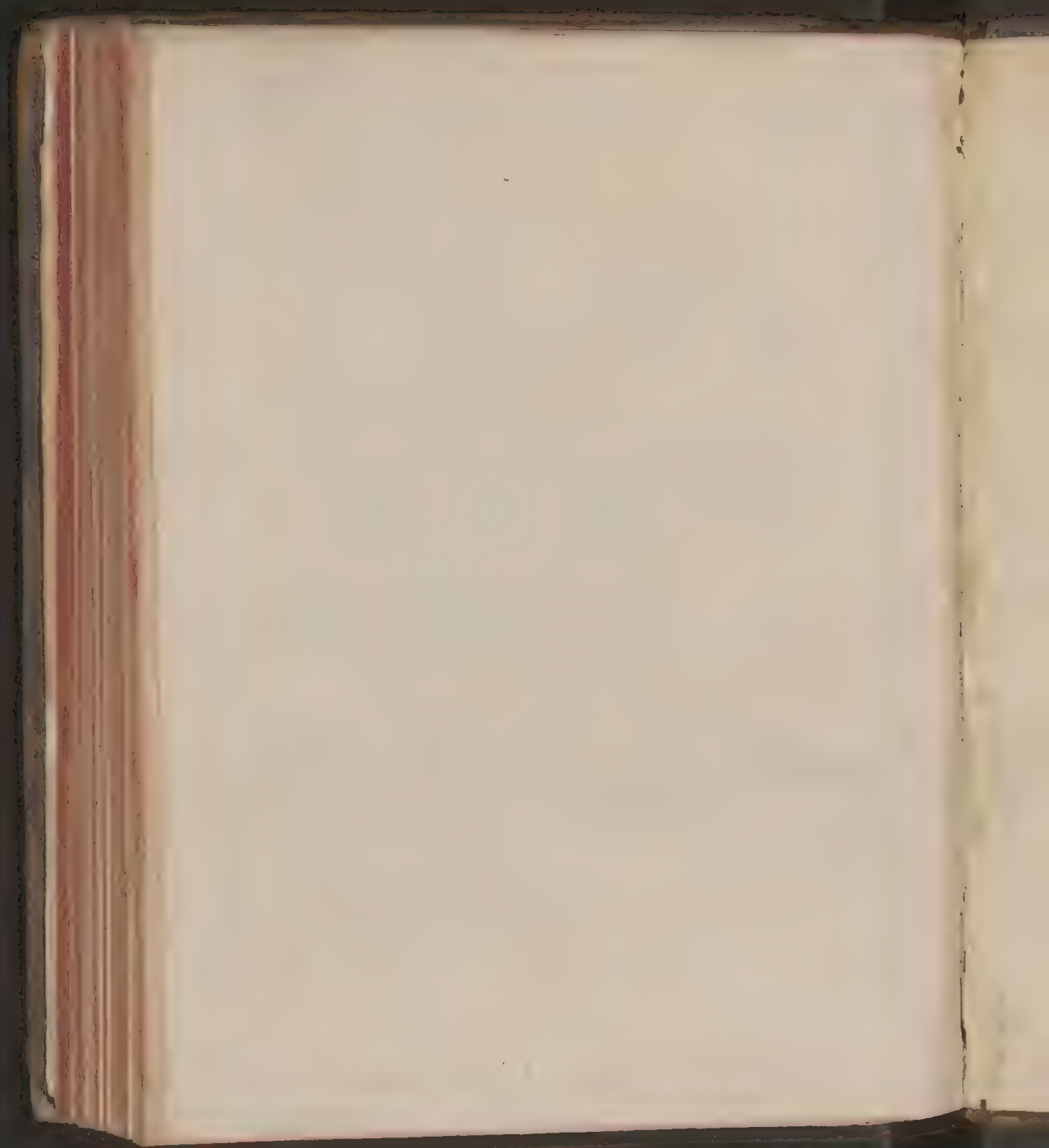
127
128
132
134

141
149
153
156
158
159

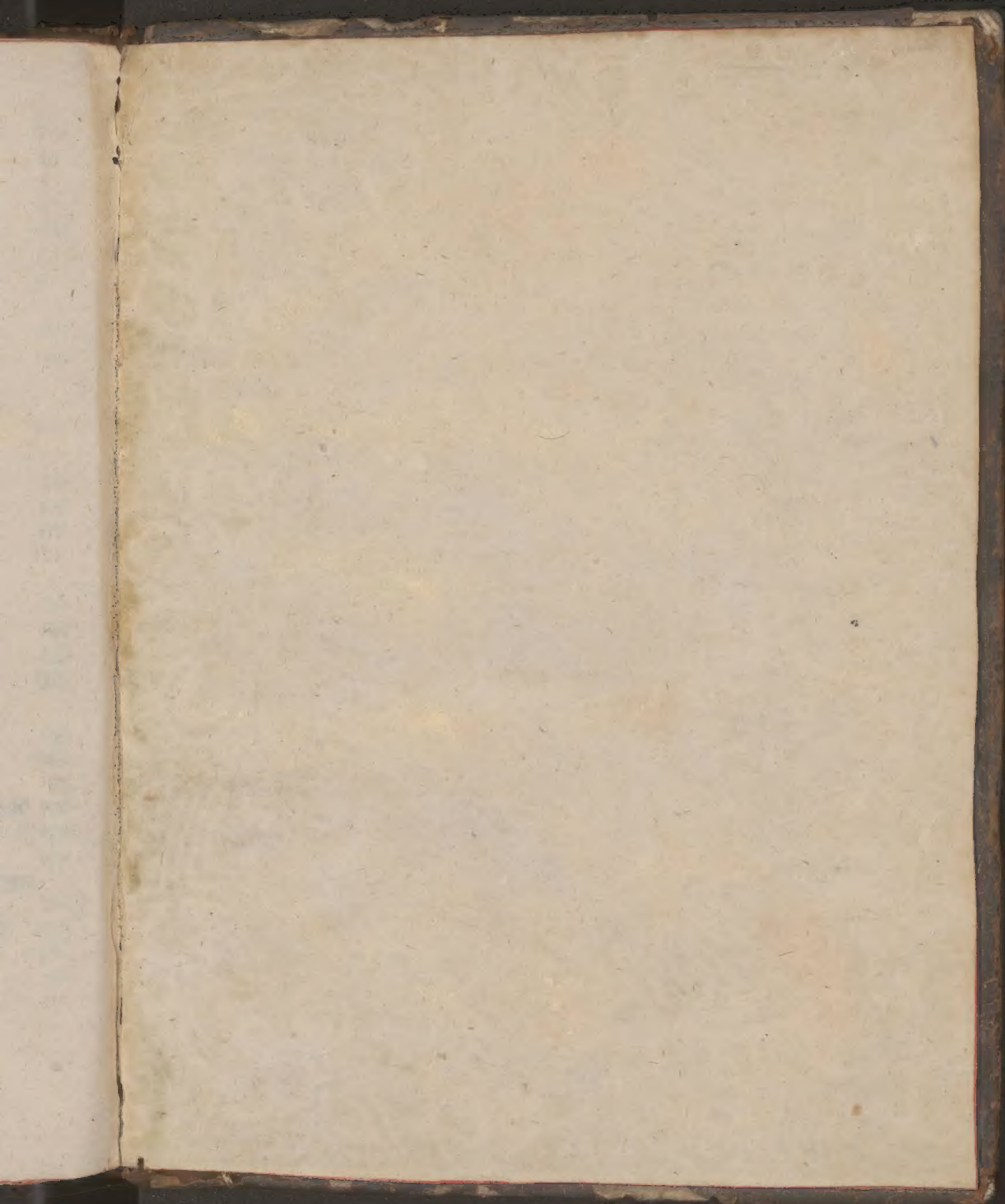
ym

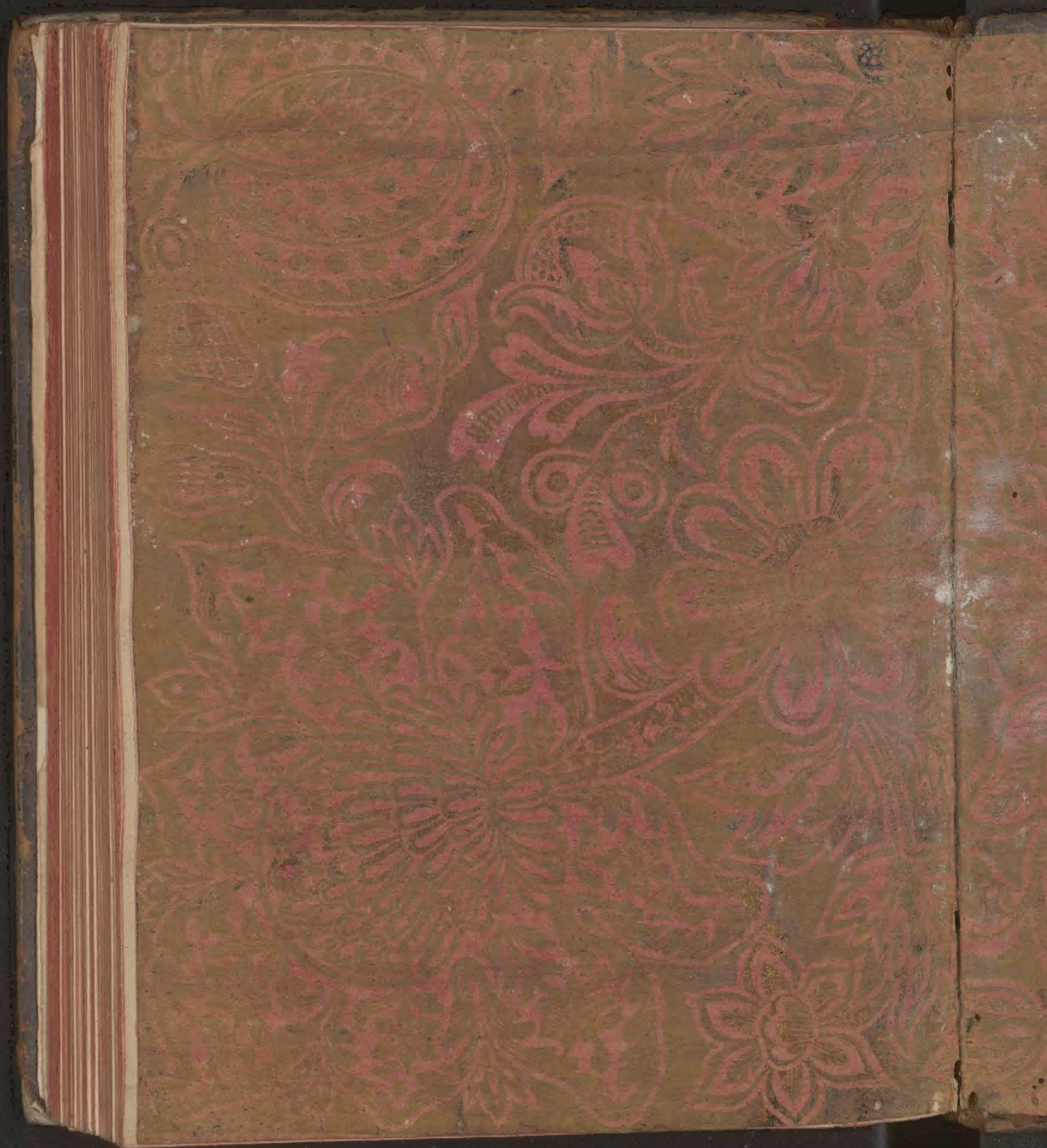
b/

168
177
184
185
192
194

Biblioteka Jagiellońska

stdr0020616

